

**Vejledning
nr. 9458 af 29. august 2013
om afholdelse af
kommunale og regionale valg
tirsdag den 19. november 2013**

UOFFICIEL TRYKVENLIG VERSION

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	6
2. Oversigt over opgavefordelingen ved de kommunale og regionale valg den 19. november 2013	7
2.1. Kommunalbestyrelsens opgaver	7
2.2. Regionsrådets opgaver	8
2.3. Kommunevalgbestyrelsens opgaver	8
2.4. Regionsvalgbestyrelsens opgaver	8
3. Oversigt over tidsfristerne ved de kommunale og regionale valg den 19. november 2013	9
4. Bekendtgørelse om de kommunale og regionale valg, valgret, valglisten og valgkort.....	14
4.1. Bekendtgørelse om de kommunale og regionale valg	14
4.2. Valgret	14
4.2.1. EU-diplomaters valgret	15
4.3.1. EU-diplomaters optagelse på valglisten.....	17
4.3.2. Vælgere, der er ansat i den danske stat og beordret til tjeneste uden for riget m.fl.....	18
4.3.3. Vælgere uden fast opholdssted i kommunen.....	18
4.4. Indberetninger af ændringer vedrørende afstemningsområder og afstemningssteder.....	18
4.5. Maskinel udarbejdelse af valglisten.....	18
4.5.1. Hovedlisten	18
4.5.2. Tilflytterlisten	19
4.6. Manuel rettelse af valglisten som følge af mangler m.v. vedrørende indberetning til CPR.....	20
4.7. Manuel optagelse på valglisten i øvrigt	20
4.7.1. Manuel optagelse på valglisten af visse vælgere, der ikke har dansk indfødsret og ej heller er statsborgere i et af de øvrige EU-lande eller i Island eller Norge.....	21
4.7.2. Manuel optagelse på valglisten af vælgere, der får dansk indfødsret m.v., eller hvis værgemål med fratagelse af den retlige handleevne bliver ophævet senere end 7 dage før valgdagen	21
4.7.3. Manuel optagelse på valglisten af EU-diplomater.....	21
4.8. Manuel slettelse af valglisten i øvrigt.....	22
4.8.1. Manuel slettelse af valglisten af vælgere på slettelisten.....	22
4.8.2. Manuel slettelse af valglisten af vælgere, der manuelt optages på valglisten i en anden kommune m.v.	22
4.8.3. Manuel slettelse af valglisten af visse vælgere, der fraflytter kommunen uden at blive optaget på tilflytterlisten i en anden kommune.....	22
4.8.4. Manuel slettelse af vælgere, der fraflytter til udlandet, Færøerne eller Grønland	22
4.8.5. Manuel slettelse af vælgere, der afgår ved døden, kommer under værgemål med fratagelse af den retlige handleevne eller fortaber dansk indfødsret m.v.	22
4.8.6. Manuel slettelse af vælgere, der mister deres status som EU-diplomater.....	22
4.9. Særligt om flytning inden for kommunen senere end 15 dage før valgdagen.....	23
4.10. Særligt om tilflytning fra en anden kommune eller fra udlandet m.v. senere end 7 dage før valgdagen.....	23
4.10.1. Tilflytning fra en anden kommune senere end 7 dage før valgdagen.....	23
4.10.2. Tilflytning fra udlandet, Færøerne eller Grønland	23
4.11. Udsendelse af valgkort	23
4.12. Bekendtgørelse om udsendelse af valgkort. Indsigelser vedrørende valgkort og valglisten.....	24
4.13. Elektronisk valgliste	25
5. Valg m.v. af valgbestyrelser, valgstyrelser og tilforordnede vælgere.....	26
5.1. Valgbestyrelser	26
5.1.1. Kommunevalgbestyrelsen.....	26

5.1.2. Regionsvalgbestyrelsen	27
5.2. Valgstyrere	27
5.3. Tilforordnede vælgere	28
5.4. Diæter	29
6. Kandidatlister, liste- og valgforbund, stemmesedler og opslag m.v.....	30
6.1. Frister	30
6.2. Indlevering af kandidatlister m.v.....	30
6.2.1. Almindelige bestemmelser	30
6.2.2. Mindsteantal og maksimumantal stillere.....	32
6.2.2.1. Stillere til kommunalbestyrelsesvalg	32
6.2.2.2. Stillere til regionsrådsvalg	32
6.3. Valgbestyrelsens godkendelse af kandidatlisterne	32
6.3.1. Fremgangsmåden ved valgbestyrelsens godkendelse.....	32
6.3.2. Kandidatlisternes gyldighed	33
6.3.3. Godkendelse af kandidaterne	36
6.3.4. Underretning af udenlandske kandidater	37
6.3.5. Godkendelse af bemyndigede stillere og kandidater	37
6.3.6. Bemyndigelse af en forening eller vælger(e) til at ansøge om og modtage partistøtte på kandidatlistens vegne.....	38
6.3.7. Godkendelse af eventuelle anmodninger om anførelse af en betegnelse for lokaliteten for kandidaternes bopæl på stemmesedlerne	38
6.4. Kandidaternes navne på stemmesedlerne.....	39
6.5. Listebetegnelse	41
6.6. Bogstavbetegnelse	43
6.7. Listeforbund og valgforbund	45
6.7.1. Indgåelse af listeforbund og valgforbund.....	45
6.7.2. Anmeldelse m.v. af listeforbund og valgforbund	46
6.8. Bekendtgørelse m.v. af de godkendte kandidatlister og anmeldte forbund	47
6.9. Stemmesedler og opslag m.v.....	48
6.9.1. Stemmesedler	48
6.9.2. Opslag.....	49
6.9.3. Fejl i stemmesedler og opslag	50
6.9.4. Afdøde kandidater	50
6.10. Kandidatlisternes plakatsætning ved offentlig gade eller vej m.v.	50
6.10.1. Plakatsætning, der ikke længere kræver tilladelse	50
6.10.1. Opsætning af valgplakater mv., der fortsat kræver tilladelse.....	51
7. Afstemning på valgdagen.....	52
7.1. Kommunalbestyrelsens forberedelse af afstemningen.....	52
7.1.1. Fysisk tilgængelighed til stemmeafgivningen	53
7.1.2. Opslag.....	53
7.1.3. Andre forberedelser	53
7.2. Den almindelige fremgangsmåde ved stemmeafgivningen	53
7.3. Reglerne om hjælp til stemmeafgivningen på valgdagen	55
7.4. Opretholdelse af ro og orden i stemmelokalerne	57
7.5. Valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning er ikke tilladt i stemmelokalerne m.v.	57
7.6. Indsamlinger på afstemningsstederne	59
7.7. Andre afstemninger samtidig med valg	59
7.8. Exit polls.....	59
7.9. Pressens adgang til stemmelokalerne.....	60

8. Brevstemmeafgivning.....	60
8.1. De generelle regler om brevstemmeafgivning her i landet.....	60
8.2. Særligt om brevstemmeafgivning på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. borgerservicecentre og lignende.....	62
8.2.1. Ændring af bestemmelsen om brevstemmeafgivning i kommunen.....	62
8.2.2. Betingelserne for brevstemmeafgivning.....	62
8.2.2.1. Brevstemmeafgivning på biblioteker, uddannelsesinstitutioner, i mobile brevstemmeafgivningsenheder (valgbusser) m.v.....	63
8.2.3. Den almindelige fremgangsmåde ved brevstemmeafgivningen på de steder i kommunerne, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. borgerservicecentre og lignende.....	64
8.2.4. Reglerne om hjælp til brevstemmeafgivningen.....	66
8.3. Særligt om brevstemmeafgivning på sygehuse og i kriminalforsorgens anstalter og arresthusene.....	68
8.4. Særligt om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem.....	68
8.4.1. Betingelserne for brevstemmeafgivning.....	68
8.4.1.1. Brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.....	68
8.4.1.2. Brevstemmeafgivning i vælgerens hjem.....	69
8.4.2. Udpegning af stemmemodtagere.....	70
8.4.3. Den almindelige fremgangsmåde ved brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem.....	71
8.4.4. Reglerne om ydelse af hjælp til stemmeafgivningen.....	72
8.5. Særligt om brevstemmeafgivning på mindre øer, herunder Christiansø.....	73
8.6. Brevstemmeafgivning på Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart og på danske havanlæg.....	73
8.6.1. Brevstemmeafgivningssteder og stemmemodtagere på Færøerne, i Grønland og i udlandet.....	73
8.6.2. Brevstemmeafgivningssteder og stemmemodtagere på danske skibe i udenrigsfart og danske havanlæg.....	73
8.6.3. Tidsrum for brevstemmeafgivning.....	73
8.6.4. Brevstemmematerialet samt fremgangsmåden ved afgivelse af brevstemme.....	74
8.6.5. Fremgangsmåden ved brevstemmeafgivning.....	74
8.7. Modtagelse og kontrol af brevstemmer.....	74
8.7.1. Kommunalbestyrelsens modtagelse og registrering af brevstemmer m.v.....	74
8.7.2. Elektronisk brevstemmeprotokol.....	75
8.7.3. Valgstyrernes gennemgang og kontrol af de modtagne brevstemmer.....	76
9. Opgørelse af afstemningen.....	79
9.1. Kandidaters deltagelse i stemmeoptællingen.....	79
9.2. Stemmeoptælling på afstemningsstedet.....	80
9.3. Bedømmelse af stemmesedler.....	81
9.3.1. Bedømmelse af stemmesedler afgivet på afstemningsstedet.....	82
9.3.2. Bedømmelse af brevstemmesedler.....	83
9.3.2.1. Påføring af uofficielle bogstavbetegnelser.....	84
9.3.2.2. Påføring af modstridende angivelser.....	84
9.3.2.3. Andre usikkerhedsmomenter.....	85
9.3.2.4. Øvrige ugyldighedsgrunde.....	86
9.3.3. Registrering af ugyldige stemmesedler, herunder brevstemmesedler.....	86
9.4. Valgstyrernes afstemningsbøger.....	87
9.5. Kommunevalgbestyrelsens fintælling.....	87
9.6. Valgbestyrelsens valgbog.....	89
9.6.1. Kommunevalgbestyrelsens valgbog.....	89
9.6.2. Regionsvalgbestyrelsens valgbog.....	89

9.7. Regionsvalgbestyrelsens eventuelle fintælling	89
10. Opgørelsen af valget	89
10.1. Tilrettelæggelsen af og grundlaget for opgørelsen	89
10.2. Mandaternes fordeling på kandidatlistor	90
10.3. Kandidatudvælgelsen	90
10.4. Indførelse af resultatet af valgopgørelsen i valgbogen m.v. og sammenpakning af stemmemateriale m.v.	91
10.5. Underretning af de valgte kandidater og stedfortræderne	91
10.6. Eventuel fornyet fintælling efter aflevering af valgbogen og underretning af kandidaterne	92
10.7. Indsendelse af kopi af valgbogen til Økonomi- og Indenrigsministeriet	93
11. Fritagelse for valg og manglende valgbarhed som følge af straf.....	93
11.1. Fritagelse for valg	93
11.2. Manglende valgbarhed som følge af straf	93
12. Valgklager	94
13. Opbevaring og kassation af valgmateriale	94
14. Afholdelse af udgifterne ved valget.....	95
15. Formularer m.v. til brug ved valget.....	95
Bilag 1	96
Bilag 2	97
Bilag 3	99
Bilag 4	103
Bilag 5	106
Bilag 6	110
Bilag 7	112
Bilag 8	116
Bilag 9	118

1. Indledning

Tirsdag den 19. november 2013 skal der afholdes valg til kommunalbestyrelserne og til regionsrådene for de fem regioner, jf. § 6, stk. 2, i lov om kommunale og regionale valg (lovbekendtgørelse nr. 127 af 11. februar 2013).

Valget afholdes efter lov om kommunale og regionale valg samt de bekendtgørelser og cirkulærer, som Økonomi- og Indenrigsministeriet har udstedt i henhold til den kommunale og regionale valglov, jf. oversigten i *bilag 1*.

Siden de kommunale og regionale valg den 17. november 2009 er der gennemført forskellige ændringer af reglerne om kommunale og regionale valg. Ændringerne giver bl.a. kommunalbestyrelsen mulighed for at fastsætte en højere eller lavere diætsats – eller ingen diæter – end efter de gældende regler for virksomhed ved valg og folkeafstemninger til medlemmer af valgbestyrelsen, valgstyrelser og tilfornede vælgere (lovens § 18, stk. 3, 3. og 4. pkt.), og for at beslutte, at en ansøgning om at brevstemme i hjemmet inden for de gældende frister for brevstemmeafgivning skal kunne indgives inden for en senere frist end den gældende (lovens § 60, stk. 4, 3. pkt.). Endvidere præciseres det, at kommunalbestyrelsen kun skal udsende valgkort efter anmodning til personer, der intet fast opholdssted har, men som efter reglerne i lov om Det Centrale Personregister er registreret i kommunen som fraflyttet den tidligere adresse (lovens § 10, stk. 1, 2. pkt.). Det kodificeres i overensstemmelse med praksis, at enhver vælger – uden at der stilles krav om, at vælgeren er forhindret i at møde frem på afstemningsdagen – kan brevstemme i enhver kommune her i landet (lovens § 59). Desuden øges valghandlingens kvalitet og sikkerhed bl.a. ved at stille krav om, at vælgeren på valgdagen i forbindelse med afkrydsningen på valglisten *skal* udspørges om sin fødselsdato (lovens § 53, stk. 1, 4. pkt.), samt i form af et krav om, at vælgeren ved brevstemmeafgivelse skal lukke yderkuverten i overværelse af stemmemodtageren (lovens § 67, stk. 3, 3. og 4. pkt.). Herudover lovfæstes grund sætningen om valghandlingens neutralitet ved, at forbuddet mod valgagitation eksplicit lovfæstes til også at gælde ved brevstemmeafgivningen og desuden udstrækkes til at gælde anden form for holdningsmæssig påvirkning (lovens § 56, 3. pkt., og § 67, stk. 8). Endelig pålægges kommunerne fremover at refundere statens udgifter til brevstemmemateriale til brug for brevstemmeafgivning i kommunen (lovens § 107, stk. 3, 2. pkt.).

Siden de kommunale og regionale valg den 17. november 2009 har en lille gruppe borgere fået valget til disse valg, uanset at de ikke opfylder betingelserne for at være bopælsregistreret i kommunen henholdsvis regionen efter reglerne i lov om Det Centrale Personregister. Det drejer sig om statsborgere i de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union, som er registreret i Udenrigsministeriets protokol (EU-diplomater) (lovens § 1, stk. 2, og § 7). Økonomi- og Indenrigsministeriet har udstedt en ny bekendtgørelse om optagelse af EU-diplomater på valglisten (bekendtgørelse nr. 671 af 4. juni 2013). EU-diplomater skal optages på valglisten i den kommune henholdsvis region, hvor de har deres private bolig (adresse).

Økonomi- og Indenrigsministeriet har endvidere udstedt en ny bekendtgørelse om stemmesedler til brug ved kommunale og regionale valg (bekendtgørelse nr. 994 af 12. august 2013), der fastsætter, at der til højre for hver kandidatlistebetegnelse og hvert kandidatnavn skal anføres en afkrydsningsrubrik (☐), der over for vælgeren angiver, hvor krydset skal sættes i forhold til den liste eller kandidat, vælgeren ønsker at stemme på. Økonomi- og Indenrigsministeriet har samtidig udstedt en ny bekendtgørelse om bedømmelse af stemmesedler afgivet til kommunale og regionale valg (bekendtgørelse nr. 998 af 12. august 2013), der bl.a. fastsætter, at afmærkning af stemmesedlen uden for afkrydsningsrubrikkerne ikke medfører ugyldighed, hvis afmærkningen i øvrigt er gyldig efter bestemmelserne i denne bekendtgørelse, jf. bekendtgørelsens § 4, stk. 3. For en fuld gennemgang af de foretagne ændringer af loven og tilhørende bekendtgørelser henvises til oversigten i *bilag 2*. Særligt for bekendtgørelsen om stemmesedler til brug ved kommunale og regionale valg henvises endvidere til *bilag 3 og 4* og særligt for bekendtgørelse om bedømmelse af stemmesedler afgivet til kommunale og regionale valg henvises til *bilag 7*.

Økonomi- og Indenrigsministeriet har ladet fremstille nye formularer til kandidatlister og til anmeldelse af liste- og/eller valgforbund samt nyt brevstemmemateriale. Evt. restoplæg af de nævnte formularer og brevstemmemateriale fra kommunal og regionalvalget i 2009 kan dog fortsat benyttes. Afstemningsbøger og valgboøger er uændrede i forhold til de afstemningsbøger og valgboøger, der blev benyttet ved de kommunale og regionale valg i 2009.

I denne vejledning redegøres for de opgaver, der i henhold til lovgivningen m.v. påhviler kommunalbe-

styrelser, regionsråd, kommunevalgbestyrelser og regionsvalgbestyrelser i forbindelse med forberedelse, afholdelse og opgørelse af de kommunale og regionale valg tirsdag den 19. november 2013.

2. Oversigt over opgavefordelingen ved de kommunale og regionale valg den 19. november 2013

Dette afsnit indeholder en oversigt over de opgaver, der påhviler henholdsvis kommunalbestyrelserne, regionsrådene, kommunevalgbestyrelserne og regionsvalgbestyrelserne ved de kommunale og regionale valg den 19. november 2013. Det nærmere indhold af de enkelte opgaver er beskrevet i de følgende afsnit i vejledningen.

2.1. Kommunalbestyrelsens opgaver

Ved de kommunale og regionale valg den 19. november 2013 tager kommunalbestyrelsen sig af følgende opgaver:

- 1) Træffer afgørelse om evt. forhøjelse af mindsteantallet af stillere ved valget til kommunalbestyrelsen den 19. november 2013 og bekendtgør beslutningen snarest herefter i de stedlige dagblade eller lokalaviser, se afsnit 6.
- 2) Træffer afgørelse om evt. ændringer af styrelsesvedtægten, hvorved kommunalbestyrelsens medlemstal ændres med virkning fra den kommende valgperiode.
- 3) Bekendtgør kommunalbestyrelsesvalget i de stedlige dagblade eller lokalaviser, se afsnit 4.
- 4) Udarbejder valglistor, herunder en valgliste over evt. EU-diplomater med privat bolig i kommunen henholdsvis regionen, og udsender valgkort samt bekendtgør udsendelse af valgkort til både kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget, se afsnit 4.
- 5) Vælger medlemmer til kommunevalgbestyrelsen, se afsnit 5.
- 6) Vælger valgstyrere til at stå for afstemningen og den efterfølgende stemmeoptælling på de enkelte afstemningssteder vedrørende både kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget, se afsnit 5.

- 7) Vælger tilforordnede vælgere dels til at hjælpe valgstyrerne, dels til at være stemmemodtagere ved afgivningen af brevstemmer ved både kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem, se afsnit 5.
- 8) Bekendtgør de godkendte kandidatlistor med samtlige kandidaters navne og de anmeldte listeforbund og valgforbund til både kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget ved opslag på det eller de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, se afsnit 6.
- 9) Tilrettelægger afgivningen af brevstemmer til både kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget på det eller de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem og udpeger stemmemodtagere på mindre øer til begge de nævnte valg, se afsnit 8.
- 10) Forbereder afstemningen på valgdagen vedrørende både kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget (bortset fra tilvejebringelse af stemmesedler og opslag), se afsnit 7.
- 11) Sørger for, at valgmaterialer til både kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget er til stede ved fintællingen, se afsnit 9.
- 12) Træffer afgørelse i sager om fritagelse for at modtage valg til kommunalbestyrelsen, se afsnit 11.
- 13) Træffer afgørelse i evt. sager om klager over kommunalbestyrelsesvalget, se afsnit 12.
- 14) Opbevarer valgmaterialer til både kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget (bortset fra valgbogen til regionsrådsvalget og øvrigt valgmateriale, regionsvalgbestyrelsen har modtaget, samt stemmesedlerne til en eventuel fornyet fintælling ved regionsrådsvalget) og tilintetgør nærmere an-

givne dele af dette, når eventuelle klager over valget er endeligt afgjort, se afsnit 13.

- 15) Forelægger evt. indsigelser mod en valgt kandidats valgbarhed på grund af straf for Valgbarhedsnævnet, se afsnit 11.2.

2.2. Regionsrådets opgaver

Ved regionsrådsvalget den 19. november 2013 tager regionsrådet sig af følgende opgaver:

- 1) Træffer afgørelse om evt. forhøjelse af mindsteantallet af stillere ved valget til regionsrådet den 19. november 2013 og bekendtgør beslutningen snarest herefter i de stedlige dagblade eller lokalaviser, se afsnit 6.
- 2) Bekendtgør regionsrådsvalget i de stedlige dagblade eller lokalaviser, se afsnit 4.
- 3) Vælger sine medlemmer til regionsvalgbestyrelsen, se afsnit 5.
- 4) Træffer afgørelse i sager om fritagelse for at modtage valg til regionsrådet, se afsnit 11.
- 5) Træffer afgørelse i evt. sager om klager over regionsrådsvalget, se afsnit 12.
- 6) Opbevarer valgbogen til regionsrådsvalget og øvrigt valgmateriale, regionsvalgbestyrelsen har modtaget, samt stemmesedlerne til en eventuel fornyet fintælling ved regionsrådsvalget og tilintetgør nærmere angivne dele af dette, når eventuelle klager over valget er endeligt afgjort, se afsnit 13.
- 7) Forelægger evt. indsigelser mod en valgt kandidats valgbarhed på grund af straf for Valgbarhedsnævnet, se afsnit 11.2.

2.3. Kommunevalgbestyrelsens opgaver

Ved de kommunale og regionale valg den 19. november 2013 varetager kommunevalgbestyrelsen følgende opgaver:

- 1) Modtager og godkender kandidatlister til kommunalbestyrelsesvalget, modtager anmeldelser af listeforbund og valgforbund til kommunalbestyrelsesvalget samt tildeler de

godkendte kandidatlister en bogstavbetegnelse, se afsnit 6.

- 2) Sørger for, at regionsvalgbestyrelsen til brug for brevstemmeafgivningen på regionens sygehuse får tilsendt fortegnelser over de opstillede kandidatlister og kandidater til kommunalbestyrelsesvalget i kommunen, se afsnit 6.
- 3) Tilvejebringer stemmesedler og opslag til kommunalbestyrelsesvalget og sørger for aflevering heraf til kommunalbestyrelsen, se afsnit 6.
- 4) Modtager indberetning på valgaftenen fra de enkelte afstemningssteder i kommunen om resultatet af både stemmeafgivningen til kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget og indberetter resultatet af stemmeafgivningen til regionsrådsvalget til formanden for regionsvalgbestyrelsen, se afsnit 9.
- 5) Foretager fintælling senest dagen efter valgdagen af både kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget, udarbejder valgbog til både kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget og sender valgbogen for regionsrådsvalget til formanden for regionsvalgbestyrelsen, se afsnit 9.
- 6) Foretager opgørelsen af kommunalbestyrelsesvalget, indfører resultatet i valgbogen for kommunalbestyrelsesvalget og sender en kopi af valgbogen til Økonomi- og Indenrigsministeriet, se afsnit 9.
- 7) Underretter kandidaterne om udfaldet af kommunalbestyrelsesvalget, se afsnit 10.5.

2.4. Regionsvalgbestyrelsens opgaver

Ved valgene til regionsrådene den 19. november 2013 tager regionsvalgbestyrelsen sig af følgende opgaver:

- 1) Modtager og godkender kandidatlister til regionsrådsvalget, modtager og godkender anmeldelser af listeforbund og valgforbund til regionsrådsvalget samt tildeler de godkendte kandidatlister en bogstavbetegnelse, se afsnit 6.

- 2) Sørger for, at kommunalbestyrelsen i de enkelte kommuner inden for regionen til brug for brevstemmeafgivningen får tilsendt fortegnelser over de opstillede kandidatlistor og kandidater til regionsrådsvalget.
- 3) Sørger for, at regionens sygehuse til brug for brevstemmeafgivningen får tilsendt fortegnelser over kandidatlistor og kandidater til alle kommunalbestyrelsesvalg i regionen samt til regionsrådsvalget, se afsnit 6.
- 4) Tilvejebringer stemmesedler og opslag til regionsrådsvalget og sørger for aflevering heraf til kommunalbestyrelsen i de enkelte kommuner inden for regionen, se afsnit 6.
- 5) Foretager eventuel fornyet fintælling af stemmematerialet til regionsrådsvalget, se afsnit 9.
- 6) Foretager opgørelsen af regionsrådsvalget, indfører resultatet i valgbogen for regionsrådsvalget og sender en kopi af valgbogen til Økonomi- og Indenrigsministeriet, se afsnit 10.
- 7) Underretter kandidaterne om regionsrådsvalgets udfald, se afsnit 10.5.

3. Oversigt over tidsfristerne ved de kommunale og regionale valg den 19. november 2013

Forberedelsen, gennemførelsen og opgørelsen af de kommunale og regionale valg skal ske inden for de tidsfrister, der er fastsat i lovgivningen eller i henhold til lovgivningen. I det følgende gives en oversigt over disse tidsfrister:

*Tirsdag den 21. maj 2013
(3. tirsdag i maj måned i valgåret)*

Brevstemmematerialet skal senest fra denne dag findes i kommunen af hensyn til rederier med danske skibe i udenrigsfart m.v., der måtte have behov for at rekvirere brevstemmemateriale på et tidligt tidspunkt (lovens § 66, stk. 2).

Lørdag den 1. juni 2013

Sidste frist for kommunalbestyrelsens henholdsvis regionrådets beslutning om ændring af mindsteantallet af stillere ved valget til kommunalbestyrelsen henholdsvis regionsrådet den 19. november 2013.

Beslutningen skal snarest bekendtgøres i de stedlige dagblade eller lokalaviser og oplyses over for Økonomi- og Indenrigsministeriet (lovens § 19, stk. 4).

Tirsdag den 1. august 2013

Ansøgning om optagelse på valglisten af statsborgere fra de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union, som er registreret i Udenrigsministeriets protokol og har valget til kommunalbestyrelsen og regionsrådet i henhold til lovens § 1, stk. 2 (EU-diplomater), kan fra og med denne dag indleveres til kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor de pågældende har deres private bolig (adresse) (bekendtgørelse nr. 671/2013 § 2, stk. 3).

*Torsdag den 1. august 2013
eller snarest derefter*

Økonomi- og Indenrigsministeriet bekendtgør i Statstidende, hvilke bogstavbetegnelser der skal tildeles kandidatlistor for partier, der den 1. august 2013 er opstillingsberettigede til folketingsvalg, og for det tyske mindretals parti (lovens § 33, stk. 3).

*Tirsdag den 20. august 2013
(3. tirsdag i august måned i valgåret)*

Brevstemmeafgivning kan begynde her i landet på de steder i kommunerne, hvor enhver vælger kan brevstemme, i udlandet, på Færøerne, i Grønland, på danske skibe i udenrigsfart og på danske havanlæg uden for dansk område (lovens §§ 62, 63 og 64).

Brevstemmematerialet skal senest fra denne dag findes på de danske repræsentationer i udlandet samt om bord på danske skibe i udenrigsfart og på danske havanlæg uden for dansk område (lovens § 66, stk. 2).

Søndag den 1. september 2013

Sidste frist for kommunalbestyrelsens vedtagelse af ændringer i styrelsesvedtægten, hvorved kommunalbestyrelsens medlemstal ændres med virkning fra den kommende valgperiode (lovens § 6 a).

*Tirsdag den 24. september 2013
(Tirsdagen 8 uger før valgdagen)*

- 1) Sidste frist for kommunalbestyrelsens og regionrådets bekendtgørelse i stedlige dagblade eller lokalaviser af

- antal medlemmer, der skal vælges,
- antal stillere for en kandidatliste,
- fristen for indlevering af kandidatlistener,
- dag og tid for afstemningen samt
- betingelserne for at stemme og stille op som kandidat til kommunalbestyrelsesvalget i kommunen henholdsvis regionsrådsvalget, herunder betingelserne for, at herboende udlændinge kan stemme og stille op til de nævnte valg (lovens § 22).

Det vil være hensigtsmæssigt, hvis bekendtgørelsen om kommunalbestyrelsesvalget samt om regionsrådsvalget endvidere indeholder oplysninger om, hvor kandidatlisterner skal indleveres.

- 2) Sidste frist for kommunalbestyrelsens valg af kommunevalgbestyrelse (lovens § 13, stk. 1).
- 3) Sidste frist for regionsrådets valg af regionsrådsvalgbestyrelse (lovens § 13, stk. 1).
- 4) Kommunalbestyrelsen vælger i passende tid inden valgdagen valgstyrere og tilforordnede vælgere (lovens §§ 16 og 17).

Tirsdag den 1. oktober 2013

Sidste frist for visse statsborgere fra de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union, som er registreret i Udenrigsministeriets protokol og har valget til kommunalbestyrelsen og regionsrådet i henhold til lovens § 1, stk. 2 (EU-diplomater), til at søge kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor de pågældende har deres private bolig (adresse), om at blive optaget på valglisten. Fristen gælder de statsborgere fra de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union, som er registreret i Udenrigsministeriets protokol, og som senest den 1. oktober 2013 opfylder valgrets-betingelserne efter lovens § 1, stk. 2, bortset fra aldersbetingelsen (bekendtgørelse nr. 671/2013 § 2, stk. 4, jf. § 1, stk. 1).

*Tirsdag den 8. oktober 2013
(Tirsdagen 6 uger før valgdagen)*

Kandidatlistener til kommunalbestyrelsesvalg og regionsrådsvalg kan fra og med denne dag indleveres til formanden for vedkommende valgbestyrelse (lovens § 23, stk. 1, 2. pkt.).

Ved kommunalbestyrelsesvalg skal indlevering ske til formanden for kommunevalgbestyrelsen. Ved

regionsrådsvalg skal indlevering ske til formanden for regionsvalgbestyrelsen.

*Tirsdag den 22. oktober 2013
(Tirsdagen 4 uger før valgdagen)*

- 1) - kl. 12. Sidste frist for indlevering af kandidatlistener til kommunalbestyrelsesvalg og regionsrådsvalg til formanden for vedkommende valgbestyrelse, jf. det herom anførte under den 8. oktober 2013 (lovens § 23, stk. 1, 1. pkt.).
- 2) Ansøgning om at brevstemme i hjemmet kan fra og med denne dag indgives til opholdskommunen (lovens § 60, stk. 4, sidste pkt.).

*Fredag den 25. oktober 2013
(Fredagen 25 dage før valgdagen)*

- 1) - kl. 12. Kandidater, der på valgdagen er fyldt 60 år eller har været medlem af en kommunalbestyrelse, et amtsråd eller et regionsråd i 2 hele sammenhængende valgperioder eller ikke har dansk indfødsret, og som ønsker at blive slettet af kandidatlisten, skal senest på dette tidspunkt indgive anmodning til kommunevalgbestyrelsens formand henholdsvis regionsvalgbestyrelsens formand om at blive slettet af kandidatlisten (lovens § 29, jf. § 5).
- 2) Kandidater og stillere skal opfylde valgrets-betingelserne bortset fra aldersbetingelsen og betingelsen vedrørende varigheden af forudgående fast bopæl i riget denne dag. Hvis betingelserne ikke er opfyldt denne dag, skal de være opfyldt kl. 12 mandagen 22 dage før valgdagen (lovens § 3 og § 20).

*Lørdag den 26. oktober 2013
(Lørdagen 24 dage før valgdagen)*

Sidste frist for kommunevalgbestyrelsens henholdsvis regionsvalgbestyrelsens underretning til kontaktpersonen om mangler ved en kandidatliste (lovens § 27, stk. 2, 1. pkt.).

*Mandag den 28. oktober 2013
(Mandagen 22 dage før valgdagen)*

Ved valgbestyrelse forstås vedkommende valgbestyrelse, jf. det herom anførte under den 8. oktober 2013.

- 1) - kl. 12. Sidste frist for afhjælpning over for valgbestyrelsen af mangler ved en kandidatliste eller indlevering af en ny kandidatliste til valgbestyrelsen (lovens § 27, stk. 2, 2. pkt.).
- 2) - kl. 12. Sidste frist for at tilbagekalde kandidatlistener over for valgbestyrelsens formand (lovens § 26).
- 3) - kl. 12. Sidste frist for at anmelde listeforbund eller valgforbund over for valgbestyrelsens formand (lovens § 40, stk. 1).
- 4) - kl. 12. Sidste frist for at trække anmeldelser om listeforbund eller valgforbund tilbage over for valgbestyrelsens formand (lovens § 41, stk. 1).
- 5) - kl. 12. Kandidater og stillere, der den 25. oktober 2013 ikke opfyldte valgretsbetingelserne bortset fra aldersbetingelsen og betingelsen vedrørende varigheden af forudgående fast bopæl i riget, skal på dette tidspunkt opfylde valgretsbetingelserne bortset fra aldersbetingelsen og betingelsen vedrørende varigheden af forudgående fast bopæl i riget (lovens § 3 og § 20).

*Mandag den 28. oktober 2013
(Mandagen 22 dage før valgdagen)
eller snarest derefter*

Kommunalbestyrelsen bekendtgør ved opslag de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, de godkendte kandidatlistener, herunder listernes bogstavbetegnelser, kandidaternes navne, samt anmeldte listeforbund og valgforbund vedrørende både kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget (lovens § 43, 1. pkt.).

Regionsvalgbestyrelsen underretter kommunalbestyrelserne i regionen om de godkendte kandidatlistener, herunder listernes bogstavbetegnelser, kandidaternes navne, og anmeldte liste- og valgforbund til regionsrådsvalget (lovens § 43, 2. pkt.).

*Tirsdag den 29. oktober 2013
(Tirsdagen 3 uger før valgdagen)*

Brevstemmeafgivning kan begynde på sygehuse, i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem, i Kriminalforsorgens anstalter og arresthusene, på afsides beliggende øer, der ikke udgør et selvstændigt afstemningsområde,

og på danske havanlæg på dansk område (lovens § 62 og § 64, stk. 3).

*Lørdag den 2. november 2013
(Lørdagen 17 dage før valgdagen)*

Det vil være hensigtsmæssigt at holde mindst ét sted i kommunen, hvor der kan brevstemmes, åbent nogle timer for brevstemmeafgivning.

*Mandag den 4. november 2013
(Mandagen 15 dage før valgdagen)*

1) - kl. 12. Sidste frist for visse statsborgere fra de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union, som er registreret i Udenrigsministeriets protokol og har valgret til kommunalbestyrelsen og regionsrådet i henhold til lovens § 1, stk. 2 (EU-diplomater), for at søge kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor de pågældende har deres private bolig (adresse), om at blive optaget på valglisten. Fristen gælder de statsborgere fra de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union, som fra 24. september 2013 (ugedagen før den 1. oktober 2013) til og med mandag den 4. november 2013 bliver registreret i Udenrigsministeriets protokol og derved opfylder valgretsbetingelserne efter lovens § 1, stk. 2, bortset fra aldersbetingelsen (bekendtgørelse nr. 671/2013 § 2, stk. 5, jf. § 1, stk. 2).

2) Sidste frist for kommunalbestyrelsens afgørelse om optagelse på valglisten af statsborgere fra de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union, som er registreret i Udenrigsministeriets protokol og har valgret til kommunalbestyrelsen og regionsrådet i henhold til lovens § 1, stk. 2 (EU-diplomater).

3) Skæringsdato for optagelse på valglistens hovedliste af tilflyttere til kommunen (lovens § 8, stk. 2).

4) Skæringsdato for optagelse på valglistens hovedliste under den nye bopæl af vælgere, der er flyttet inden for kommunen. Vælgere, der senere end denne dag flytter inden for kommunen, forbliver optaget på hovedlisten under den hidtidige bopæl (lovens § 8, stk. 4).

5) Sidste frist for kommunalbestyrelsens indberetning af ændringer vedrørende afstemningsområder (valgdistrikter) til CPR's vejregister.

- 6) Skæringsdato for kommunalbestyrelsens indberetninger til CPR af
- anmeldelser om flytning
 - iværksættelse eller ophævelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6
 - erhvervelse eller fortabelse af dansk indfødsret
 - erhvervelse eller fortabelse af statsborgerskab i et andet EU-land eller i Island eller Norge

Indberetningerne sker til CPR til brug for den maskinelt udskrevne valgliste over de vælgere, der denne dag er bopælsregistreret i CPR i kommunen (hovedlisten).

- 7) Sidste frist for kommunalbestyrelsens indberetning af ændringer vedrørende afstemningssteder til kommunens databehandler.

*Torsdag den 7. november 2013
(Torsdagen 12 dage før valgdagen)*

- kl. 18. Sidste frist for indgivelse af ansøgning til opholdskommunen om at brevstemme i hjemmet, med mindre kommunalbestyrelsen har fastsat en senere frist (lovens § 60, stk. 4, 2.-4. pkt.).

Kommunen skal til dette formål på mindst ét borger-servicecenter eller lignende sted i kommunen holde åbent mindst nogle timer umiddelbart inden kl. 18.

*Lørdag den 9. november 2013
(Lørdagen 10 dage før valgdagen)*

Kommunalbestyrelsen bekendtgør senest denne dag i de stedlige dagblade eller lokalaviser

- at der vil blive udsendt valgkort til vælgere, samt
- at indsigelser vedrørende manglende modtagelse af valgkort eller modtagelse af valgkort med fejlagtigt indhold skal fremsættes over for kommunalbestyrelsen (lovens § 11).

Det vil være hensigtsmæssigt at holde mindst ét sted i kommunen, hvor der kan brevstemmes, åbent nogle timer for brevstemmeafgivning.

*Mandag den 11. november 2013
(Mandagen 8 dage før valgdagen)*

Kommunalbestyrelsen skal have modtaget de maskinelt udskrevne 15.-dagsvalglisten (hovedliste). Kommunalbestyrelsen skal også have modtaget de maskinelt udskrevne valgkort for vælgere optaget på 15.-dagsvalglisten, hvis det er kommunalbestyrelsen og ikke kommunens databehandler, der afleverer valgkortene til postbesørgelse.

Kommunalbestyrelsen sørger for manuel rettelse af disse valglisten.

*Tirsdag den 12. november 2013
(Tirsdagen 7 dage før valgdagen)*

- 1) Skæringsdato for optagelse på valglistens tilflytterliste af tilflyttere til kommunen, der ikke er optaget på hovedlisten (lovens § 8, stk. 3).

- 2) Skæringsdato for kommunalbestyrelsens indberetninger til CPR af

- anmeldelser om flytning til kommunen,
- iværksættelse eller ophævelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6,
- erhvervelse eller fortabelse af dansk indfødsret
- erhvervelse eller fortabelse af statsborgerskab i et andet EU-land eller i Island eller Norge.

Indberetningerne til CPR sker til brug for den maskinelle udskrivning af tilflytterlisten.

- 3) Maskinelt udskrevne valgkort for vælgere optaget på hovedlisten skal være afleveret til postbesørgelse enten af kommunalbestyrelsen eller af kommunens databehandler.

Onsdag den 13. november – tirsdag den 19. november 2013 (begge dage inkl.)

Kommunalbestyrelsen retter fejl ved udfærdigelse af nye valgkort og ved rettelser i valglisten (lovens § 12, stk. 1).

Kommunalbestyrelsen retter valglisten, hvis kommunen modtager meddelelse om, at en vælger har mistet sin valgret til kommunalbestyrelses- og regionsrådsvalget eller alene er berettiget til at afgive stemme til regionsrådsvalget (lovens § 12, stk. 2).

*Onsdag den 13. november 2013
(Onsdagen 6 dage før valgdagen)*

Maskinelt udskrevne valgkort for vælgere optaget på tilflytterlisten afleveres til postbesørgelse af kommunens databehandler.

*Torsdag den 14. november 2013
(Torsdagen 5 dage før valgdagen)*

- 1) Vælgerne skal have modtaget de maskinelt udskrevne valgkort.
- 2) Kommunalbestyrelsen skal have modtaget den maskinelt udskrevne tilflyttervalgliste.

Kommunalbestyrelsen sørger for manuel rettelse af disse valglistes.

*Lørdag den 16. november 2013
(Lørdagen før valgdagen)*

Sidste dag for brevstemmeafgivning i Danmark, herunder på danske havanlæg på dansk område (lovens § 62 og § 64, stk. 3).

Kommunalbestyrelserne skal mindst ét sted i kommunen, hvor der kan brevstemmes, holde åbent for brevstemmeafgivning i mindst nogle timer. Det vil i øvrigt være hensigtsmæssigt at holde også evt. øvrige steder i kommunen, hvor der kan brevstemmes, åbent for brevstemmeafgivning nogle timer.

*Søndag den 17. november 2013
(Søndagen 2 dage før valgdagen)*

Regionsvalgbestyrelsen skal sørge for, at det nødvendige antal stemmesedler og opslag til regionsrådsvalget er afleveret til vedkommende kommunalbestyrelser senest denne dag (lovens § 50).

*Mandag den 18. november 2013
(Dagen før valgdagen)*

Valgstyrerne kan begynde at undersøge, om brevstemmerne kan komme i betragtning. Undersøgelsen skal være færdig, inden afstemningen begynder på valgdagen (lovens § 71).

For at komme i betragtning skal brevstemmerne være modtaget af valgstyrerne, inden afstemningen begynder (lovens § 72, stk. 3).

Kommunen skal afhente post på posthuset og efterse sin postkasse denne dag for at sikre, at brevstemmer kan afleveres rettidigt til vedkommende valgstyrere.

Kommunevalgbestyrelsen skal aflevere stemmesedler og opslag til kommunalbestyrelsen i god tid, inden afstemningen begynder.

*Tirsdag den 19. november 2013
(Valgdagen)*

Afstemning kl. 9 - 20. Stemmeoptælling på afstemningsstederne. Resultatet af både kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget indberettes til kommunevalgbestyrelsen. Ved regionsrådsvalget indberetter kommunevalgbestyrelserne resultatet til regionsvalgbestyrelsen (lovens §§ 52, 74 og 76).

Onsdag den 20. – fredag den 22. november 2013

Senest dagen efter valgdagen skal vedkommende kommunevalgbestyrelse fintælle både kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget. Kommunalbestyrelsen sørger for, at stemmematerialet er til stede ved fintællingen. Valgbogen for regionsrådsvalget sendes til formanden for regionsvalgbestyrelsen (lovens §§ 77 og 78, stk. 6).

Senest dagen efter fintællingen skal vedkommende kommunevalgbestyrelse opgøre kommunalbestyrelsesvalget og vedkommende regionsvalgbestyrelse regionsrådsvalget. Har regionsvalgbestyrelsen foretaget fornyet fintælling, skal opgørelsen af valget ske senest dagen efter, at regionsvalgbestyrelsen har modtaget stemmesedlerne fra kommunerne (lovens §§ 79 og 80, stk. 4).

Senest dagen efter valgets opgørelse sender kommunevalgbestyrelsen henholdsvis regionsvalgbestyrelsen en kopi af valgbogen til Økonomi- og Indenrigsministeriet (lovens § 88, stk. 3).

*Tirsdag den 26. november 2013
(Ugedagen efter valgdagen)*

Sidste frist for at klage over valget. Klager over valget til en kommunalbestyrelse indgives til den siddende kommunalbestyrelse i vedkommende kommune. Klager over valget til et regionsråd indgives til vedkommende siddende regionsråd (lovens § 93, stk. 1).

*Fredag den 29. november 2013
(Fredagen 10 dage efter valgdagen)*

Sidste frist for at indgive ansøgning til den siddende kommunalbestyrelse henholdsvis til det siddende regionsråd om fritagelse for at modtage valg til kommunalbestyrelsen henholdsvis regionsrådet (lovens § 92, stk. 3).

Onsdag den 1. januar 2014

De nyvalgte kommunalbestyrelser tiltræder (medmindre der inden den 31. december 2013 er truffet endelig afgørelse om, at der afholdes omvalg).

De nyvalgte regionsråd tiltræder (medmindre der inden den 31. december 2013 er truffet endelig afgørelse om, at der afholdes omvalg).

Når klagefristen er udløbet og eventuelle klager over valget er endeligt afgjort, tilintetgøres valglister og valgkort samt stemmesedler og brevstemmemateriale.

*Onsdag den 19. februar 2014
(3 måneder efter valgdagen)*

Sidste frist for et medlem af den nyvalgte kommunalbestyrelse/regionsråd til at gøre indsigelse over for kommunalbestyrelsen/regionsrådet mod en valgt kandidats valgbarhed pga. straf (lovens § 101, stk. 2).

4. Bekendtgørelse om de kommunale og regionale valg, valgret, valglister og valgkort

4.1. Bekendtgørelse om de kommunale og regionale valg

Senest tirsdag den 24. september 2013 (tirsdagen 8 uger før valgdagen) skal kommunalbestyrelsen og regionsrådet bekendtgøre i de stedlige dagblade eller lokalaviser, jf. lovens § 22, stk. 1,

- antal medlemmer, der skal vælges,
- antal stillere for en kandidatliste,
- fristen for indlevering af kandidatlister,
- dag og tid for afstemningen samt
- betingelserne for at udøve valgret (have ret til at stemme) og stille op som kandidat til valget, herunder betingelserne for, at disse rettigheder tilkommer herboende udlændinge.

Kommunalbestyrelsens medlemstal fastsættes i styrelsesvedtægten, jf. § 5, stk. 1, i lov om kommunernes styrelse (lovbekendtgørelse nr. 971 af 25. juli 2013). Ændringer i styrelsesvedtægten, som ændrer antallet af medlemmer i kommunalbestyrelsen, skal for at få virkning fra førstkommande valgperiode være vedtaget af kommunalbestyrelsen senest den 1. september i valgåret ved to behandlinger med mindst 6 dages mellemrum, jf. § 2, stk. 2, i lov om kommunernes styrelse, jf. den kommunale og regionale valglovs § 6 a. Bestemmelsen i lovens § 6 a er en *gyldighedsforskrift*. Ændringer af kommunalbestyrelsens medlemstal skal derfor have undergået to behandlinger i kommunalbestyrelsen med mindst seks dages mellemrum samt være vedtaget senest den 1. september 2013 for at få virkning fra valgperioden 2014-2017. Der kan *ikke* dispenseres fra denne frist.

Regionsrådenes medlemstal er fastsat til 41, jf. § 8 i regionsloven (lovbekendtgørelse nr. 900 af 30. august 2012).

Ved den ovennævnte bekendtgørelse af valget vil det være hensigtsmæssigt, at det samtidig angives, *hvor og til hvem kandidatlisterne skal indleveres*. Kandidatlister til kommunalbestyrelsesvalget skal indleveres til kommunevalgbestyrelsens formand, dvs. borgmesteren i den pågældende kommune, mens kandidatlister til regionsrådsvalg skal indleveres til formanden for regionsvalgbestyrelsen, dvs. formanden for vedkommende regionsråd, se nærmere herom afsnit 5.

4.2. Valgret

Den kommunale og regionale valglov indeholder i § 1 følgende bestemmelse om valgret til kommunale og regionale råd:

»§ 1. Valgret til kommunalbestyrelsen og regionsrådet har enhver, der på valgdagen er fyldt 18 år, har fast bopæl i kommunen henholdsvis regionen, og som herudover enten

- 1) har dansk indfødsret,
- 2) er statsborger i en af de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union,
- 3) er statsborger i Island eller Norge eller
- 4) uden afbrydelse har haft fast bopæl i riget i de sidste 3 år forud for valgdagen.

Stk. 2. Valgret til kommunalbestyrelsen og regionsrådet har endvidere enhver, der på valgdagen er fyldt 18 år, er statsborger i en af de øvrige medlems-

stater i Den Europæiske Union og er registreret i Udenrigsministeriets protokol.

Stk. 3. Den, der er under værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, har ikke valgret.

Stk. 4. Personer, der efter reglerne i lov om Det Centrale Personregister opfylder betingelserne for at være bopælsregistreret i kommunen, anses for at have fast bopæl i kommunen henholdsvis i den region, hvori kommunen er beliggende.«

Personer, der er under værgemål med fratagelse af den retlige handleevne efter værgemålslovens § 6, blev tidligere kaldt ”umyndiggjorte”. Personer, der er under andre former for værgemål, jf. værgemålslovens §§ 5 og 7, fortaber ikke deres valgret.

Om de udlændinge, der opnår valgret efter 3 års forudgående fast bopæl i riget, bemærkes, at 3-årsperioden regnes fra det tidspunkt, der er registreret som indrejsedato i CPR. En eventuel forudgående periode, hvor pågældende uden at være bopælsregistreret i CPR måtte have opholdt sig i riget som asylsøgende eller lignende, medregnes ikke.

Personer, der efter reglerne i lovekendtgørelse nr. 5 af 9. januar 2013 om Det Centrale Personregister (CPR-loven) opfylder betingelserne for at være bopælsregistreret i CPR, anses for at have fast bopæl i vedkommende kommune, henholdsvis den region, hvori vedkommende kommune ligger, og anses dermed for at opfylde bopælsbetingelsen for valgret til de kommunale og regionale valg, jf. lovens § 1, stk. 4. Det drejer sig om personer, der efter CPR-lovens regler er registreret i kommunen henholdsvis regionen med bopæl, fast opholdssted eller under vejkode højere end 9900, jf. CPR-lovens § 6.

Det gælder også personer, der er ansat i den danske stat og beordret til tjeneste uden for riget, samt under visse betingelser deres ægtefæller, registrerede partnere og samlever, hvis de har taget ophold i udlandet i forbindelse med den beordrede tjeneste fra og med den 1. juli 2000, hvor de efter reglerne i CPR-loven ikke længere registreres som udrejst, jf. CPR-lovens § 24, stk. 5 og 6. Denne persongruppe opfylder således bopælsbetingelsen for valgret til de kommunale og regionale valg.

Personer, der efter kommunalbestyrelsens eller Valgnævnets afgørelse herom optages på folketingsvalglisten under henvisning til, at de efter folketingsvalglovens § 2 anses for at have fast bopæl i riget, og som i forbindelse med opholdet i udlandet

er registreret i CPR som udrejst, har derimod *ikke* valgret ved de kommunale og regionale valg, idet de ikke opfylder betingelsen om fast bopæl i kommunen henholdsvis regionen, der gælder for valgret til kommunale og regionale valg.

4.2.1. EU-diplomaters valgret

Ved en ændring af den kommunale og regionale valglov i 2010 (lov nr. 1545 af 21. december 2010 og det tilhørende lovforslag L 17 fra Folketingets samling 2010-11, 1. samling) blev den personkreds, der har valgret og valgbarhed ved bl.a. kommunale og regionale valg, udvidet til også at omfatte statsborgere fra andre medlemslande i Den Europæiske Union, der er registreret i Udenrigsministeriets protokol.

De pågældende EU-diplomater blev ved lovændringen tillagt valgret, uanset at den pågældende persongruppe i kraft af deres registrering i Udenrigsministeriets protokol eller deres status som medfølgende familiemedlemmer til sådanne personer ikke optages i Det Centrale Personregister (CPR), jf. CPR-lovens § 18, stk. 1 og 2, medmindre de har dansk indfødsret (er danske statsborgere) eller tidligere har været optaget i CPR som følge af ophold i Danmark på andet grundlag. De pågældende registreres i stedet i Udenrigsministeriets protokol. De pågældende diplomater opfyldte således i praksis ikke det dagældende krav om fast bopæl i kommunen eller regionen som betingelse for at have valgret til kommunalbestyrelsen henholdsvis regionen, jf. den kommunale og regionale valglovs § 1, stk. 1. Dette skyldtes, at afgørelsen af, hvorvidt en statsborger fra en anden medlemsstat i Den Europæiske Union opfylder dette bopælskrav, på dagældende tidspunkt altid beroede på, om den pågældende er bopælsregistreret i CPR, se den kommunale og regionale valglovs § 1, stk. 4.

Baggrunden for lovændringen var en henvendelse fra Kommissionen til den danske regering. Ifølge Kommissionen syntes det forhold, at statsborgere fra andre EU-lande ikke kunne optages på valglisten i Danmark, fordi de var ansat ved et EU-agentur (eller lignende), imidlertid at være i strid med bestemmelserne i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde. Med lovændringen blev det derfor sikret, at også statsborgere i de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union, som er registreret i Udenrigsministeriets protokol, opfylder bopælskravet for valgret og – forudsat de i øvrigt opfylder betingelserne herfor – kan optages på valglisten i den kommune, hvor

de har deres private bolig (adresse), og derved udøve deres valgret og stille op til kommunal- og regionalvalg (og Europa-Parlamentsvalg i Danmark) i overensstemmelse med deres rettigheder efter traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde.

Det er en betingelse for at have valgret som EU-diplomat, at den pågældende er registreret som diplomat eller anden eksterritorial person i Udenrigsministeriets protokol (og dermed betragtes som havende opfyldt kravet om fast bopæl i kommunen eller regionen som betingelse for at have valgret til kommunalbestyrelsen henholdsvis regionsrådet), og at den pågældende opfylder de øvrige valgretsbetinger, dvs. er fyldt 18 år og ikke er undergivet værgemål med fratagelse af den retlige handleevne (ikke er umyndiggjort) samt er statsborger i en anden medlemsstat i Den Europæiske Union.

Personkredsen, der registreres i Udenrigsministeriets protokol, omfatter diplomater og andet udsendt personale (tjenestepersonale forudsat, at de har tjenestepas) ved herværende ambassader samt medfølgende familiemedlemmer, der tilhører husstanden (børn normalt indtil det fyldte 21. år), jf. Wienerkonventionen om diplomatiske forbindelser art. 17 og 37. Endvidere er omfattet udsendte embedsmænd ved internationale organisationer (herunder EU-institutioner) i Danmark samt medfølgende familiemedlemmer, der tilhører husstanden (børn normalt indtil det fyldte 21. år), jf. dog værtskabsaftalerne for den enkelte internationale organisation. Det er altså ikke kun personale, der arbejder for EU-institutioner, som er omfattet af lovændringen.

Derimod optages lokalt ansat personale uanset nationalitet samt servicemedarbejdere med dansk pas ikke i Udenrigsministeriets protokol og er derfor ikke omfattet af lovændringen.

De pågældende EU-diplomater skal optages på valglisten i den kommune, hvor de har deres private bolig (adresse), jf. afsnit 4.3.1. nedenfor. Med udtrykket »privat bolig« menes den adresse, hvor de pågældende bor. Ved afgørelsen af, i hvilken kommune de nævnte vælgere har deres private bolig, skal der tages udgangspunkt i de principper, der gælder efter CPR-lovgivningen for vurderingen af, hvor en person skal bopælsregistreres, sml. CPR-lovens §§ 6-9.

Det er ministeriets vurdering, at ordningen navnlig vil berøre et begrænset antal kommuner i hovedstadsområdet, hvor ministeriet antager, at de fleste

EU-diplomater har deres private bolig. Også andre kommuner kan blive berørt. Ministeriet forventer endvidere, at det formentlig kun vil være et meget begrænset antal vælgere i denne persongruppe, der eventuelt vil anmode om at blive optaget på valglisten til kommunal- og regionalvalg. Ministeriet vil underrette de berørte diplomatiske repræsentationer og internationale organisationer i Danmark om muligheden for at blive optaget på valglisten til kommunal- og regionalvalget for den nævnte persongruppe samt henvise de personer, der måtte være interesseret heri, til at anmode den kommune, hvor de har deres private bolig, om optagelse på valglisten.

4.3. Generelt om optagelse på valglisten

For at udøve sin valgret, dvs. have ret til at stemme, skal man være optaget på valglisten, jf. lovens § 2, stk. 1.

Vælgerne skal optages på valglisten i den kommune, hvor de er bopælsregistreret i CPR, jf. lovens § 7, stk. 1, 1. pkt.

Personer, der er registreret i Udenrigsministeriets protokol og har valgret i henhold til lovens § 1, stk. 2 (EU-diplomater), optages efter anmodning på valglisten i den kommune, hvor de har deres private bolig (adresse), se lovens § 7, stk. 1, 2. pkt., samt afsnit 4.3.1. nedenfor.

Den siddende kommunalbestyrelse i denne kommune skal i de år, hvor nyvalg finder sted, udarbejde en valgliste over kommunens vælgere. Valglisten skal udarbejdes for hvert afstemningsområde i kommunen, jf. lovens § 8, stk. 1. Det er den samme valgliste, der udarbejdes til både valg til kommunalbestyrelsen og valg til regionsrådet.

Valglisten består af en hovedliste og en tilflytterliste, jf. lovens § 8, stk. 1, 3. pkt., samt en særskilt valgliste over evt. vælgere i kommunen med valgret i henhold til lovens § 1, stk. 2 (EU-diplomater), se nedenfor afsnit 4.3.1.

På *hovedlisten* skal optages de vælgere, der senest 15 dage før valgdagen, dvs. senest mandag den 4. november 2013, er flyttet til kommunen, og som senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen. Vælgere, der senest mandag den 4. november 2013 er flyttet inden for kommunen og senest denne dag har anmeldt flytningen til kommu-

nen, optages på hovedlisten under den nye bopæl, jf. lovens § 8, stk. 2 og stk. 4, 1. pkt.

Vælgere, der senere end mandag den 4. november 2013 (15 dage før valgdagen) er flyttet *inden for* kommunen, eller som senere end denne dag har anmeldt flytningen til kommunen, uden at skulle optages på tilflytterlisten inden for kommunen, skal forblive optaget på valglisten under den hidtidige bopæl, jf. lovens § 8, stk. 4, 2. pkt.

På *tilflytterlisten* skal optages de vælgere, der ikke er optaget på hovedlisten, og som senest 7 dage før valgdagen, dvs. senest tirsdag den 12. november 2013, er flyttet til kommunen, og som senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen, jf. lovens § 8, stk. 3. Om sletning af vælgeren fra fraflytningskommunens valgliste henvises til afsnit 4.8.1.

Vælgere, der senere end tirsdag den 12. november 2013 flytter til kommunen eller senere end denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen, skal ikke optages på tilflytningskommunens valgliste. Om sletning af vælgeren fra fraflytningskommunens valgliste henvises til afsnit 4.8.3.

4.3.1. EU-diplomaters optagelse på valglisten

Statsborgere fra andre EU-lande, som er registreret i Udenrigsministeriets protokol, og som opfylder de øvrige valgretsbetænelser, dvs. er fyldt 18 år og ikke er undergivet værgemål med fratagelse af den retlige handleevne (ikke er umyndiggjort) samt er statsborgere i en anden medlemsstat i Den Europæiske Union, skal optages på valglisten i den kommune, hvor de har deres *private bolig* (adresse), jf. lovens § 7, stk. 1, 2. pkt.

Optagelse sker første gang efter *anmodning* fra den pågældende, jf. lovens § 7, stk. 1, 2. pkt. Bliver den pågældende optaget på valglisten, skal den pågældende forblive optaget på valglisten til kommende kommunale og regionale valg uden fornyet anmodning, hvis de siden da uafbrudt har været registreret i Udenrigsministeriets protokol (og dermed i denne periode har måttet betragtes som herboende), hvis de fortsat opfylder de øvrige valgretsbetænelser, jf. ovenfor, og hvis de ikke i mellemtiden har anmodet om at blive slettet af valglisten, jf. lovens § 7, stk. 2.

Det står den enkelte kommunalbestyrelse frit for, om kommunen vil føre en særskilt manuel valgliste over de pågældende vælgere, eller om kommunen vil

søge de pågældende vælgere integreret i hovedlisten (se afsnit 4.5.1. nedenfor), evt. ved mellemkomst af kommunens databehandler. De pågældende vælgere vil endvidere skulle have udsendt valgkort til den adresse i kommunen, hvor de har deres private bolig (adresse), jf. lovens § 10, 1. pkt.

Den nærmere fremgangsmåde for og de nærmere frister for anmodning om optagelse på valglisten m.v. af herboende statsborgere fra andre medlemslande i Den Europæiske Union, der er registreret i Udenrigsministeriets protokol, er reguleret ved bekendtgørelse nr. 671 af 4. juni 2013 om optagelse på valglisten til kommunale og regionale valg af statsborgere i en af de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union registreret i Udenrigsministeriets protokol (EU-diplomater). Den nævnte EU-diplomatbekendtgørelse er optrykt i denne vejledning som *bilag 5* og er gengivet på ministeriets valghjemmeside valg.oim.dk.

På en særskilt valgliste eller som en integreret del af hovedlisten, jf. afsnit 4.2.1., optages eventuelle vælgere, der har valget EU-diplomater, og som *senest tirsdag den 1. oktober 2013* har anmodet kommunalbestyrelsen om at blive optaget på valglisten til kommunal- og regionalvalg. Se EU-diplomatbekendtgørelsens § 2, stk. 4, jf. § 1, stk. 1. Såfremt en EU-diplomat i perioden fra og med den 24. september 2013 (ugedagen før den 1. oktober i valgåret) til og med mandag den 4. november 2013 (mandag 15 dage før valgdagen) bliver registreret i Udenrigsministeriets protokol eller i øvrigt opfylder valgretsbetænelserne i lovens § 1, stk. 2 og 3, bortset fra aldersbetænelserne, forlænges fristen for indgivelse af anmodning om at blive optaget på valglisten til og med *mandag den 4. november 2013* (mandag 15 dage før valgdagen). Se EU-diplomatbekendtgørelsens § 2, stk. 5, jf. § 1, stk. 2.

Optagelsen af de pågældende vælgere følger særskilte regler og frister, jf. ovennævnte EU-diplomatbekendtgørelse. De pågældende skal derfor *ikke* optages på tilflyttervalglisten, hvis de måtte henvende sig til kommunen senere end den 4. november 2013 med anmodning om at blive optaget på valglisten. De pågældende vil i givet fald tidligst kunne optages på valglisten til det næstkommende kommunal- og regionalvalg den 21. november 2017, såfremt de i øvrigt opfylder valgretsbetænelserne i lovens § 1, stk. 2 og 3, og skal i så fald følge fremgangsmåden for at blive optaget, dvs. at de tidligst den 1. august 2017 kan anmode om at blive optaget på valglisten til kommunal- or regionalvalget i 2017,

jf. EU-diplomatbekendtgørelsens § 2, stk. 3. Er de pågældende vælgere forinden fraflyttet en anden kommune, og opfylder de betingelserne for at blive optaget på valglisten, skal tilflytningskommunen tage kontakt til fraflytningskommunen med henblik på, at de pågældende vælgere bliver slettet af valglisten i fraflytningskommunen, hvis de måtte være optaget på denne, jf. EU-diplomatbekendtgørelsens 12, stk. 2.

4.3.2. Vælgere, der er ansat i den danske stat og beordret til tjeneste uden for riget m.fl.

Som nævnt gælder de nævnte skæringsdatoer for optagelse på hovedlisten og tilflytterlisten for vælgere, der er bopælsregistreret i CPR, dvs. er registreret i CPR med bopæl, fast opholdssted eller under vejkode højere end 9900, jf. CPR-lovens § 6. De nævnte skæringsdatoer gælder derfor også vælgere, der er ansat i den danske stat og beordret til tjeneste uden for riget, samt under visse betingelser deres ægtefæller, registrerede partnere og samlever, hvis de har taget ophold i udlandet i forbindelse med den beordrede tjeneste fra og med den 1. juli 2000, jf. afsnit 4.2. ovenfor. Dette skyldes, at de nævnte vælgere fra og med den 1. juli 2000 ikke registreres som udrejst i CPR, jf. § 24, stk. 5 og 6, i lov om det Centrale Personregister (CPR-loven), jf. lovbekendtgørelse nr. 5 af 9. januar 2013.

4.3.3. Vælgere uden fast opholdssted i kommunen

Også vælgere, der på 15.-dagen før valgdagen i øvrigt er registreret under vejkode større end 9900, jf. § 14 i bekendtgørelse nr. 1153 af 23. november 2006 om folkeregistrering m.v., optages på valglisten (se dog afsnit 4.11. nedenfor om udsendelse af valgkort). Vælgere, der på 15.-dagen før valgdagen er registreret af den hidtidige bopælskommune som forsvundet i CPR, fordi de resultatløst er eftersøgt, jf. § 6, stk. 5, i CPR-loven, optages ikke på valglisten.

Den omstændighed, at en vælger er uden fast opholdssted og dermed hjemløs, indebærer således ikke i sig selv, at den pågældende ikke optages på valglisten. Er vedkommende registreret som forsvundet i CPR, optages den pågældende derimod ikke på valglisten, medmindre vedkommende er fundet eller har givet sig til kende senest på 15.-dagen før valgdagen. I så fald skal vedkommendes registrering som forsvundet i CPR ophøre. Kommer der efter 15.-dagen før valgdagen, men dog senest på valgdagen oplysninger frem, der gør, at det kan kon-

stateres, at den pågældende fejlagtigt på 15.-dagen før valgdagen var registreret som forsvundet i CPR, skal den pågældende manuelt optages på valglisten. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis en vælger, der på 15.-dagen før valgdagen er registreret som forsvundet i CPR, giver sig til kende på et senere tidspunkt, f.eks. ved at møde frem på et afstemningssted på valgdagen, og hvis det på grundlag af de oplysninger, kommunalbestyrelsen herved kommer i besiddelse af, kan konstateres, at vælgeren fejlagtigt på 15.-dagen var registreret som forsvundet i CPR.

4.4. Indberetninger af ændringer vedrørende afstemningsområder og afstemningssteder

Kommunalbestyrelsen skal udarbejde en valgliste over kommunens vælgere for hvert afstemningsområde i kommunen, jf. lovens § 8, stk. 1, 1. og 2. pkt. Afstemningen foregår i de samme afstemningsområder som valg til Folketinget, jf. lovens § 51, stk. 1, 1. pkt. For hvert afstemningsområde er der ét afstemningssted, jf. lovens § 51, stk. 1, 2. pkt. De valgkort, som kommunalbestyrelsen sender ud til vælgerne, skal bl.a. indeholde oplysning om det afstemningssted, hvor vælgeren skal henvende sig for at stemme, jf. afsnit 4.11. nedenfor.

Kommunalbestyrelsen skal løbende indberette ændringer i afstemningsområder (valgdistrikter) til CPR's vejregister og ændringer i afstemningssteder til kommunens databehandler. Ændringer vedrørende afstemningsområder (valgdistrikter) og afstemningssteder skal være indberettet *senest 15 dage før valgdagen*, dvs. senest mandag den 4. november 2013, til henholdsvis CPR's vejregister og kommunens databehandler.

Ved »kommunens databehandler« forstår den virksomhed, der på vegne af kommunen elektronisk modtager det relevante udtræk af CPR og på grundlag heraf udskriver valglisten og valgkort, som sendes til henholdsvis kommunen og vælgerne i kommunen.

4.5. Maskinel udarbejdelse af valglisten

4.5.1. Hovedlisten

Hovedlisten er fortegnelsen over de vælgere til kommunal- og regionalvalget, der senest 15 dage før valgdagen er flyttet til kommunen eller er flyttet inden for kommunen, og som senest denne dag har anmeldt flytningen til (tilflytnings)kommunen, jf. lovens § 8, stk. 2 og stk. 4, 1. pkt. Hovedlisten udar-

bejdes maskinelt på grundlag af oplysningerne i Det Centrale Personregister (CPR) med de ændringer, som kommunen har modtaget til og med mandag den 4. november 2013 (15 dage før valgdagen).

Med henblik på den maskinelle udarbejdelse af hovedlisten skal kommunalbestyrelsen indberette til CPR:

1) Alle flytninger til kommunen, som kommunen har fået meddelelse om til og med 15 dage før valgdagen, og hvor flyttedatoen ligger før eller er lig med 15 dage før valgdagen, dvs. mandag den 4. november 2013.

2) Meddelelser om erhvervelse eller fortabelse af dansk indfødsret eller om erhvervelse eller fortabelse af statsborgerskab i et andet EU-land eller i Island eller Norge, som kommunen har modtaget senest 15 dage før valgdagen, dvs. senest mandag den 4. november 2013.

3) Meddelelser om iværksættelse eller ophævelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, som kommunen har modtaget senest 15 dage før valgdagen, dvs. senest mandag den 4. november 2013.

4) Dødsfald i de særlige tilfælde, hvor dødsfald indberettes af kommunalbestyrelsen. Dødsfald indberettes normalt til CPR af sognemyndigheden.

Indberetningerne skal foretages senest 15 dage før valgdagen, dvs. *senest mandag den 4. november 2013*. Meddelelser modtaget på 15.-dagen skal derfor indberettes samme dag.

Meddelelsernes rigtighed skal kontrolleres på sædvanlig måde. De almindelige betingelser i CPR-loven for indberetning, herunder af en flytning, til CPR skal være opfyldt. Bemærk reglerne i CPR-lovens § 20 om betingelserne for registrering i CPR af tilflytning fra udlandet og de særlige betingelser for registrering af tilflytning fra et andet nordisk land. En anmeldt tilflytning, der ikke opfylder betingelserne for registrering i CPR, vil ikke kunne danne grundlag for optagelse på valglisten.

Kommunalbestyrelsen modtager den maskinelt udskrevne hovedliste senest 8 dage før valgdagen, dvs. senest mandag den 11. november 2013.

Kommunalbestyrelsen har efter persondatalovgivningen ikke adgang til at udlevere valglisten, herun-

der fortegnelser over førstegangsvælgere, til politiske partier m.v.

4.5.2. Tilflytterlisten

Tilflyttervalglisten er fortegnelsen over de vælgere, der ikke er optaget på hovedlisten, og som senest 7 dage før valgdagen, dvs. senest tirsdag den 12. november 2013, er flyttet til kommunen, og senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen, jf. lovens § 8, stk. 3.

Tilflytterlisten udarbejdes maskinelt på grundlag af de ændringer af CPR's dataindhold, som kommunen har modtaget i perioden efter mandag den 4. november 2013 (15 dage før valgdagen) og til og med tirsdag den 12. november 2013 (7 dage før valgdagen).

Tilflyttervalglisten omfatter også de vælgere, der ikke er optaget på hovedlisten, og som senest 7 dage før valgdagen, dvs. senest tirsdag den 12. november 2013, har fået ophævet værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, eller har fået dansk indfødsret, eller statsborgerskab i et andet EU-land eller i Island eller i Norge.

Med henblik på den maskinelle udarbejdelse af tilflytterlisten skal kommunalbestyrelsen senest tirsdag den 12. november 2013 foretage indberetning til CPR om følgende forhold, som ikke allerede er indberettet med henblik på udarbejdelse af hovedlisten:

1) Alle flytninger til kommunen, som kommunen har modtaget meddelelse om til og med tirsdag den 12. november 2013, og hvor flyttedatoen ligger før eller er lig med tirsdag den 12. november 2013 (der skal ikke foretages indberetning af meddelelser om flytning inden for kommunen til brug for valglisten),

2) Meddelelser om erhvervelse eller fortabelse af dansk indfødsret eller om erhvervelse eller fortabelse af statsborgerskab i et andet EU-land eller i Island eller Norge, som kommunen har modtaget senest tirsdag den 12. november 2013, samt

3) Meddelelser om iværksættelse eller ophævelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, som kommunen har modtaget senest tirsdag den 12. november 2013.

Indberetningerne skal foretages, uanset om kommunen vil benytte den maskinelt udskrevne tilflytterliste eller i stedet vil anvende en manuelt udarbejdet tilflytterliste.

Indberetningerne skal foretages senest 7 dage før valgdagen, dvs. *senest tirsdag den 12. november 2013*. Meddelelser modtaget på 7. dagen skal derfor indberettes samme dag.

Det forudsættes, at meddelelsers rigtighed kontrolleres på sædvanlig måde, samt at de almindelige betingelser fastsat i CPR-loven for indberetning, herunder af en flytning, til CPR i øvrigt er opfyldt, jf. ovenfor.

Sammen med tilflytterlisten (tilgangsliste) udarbejdes maskinelt en sletteliste over de vælgere, der på grundlag af de ændringer af CPR's dataindhold, som kommunen har modtaget i perioden efter mandag den 4. november 2013 og til og med tirsdag den 12. november 2013 (7 dage før valgdagen), skal slettes af valglisten. De vælgere, der er indeholdt på slettelisten, skal manuelt slettes af hovedlisten, jf. nedenfor i afsnit 4.8.1.

Kommunalbestyrelsen modtager den maskinelt udskrevne tilflytterliste senest torsdag den 14. november 2013.

Bemærk, at kommunalbestyrelsen efter persondatalovgivningen ikke har adgang til at udlevere valglisten, herunder fortegnelser over førstegangsvælgere, til politiske partier m.v.

4.6. Manuel rettelse af valglisten som følge af mangler m.v. vedrørende indberetning til CPR

Hvis det konstateres, at kommunalbestyrelsen ikke har foretaget en indberetning til CPR, som kommunalbestyrelsen burde have foretaget med henblik på udarbejdelse af hovedlisten eller tilflytterlisten senest 15 dage før valgdagen, dvs. senest mandag den 4. november 2013, jf. ovenfor afsnit 4.5.1., henholdsvis senest 7 dage før valgdagen, dvs. senest tirsdag den 12. november 2013, jf. afsnit 4.5.2, skal de pågældende vælgere manuelt optages på eller slettes af vedkommende valgliste. Er vælgeren flyttet fra en kommune til en anden, uden at det er registreret i CPR, må tilflytningskommunen henvende sig til fraflytningskommunen, så den pågældende vælger kan slettes manuelt af valglisten i fraflytningskommunen.

Dette gælder også, hvis der kommer oplysninger frem efter fristen for indberetning til CPR, men dog senest på valgdagen, der gør, at der nu skal ske indberetning til CPR. Er en flytning til en kommune

ikke indberettet til CPR senest 7 dage før valgdagen, dvs. senest tirsdag den 12. november 2013, f.eks. fordi der ikke er indsendt en erklæring fra vælgerens logivært, som bekræfter, at vælgeren er flyttet til adressen m.v., skal den pågældende vælger optages manuelt på valglisten i tilflytningskommunen, når logiværterklæringen m.v. foreligger efter tirsdag den 12. november 2013, dog senest på valgdagen. Fraflytningskommunen skal i disse tilfælde - medmindre der er tale om tilflytning fra udlandet - underrettes for at kunne slette vælgeren af valglisten dér. Det forudsættes herved, at tilflytningskommunen har modtaget meddelelse om flytningen senest 7 dage før valgdagen, dvs. senest tirsdag den 12. november 2013, og at flyttedatoen ligger før eller er lig med denne dag.

Hvis kommunalbestyrelsens afgørelse om, at en anmeldt tilflytning til en kommune ikke opfylder betingelserne for registrering i CPR, ændres af kommunalbestyrelsen selv eller af Økonomi- og Indenrigsministeriet efter 7.-dagen før valgdagen, dvs. efter tirsdag den 12. november 2013, men dog senest på valgdagen, skal den pågældende vælger optages manuelt på valglisten. Optagelse på valglisten sker i denne situation manuelt, da vælgeren ikke er optaget på den maskinelt udskrevne valgliste over kommunens vælgere. Fraflytningskommunen skal i disse tilfælde - medmindre der er tale om tilflytning fra udlandet - underrettes for at kunne slette vælgeren af valglisten dér. Det forudsættes herved, at tilflytningskommunen har modtaget meddelelse om flytningen senest 7 dage før valgdagen, dvs. senest tirsdag den 12. november 2013, og at flyttedatoen ligger før eller er lig med denne dag.

Tilsvarende gælder, hvis det efterfølgende konstateres, at en vælger fejlagtigt er registreret som forsvunden i CPR på 15.-dagen før valgdagen, jf. afsnit 4.3.3. ovenfor.

Har kommunalbestyrelsen senest tirsdag den 12. november 2013 foretaget en indberetning til CPR med henblik på udarbejdelse af tilflytterlisten, vil det ikke være nødvendigt at rette hovedlisten, selv om kommunalbestyrelsen med henblik på udarbejdelse af hovedlisten burde have foretaget indberetningen allerede senest mandag den 4. november 2013.

4.7. Manuel optagelse på valglisten i øvrigt

Vælgere, der er flyttet hertil fra et andet nordisk land eller Færøerne, skal fra og med den 1. januar 2007 ikke længere aflevere internordiske flyttepapirer.

Der opstår derfor ikke længere af den grund spørgsmål om manuel optagelse på valglisten af tilflyttere fra disse lande.

4.7.1. Manuel optagelse på valglisten af visse vælgere, der ikke har dansk indfødsret og ej heller er statsborgere i et af de øvrige EU-lande eller i Island eller Norge

Personer, der ikke har dansk indfødsret og ej heller er statsborgere i et af de øvrige EU-lande eller i Island eller Norge, men som i øvrigt opfylder betingelserne for valgret ved kommunale og regionale valg, optages på de maskinelt udskrevne valglisten (hovedliste eller tilflytterliste), såfremt de uden afbrydelse har haft fast bopæl i Danmark eller Grønland i de sidste 3 år forud for valgdagen.

Personer, der ikke har dansk indfødsret og ej heller er statsborger i et af de øvrige EU-lande eller i Island eller Norge, og som er flyttet til Danmark fra Færøerne efter den 19. november 2010 (3 år forud for valgdagen), vil ikke blive optaget på de maskinelt udskrevne valglisten, uanset om varigheden af den faste bopæl i riget, dvs. Danmark, Færøerne og Grønland, samlet overstiger 3 år.

Økonomi- og Indenrigsministeriet, CPR-kontoret, foretager den 15. oktober 2013 et særligt udtræk fra CPR med henblik på at fremfinde de udenlandske statsborgere fra andre lande end de øvrige EU-lande, Island og Norge, der er tilflyttet Danmark fra Færøerne efter den 19. november 2010. Folkeregistrene i de kommuner, hvor de pågældende nu er bosat, vil blive underrettet særskilt fra CPR-kontoret, således at disse kommuner kan foretage en undersøgelse af, hvorvidt de pågældende opfylder valgrets-betingelserne, herunder opholdskravet, og derfor skal optages *manuelt* på valglisten. Det vil eventuelt være nødvendigt, at kommunen kontakter de færøske myndigheder med henblik på at fastlægge varigheden af det tidsrum, hvori vedkommende har haft bopæl på Færøerne.

For udenlandske statsborgere fra andre lande end de øvrige EU-lande, Island og Norge, der fra Færøerne flytter til Danmark efter den 15. oktober 2013, eller hvis tilflytning er indberettet til CPR senere end den 15. oktober 2013, skal kommunerne på eget initiativ undersøge, om de pågældende opfylder valgrets-betingelserne og i bekræftende fald optage dem manuelt på valglisten.

4.7.2. Manuel optagelse på valglisten af vælgere, der får dansk indfødsret m.v., eller hvis værgemål med fratagelse af den retlige handleevne bliver ophævet senere end 7 dage før valgdagen

Personer, der får dansk indfødsret (statsborgerskab) eller får statsborgerskab i et af de øvrige EU-lande eller Island eller Norge senere end tirsdag den 12. november 2013 (7 dage før valgdagen), skal optages manuelt på valglisten, hvis de opfylder de øvrige betingelser for optagelse på valglisten. Det gælder dog ikke, hvis de pågældende allerede er optaget på valglisten i kraft af reglerne om udlændinges valgret ved kommunale og regionale valg, jf. afsnit 4.2.

Personer, der har været under værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, men hvis værgemål med fratagelse af den retlige handleevne bliver ophævet senere end tirsdag den 12. november 2013, skal optages manuelt på valglisten, hvis de opfylder de øvrige betingelser for optagelse på valglisten.

Disse rettelser af valglisten i form af manuel optagelse på valglisten skal foretages til og med valgdagen for de meddelelser, der modtages i kommunen til og med valgdagen.

4.7.3. Manuel optagelse på valglisten af EU-diplomater

Statsborgere fra andre EU-lande, som er registreret i Udenrigsministeriets protokol, og som opfylder de øvrige valgrets-betingelser, dvs. er fyldt 18 år og ikke er undergivet værgemål med fratagelse af den retlige handleevne (ikke er umyndiggjort) samt er statsborger i en anden medlemsstat i Den Europæiske Union, skal optages på valglisten i den kommune, hvor de har deres private bolig (adresse), jf. lovens § 7, stk. 1, 2. pkt. Dette gælder, uanset at de pågældende statsborgere som eksterritoriale personer i praksis ikke vil være bopælsregistrerede i CPR, jf. CPR-lovens § 18, og derfor ikke vil figurere på den maskinelt udskrevne hovedliste.

Det står den enkelte kommunalbestyrelse frit for, om kommunen vil føre en særskilt manuel valgliste over de pågældende vælgere, eller om kommunen vil søge de pågældende vælgere integreret i hovedlisten (se afsnit 4.5.1. ovenfor), evt. ved mellemkomst af kommunens databehandler. De pågældende vælgere vil endvidere skulle have udsendt valgkort til den adresse i kommunen, hvor de har deres private bolig (adresse), jf. lovens § 10, 1. pkt.

4.8. Manuel slettelse af valglisten i øvrigt

De rettelser af valglisten i form af slettelse af valglisten, der er nævnt nedenfor, skal foretages til og med valgdagen for de meddelelser, der modtages i kommunen til og med valgdagen.

4.8.1. Manuel slettelse af valglisten af vælgere på slettelisten

De vælgere, der er optaget på den maskinelt udskrevne sletteliste, der udarbejdes sammen med tilflytterlisten, jf. ovenfor i afsnit 4.5., skal manuelt slettes af valglisten (hovedlisten).

4.8.2. Manuel slettelse af valglisten af vælgere, der manuelt optages på valglisten i en anden kommune m.v.

Modtager fraflytningskommunen henvendelse fra tilflytningskommunen om manuel optagelse af tilflyttende vælgere på valglisten, jf. ovenfor i afsnit 4.6., skal fraflytningskommunen manuelt slette de pågældende vælgere af valglisten.

4.8.3. Manuel slettelse af valglisten af visse vælgere, der fraflytter kommunen uden at blive optaget på tilflytterlisten i en anden kommune

Ved meddelelser om fraflytning til en anden kommune, som modtages i fraflytningskommunen senere end tirsdag den 12. november 2013 (7 dage før valgdagen), og hvor flyttedatoen ligger før eller er lig med valgdagen, skal vælgeren manuelt slettes af valglisten i fraflytningskommunen, jf. lovens § 12, stk. 2, 1. pkt. Ligger bopælen i den kommune, som fraflytningen sker til, i samme region som den fraflyttede kommune, og optages vælgeren ikke på valglisten i tilflytningskommunen, jf. lovens § 8, stk. 2 og 3, og afsnit 4.2., bevares retten til at stemme til regionsrådsvalget. Det skal i så fald noteres i valglisten, at vælgeren alene er berettiget til at afgive stemme til regionsrådsvalget, jf. lovens § 12, stk. 2, 2. pkt.

Meddelelser om fraflytning til en anden kommune anses for modtaget af kommunalbestyrelsen den dag, hvor oplysningen om fraflytningen fremgår af CPR's hændeskatalog. Kommunen skal derfor dagligt ved gennemsyn af hændeskataloget for flytninger gøre sig bekendt med eventuelle fraflytninger i den nævnte periode.

4.8.4. Manuel slettelse af vælgere, der fraflytter til udlandet, Færøerne eller Grønland

Ved meddelelser om fraflytning til udlandet, Færøerne eller Grønland, som modtages af kommunalbestyrelsen senere end 7 dage før valgdagen, dvs. senere end tirsdag den 12. november 2013, skal den pågældende vælger manuelt slettes af valglisten. Ved meddelelser om fraflytning skal der dog kun ske sletning af valglisten, hvis flyttedatoen ligger før eller er lig med valgdagen.

En vælger, som har anmeldt flytning til Færøerne eller et andet nordisk land, skal dog kun slettes af valglisten, hvis fraflytningskommunen underrettes om, at den pågældende senest på valgdagen er registreret som bosat i tilflytningslandet, jf. CPR-lovens § 25, stk. 2, jf. for så vidt angår Færøerne tillige CPR-lovens § 27, stk. 2. Vælgeren skal dog kun slettes af valglisten, hvis flyttedatoen ligger før eller er lig med valgdagen.

4.8.5. Manuel slettelse af vælgere, der afgår ved døden, kommer under værgemål med fratagelse af den retlige handleevne eller fortaber dansk indfødsret m.v.

Ved meddelelser om dødsfald, iværksættelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, eller fortabelse af dansk indfødsret, som modtages i kommunen senere end 7 dage før valget, dvs. tirsdag den 12. november 2013, skal de pågældende vælgere manuelt slettes af valglisten. Tilsvarende gælder ved meddelelser om fortabelse af dansk indfødsret eller fortabelse af statsborgerskab i et af de øvrige EU-lande eller Island eller Norge, som modtages i kommunen senere end 7 dage før valgdagen, dvs. senere end tirsdag den 12. november 2013, medmindre vedkommende uanset tab af dansk indfødsret eller tab af et de nævnte statsborgerskaber alligevel har valget i kraft af reglerne om udlændinges valgret ved kommunale og regionale valg, jf. afsnit 4.2.

4.8.6. Manuel slettelse af vælgere, der mister deres status som EU-diplomater

Får kommunen efterfølgende og indtil valgdagen underretning om, at en vælger, som kommunen i kraft af de nye regler om EU-diplomater har optaget på valglisten, jf. afsnit 4.2.1. og afsnit 4.3.1., ikke længere opfylder betingelserne for at blive optaget på valglisten som EU-diplomat, skal kommunen slette vedkommende af valglisten, medmindre ved-

kommende i kraft af de almindelige regler i den kommunale og regionale valglovs § 1, stk. 1, opfylder valgretsbetingelserne.

4.9. Særligt om flytning inden for kommunen senere end 15 dage før valgdagen

Ved flytninger inden for kommunen skal vælgere, hvis flyttedato ligger senere end mandag den 4. november 2013 (15 dage før valgdagen), eller som anmelder flytning senere end denne dato inden for kommunen, forblive optaget på hovedlisten under den hidtidige bopæl, jf. lovens § 8, stk. 4, 2. pkt.

Ministeriet *henstiller*, at kommunen udleverer eller sender skriftlig oplysning til disse vælgere om, at de kan afgive stemme til både kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget enten ved at møde frem på valgdagen på afstemningsstedet for den hidtidige bopæl eller ved at afgive brevstemme, der stiles til kommunalbestyrelsen i kommunen. I den forbindelse henstiller ministeriet, at vælgeren også får oplysning om sidste frist for brevstemmeafgivning.

4.10. Særligt om tilflytning fra en anden kommune eller fra udlandet m.v. senere end 7 dage før valgdagen

4.10.1. Tilflytning fra en anden kommune senere end 7 dage før valgdagen

Ved anmeldelse om tilflytning fra en anden kommune af vælgere, hvis flyttedato ligger senere end tirsdag den 12. november 2013 (7 dage før valgdagen), eller som senere end denne dag har anmeldt flytningen, skal der ikke ske rettelser i tilflytningskommunens valgliste, idet de pågældende vælgere ikke opfylder betingelserne for at blive optaget på valglisten i tilflytningskommunen. I det omfang en vælger uanset flytningen har bevaret retten til at stemme til regionsrådsvalget i den hidtidige bopælskommune, henstiller ministeriet, at tilflytningskommunen udleverer eller sender den pågældende vælger skriftlig oplysning om, at vælgeren kan stemme til regionsrådsvalget (men ikke til kommunalbestyrelsesvalget) i fraflytningskommunen, og at dette kan ske enten ved at møde frem på valgdagen på afstemningsstedet i den hidtidige bopælskommune eller ved at afgive brevstemme til regionsrådsvalget, der stiles til kommunalbestyrelsen i den hidtidige bopælskommune. I den forbindelse henstiller ministeriet, at vælgeren får oplysning fra kommunen om, hvornår det er sidste frist for brevstemmeafgivning.

Er tilflytningen sket fra en bopæl i en kommune, der ligger inden for samme region som tilflytningskommunen, skal vælgerne have udleveret eller sendt skriftlig oplysning om, at de pågældende alene kan stemme til regionsrådsvalget, men ikke til kommunalbestyrelsesvalget i tilflytningskommunen, og at de kan afgive stemme til regionsrådsvalget enten ved at møde frem på valgdagen på afstemningsstedet i den hidtidige bopælskommune eller ved at afgive brevstemme til regionsrådsvalget, der stiles til kommunalbestyrelsen i den hidtidige bopælskommune. I den forbindelse henstiller ministeriet, at vælgeren får oplysning fra kommunen om, hvornår det er sidste frist for brevstemmeafgivning.

4.10.2. Tilflytning fra udlandet, Færøerne eller Grønland

Vælgere, der anmelder flytning til kommunen fra udlandet, Færøerne eller Grønland senere end tirsdag den 12. november 2013 (7 dage før valgdagen), eller hvor flyttedatoen ligger senere end denne dato, kan ikke optages på valglisten og har derfor ikke ret til at stemme ved valget.

4.11. Udsendelse af valgkort

Så snart valglisten er udarbejdet, sender kommunalbestyrelsen valgkort ud til de vælgere i kommunen, der er opført på valglisten, jf. lovens § 10. Vælgere, der er registreret under vejkode højere end 9900, skal dog ikke have tilsendt valgkort. De sidstnævnte skal dog have udleveret et valgkort, hvis de beder om det, eller have sendt et valgkort, hvis de beder den seneste bopælskommune om det og samtidig angiver en adresse, hvor valgkortet kan sendes til, jf. lovens § 10, stk. 1, 2. pkt. Herefter kan vælgeren afgive stemme på valgdagen på det afstemningssted, der er anført på valgkortet.

Valgkortene udarbejdes maskinelt på grundlag af de maskinelt udarbejdede valglister (hovedlisten og tilflytterlisten) og dermed på grundlag af kommunernes indberetninger til CPR, jf. afsnit 4.5. ovenfor. I visse tilfælde udarbejdes valgkortene dog manuelt, jf. nedenfor.

Valgkort til statsborgere fra andre medlemsstater i Den Europæiske Union, der er registreret i Udenrigsministeriets protokol (EU-diplomater), og som er optaget på valglisten efter anmodning, se ovenfor afsnit 4.2.1. og 4.3.1., kan enten udarbejdes maskinelt efter nærmere aftale med kommunens dataleverandør, eller manuelt, såfremt det findes mere hen-

sigtsmæssigt. Det kan f.eks. være, hvis der føres en særskilt *manuel* valgliste over de pågældende, og/eller det drejer sig om et meget begrænset antal vælgere.

Valgkortet skal indeholde oplysning om vælgerens navn og adresse, nummer på valglisten samt om afstemningsstedets beliggenhed og dag og tid for afstemningen, jf. lovens § 10. Hvis de maskinelt udskrevne valgkort ikke indeholder de nævnte oplysninger, f.eks. fordi ændringerne i afstemningsområderne eller afstemningsstederne er indberettet for sent, jf. afsnit 4.4. ovenfor, må de manglende oplysninger påføres valgkortene manuelt.

Valgkort, der udsendes til vælgere, der er optaget på tilflytterlisten, skal endvidere indeholde oplysning om, at valgkortet træder i stedet for et eventuelt tidligere udsendt valgkort, jf. lovens § 10.

Det skal endvidere fremgå af valgkortet, at der afholdes valg til kommunalbestyrelsen og regionsrådet samtidig.

Kommunalbestyrelsen modtager senest 8 dage før valgdagen, dvs. senest mandag den 11. november 2013, de valgkort, der udskrives maskinelt efter *hovedlisten*.

Kommunalbestyrelsen skal senest 7 dage før valgdagen (tirsdag den 12. november 2013) aflevere alle valgkort, der udskrives efter hovedlisten, til postbesørgelse, for at disse kan være modtaget af vælgerne senest 5 dage før valget (torsdag den 14. november 2013). Endvidere skal evt. særskilte valgkort til statsborgere fra andre medlemsstater i Den Europæiske Union, der er registreret i Udenrigsministeriets protokol (EU-diplomater), og som er optaget på valglisten efter anmodning, se ovenfor afsnit 4.2.1. og 4.3.1., udsendes tids nok til, at de kan være vælgerne i hænde senest torsdag den 14. november 2013 (5 dage før valgdagen), se nærmere nedenfor.

For at sikre hurtig udbringning opfordres kommunalbestyrelsen til at orientere postvæsenet om udsendelsen i god tid inden afleveringen til postbesørgelse.

Det anbefales endvidere, at kommunalbestyrelsen har fjernet valgkort vedrørende personer, for hvem der senere end 15 dage før valgdagen (mandag den 4. november 2013) er modtaget meddelelse om, at de er afdøde eller af andre grunde har mistet deres valgret (fraflytning, iværksættelse af

værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, eller fortabelse af dansk indfødsret m.v., medmindre de pågældende opfylder valgretsbetingelserne, uanset at de ikke har dansk indfødsret m.v.), inden valgkortene afleveres til postvæsenet.

Kommunalbestyrelsen kan i stedet aftale med kommunens databehandler, at databehandleren afleverer valgkortene direkte til postbesørgelse (som B-post). I så fald anbefales det, at kommunalbestyrelsen aftaler med kommunens databehandler, at sidstnævnte orienterer postvæsenet om udsendelsen i god tid før afleveringen til postbesørgelse.

Valgkort, der udskrives maskinelt efter *tilflytterlisten*, skal afleveres til postbesørgelse direkte fra kommunens databehandler onsdag den 13. november 2013 (6 dage før valgdagen) med henblik på, at disse kan være modtaget af vælgerne så vidt muligt torsdag den 14. november 2013 (5 dage før valgdagen) og senest fredag den 15. november 2013 (4 dage før valgdagen). Disse valgkort skal derfor forsendes som A-post.

Kommunalbestyrelsen sender valgkort til vælgere, der *ikke er omfattet* af den maskinelle udskrivning af valglisten og valgkort, men som optages manuelt på valglisten af kommunalbestyrelsen, jf. afsnit 4.6. og 4.7., hvis kommunen senest dagen før valgdagen har haft de oplysninger, der fører til optagelse på valglisten.

Tilflytningskommunen skal sende nyt valgkort til vælgere, der *er omfattet* af den maskinelle udskrivning af valglisten og valgkort i fraflytningskommunen, men som skal optages manuelt på valglisten i tilflytningskommunen, jf. afsnit 4.6. ovenfor. Med valgkortene skal der følge en meddelelse om, at det nye valgkort træder i stedet for det tidligere tilsendte.

4.12. Bekendtgørelse om udsendelse af valgkort. Indsigelser vedrørende valgkort og valglisten

Senest 10 dage før valgdagen, dvs. senest lørdag den 9. november 2013, skal kommunalbestyrelsen bekendtgøre i de stedlige dagblade eller lokalaviser, at der vil blive udsendt valgkort til vælgerne, og at indsigelser om manglende modtagelse af valgkort eller modtagelse af valgkort med fejlagtigt indhold skal fremsættes over for kommunalbestyrelsen, jf. lovens § 11.

Kommunalbestyrelsen skal straks behandle indsigelser om valgkort samt i givet fald rette fejlene ved at udfærdige nye valgkort og rette i valglisten, jf. lovens § 12, stk. 1.

Rettelser i valglisten kan foretages til og med valgdagen. Det er derfor nødvendigt, at der på valgdagen i hele det tidsrum, hvor der kan stemmes (kl. 9-20), er personale til stede i kommunerne, der kan tage stilling til de indsigelser, der måtte blive fremsat.

For at sikre, at kommunerne kan komme i kontakt med hinanden i hele det tidsrum, hvor der kan stemmes, kan kommunen f.eks. på valgdagen på sin hjemmeside offentliggøre det telefonnummer, som kommunen kan kontaktes på i hele det nævnte tidsrum.

Indfødsretskontoret i Justitsministeriet kan kontaktes telefonisk på tlf.nr. 72 26 86 82 i hele det tidsrum, hvor der kan afgives stemme (kl. 9-20), for at afklare eventuelle tvivlsspørgsmål om en persons danske indfødsret.

4.13. Elektronisk valgliste

Kommunalbestyrelsen kan beslutte at anvende en elektronisk valgliste for et, flere eller alle afstemningsområder i kommunen, jf. lovens § 9, stk. 4. Det er frivilligt, om en kommune vil anvende elektroniske valglisten. Det er i givet fald kommunalbestyrelsen selv, der skal betale de nødvendige merudgifter, hvis den beslutter at anvende en elektronisk valgliste.

Den elektroniske valgliste skal indeholde de samme oplysninger som valglisten på papir efter den gældende lovgivning og skal rettes og afmærkes samt påføres bemærkninger efter de gældende regler herom. Den elektroniske valgliste kan anvendes til alle de opgaver, som en valgliste i papirudgave bruges til efter gældende lovgivning ved afholdelse af valg. Forskellen vil derfor alene bestå i, at valglisten som udgangspunkt ikke skal foreligge på papir, men alene i elektronisk form, og i, at rettelser og afmærkning af valglisten sker elektronisk, ligesom eventuelle bemærkninger påføres valglisten elektronisk. Af sikkerhedshensyn (systemnedbrud m.v.) skal kommunen til enhver tid kunne udskrive en papirudgave af valglisten for hvert afstemningsområde med de oplysninger, der kræves efter den gældende lovgivning.

Den elektroniske valgliste skal ligesom valglisten på papir udarbejdes på grundlag af oplysningerne i CPR.

Selv om kommunalbestyrelsen har besluttet at anvende en elektronisk valgliste, skal valgkortene stadig sendes ud til vælgerne på papir, jf. afsnit 4.11. Valgkortene skal indeholde de oplysninger, der kræves efter den gældende lovgivning, se afsnit 4.11. ovenfor, og kan herudover forsynes med en strekkode for at gøre det nemmere på valgdagen at registrere på den elektroniske valgliste, at den pågældende vælger har afgivet stemme.

Der skal udarbejdes en elektronisk valgliste for hvert af de afstemningsområder i kommunen, hvor der efter kommunalbestyrelsens beslutning skal anvendes elektronisk valgliste. I modsætning til afstemningsområder, hvor der alene anvendes valgliste i papirform, skal der derimod ikke udarbejdes en særskilt valgliste for hvert valgbord i tilfælde, hvor der er flere valgborde på afstemningsstedet. Den elektroniske valgliste er fælles for alle valgborde. En vælger, der bliver afmærket på den elektroniske valgliste ved et valgbord, bliver derfor automatisk også afmærket på den elektroniske valgliste ved det/de øvrige valgborde/e. Vælgeren skal derfor ikke som ved en papirvalgliste henvende sig ved et bestemt valgbord, men kan gå hen til det bord, hvor køen er kortest.

Den elektroniske valgliste kan godt indeholde flere oplysninger eller varetage andre funktioner end de, der er nævnt i valglovgivningen (se f.eks. afsnit 8.7.3. om brevstemmeafmærkning). Omvendt kan kommunalbestyrelsen beslutte, at den elektroniske valgliste kun skal bruges til nogle af de opgaver, der har med valglisten at gøre. F.eks. kan kommunalbestyrelsen beslutte at anvende en papirbaseret valgliste til manuelle rettelser og kontrol af brevstemmer og kun anvende en elektronisk valgliste til at kontrollere de fremmødte vælgere på valgdagen. Det forudsætter dog, at de ændringer, der er sket i valglisten som følge af den hidtidige anvendelse af den papirbaserede valgliste, siden er tastet korrekt ind på den elektroniske valgliste. Omvendt vil der heller ikke være noget i vejen for, at kommunalbestyrelsen beslutter at anvende en elektronisk valgliste til rettelser og gennemgang af brevstemmer og en papirbaseret valgliste til at kontrollere de fremmødte vælgere, forudsat at den papirbaserede valgliste først skrives ud, efter at den elektroniske valgliste er brugt til de nævnte opgaver.

Kommunalbestyrelsen skal som dataansvarlig og KMD A/S eller en anden dataleverandør skal som databehandler træffe de nødvendige tekniske og organisatoriske sikkerhedsforanstaltninger mod, at oplysninger hændeligt eller ulovligt bliver ødelagt, mistes eller forringes, samt mod, at uvedkommende får kendskab til oplysningerne, at oplysningerne misbruges eller i øvrigt behandles i strid med loven, jf. persondatalovens § 41, stk. 3, og bekendtgørelse nr. 528 af 15. juni 2000 med senere ændringer om sikkerhedsforanstaltninger til beskyttelse af personoplysninger, som behandles for den offentlige forvaltning (sikkerhedsbekendtgørelsen), der er udstedt i medfør af persondatalovens § 41, stk. 5.

Beslutter kommunalbestyrelsen at bruge en elektronisk valgliste, skal den træffe de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at valgstyrene ved gennemgangen af brevstemmerne og valglisteførerne ved kontrollen af de fremmødte vælgere på valgdagen hurtigt går over til at registrere manuelt på en papirudgave af valglisten, hvis systemet bryder sammen, der sker strømsvigt eller lignende. På samme måde skal kommunalbestyrelsen have truffet de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at de manuelle registreringer efterfølgende bliver tastet ind i den elektroniske valgliste, når det elektroniske system er kommet op at køre igen efter et systemnedbrud m.v. I sådanne tilfælde er det både den elektroniske og den manuelle valgliste, der skal destrueres, når klagefristen er udløbet, og kommunalbestyrelsen henholdsvis regionsrådet endeligt har afgjort eventuelle klager over valget, se nedenfor afsnit 10.

5. Valg m.v. af valgbestyrelser, valgstyrene og tilfornede vælgere

5.1. Valgbestyrelser

Reglerne om valg af valgbestyrelser findes i den kommunale og regionale valglovs §§ 13-15.

5.1.1. Kommunevalgbestyrelsen

For hver kommune vælges en valgbestyrelse senest tirsdagen 8 uger før valgdagen, jf. lovens § 13, stk. 1, dvs. senest den 24. september 2013. Medlemmer til valgbestyrelsen kan dog godt være valgt allerede på et tidligere tidspunkt, f.eks. på det konstituerende møde. Valgbestyrelsen skal bestå af mindst 5 og højst 7 medlemmer, jf. lovens § 14, stk. 1.

Medlemmerne af valgbestyrelsen vælges af den siddende kommunalbestyrelse blandt dens medlemmer. Den gruppe, der har valgt et medlem, udpeger tillige en stedfortræder for hvert medlem af valgbestyrelsen.

Borgmesteren er formand for valgbestyrelsen. Der udpeges også en stedfortræder for borgmesteren. Stedfortræderen for borgmesteren indtræder som menigt medlem af valgbestyrelsen, hvis borgmesteren har forfald, se nedenfor om valg af næstformand. I kommuner med magistratsstyre eller en styreform med delt administrativ ledelse, jf. §§ 64 og 64 a i lov om kommunernes styrelse (lovbekendtgørelse nr. 885 af 29. august 2012 med senere ændringer), kan kommunalbestyrelsen i kommunens styrelsesvedtægt bestemme, at et magistratsmedlem eller en udvalgsformand er formand i stedet for borgmesteren, jf. lovens § 14, stk. 1.

Der vælges endvidere en næstformand for valgbestyrelsen. Næstformanden vælges af kommunalbestyrelsen blandt medlemmerne af valgbestyrelsen, jf. lovens § 14, stk. 3.

Bliver et medlem af kommunalbestyrelsen, der er valgt som medlem af en valgbestyrelse, forhindret i at varetage hvervet som medlem af valgbestyrelsen, indtræder det medlem af kommunalbestyrelsen, der efter reglerne i den kommunale og regionale valglov er udpeget som stedfortræder for vedkommende, i valgbestyrelsen, jf. lovens § 14, stk. 1, og § 18, stk. 2.

Med hensyn til de nærmere regler om valg af valgbestyrelsens medlemmer og stedfortrædere for disse samt om formand og valg af næstformand henvises til lovens § 14.

Et medlem af kommunalbestyrelsen, herunder borgmesteren, der er opstillet som kandidat til valget, kan vælges som medlem af eller stedfortræder til valgbestyrelsen, jf. lovens § 14, stk. 2. En kandidat kan dog ikke deltage i optællingen af, hvor mange stemmer der er afgivet for den kandidatliste, vedkommende er opstillet for. En kandidat kan desuden ikke deltage i opgørelsen af, hvorledes de afgivne stemmer for den pågældende kandidatliste fordeler sig på personlige stemmer for hver kandidat og listestemmer. Der henvises til lovens § 78 a, samt til afsnit 9.1. nedenfor.

Om kommunevalgbestyrelsens opgaver, se oversigten i afsnit 2.3. Der henvises endvidere til lovens § 13, stk. 2 og 3.

Om formanden for kommunevalgbestyrelsens opgaver, se lovens § 15, stk. 1 og 2, § 23, stk. 1, § 27, stk. 2, og § 76, stk. 1.

Vedrørende de valgbøger, der skal føres af kommunevalgbestyrelserne, se afsnit 9.7.1. nedenfor.

5.1.2. Regionsvalgbestyrelsen

For hver region vælges en valgbestyrelse senest tirsdagen 8 uger før valgdagen, jf. lovens § 13, stk. 1, dvs. senest den 24. september 2013. Medlemmer til regionsvalgbestyrelsen kan dog godt være valgt allerede på et tidligere tidspunkt, f.eks. på det konstituerende møde. Valgbestyrelsen skal bestå af mindst 5 og højst 7 medlemmer, jf. lovens § 14, stk. 1.

Medlemmerne af valgbestyrelsen vælges af det siddende regionsråd blandt dets medlemmer. Regionsrådsformanden er formand for valgbestyrelsen, jf. lovens § 14, stk. 1. Valgbestyrelsens næstformand vælges af regionsrådet blandt medlemmerne af valgbestyrelsen, jf. lovens § 14, stk. 3.

Bliver et medlem af regionsrådet, der er valgt som medlem af en valgbestyrelse, forhindret i at varetage hvervet som medlem af valgbestyrelsen, indtræder det medlem af regionsrådet, der efter reglerne i den kommunale og regionale valglov er udpeget som stedfortræder for vedkommende, i valgbestyrelsen, jf. lovens § 14, stk. 1, og § 18, stk. 2.

Med hensyn til de nærmere regler om valg af valgbestyrelsens medlemmer og stedfortrædere for disse samt om formand og valg af næstformand, se lovens § 14.

Et medlem af regionsrådet, herunder regionsrådsformanden, der er opstillet som kandidat til valget, kan vælges som medlem af eller stedfortræder til valgbestyrelsen, jf. lovens § 14, stk. 2. Kandidater til valget må dog ikke deltage i optællingen af, hvor mange stemmer der er afgivet for den kandidatliste, de er opstillet for, eller i opgørelsen af, hvordan de afgivne stemmer for den pågældende kandidatliste fordeler sig på personlige stemmer for hver kandidat og listestemmer, se lovens § 78 a, samt afsnit 9.1. nedenfor.

Om regionsvalgbestyrelsens opgaver, se oversigten i afsnit 2.4. Der henvises endvidere til lovens § 13, stk. 2 og 3.

Om formanden for regionsvalgbestyrelsens opgaver, se lovens § 15, stk. 1 og 2, § 23, stk. 1, § 27, stk. 2, § 76, stk. 1, og § 78, stk. 6.

Vedrørende regionsvalgbestyrelsens valgbøger, der skal føres af kommunevalgbestyrelserne, henvises til afsnit 9.7.2. nedenfor.

5.2. Valgstyrere

Reglerne om valg af valgstyrere findes i lovens §§ 16 og 18.

Den siddende kommunalbestyrelse vælger for hvert afstemningsområde mindst 5 og højst 9 valgstyrere til at stå for afstemningen og den efterfølgende stemmeoptælling på afstemningsstedet, se lovens § 16, stk. 1. Det er i valglovgivningen forudsat, at valgstyrerne vælges i passende tid før valgdagen.

Valgstyrerne vælges ved forholdstalsvalg under ét blandt de vælgere, der bor i kommunen, jf. lovens § 16, stk. 2.

Kommunalbestyrelsen vælger blandt valgstyrerne en formand for disse for hvert afstemningsområde. Formændene vælges ved forholdstalsvalg under ét, jf. lovens § 16, stk. 4.

Enhver vælger har pligt til at påtage sig hvervet som valgstyrer, jf. lovens § 18, stk. 1.

Et medlem af kommunalbestyrelsen, herunder et medlem af valgbestyrelsen, kan vælges til valgstyrer.

En kandidat til valget kan også vælges til valgstyrer, jf. lovens § 16, stk. 3. Kandidater til valget må dog ikke deltage i optællingen af, hvor mange stemmer der er afgivet for den kandidatliste, de er opstillet for, eller i opgørelsen af, hvordan de afgivne stemmer for den pågældende kandidatliste fordeler sig på personlige stemmer for hver kandidat og listestemmer, se lovens § 78 a, samt afsnit 9.1. nedenfor. Kandidater til valget må heller ikke yde hjælp til stemmeafgivningen på valgdagen som valgstyrer, se lovens § 55, stk. 3. En kandidat til valget må derimod godt yde hjælp ved stemmeafgivningen, hvis kandidaten udpeges af vælgeren som personlig hjælper, jf. lovens § 55, stk. 2.

Forholdstalsvalgene foretages efter reglerne i den kommunale styrelseslovs § 24, stk. 3. Det er dog ikke nødvendigt at afholde valg, hvis der er enighed i kommunalbestyrelsen om, hvem der skal udpeges til valgstyrere og formænd for valgstyrene. Afholdes der valg af valgstyrere, skal der anmeldes særskilte valggrupper til dette valg, som ikke behøver at være sammenfaldende med de valggrupper, der er anmeldt til valget af stående udvalg og økonomiudvalget, jf. den kommunale styrelseslovs § 24, stk. 3. Det er uden betydning for valggruppens deltagerkreds, om forudsætningerne for valggruppens dannelse efter valget af valgstyrere er ændret, f.eks. ved at en eller flere af deltagerne i valggruppen har ændret politisk tilhørsforhold.

Om valgstyrenes opgaver se lovens §§ 52-58, §§ 70 - 72 og §§ 74 - 76. Om valgstyrenes afstemningsbog, se afsnit 9.4. nedenfor.

Valgstyrene har pligt til at udføre de hverv, der påhviler dem, medmindre de har forfald (er lovligt forhindret). Har en valgstyrer forfald, udpeger den gruppe i kommunalbestyrelsen, der har udpeget den pågældende, en ny valgstyrer, jf. lovens § 18, stk. 2.

Er der uenighed om, hvor de enkelte valgstyrere skal gøre tjeneste, afgøres spørgsmålet af kommunalbestyrelsen ved almindelig flertalsafgørelse. Det er forudsat i valgloven, at der blandt valgstyrene på de enkelte afstemningssteder er repræsentation for flere grupper i kommunalbestyrelsen.

Bemærk, at en valgstyrer kan gøre tjeneste på afstemningsstedet i et andet afstemningsområde inden for kommunen end det afstemningsområde, hvor den pågældende bor.

5.3. Tilforordnede vælgere

Reglerne om valg af tilforordnede vælgere findes i den kommunale og regionale valglovs §§ 17 og 18.

Den siddende kommunalbestyrelse vælger et antal tilforordnede vælgere til at hjælpe til ved valget, jf. lovens § 17, stk. 1. Loven indeholder ikke nærmere regler om, hvor mange tilforordnede vælgere der skal vælges, men forudsætter blot, at kommunalbestyrelsen udpeger det nødvendige antal efter kommunalbestyrelsens skøn.

De tilforordnede vælgere vælges ved forholdstalsvalg under ét, medmindre de udpeges i enighed af

kommunalbestyrelsen, jf. ovenfor i afsnit 5.2. om valg af valgstyrere ved forholdstalsvalg.

Det er i valglovgivningen forudsat, at de tilforordnede vælgere vælges i passende tid inden valgdagen

De tilforordnede vælges blandt de vælgere, der bor i kommunen, jf. lovens § 17, stk. 1.

Enhver vælger har pligt til at påtage sig hvervet som tilforordnet vælger, jf. lovens § 18, stk. 1.

Et medlem af kommunalbestyrelsen, herunder et medlem af valgbestyrelsen, kan vælges som tilforordnet vælger.

Kandidater til valget kan godt vælges som tilforordnede vælgere, se lovens § 17, stk. 3, men kan dog ikke være stemmemodtagere ved brevstemmeafgivning i forskellige boliger og boformer efter lov om social service og boliglovgivningen, f.eks. på plejehjem m.v. og i ældreboliger, samt i vælgerens hjem, se nærmere afsnit 8.4.2. nedenfor. Kandidater til valget må heller ikke deltage i optællingen af, hvor mange stemmer der er afgivet for den kandidatliste, de er opstillet for, eller i opgørelsen af, hvordan de afgivne stemmer for den pågældende kandidatliste fordeler sig på personlige stemmer for hver kandidat og listestemmer, se lovens § 78 a, samt afsnit 9.1. nedenfor. Kandidater til valget må endvidere ikke yde hjælp til stemmeafgivningen på valgdagen som tilforordnet vælger, se lovens § 55, stk. 3. På samme måde må en kandidat til valget ikke yde hjælp til stemmeafgivningen som stemmemodtager ved brevstemmeafgivningen, se lovens § 67, stk. 5, samt afsnit 8.4.2. En kandidat til valget må derimod godt yde hjælp ved stemmeafgivningen, hvis kandidaten udpeges af vælgeren som personlig hjælper, jf. lovens § 55, stk. 2, og § 67, stk. 4.

Økonomi- og Indenrigsministeriet henstiller, at kommunalbestyrelsen tager særligt hensyn til de mindre partier samt de partier, der ikke er repræsenteret i kommunalbestyrelsen, når den udpeger de tilforordnede vælgere.

Er der uenighed om, hvor de enkelte tilforordnede vælgere skal gøre tjeneste, afgøres spørgsmålet af kommunalbestyrelsen ved almindelig flertalsafgørelse. Det er forudsat i valgloven, at der blandt de tilforordnede vælgere på de enkelte afstemningssteder er repræsentation for flere grupper i kommunalbestyrelsen.

De tilforordnede vælgere har pligt til at udføre de hverv, der påhviler dem, medmindre de har forfald (er lovligt forhindret). Har en tilforordnet vælger forfald, udpeger den gruppe i kommunalbestyrelsen, der har udpeget den pågældende, en ny tilforordnet vælger, jf. lovens § 18, stk. 2.

De tilforordnede vælgere skal hjælpe valgstyrelserne med deres opgaver på valgdagen, herunder stemmeoptællingen på afstemningsstedet. Valgbestyrelsen kan beslutte, at tilforordnede vælgere også skal medvirke ved fintællingen.

Tilforordnede vælgere skal endvidere være stemmemodtagere ved afgivning af brevstemmer i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger samt i vælgerens hjem. Efter lovens § 55, stk. 2, afgives brevstemmer de nævnte steder til to stemmemodtagere, der er udpeget blandt de tilforordnede vælgere. Kommunalbestyrelsen kan dog bestemme, at en af stemmemodtagerne er en person udpeget blandt personale ansat i kommunens forvaltning. Se nærmere afsnit 8.4.2 nedenfor.

Der er ikke noget krav om, at de tilforordnede vælgere, der fungerer som brevstemmemodtagere, også skal medvirke ved afstemningen på valgdagen m.v.

Bemærk, at en tilforordnet vælger kan gøre tjeneste på afstemningsstedet i et andet afstemningsområde inden for kommunen end det afstemningsområde, hvor den pågældende bor.

Regionsrådet kan vælge et antal tilforordnede vælgere til at hjælpe til ved fornyet fintælling af regionsrådsvalget. Valget sker efter tilsvarende regler som kommunalbestyrelsens valg af tilforordnede vælgere, jf. lovens § 17, stk. 2. De vælgere, der vælges af regionsrådet som tilforordnede vælgere, skal bo inden for regionen.

5.4. Diæter

Reglerne om diæter m.v. findes i den kommunale og regionale valglovs § 18, stk. 3.

Valgbestyrelsens medlemmer, valgstyrelserne og de tilforordnede vælgere får diæter for deres virksomhed i forbindelse med afstemningen, se lovens § 18, stk. 3.

Diæterne gives som udgangspunkt efter reglerne i den kommunale styrelseslov og er af samme størrelse som de diæter, der gives efter den kommunale

styrelseslov, jf. lovens § 18, stk. 3, 1. og 2. pkt. Diætsatsen for hverv, der beslaglægger højst 4 timer, udgør i 2007-niveau 365 kr. pr. dag. Dette beløb forhøjes hvert år den 1. januar, første gang den 1. januar 2008, med 5 kr. I 2013 udgør diætbløbet således 395 kr. pr. dag. Hvis hvervet beslaglægger mere end 4 timer, ydes der det dobbelte af det for det pågældende år gældende diætbløb, dvs. i 2013 790 kroner pr. dag. Se § 4, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 1461 af 19. december 2005 om vederlag, diæter, pension m.v. for varetagelsen af kommunale hverv.

Ved en lovændring i 2012 (lov nr. 1252 af 18. december 2012, se nærmere *bilag 2*) fik kommunalbestyrelsen henholdsvis regionsrådet imidlertid mulighed for fremover at beslutte, at der ikke ydes diæter for virksomhed i forbindelse med valg, eller at de diæter, der ydes, udgør et andet (højere eller lavere) beløb, end der følger af reglerne i den kommunale styrelseslov. Kommunalbestyrelsen er herved ikke bundet af bestemmelsen om, at der for dage, hvor hvervet beslaglægger mere end 4 timer, ydes det dobbelte diætbløb. Diæterne kan pr. dag dog højst udgøre det femdobbelte af det diætbløb, som i henhold til reglerne i den kommunale styrelseslov er fastsat for møder af ikke over 4 timers varighed, jf. lovens § 18, stk. 3, 4. pkt., det vil sige i 2013 højst 1.975 kr. pr. dag.

Beslutning herom skal træffes på et møde i kommunalbestyrelsen og kan ikke delegeres til et udvalg eller kommunens forvaltning. Kommunalbestyrelsen kan træffe beslutningen generelt eller for et eller flere af de hverv, der nævnes i bestemmelsen (valgbestyrelsens medlemmer, valgstyrelser eller tilforordnede vælgere). Kommunalbestyrelsen kan også ud fra saglige og generelle kriterier træffe beslutningen for en del af indehaverne af et givet hverv. F.eks. kan kommunalbestyrelsen ud fra belastningen på det enkelte afstemningssted beslutte, at der kun for de medvirkende ved visse afstemningssteder ydes et andet diætbløb. Kommunalbestyrelsen kan ligeledes ud fra saglige og generelle kriterier træffe beslutningen for en del af den virksomhed, den pågældende persongruppe udøver i forbindelse med et valg. F.eks. kan kommunalbestyrelsen ud fra belastningen ved afstemningen på valgdagen og valgaften beslutte, at de personer, der medvirker til begge typer opgaver, skal ydes et andet diætbløb end de personer, der medvirker til f.eks. fintællingen.

Efter § 19, nr. 4, i Skatteministeriets bekendtgørelse nr. 1159 af 3. december 2012 om kildeskat, er diæter

til valgstyrelser og tilforordnede ikke A-indkomst. Der skal derfor ikke tilbageholdes kildeskat.

Der gives ikke diæter til en borgmester eller til medlemmer af magistraten i kommuner med magistratsstyre, jf. § 64 i styrelsesloven, eller til udvalgsformænd i kommuner, der har en styreform med delt administrativ ledelse, jf. § 64 a i styrelsesloven. De øvrige kommunalbestyrelsesmedlemmer kan modtage diæter, selv om de også får fast vederlag m.v. for hvervet som medlem af kommunalbestyrelsen, se vejledning nr. 9 af 9. februar 2007 om vederlag, diæter, pension m.v. for varetagelsen af kommunale hverv, kapitel 2, afsnit 2.1.1.1., pkt. b og f, vedrørende styrelseslovens § 16, stk. 1, litra b og f.

Den kommunale og regionale valglovs diætbestemmelse medfører ikke en indskrænkning i retten til godtgørelse efter den kommunale styrelseslovs §§ 16 og 16 a. For eventuelle kommunalbestyrelsesmedlemmers vedkommende betyder det, at bl.a. *befordringsgodtgørelse* er obligatorisk, jf. styrelseslovens § 16, stk. 10. For ikke-kommunalbestyrelsesmedlemmers vedkommende kan kommunalbestyrelsen beslutte at yde godtgørelse, jf. styrelseslovens § 16 a, stk. 7. Skal ikke-kommunalbestyrelsesmedlemmer have befordringsgodtgørelse, skal kommunalbestyrelsen derfor træffe beslutning herom.

Der kan derimod ikke ydes erstatning for *tabt arbejdsfortjeneste*, se styrelseslovens § 16, stk. 6, og § 16 a, stk. 4, hvorefter der ikke kan ydes erstatning for tabt arbejdsfortjeneste i forbindelse med varetagelse af hverv, for hvilket der i henhold til særlov-givningen eller på andet særligt grundlag er tillagt den pågældende særligt honorar eller vederlag. Hverken kommunalbestyrelsesmedlemmer eller ikke-kommunalbestyrelsesmedlemmer, der fungerer som medlem af valgbestyrelsen, valgstyrelser eller valgtilforordnet, vil således kunne få erstatning for tabt arbejdsfortjeneste i forbindelse med varetagelsen af dette hverv, hvis den pågældende modtager særskilt vederlag herfor i form af diæter efter den kommunale og regionale valglovs § 18, stk. 3.

6. Kandidatlister, liste- og valgforbund, stemmesedler og oplag m.v.

6.1. Frister

I loven er der fastsat frister for indlevering og tilbagekaldelse af kandidatlister, jf. afsnit 6.2.1., og for

anmeldelse og tilbagetrækning af listeforbund og valgforbund, jf. afsnit 6.7.2.

Fristen for indlevering af kandidatlister til formanden for valgbestyrelsen er kl. 12 tirsdag den 22. oktober 2013 (4 uger før valgdagen), mens fristen for at tilbagekalde kandidatlister, anmelde listeforbund eller valgforbund og tilbagetrække anmeldelser af listeforbund eller valgforbund over for valgbestyrelsens formand er kl. 12 mandag den 28. oktober 2013 (22 dage før valgdagen). Sidstnævnte tidspunkt er også fristen for afhjælpning af mangler ved en kandidatliste over for valgbestyrelsen eller indlevering af ny kandidatliste til valgbestyrelsen, jf. afsnit 6.3.1.

Fredag den 25. oktober 2013 kl. 12 (25 dage før valgdagen) er sidste frist for, at kandidater, der er fyldt 60 år eller har været medlem af en kommunalbestyrelse, et amtsråd eller et regionsråd i 2 hele sammenhængende valgperioder eller ikke har dansk indfødsret, og som ønsker at blive slettet af kandidatlisten, kan indgive anmodning til valgbestyrelsens formand om at blive slettet af kandidatlisten.

Der er ikke hjemmel til at dispensere fra disse frister, uanset hvor undskyldelig en overskridelse af fristen måtte være.

For alle de nævnte frister gælder, at kandidatlister, anmeldelser m.v., der modtages af formanden for valgbestyrelsen pr. e-post inden fristens udløb, er rettidigt indgivet. Bemærk, at kandidatlisterne indeholder personfølsomme oplysninger og derfor skal fremsendes med sikker (krypteret) e-post. For så vidt angår kravene til sikker e-post henvises til bekendtgørelse nr. 528 af 15. juni 2000 med senere ændringer om sikkerhedsforanstaltninger til beskyttelse af personoplysninger, som behandles for den offentlige forvaltning, samt tilhørende vejledning nr. 37 af 2. april 2001.

6.2. Indlevering af kandidatlister m.v.

6.2.1. Almindelige bestemmelser

Kandidater, der opstilles til kommunalbestyrelsesvalg og til regionsrådsvalg, skal være opført på kandidatlister, jf. lovens § 19, stk. 1.

Kandidatlister skal indleveres til formanden for valgbestyrelsen senest kl. 12 tirsdag den 22. oktober 2013 (4 uger før valgdagen), jf. lovens § 23, stk. 1, 1. pkt. Der er ikke hjemmel til at dispensere fra den-

ne frist. Kandidatlistener, der indleveres for sent, skal derfor afvises. Se nærmere om fristen i afsnit 6.1.

Kandidatlistener kan tidligst indleveres tirsdag den 8. oktober 2013 (6 uger før valgdagen), jf. lovens § 23, stk. 1, 2. pkt.

Kandidatlistener skal indleveres på en formular, der er godkendt af Økonomi- og Indenrigsministeriet, jf. lovens § 23, stk. 1, 3. pkt.

Til brug for de kommunale og regionale valg den 19. november 2013 har Økonomi- og Indenrigsministeriet godkendt nye formularer til kandidatlistener til henholdsvis kommunalbestyrelsesvalg og regionsrådsvalg. Formularerne kan købes hos Rosendahls-Schultz Distribution, Herstedvang 10, 2620 Albertslund, tlf. 43 22 73 00, telefax 43 63 19 69, e-mail: distribution@rosendahls.dk.

De formularer til kandidatlistener, der blev fremstillet til brug ved de kommunale og regionale valg i 2009, kan dog også anvendes ved valgene i 2013, da der ikke er sket nogen indholdsmæssige ændringer forud for valgene i 2013. Det er således alene navnet på ressortministeriet – Økonomi- og Indenrigsministeriet – samt årstallet for trykning af formularen, der er ændret i forhold til formularen for kommunal- og regionalvalget i 2009. Endvidere har Rosendahls-Schultz efter det oplyste stadig et mindre restoplæg af kandidatlisteformularer fra valget i 2009, som vil blive udsendt til kommunerne/regionerne først, indtil det er brugt op, og der opstår behov for at optrykke et nyt oplæg. Modtager kommunen/regionen derfor kandidatlisteformularer fra Rosendahl-Schultz, hvor der i nederste højre hjørne står optrykt: ”Godkendt af Social- og Indenrigsministeriet 2009,” kan dette materiale godt anvendes.

Evt. restoplæg af formularer fremstillet til brug ved de kommunale og regionale valg i 2005 eller tidligere bør derimod ikke anvendes, da der blev foretaget en række ændringer i formularen forud for kommunal- og regionalvalget i 2009. Evt. restoplæg af kandidatmeldelsesformularer fra valgene i 2005 eller tidligere bør derfor destrueres.

Adgangen for kandidatlistener til at få en betegnelse for lokaliteten for kandidatlistens kandidaters bopæl anført på stemmesedlerne, jf. nærmere nedenfor i afsnit 6.3.7., kan udøves ved at udfylde særlige rubrikker på formularen til kandidatlistener. På formularen kan kandidatlisten endvidere angive, hvem der er bemyndiget til at ansøge og modtage tilskud på kan-

didatlistens vegne efter lov om økonomisk støtte til politiske partier m.v.

Den, der indleverer en kandidatliste, har ret til at få kvittering for indleveringen med angivelse af tidspunktet, jf. lovens § 23, stk. 2. En kandidatliste skal være underskrevet af et antal stillere, jf. nærmere nedenfor i afsnit 6.2.2. om mindsteantal og maksimumsantal af stillere. Med hensyn til kandidatlistens indhold henvises til lovens §§ 24 og 25, jf. afsnit 6.3.2.

Kandidaters navne er offentligt tilgængelige, jf. lovens § 43, hvorefter de godkendte kandidatlistener, herunder samtlige kandidaters navne, skal bekendtgøres ved opslag i kommunen på det eller de steder, hvor enhver vælger kan brevstemme i kommunen, f.eks. borgerservicecentre og lignende. Hvis det navn, hvormed en kandidat skal anføres på stemmesedlen, ikke er identisk med kandidatens fulde navn, vil det normalt alene være kandidatens stemmeseddelnavn, der står på opslaget på det eller de steder, hvor enhver vælger kan brevstemme i kommunen. Kandidatens fulde navn vil dog altid være offentligt tilgængeligt over for dem, der beder om det, i medfør af lovens § 43. Der vil således altid være fuld adgang til aktindsigt i både kandidaters stemmeseddelnavne og deres fulde navne. Oplysninger om stillernes navne, herunder fulde navne, og bopæl er endvidere altid offentligt tilgængelige, jf. lovens § 25, stk. 2, 3. pkt. Det gælder også for de stillere, der måtte blive slettet af kandidatlisten i forbindelse med valgbestyrelsens gennemgang af denne. Kandidatlistens oplysninger om stillere og kandidater er i øvrigt offentligt tilgængelige i det omfang, dette følger af reglerne i offentlighedsloven. Stilleres og kandidaters personnumre (ud over fødselsdatoen) og hemmeligholdte telefonnumre samt kandidaternes beskyttede adresser i CPR er således ikke omfattet af retten til aktindsigt, da der er tale om oplysninger om enkeltpersoners private forhold, jf. offentlighedslovens § 12, stk. 1, nr. 1.

En indleveret kandidatliste kan kun tilbagekaldes af alle stillere i forening. Fristen for tilbagekaldelse af en kandidatliste er kl. 12 mandag den 28. oktober 2013 (22 dage før valgdagen). Tilbagekaldelsen skal indgives til valgbestyrelsens formand. En stiller kan ikke særskilt kalde sin underskrift tilbage, når listen er indleveret til valgbestyrelsens formand. Se lovens § 26.

Kandidaterne på en kandidatliste skal ikke godkende deres opstilling, da medlemskab af en kommunalbe-

styrelse eller et regionsråd betragtes som et borgerligt ombud, dvs. et hverv, man er forpligtet til at udføre. Et sådant samtykke kan dog indirekte ligge i, at kandidaterne skal godkende listebetegnelsen, jf. afsnit 6.3.2., pkt. 6. En kandidat på en kandidatliste, der anmoder om at blive slettet af kandidatlisten, kan kun få sit ønske imødekommet i særlige tilfælde, se afsnit 6.3.3.

6.2.2. Mindsteantal og maksimumantal stillere

6.2.2.1. Stillere til kommunalbestyrelsesvalg

En kandidatliste til kommunalbestyrelsesvalget i en kommune skal være underskrevet af mindst 25 vælgere i kommunen som stillere. I kommuner med mindst 25.000 kommunale vælgere ved de sidst afholdte kommunale valg kan kommunalbestyrelsen beslutte at forhøje mindsteantallet af stillere. Mindsteantallet kan dog ikke overstige 50. For Københavns Kommune kan mindsteantallet ikke overstige 150. Kandidatlister til kommunalbestyrelsesvalg i en kommune må højst være underskrevet af det dobbelte af mindsteantallet af stillere i kommunen. Se lovens § 19, stk. 2.

Beslutning om forhøjelse af stillerantallet eller om ændring af en tidligere beslutning herom skal træffes af kommunalbestyrelsen senest 1. juni i valgåret for at få virkning ved førstkommende valg, jf. lovens § 19, stk. 4.

Følgende kommuner, der har adgang til at forhøje mindsteantallet af stillere til mere end 25, har forhøjet mindsteantallet af stillere:

Københavns Kommune	150
Frederiksberg Kommune	50
Brøndby Kommune	50
Gentofte Kommune	50
Odense Kommune	50
Herning Kommune	50
Aalborg Kommune	50
Aarhus Kommune	50

6.2.2.2. Stillere til regionsrådsvalg

En kandidatliste til valget til et regionsråd skal være underskrevet af mindst 50 vælgere i regionen som stillere. Regionsrådet kan senest den 1. juni i valgåret beslutte at forhøje mindsteantallet af stillere med virkning for førstkommende valg. Mindsteantallet kan dog ikke overstige 150. Kandidatlisterne må højst være underskrevet af et antal stillere, der

svarer til halvdelen mere end mindsteantallet af stillere i regionen. Se lovens § 19, stk. 3 og 4.

Region Syddanmark har som den eneste region meddelt ministeriet, at man har besluttet at forhøje mindsteantallet af stillere til 100 for regionsrådsvalget den 19. november 2013.

6.3. Valgbestyrelsens godkendelse af kandidatlisterne

6.3.1. Fremgangsmåden ved valgbestyrelsens godkendelse

Efter udløbet af fristen for indlevering af kandidatlister, dvs. efter kl. 12 tirsdag den 22. oktober 2013 (4 uger før valgdagen), skal valgbestyrelsen efter lovens § 27, stk. 1, undersøge, om de rettidigt indleverede kandidatlister er gyldige, jf. afsnit 6.3.2. Valgbestyrelsen skal endvidere undersøge, om kandidaterne på hver enkelt kandidatliste kan godkendes, eller om nogen af kandidaterne skal slettes af kandidatlisterne, se afsnit 6.3.3.

Hvis valgbestyrelsen finder, at en kandidatliste på grund af væsentlige mangler må erklæres ugyldig, eller at en eller flere kandidater skal slettes af kandidatlisten, skal valgbestyrelsen senest lørdag den 26. oktober 2013 (24 dage før valgdagen) underrette den kontaktperson, der er anført på kandidatlisten, herom, jf. afsnit 6.3.2, pkt. 8. Senest kl. 12 mandag den 28. oktober 2013 (22 dage før valgdagen) kan der foretages en afhjælpning af manglerne over for valgbestyrelsen eller indleveres en ny kandidatliste til valgbestyrelsen. Valgbestyrelsens formand træffer derefter afgørelse om kandidatlistens gyldighed og om godkendelse af kandidaterne. Se lovens § 27, stk. 2.

Valgbestyrelsen skal i forbindelse med undersøgelsen af, om de rettidigt indleverede kandidatlister er gyldige, også undersøge, om de indleverede kandidatlister indeholder de oplysninger, der er anført i loven, og om oplysningerne er korrekte. Valgbestyrelsen skal således undersøge, om de anførte oplysninger om kandidaternes eller stillernes navn, personnummer og bopæl - og for så vidt angår kandidater også statsborgerskab - er i overensstemmelse med de tilsvarende oplysninger i Det Centrale Personregister (CPR), jf. afsnit 6.3.2., pkt. 2. For så vidt angår kandidater og stillere, der er statsborgere i en af de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union og registreret i Udenrigsministeriets protokol (EU-diplomater), skal valgbestyrelsen i stedet for opslag i

CPR sikre sig, at den pågældende person med navn, fødselsdato, statsborgerskab og private bolig er optaget i Udenrigsministeriets protokol. Endvidere skal valgbestyrelsen undersøge, om kandidaternes ønsker om, hvordan deres navn skal angives på stemmesedlen, kan imødekommes, jf. afsnit 6.3.2, pkt. 3. Valgbestyrelsen skal ligeledes undersøge, om eventuelle bemyndigelser på kandidatlisten til at anmelde liste-forbund og/eller valgforbund kan godkendes, jf. afsnit 6.3.5. Kommunevalgbestyrelsen og regionsvalgbestyrelsen skal herudover undersøge, om og i givet fald hvordan man kan imødekomme eventuelle anmodninger om at få anført en betegnelse for lokaliteten for kandidaternes bopæl på stemmesedlerne, jf. afsnit 6.3.7.

Finder valgbestyrelsen, at de oplysninger, der er anført i en indleveret kandidatliste, skal ændres med henblik på, at kandidatlisten kan indeholde de korrekte oplysninger, som er anført i loven, kan valgbestyrelsen følge den fremgangsmåde vedrørende afhjælpning af mangler, der kan medføre ugyldighed, som er angivet i lovens § 27. Dette gælder, uanset om de nævnte mangler ikke vil kunne medføre, at kandidatlisten erklæres ugyldig.

Bestemmelsen i lovens § 27 om afhjælpning af mangler ved en kandidatliste indeholder en udtømmende regulering af mulighederne for at ændre i kandidatlisten efter udløbet af fristen for indlevering af kandidatlisten. Der er ikke hjemmel til at imødekomme ønsker om, at der foretages ændringer af kandidatlisten, efter at fristen for indlevering af kandidatlisten er udløbet.

6.3.2. Kandidatlisternes gyldighed

For at være gyldig, skal kandidatlisten formelt og indholdsmæssigt opfylde de betingelser, der er fastsat i lovens §§ 20 og 23 – 25, jf. lovens § 27, stk. 1.

Det er dog kun *væsentlige mangler*, der fører til, at en kandidatliste skal erklæres ugyldig, hvis ikke manglen afhjælpes i tide. Undersøgelsen af, om en kandidatliste er gyldig, skal således omfatte følgende spørgsmål:

- 1) Anvendelse af en formular godkendt af Økonomi- og Indenrigsministeriet, jf. lovens § 23, stk. 1.

Bemærkninger:

Har kandidatlisten ikke anvendt en formular (eller en fotokopi af denne), der er godkendt af Økonomi- og

Indenrigsministeriet, vil det som hovedregel medføre, at kandidatlisten må erklæres ugyldig. Som nævnt ovenfor under afsnit 6.2.1. kan formularer udarbejdet til brug ved kommunal- og regionalvalget i 2009 fortsat anvendes. I så fald vil der i nederste højre hjørne på forsiden af formularen været angivet, at den er ”Godkendt af Indenrigs- og Socialministeriet 2009”. Hvis der er anvendt en forældet formular fra valgene i 2005 eller tidligere, eller hvis kandidatlisten er udformet på en måde, der i alt væsentligt svarer til den godkendte formular, vil det endvidere efter omstændighederne kunne betragtes som en uvæsentlig mangel, at der ikke er anvendt en godkendt formular.

- 2) Oplysning om hver enkelt kandidats fulde navn, personnummer (eller fødselsdato for så vidt angår kandidater, der er valgbare i henhold til lovens § 1, stk. 2 (EU-diplomater)), statsborgerskab, stilling og bopæl, jf. lovens § 24, stk. 1, 1. og 2. pkt., og formularens side 2 ff.

Bemærkninger:

Valgbestyrelsen skal undersøge, om de anførte oplysninger om kandidatens fulde navn, personnummer, statsborgerskab og bopæl er i overensstemmelse med de tilsvarende oplysninger i CPR.

For så vidt angår kandidater, der er statsborgere i en af de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union og registreret i Udenrigsministeriets protokol (EU-diplomater), skal valgbestyrelsen i stedet for opslag i CPR sikre sig, at Udenrigsministeriet har bekræftet, at den pågældende person med navn, fødselsdato, statsborgerskab og private bolig er optaget i Udenrigsministeriets protokol. Hvis den pågældende kandidat har søgt om optagelse på valglisten – hvilket vedkommende normalt skal gøre senest den 1. oktober 2013, jf. § 1, stk. 1, jf. § 2, stk. 4, i EU-diplomatbekendtgørelsen optrykt som *bilag 5* til denne vejledning – skal ansøgningen om optagelse på valglisten være vedhæftet en attestation fra Udenrigsministeriet, der bekræfter, at vedkommende person med det angivne navn, fødselsdato, statsborgerskab og private bolig er optaget i Udenrigsministeriets protokol, jf. EU-diplomatbekendtgørelsens § 4, stk. 2, nr. 5. Det vil i disse tilfælde være tilstrækkeligt at fremfinde og efterse attestationen. Der er to undtagelser til dette princip: 1) Hvis kommunen på tidspunktet for valgbestyrelsens undersøgelse af kandidatlisten endnu ikke er i besiddelse af en sådan attestation fra Udenrigsministeriet, må kommunen bede Udenrigsministeriet om en sådan attestation. 2)

Hvis kommunen endvidere på tidspunktet for valgbestyrelsens undersøgelse af kandidatlisten allerede har optaget kandidaten på valglisten, vil det være tilstrækkeligt at sikre sig, at kandidaten er optaget på valglisten, og at denne afgørelse stadig har gyldighed, jf. kapitel 7 i EU-diplomatbekendtgørelsen (bilag 7).

Bemærk, at der for så vidt angår kandidater, der er statsborgere i en af de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union og registreret i Udenrigsministeriets protokol (EU-diplomater), alene stilles krav om, at de pågældende angiver deres fødselsdato, da de som følge af deres særlige status ikke optages i CPR.

Der er ikke krav om, at kandidaten er optaget på valglisten eller har indgivet ansøgning herom.

Hvis kandidatlisten indeholder mangelfulde eller forkerte oplysninger (f.eks. vedrørende personnummer/fødselsdato, statsborgerskab eller stavning af et navn), men der alligevel ikke er tvivl om en kandidats identitet, vil mangler vedrørende oplysninger om en kandidat normalt ikke medføre kandidatlistens ugyldighed. Valgbestyrelsen skal dog sørge for, at manglen eller de forkerte oplysninger bliver rettet, om nødvendigt efter drøftelse med kontaktpersonen eller eventuelt kandidaten. Kandidaterne skal ikke godkende deres opstilling, jf. afsnit 6.2. Det skal derfor ikke komme kandidatlisten, dvs. stillerne, til skade, at de muligvis ikke har kunnet få kandidaterne til at give korrekte og fyldestgørende oplysninger.

- 3) Navn, som kandidaten ønsker anført på stemmesedlen, jf. lovens § 24, stk. 1, 3.-6. pkt.

Bemærkninger:

Hvis rubrikken for angivelse af navn på stemmesedlen er udfyldt, skal valgbestyrelsen undersøge, om kandidatens ønske kan imødekommes, jf. afsnit 6.4. nedenfor. Hvis det ikke er tilfældet, skal valgbestyrelsen, efter drøftelse med kontaktpersonen og/eller kandidaten, søge at finde frem til en navneangivelse, der ligger så tæt på kandidatens ønske som muligt. Ønsker om navneangivelse, der ikke kan opfyldes, kan ikke medføre kandidatlistens ugyldighed. Om nødvendigt må valgbestyrelsen henholde sig til lovens udgangspunkt, der er, at kandidaterne skal anføres på stemmesedlerne med deres fulde navn.

- 4) Oplysning om, hvorvidt kandidaterne er opstillet i en bestemt rækkefølge (partiliste), eller om de

er sideordnet opstillet, jf. lovens § 24, stk. 2, 2. pkt., og pkt. 2 på formularens forside.

Bemærkninger:

Er ingen af de to alternativer (partiliste/sideordnet opstilling) overstreget på kandidatlistens forside, eller er begge alternativer overstreget, er der tale om en *væsentlig mangel, der gør kandidatlisten ugyldig*, medmindre det drejer sig om en kandidatliste med kun én kandidat. For at afhjælpe sådanne mangler skal der normalt indleveres en ny kandidatliste eller en erklæring underskrevet af alle godkendte stillere. Det er således ikke tilstrækkeligt, at kontaktpersonen eller andre efterfølgende blot overstreger den ene af alternativerne, uden at der foreligger dokumentation for, at det valgte alternativ er tiltrådt af alle godkendte stillere.

- 5) Oplysning om listebetegnelse, jf. lovens § 24, stk. 3, 1. pkt., og pkt. 1 på formularens forside.

Bemærkninger:

Er der ikke angivet nogen listebetegnelse, eller er der angivet en listebetegnelse, der ikke kan anvendes og godkendes, jf. afsnit 6.5. nedenfor, er det en *væsentlig mangel, der gør kandidatlisten ugyldig*. For at afhjælpe sådanne mangler skal der normalt indleveres en ny kandidatliste eller en erklæring underskrevet af alle godkendte stillere og kandidater. Det er således ikke tilstrækkeligt, at kontaktpersonen eller andre efterfølgende blot anfører en (ny) listebetegnelse, uden at der foreligger dokumentation for, at listebetegnelsen er godkendt af alle godkendte stillere og tiltrædes af kandidaterne ved deres underskrift på formularens sidste side.

- 6) Listebetegnelsen skal ved kandidaternes underskrift være godkendt af disse, jf. lovens § 24, stk. 3, 2. pkt., og formularens sidste side.

Bemærkninger:

Kandidaterne skal underskrive den/de sider på kandidatlisten, der er beregnet hertil, og som er placeret til sidst på kandidatlisten. Det er normalt ikke nok, at kandidaterne har underskrevet andre steder på kandidatlisten, f.eks. i rubrikkerne for kandidaternes stemmeseddelnavn.

Mangler en eller flere af kandidaternes underskrifter, kan sådanne mangler afhjælpes ved, at de pågældende kandidater underskriver eller på anden måde skriftligt (eventuelt pr. telefax eller e-post) tiltræder den pågældende listebetegnelse. Sker afhjælpningen på anden måde end ved, at kandidaterne underskri-

ver kandidatlisten, skal valgbestyrelsen være opmærksom på, at kandidatunderskrifter også kan være nødvendige til godkendelse af fælles bogstavbetegnelse for flere kandidatlistes med samme listebetegnelse, jf. afsnit 6.6., og til bemyndigelser vedrørende anmeldelse/tilbagetrækning af listeforbund og/eller valgforbund, jf. afsnit 6.3.5. Kandidatunderskrifter er desuden nødvendige for bemyndigelsen af en forening eller vælger(e) til at ansøge om og modtage partistøtte på kandidatlistens vegne, jf. afsnit 6.3.6., samt for gyldigheden af en kandidatlistes eventuelle anmodning om at få en betegnelse for lokaliteten for kandidaternes bopæl anført på stemmesedlerne, jf. afsnit 6.3.7. Det er derfor hensigtsmæssigt, at kandidaten samtidig ved sin underskrift udtrykkeligt tiltræde de relevante forhold nævnt ovenfor.

Hvis den eller de pågældende kandidater ikke ønsker at underskrive/tiltræde listebetegnelsen eller er forhindret i det, fordi de er ude at rejse eller lignende, skal valgbestyrelsen slette den eller de pågældende kandidater af listen.

- 7) Underskrift af det nødvendige antal stillere, der opfylder betingelserne herfor, og oplysning om hver enkelt stillers navn, personnummer (eller fødselsdato for så vidt angår stillere, der har valgret i henhold til lovens § 1, stk. 2 (EU-diplomater)) og bopæl, jf. lovens § 19, stk. 2 og 3, § 20 og § 25, stk. 1 og 2.

Bemærkninger:

Valgbestyrelsen skal undersøge, om de anførte oplysninger om stillerens navn, personnummer og bopæl er i overensstemmelse med de tilsvarende oplysninger i CPR.

For så vidt angår stillere, der er statsborgere i en af de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union og registreret i Udenrigsministeriets protokol (EU-diplomater), skal valgbestyrelsen i stedet for opslag i CPR sikre sig, at Udenrigsministeriet har bekræftet, at den pågældende person med navn, fødselsdato, statsborgerskab og private bolig er optaget i Udenrigsministeriets protokol. Der henvises herom nærmere til pkt. 2.

Bemærk, at der for så vidt angår stillere, der er statsborgere i en af de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union og registreret i Udenrigsministeriets protokol (EU-diplomater), alene stilles krav om, at de pågældende angiver deres fødselsdato, da de som følge af deres særlige status ikke optages i CPR.

Der er ikke krav om, at stilleren er optaget på valglisten eller har indgivet ansøgning herom.

Bemærk, at der ikke er noget krav om, at stilleren skal anføre sit fulde navn. Kravet er, at stilleren skal anføre sit navn. For at afgøre spørgsmålet, om en stillers navn er anført, kan der lægges vægt på, om navneangivelsen i givet fald ville opfylde kravene til at blive godkendt som »stemmeseddelnavn«. Se lovens § 24, stk. 1, 3.-6. pkt.

Mangler en eller flere stillere at skrive under, eller er der givet mangelfulde eller ukorrekte oplysninger vedrørende en stiller, er det som udgangspunkt en *væsentlig mangel*, der i første omgang medfører, at den pågældende slettes som stiller for kandidatlisten, medmindre det drejer sig om en helt uvæsentlig fejl eller mangel (forkert stavning af et navn eller lignende). Mangelfuld eller forkert angivelse af personnummer (eller fødselsdato for så vidt angår EU-diplomater) må normalt betragtes som en *væsentlig mangel*, når det drejer sig om stillere.

Det forhold, at en kandidatliste tidligst kan indleveres tirsdag den 8. oktober 2013 (6 uger før valgdagen), er ikke til hinder for, at en kandidatliste kan indsamle stillerunderskrifter før dette tidspunkt. Blot skal stillerne fortsat have valgret og være bosat i kommunen/regionen på det tidspunkt, hvor valgbestyrelsen undersøger kandidatlisteanmeldelserne.

Stillere, der ikke opfylder betingelserne for valgret til kommunalbestyrelsen eller regionsrådet, skal slettes af stillerlisten. Det vil sige, at en stiller bl.a. skal slettes, hvis stilleren ikke er bopælsregistreret i CPR i kommunen/regionen, jf. lovens § 20, stk. 1.

Stillere, der er statsborgere i en af de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union og registreret i Udenrigsministeriets protokol (EU-diplomater), skal bl.a. slettes, hvis kommunen må lægge til grund, at vedkommende ikke har deres private bolig (adresse) i kommunen/regionen, og pågældende ikke har givet kommunen meddelelse om en ny adresse i kommunen. Tilsvarende må en stiller slettes, hvis det viser sig, at vedkommende slet ikke er registreret i Udenrigsministeriets protokol. Der henvises nærmere til pkt. 2.

Aldersbetingelsen og betingelsen om varigheden af forudgående fast bopæl i riget skal være opfyldt på valgdagen. De øvrige valgretningsbetingelser (f.eks. dansk indfødsret, retlig handleevne og bopælsregistrering i CPR i kommune/region) skal, for at vælge-

ren kan optræde som stiller på en kandidatliste, være opfyldt den 25. oktober 2013 (fredagen 25 dage før valgdagen) eller, hvis dette ikke er tilfældet, kl. 12 den 28. oktober 2013 (mandagen 22 dage før valgdagen), jf. lovens § 20, stk. 2.

Om valgretsbetingelserne bortset fra aldersbetingelsen og betingelsen om varigheden af forudgående fast bopæl i riget gælder således følgende: Det er ikke nok, at stilleren opfylder de nævnte valgretsbetingelser på et tidligere tidspunkt end 25.-dagen før valgdagen. Opfylder en stiller alle de nævnte valgretsbetingelser på 25.-dagen, skal stilleren ikke også opfylde dem på 22.-dagen før valgdagen. Det er kun, hvis stilleren ikke opfylder alle de nævnte valgretsbetingelser på 25.-dagen, at der er tale om en mangel ved kandidatlisten. Denne mangel er der mulighed for at afhjælpe ved, at stilleren opfylder alle valgretsbetingelserne kl. 12 på 22.-dagen.

Bemærk, at der ikke stilles krav om, at en vælger for at kunne optræde som stiller for en kandidatliste skal opfylde valgretsbetingelserne på valgdagen. Dette skal valgbestyrelsen ikke påse i forbindelse med undersøgelsen af kandidatlisterne.

Stillere, der i strid med bestemmelserne i lovens § 20, stk. 2, er stillere for flere kandidatlistor, skal slettes af stillerlisten for *alle* de berørte kandidatlistor. Der er naturligvis ikke noget i vejen for, at en stiller samtidig kan være stiller for en kandidatliste til kommunalbestyrelsesvalget og en kandidatliste til regionsrådsvalget. En stiller, der i strid med lovens § 20, stk. 2, er kandidat på den kandidatliste, vedkommende er stiller for, skal også slettes som stiller.

Hvis det viser sig efter gennemgangen af stillerfortegnelsen, at der ikke er det nødvendige antal godkendte stillere for kandidatlisten, skal den kontaktperson, der er anført på kandidatlisten, have adgang til at afhjælpe denne mangel inden for de frister, der er fastsat i loven. Hvis manglen ikke afhjælpes, må kandidatlisten erklæres ugyldig.

I tilfælde, hvor nogle af stillerunderskrifterne m.v. er meddelt på en genpart af kandidatlisten, der er hæftet sammen med originalen, jf. lovens § 25, stk. 1, 2. pkt., skal genparten indeholde de samme oplysninger om kandidaterne og deres rækkefølge, samt om kandidatlistens opstillingsform og listebetegnelse som selve kandidatlisten (den originale). Hvis det ikke er tilfældet, kan stillerne på genparten ikke medregnes.

8) Oplysning om kontaktperson, jf. lovens § 25, stk. 3., og pkt. 8 på formularens forside.

Bemærkninger:

Enten en stiller eller en kandidat kan anføres på kandidatlisten som den kontaktperson, valgbestyrelsen med frigørende virkning kan rette henvendelse til vedrørende kandidatlisten.

Manglende oplysning om kontaktperson er dog *ikke* en væsentlig mangel, og medfører således ikke kandidatlistens ugyldighed.

Valgbestyrelsen vil i tilfælde af manglende angivelse af kontaktperson med frigørende virkning kunne give meddelelser vedrørende kandidatlisten til enhver af de godkendte stillere.

6.3.3. Godkendelse af kandidaterne

De kandidater, der ikke kan godkendes efter reglerne i lovens §§ 28 - 31, skal slettes af kandidatlisten, jf. nedenfor.

1) Sletning af kandidater, der ikke kan godkendes, jf. lovens §§ 28 - 30.

Bemærkninger:

En kandidat skal slettes af kandidatlisten, hvis kandidaten ikke har valgt til kommunalbestyrelsen/regionsrådet. Det vil sige, at en kandidat bl.a. skal slettes, hvis kandidaten ikke er bopælsregistreret i CPR i kommunen henholdsvis i regionen.

Aldersbetingelsen og betingelsen om varigheden af forudgående fast bopæl i riget skal være opfyldt på valgdagen. De øvrige valgretsbetingelser (f.eks. dansk indfødsret, retlig handleevne og bopælsregistrering i CPR i kommune/region) skal, for at vælgeren kan optræde som kandidat på en kandidatliste, være opfyldt den 25. oktober 2013 (fredagen 25 dage før valgdagen) eller, hvis dette ikke er tilfældet, kl. 12 den 28. oktober 2013 (mandagen 22 dage før valgdagen), jf. lovens §§ 3 og 28. Se nærmere herom afsnit 6.3.2., pkt. 7.

En kandidat, der er statsborger i en af de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union og registreret i Udenrigsministeriets protokol (EU-diplomater), skal på 25.-dagen henholdsvis 22.-dagen kl. 12, jf. nærmere ovenfor, opfylde valgretsbetingelserne om, at vedkommende skal være optaget i Udenrigsministeriets protokol som EU-diplomat og have sin private bolig (adresse) i kommunen. Der henvises

nærmere til pkt. 2. Opfylder vedkommende ikke begge betingelser på det nævnte tidspunkt, skal vedkommende slettes af kandidatlisten.

Noget andet er, at en kandidat for at være valgbar også skal opfylde valgretsbetingelserne på valgdagen. Dette skal valgbestyrelsen ikke påse i forbindelse med godkendelsen af kandidatlisterne.

En kandidat skal endvidere slettes af kandidatlisten, hvis vedkommende på valgdagen er fyldt 60 år eller har været medlem af en kommunalbestyrelse, et amtsråd eller et regionsråd i 2 hele sammenhængende valgperioder eller ikke har dansk indfødsret, og hvis vedkommende senest kl. 12 fredag den 25. oktober 2013 (25 dage før valgdagen) har anmodet valgbestyrelsens formand skriftligt herom, jf. lovens §§ 5 og 29.

Ingen kan være kandidat på mere end én kandidatliste, jf. lovens § 21, stk. 3. Er en kandidat opført som kandidat på mere end én kandidatliste, skal valgbestyrelsen spørge kandidaten, hvilken kandidatliste kandidaten ønsker at blive opført på. Kandidaten opføres da på den kandidatliste, kandidaten oplyser, og slettes af de øvrige kandidatlistes. Oplyser kandidaten ikke straks over for valgbestyrelsen, hvilken kandidatliste kandidaten ønsker sig opført på, skal valgbestyrelsen foretage lodtrækning mellem kandidatlisterne, medmindre der for valgbestyrelsen er sikre holdepunkter for, hvilken kandidatliste kandidaten foretrækker, se lovens § 30.

I tilfælde, hvor slettede kandidater ønskes erstattet af nye, skal der indleveres en ny eller supplerende kandidatliste underskrevet af alle godkendte stillere for den oprindelige kandidatliste samt forsynet med de fornødne kandidatunderskrifter for så vidt angår listebetegnelsen m.v.

2) Sletning af overskydende kandidater, jf. lovens § 31.

Bemærkninger:

En kandidatliste, der ikke har indgået listeforbund, må højst indeholde fire navne mere end det antal medlemmer, der skal vælges til kommunalbestyrelsen/regionsrådet, jf. lovens § 21, stk. 1. Overskydende antal godkendte kandidater på kandidatlistes, der ikke har indgået listeforbund, slettes efter reglerne i lovens § 31, stk. 1. Den kandidat, der er anført nederst på kandidatlisten, slettes først, derefter den, der er anført næstnederst, osv.

Det samlede antal godkendte kandidater på kandidatlistes, der indgår listeforbund, jf. afsnit 6.7., må højst udgøre otte mere end det antal medlemmer, der skal vælges til kommunalbestyrelsen/regionsrådet, jf. lovens § 21, stk. 2. Er der et overskydende antal godkendte kandidater på kandidatlistes, der har indgået listeforbund, slettes de efter reglerne i lovens § 31, stk. 2 og 3. Det samlede antal kandidater, listeforbundets kandidatlistes må indeholde efter lovens § 21, stk. 2, fordeles efter den største brøks metode mellem de enkelte kandidatlistes inden for listeforbundet. Herefter slettes den kandidat, der er anført nederst på kandidatlisten, først osv.

6.3.4. Underretning af udenlandske kandidater

Eventuelle kandidater, der ikke har dansk indfødsret, skal have meddelelse om, hvorvidt den pågældende kandidatliste, herunder den pågældendes kandidatur, er godkendt, jf. lovens § 27, stk. 3.

6.3.5. Godkendelse af bemyndigede stillere og kandidater

Stillere og kandidater kan på kandidatlisten bemyndige en eller flere stillere eller kandidater til at anmelde listeforbund og valgforbund samt til at give meddelelse om tilbagetrækning fra et anmeldt forbund, jf. lovens § 40, stk. 2, og § 41, stk. 2.

Bemærkninger:

Formularen til kandidatlistes er indrettet således, at der kan bemyndiges en eller flere stillere eller kandidater til at anmelde listeforbund og valgforbund samt til at give meddelelse om tilbagetrækning fra et anmeldt forbund ved at udfylde særlige rubrikker på formularen, jf. pkt. 5 og 6 på formularens forside.

Valgbestyrelsen skal undersøge, om den eller de bemyndigede stiller(e) og/eller kandidat(er) er godkendt som stiller(e)/kandidat(er) for den pågældende kandidatliste. Valgbestyrelsen skal endvidere undersøge, om bemyndigelsen er underskrevet af alle godkendte stillere og alle godkendte kandidater, jf. nærmere nedenfor. Hvis den meddelte bemyndigelse ikke kan godkendes, skal kontaktpersonen snarest have meddelelse herom og efter omstændighederne have lejlighed til at udtale sig, før valgbestyrelsen afgør, om bemyndigelsen kan godkendes. Konsekvensen af manglende godkendelse er, at anmeldelser om forbund og tilbagetrækning heraf eller en ny bemyndigelse skal være underskrevet af alle godkendte stillere og alle godkendte kandidater, jf. lovens § 40, stk. 1, og § 41, stk. 1.

Tiltræder nogle af kandidaterne kandidatlistens listebetegnelse på anden måde end ved at underskrive kandidatlisten, jf. afsnit 6.3.2., pkt. 6, må valgbestyrelsen være opmærksom på, at kandidatunderskrifter også kan være nødvendige til bemyndigelser vedrørende anmeldelse/tilbagebetaling af listeforbund og/eller valgforbund.

I tilfælde, hvor nogle af kandidat- og/eller stillerunderskrifterne er anført på en genpart af kandidatlisten, der er hæftet sammen med originalen, jf. lovens § 25, stk. 1, 2. pkt., skal genparten indeholde de samme oplysninger om bemyndigede stillere og kandidater som selve kandidatlisten (den originale). Hvis det ikke er tilfældet, kan bemyndigelsen ikke anses for givet.

Om valgbestyrelsens pligter i forbindelse med undersøgelser af, om anmeldelser af listeforbund og valgforbund er gyldige, henvises til afsnit 6.7.2. nedenfor.

6.3.6. Bemyndigelse af en forening eller vælger(e) til at ansøge om og modtage partistøtte på kandidatlistens vegne

En kandidatlistes stillere kan på selve kandidatlisteformularen ved anmeldelsen af kandidatlistener til kommunal- og regionalvalg den 19. november 2013 bemyndige en forening eller en eller flere vælgere til at ansøge om og modtage tilskud på kandidatlistens vegne efter lov om økonomisk støtte til politiske partier m.v. (partistøtte), se pkt. 7 på formularens forside. Efter lovens § 44, stk. 1, kan stillerne på en kandidatliste nemlig samtidig med indlevering af kandidatlisten anmelde, hvilken forening eller hvilke vælgere i kommunen henholdsvis regionen der er berettiget til at ansøge om og modtage partistøtte på kandidatlistens vegne.

Bemærkninger:

Formularen til kandidatlistener er indrettet således, at der gives adgang til at bemyndige en forening eller en eller flere vælgere til at ansøge om og modtage partistøtte på kandidatlistens vegne ved udfyldelse af særlige rubrikker på formularen, jf. punkt 7 på formularens forside. I rubrikken skal foruden navn på den bemyndigede forening og/eller vælger(e) angives kontaktoplysninger i form af adresse, telefon/mobiltelefonnummer og evt. e-postadresse.

Adgangen til bemyndigelsen skal overstreges, hvis den ikke ønskes udnyttet. I så fald vil det for en kan-

didatliste for et parti, der var opstillingsberettiget til folketingsvalg pr. 1. august i det seneste kommunale/regionale valgår, i stedet være en repræsentant for partiorganisationen, der vil kunne søge om og få udbetalt tilskud til partiorganisationen på en konto i et pengeinstitut, som skal oplyses i forbindelse med ansøgningen. Tilskud til andre kandidatlistener, der ikke har meddelt en bemyndigelse til en forening eller vælger(e) i kommunen/regionen, udbetales til den kontaktperson, der er angivet under formularens pkt. 8, på en konto i et pengeinstitut, som skal oplyses i forbindelse med ansøgningen om partistøtte. Se partistøttelovens § 8, stk. 2 og 3, og § 11, stk. 2 og 3. Hvis adgangen til bemyndigelsen er overstreget, skal valgbestyrelsen derfor ikke foretage sig videre vedrørende nævnte spørgsmål.

Hvis adgangen til bemyndigelsen *ikke* er overstreget, og rubrikken i stedet er udfyldt, skal valgbestyrelsen undersøge, om bemyndigelsen er underskrevet af alle stillere. Sådan som formularen er indrettet, vil det normalt være tilfældet, men en stiller vil i forbindelse med sin underskrift kunne have angivet, at underskriften ikke gælder den nævnte anmodning. Hvis det er tilfældet, vil anmodningen ikke kunne imødekommes.

I tilfælde, hvor nogle af stillerunderskrifterne er meddelt på en genpart af kandidatlisten, der er hæftet sammen med originalen, jf. lovens § 25, stk. 1, 2. pkt., skal rubrik 7 på genpartens forside være udfyldt på samme måde som selve kandidatlisten (den originale). Hvis det ikke er tilfældet, kan bemyndigelsen ikke anses for givet.

6.3.7. Godkendelse af eventuelle anmodninger om anførelse af en betegnelse for lokaliteten for kandidaternes bopæl på stemmesedlerne

Kandidatlistener kan ved valg til kommunalbestyrelsen og ved valg til regionsrådet anmode om, at der på stemmesedlerne i forlængelse af eller under kandidaternes navne anføres en betegnelse for lokaliteten for de enkelte kandidaters bopæl. Skriftlig anmodning herom skal indleveres til valgbestyrelsens formand samtidig med indleveringen af kandidatlisten.

Anmodningen skal for hver enkelt kandidat indeholde oplysning om den geografiske lokalitet, der ønskes anført på stemmesedlerne. Anmodningen skal for hver kandidatliste være underskrevet af alle stillere og kandidater på kandidatlisten. Der henvises herved til § 8 i bekendtgørelse nr. 994 af 12. august 2013 om stemmesedler til brug ved kommunale og

regionale valg (stemmeseddelbekendtgørelsen) og pkt. 4 på forsiden af formularen.

Bemærkninger:

Den fortrykte anmodning om, at der på stemmesedlerne anføres en betegnelse for de enkelte kandidaters bopæl, som findes på forsiden af formularen (pkt. 4), skal overstreges, hvis der ikke ønskes anført en betegnelse for bopæl på stemmesedlerne.

Hvis anmodningen er overstreget, skal valgbestyrelsen derfor ikke foretage sig videre vedrørende nævnte spørgsmål.

Hvis anmodningen *ikke* er overstreget, skal valgbestyrelsen undersøge, om anmodningen er underskrevet af alle stillere og kandidater. Sådan som formularen er indrettet, vil det normalt være tilfældet, men en stiller eller en kandidat vil i forbindelse med sin underskrift kunne have angivet, at underskriften ikke gælder den nævnte anmodning. Hvis det er tilfældet, vil anmodningen ikke kunne imødekommes.

I tilfælde, hvor nogle af kandidat- og/eller stillerunderskrifterne er meddelt på en genpart af kandidatlisten, der er hæftet sammen med originalen, jf. lovens § 25, stk. 1, 2. pkt., skal anmodningen i rubrik 4 heller ikke være overstreget på forsiden af genparten. Er anmodningen overstreget på genparten, men ikke på den originale kandidatliste, eller omvendt, kan anmodningen ikke anses for underskrevet af alle stillere og kandidater.

Valgbestyrelsen har ikke ret til at nægte at imødekomme en anmodning om betegnelse for den geografiske lokalitet for kandidaternes bopæl på stemmesedler, der er underskrevet af alle stillere og kandidater.

Hvis anmodningen ikke er overstreget, og ingen stiller eller kandidat har taget forbehold herfor i forbindelse med sin underskrift, skal valgbestyrelsen undersøge, om de enkelte kandidater har givet oplysning om den betegnelse for bopæl, kandidaten ønsker anført på stemmesedlen på det sted på kandidatlisten, der er beregnet til det, dvs. i den rubrik, der også er beregnet til anførelse af kandidatens ønske vedrørende navn på stemmesedlen, og om denne betegnelse kan godkendes.

Ved valget til kommunalbestyrelsen kan som betegnelse for bopæl anføres den geografiske lokalitet, hvor kandidaten har sin bopæl, se stemmeseddelbekendtgørelsens § 8, stk. 1.

Ved valget til et regionsråd kan som betegnelse for bopæl anføres den kommune eller den geografiske lokalitet, hvor kandidaten har sin bopæl, se stemmeseddelbekendtgørelsens § 8, stk. 2.

Vej- og gadenavne betragtes ikke som geografiske lokaliteter.

Hvis en kandidat ikke skriftligt har givet oplysning om den ønskede betegnelse for lokaliteten for bopæl eller har angivet en betegnelse, der ikke kan benyttes, skal der efter valgbestyrelsens bestemmelse som betegnelse anføres enten postdistriktet for den adresse, hvor den pågældende kandidat er bopælsregistreret i CPR, eller for så vidt angår regionsrådsvalget navnet på den kommune, hvor den pågældende kandidat er bopælsregistreret i CPR, jf. stemmeseddelbekendtgørelsens § 8, stk. 4. For så vidt angår kandidater, der er statsborgere i en af de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union og registreret i Udenrigsministeriets protokol (EU-diplomater, se afsnit 4.2.1. ovenfor), skal den eller de pågældende kandidater anføres på stemmesedlerne med postdistriktet for den adresse, hvor den eller de pågældende kandidater har deres private bolig, eller for så vidt angår regionsrådsvalg med navnet på den kommune, hvor den eller de pågældende kandidater har deres private bolig (adresse), jf. stemmeseddelbekendtgørelsens § 8, stk. 5.

Det er valgbestyrelsen, der afgør, om betegnelsen for lokaliteten for bopæl på stemmesedlen skal anføres i forlængelse af eller under kandidaternes navne.

Der er ikke adgang til at tilbagekalde en anmodning om betegnelse for lokaliteten for kandidaternes bopæl på stemmesedlerne, jf. stemmeseddelbekendtgørelsens § 8, stk. 3.

Bemærk endvidere, at der ikke er noget krav om, at anmodningen skal fremsættes på formularen til kandidatlisten. Anmodning med tilhørende stiller- og kandidatunderskrifter og med de enkelte kandidaters ønsker vedrørende betegnelse for bopæl kan fremsættes på et særskilt dokument, der imidlertid skal indleveres samtidig med kandidatlisten til valgbestyrelsens formand, jf. stemmeseddelbekendtgørelsens § 8, stk. 3.

6.4. Kandidaternes navne på stemmesedlerne

Lovens § 24, stk. 1, indeholder følgende regler om kandidaternes navne på stemmesedlerne:

»Hvis kandidaten ikke ønsker sig anført på stemmesedlen med sit fulde navn, skal det angives, hvordan navnet ønskes anført. Kandidatens efternavn eller mellemnavn samt mindst ét fornavn eller forbogstav skal altid anføres. Kun mellem- og efternavne, som kandidaten er berettiget til at føre efter navneloven, eller mellemnavne, som er anmeldt til folkeregistret, kan anføres på stemmesedlen. I stedet for fornavnet kan anføres et kaldenavn, der er afledt af fornavnet.«

På stemmesedlen skal der altså som nævnt i loven mindst anføres ét fornavn eller forbogstav samt efternavn eller mellemnavn.

I stedet for fornavnet kan dog anføres et kaldenavn, der er afledt af fornavnet. Indtil den 1. april 1989 var der adgang til at få et kaldenavn anført i en parentes på stemmesedlen. I bemærkningerne til lovforslaget til loven fra 1989 er det anført, at det forudsættes, at spørgsmålet om, hvorvidt et kaldenavn er afledt af fornavnet, bliver vurderet lempeligt, samt at kandidater, der tidligere har været opført på stemmesedlen med et bestemt kaldenavn, fortsat skal kunne opføres på stemmesedlen med dette kaldenavn, dog uden parentes.

En kandidat, der har et dobbeltnavn (to navne forbundet med en bindestreg, f.eks. Hansen-Jensen), må godt nøjes med at få anført det ene af de to efternavne på stemmesedlen, selvom et efternavn, der består af flere navne forbundet med en bindestreg i navnelovens forstand betragtes som ét efternavn, jf. navnelovens § 8, stk. 2 (lovbekendtgørelse nr. 392 af 1. maj 2012). Det skyldes, at man til enhver tid vil kunne bortkaste det ene efternavn, jf. samme bestemmelses stk. 3, og således efter navneloven er berettiget til alene at føre det ene efternavn. Der stilles ikke noget krav i henhold til den kommunale og regionale valglov om, at den pågældende kandidat rent faktisk skal bortkaste det andet navn i dobbeltnavnet og ændre sit efternavn til det efternavn, som den pågældende ønsker sig anført med på stemmesedlen. Det er nok, at den pågældende efter navneloven kunne få ændret sit efternavn til det ene af de to navne, der er forbundet med bindestreg.

Indtil den nye navnelov trådte i kraft den 1. april 2006, var der mulighed for at få et adresseringsmellemlavn registreret i CPR umiddelbart foran personens efternavn i adresseringsnavnet. Denne mulighed er ophævet ved ikrafttrædelsen af den nye navnelov i 2006. Dette er sket i forbindelse med en liberalisering af adgangen til, hvilke navne der kan tages

som mellemnavn. Adresseringsmellemlavn, der inden navnelovens ikrafttræden den 1. april 2006 er registreret i CPR, kan blive ved med at være registreret i CPR, indtil den pågældende ændrer mellem- eller efternavn eller adresseringsmellemlavnet slettes efter ansøgning fra den registrerede, jf. navnelovens § 30, stk. 3. De adresseringsmellemlavn, der er blevet registreret i CPR inden den 1. april 2006, kan derfor fortsat anføres på stemmesedlen.

Kandidater, der, før lovændringen trådte i kraft den 1. april 2006, havde fået registreret i CPR, at de ønskede at anvende f.eks. deres ægtefælles mellemnavn som adresseringsmellemlavn, vil således fortsat kunne få anført adresseringsnavnet på stemmesedlen, selv om de ikke har taget mellemnavnet efterfølgende efter navnelovens nugældende regler.

Angivelsen af, hvordan kandidatens navn ønskes anført på stemmesedlen, skal ske på kandidatanmeldelsen.

Anvendelsen af reglerne kan illustreres med følgende eksempler:

Eksempel 1:

Kandidatens fulde navn er:
Anne Marie Vestergaard Andersen.

Kandidaten kan anføres på stemmesedlen med sit fulde navn eller med navnet:

Anne Andersen
M. Vestergaard
Mie Vestergaard Andersen
osv.

Eksempel 2:

Kandidatens fulde navn er:
Anne Marie Andersen.

Anne Maries eget efternavn er Hansen, men hun har taget sin ægtefælles efternavn Andersen som giftenavn. Ægtefællen har som mellemnavn Vestergaard, og Anne Marie havde før den 1. april 2006 fået registreret i CPR, at hun havde taget sin ægtefælles mellemnavn som adresseringsmellemlavn. Kandidatens adresseringsnavn er herefter:

Anne Marie Vestergaard Andersen.

Kandidaten i eksempel 2 har samme muligheder for at få angivet sit navn på stemmesedlen som kandidaten i eksempel 1. Herudover har kandidaten i eksempel 2 mulighed for at benytte sit eget efternavn, dvs. eksempelvis at blive opført på stemmesedlen som:

Marie Hansen.

Denne regel fremgår ikke direkte af lovens tekst, men af bemærkningerne til lovforslaget til den kommunale valglov fra 1989. Kandidatens ret til eget efternavn kan kontrolleres af kommunalbestyrelsen.

6.5. *Listebetegnelse*

En kandidatliste skal have en listebetegnelse for at kunne godkendes af valgbestyrelsen, jf. lovens § 24, stk. 3. Listebetegnelsen skal være i overensstemmelse med reglerne herom i lovens § 24 a, som fastsætter følgende regler om listebetegnelse:

- 1) Kandidatlistes for et parti, der den 1. august i det kommunale valgår er opstillingsberettiget til folketingsvalg, eller for det tyske mindretals parti skal som listebetegnelse anvende partiets navn til folketingsvalg eller en betegnelse, hvori dette navn indgår, jf. lovens § 24 a, stk. 1.

Med hensyn til, hvilke partier der den 1. august 2013 er opstillingsberettigede til folketingsvalg, henvises til afsnit 6.6. Det er tilstrækkeligt, at kandidatlistes for sådanne partier anvender en betegnelse, der består af partiets navn.

- 2) Andre kandidatlistes end kandidatlistes for de partier, der er nævnt i pkt. 1, (i det følgende kaldet lokallistes) kan som listebetegnelse ikke anvende navnet for et parti, der den 1. august i det kommunale valgår er opstillingsberettiget til folketingsvalg, eller for det tyske mindretals parti. Andre kandidatlistes kan heller ikke anvende en betegnelse, hvori navnet på et sådant parti indgår. Andre kandidatlistes kan endvidere ikke anvende en betegnelse, der kan give anledning til forveksling med kandidatlistes for et af disse partier, jf. lovens § 24 a, stk. 2.

Afgørelsen af, om en listebetegnelse kan give anledning til forveksling med kandidatlistes for et af de partier, der pr. 1. august 2013 var opstillingsberettiget til folketingsvalg, eller for det tyske mindretals parti, er en helhedsvurdering af, om listebetegnelsen

- positivt eller negativt - er forbundet med eller knytter sig til navnet på et eller flere af de nævnte partier. Ved afgørelsen heraf kan der blandt andet lægges vægt på, om listebetegnelsen indeholder et eller flere ord, der er identiske eller fælles med navnet på et eller flere af de nævnte partier, og om de pågældende ord har en fremtrædende plads eller kan anses for det bærende element i både listebetegnelsen og partinavnet. Der kan endvidere lægges vægt på, om de øvrige elementer i listebetegnelsen på tilstrækkelig tydelig måde angiver, at der er tale om en anden kandidatliste end en kandidatliste for det pågældende parti. Der kan - ud over en rent sproglig sammenligning - også lægges vægt på, om særlige forhold ved stiftelsen af den nye kandidatliste, herunder kandidatlistens formål, er udtrykt på en sådan måde i listebetegnelsen, at der af den grund opstår en nærliggende forvekslingsmulighed med kandidatlistes for det pågældende parti.

Bemærk, at det for at kunne skaffe de fornødne oplysninger til at afgøre dette spørgsmål kan være nødvendigt at indhente en udtalelse fra det parti, hvis navn kandidatlistens listebetegnelse eventuelt kan forveksles med. Efter forvaltningslovens regler om partshøring må det endvidere antages at være en pligt til at underrette det pågældende parti om, at valgbestyrelsen har en sag om godkendelse af en listebetegnelse for en kandidatliste under behandling, samt give mulighed for partiets kommentarer i den anledning. Der er dog ikke nogen underretningspligt, hvis der uden videre kan gives afslag på godkendelse af listebetegnelsen. Har det pågældende parti afgivet en udtalelse, kan det efter forvaltningslovens regler om partshøring være nødvendigt at bede om kandidatlistens bemærkninger til denne udtalelse, hvis den er til ugunst for kandidatlisten og har betydning for sagens afgørelse. De ovennævnte oplysninger og udtalelser kan indhentes telefonisk og skal i givet fald noteres ned, jf. herved offentlighedslovens regler om notatpligt.

- 3) Som listebetegnelse kan ikke anvendes enkelte bogstaver (A, B, C osv.) eller en kombination af bogstaver, der ikke danner et ord (RV, CD, SF, KRF osv.), jf. lovens § 24 a, stk. 3.

Bestemmelsen har kun betydning for lokallistes.

Hertil kommer, at bestemmelsen i lovens § 32, hvorefter valgbestyrelsen tildeler de godkendte kandidatlistes en bogstavbetegnelse, forudsætter, at der i en listebetegnelse ikke indgår enkelte bogstaver, der ikke tillige udgør et selvstændigt ord (f.eks. »Mode-

rat T«). Enkelte bogstaver vil således kunne give anledning til forveksling med de bogstavbetegnelser, som valgbestyrelsen vil have mulighed for at tildele godkendte kandidatlistes.

En kandidatliste kan heller ikke få en listebetegnelse godkendt, der består af ordet »liste« og et bogstav eller en kombination af bogstaver, der ikke danner et ord (»Liste T«).

- 4) En listebetegnelse kan ikke anvendes, hvis det ved endelig dom er fastslået eller der i øvrigt er grund til at antage, at en anden på andet grundlag end reglerne i lovens § 24 a, stk. 2, jf. pkt. 2 ovenfor, har eneret til listebetegnelsen. Hvis indehaveren af eneretten har givet sit samtykke til, at kandidatlisten anvender listebetegnelsen, kan listebetegnelsen dog godt anvendes, jf. lovens § 24 a, stk. 4.

Bestemmelsen har kun betydning for lokallister og vedrører den situation, hvor en anden end lokallisten - uden at være et parti, der er opstillingsberettiget til folketingsvalg den 1. august i det kommunale valgår, eller det tyske mindretals parti - har materiel eneret til den listebetegnelse, der er anført på en kandidatliste, der er indleveret til valgbestyrelsen, men endnu ikke er godkendt af denne.

Godkendelse kan nægtes, hvis det ved endelig dom er fastslået, at en anden har materiel eneret. Godkendelse kan endvidere nægtes, hvis der efter de oplysninger, der foreligger for valgbestyrelsen, er grund til at antage, at en anden har fået eneret til navnet. Det kræves altså ikke, at det med sikkerhed kan afgøres, om en anden har fået eneret til navnet, men blot at valgbestyrelsen har en saglig grund til at antage det i det enkelte tilfælde.

De situationer, hvor andre vil kunne have materiel eneret til en listebetegnelse, en lokalliste anvender, vil bl.a. kunne være følgende:

- En erhvervsvirksomhed vil f.eks. i kraft af reglerne i varemærkeloven, markedsføringsloven og aktieselskabsloven og på ulovbestemt grundlag kunne erhverve eneret til en bestemt betegnelse og til betegnelser, der vil kunne forveksles hermed. En ikke-erhvervsdrivende forening vil ligeledes på ulovbestemt grundlag kunne erhverve eneret til et navn og til navne, hvor der er nærliggende forvekslingsrisiko, alene ved at tage navnet i brug. Dette forudsætter selvsagt, at

foreningen fortsat er aktiv og benytter foreningsnavnet, men der stilles ikke store krav i retspraksis.

- Et parti, der tidligere end pr. 1. august 2013 var opstillingsberettiget til folketingsvalg, og dermed ikke længere efter lovens § 24 a, stk. 2, har eneret til en listebetegnelse, hvori navnet indgår, vil på ulovbestemt grundlag kunne have bevaret eneretten til partinavnet ved ibrugtagning. Dette forudsætter, at partiet fortsat er aktivt.
- Et parti, der har fået et partinavn godkendt af Valgnævnet med henblik på at indsamle det fornødne antal vælgererklæringer til at blive opstillingsberettiget til folketingsvalg, jf. folketingsvalglovens § 12, stk. 2, jf. § 13, har ikke i kraft af Valgnævnets godkendelse fået materiel eneret til partinavnet. Dette må afgøres efter de almindelige regler om erhvervelse af eneret ved ibrugtagning.
- En lokalliste med en (næsten) enslydende betegnelse, der opstiller til kommunalbestyrelsesvalg i en anden kommune/til regionsrådsvalg, kan ikke antages alene af den grund at have fået materiel eneret over listebetegnelsen.
- En listebetegnelse, der indeholder et personnavn (f.eks. »Borgerlisten Jens Hansen«), vil normalt ikke være i strid med andres eneret, da indehaveren af et personnavn normalt ikke har eneret (men alene ret) over navnet.

Valgbestyrelsen skal alene overveje, om listebetegnelsen på en indleveret lokalliste er i strid med andres eneret, i de tilfælde, hvor valgbestyrelsen i forvejen - uden at foretage selvstændige undersøgelser - har kendskab til, at listebetegnelsen på en indleveret lokalliste kunne være identisk eller forvekslelig med navnet på en erhvervsvirksomhed, et varemærke eller en aktiv ikke-erhvervsdrivende forening, jf. ovenfor. Valgbestyrelsen har ikke pligt til at foretage selvstændige undersøgelser for at afklare, om der findes andre, som måtte have materiel eneret til de indleverede lokallisters listebetegnelser.

I de tilfælde, hvor valgbestyrelsen i forvejen kender til, at listebetegnelsen på en indleveret lokalliste kunne være i strid med andres materielle eneret, vil det ofte være nødvendigt at indhente yderligere op-

lysninger for at kunne tage stilling til, om der er grund til at antage, at dette er tilfældet.

For at kunne skaffe de nødvendige oplysninger til at afgøre dette spørgsmål kan det være nødvendigt at indhente en udtalelse fra indehaveren af eneretten. Efter forvaltningslovens regler om partshøring må der antages at være en pligt til at underrette indehaveren om, at valgbestyrelsen har en sag om godkendelse af en listebetegnelse for en kandidatliste under behandling, samt give mulighed for indehaverens kommentarer i den anledning. Der er dog ikke nogen underretningspligt, hvis der uden videre kan gives afslag på godkendelse af listebetegnelsen. Har indehaveren af eneretten afgivet en udtalelse, kan det efter forvaltningslovens regler om partshøring være nødvendigt at bede om kandidatlistens bemærkninger til denne udtalelse, hvis udtalelsen er til ugunst for kandidatlisten og har betydning for sagens afgørelse.

Til brug for afgørelsen af, om der er grund til at antage, at listebetegnelsen er i strid med andres eneret, kan der indhentes en vurdering fra andre, herunder kommunens advokat, med indsigt i de særlige navne- og kendetegnsretlige regler. Også denne udtalelse kan det være nødvendigt at bede om kandidatlistens bemærkninger til, hvis udtalelsen er til ugunst for kandidatlisten og har betydning for sagens afgørelse.

De ovennævnte oplysninger og udtalelser kan indhentes telefonisk og skal i givet fald noteres ned, jf. herved offentlighedslovens regler om notatpligt.

Når valgbestyrelsen frem til, at det ved endelig dom er fastslået, eller der i øvrigt er grund til at antage, at en anden har materiel eneret til listebetegnelsen, skal kandidatlisten gives mulighed for at afhjælpe manglen. Dette kan f.eks. ske ved at fremskaffe et samtykke fra indehaveren af eneretten. Det er kandidatlisten og ikke valgbestyrelsen, der i givet fald skal indhente et samtykke.

En anden mulighed for at afhjælpe manglen vil være, at kandidatlisten får mulighed for at ændre kandidatlistens listebetegnelse, så listebetegnelsen ikke længere er i strid med eneretten. Er der tale om en ikke-erhvervsdrivende forening, er det efter retspraksis kun navne med en nærliggende forvekslingsrisiko, der vil være i strid med eneretten. Ved mindre ændringer af en kandidatlistes listebetegnelse, der ikke indebærer en egentlig ændring heraf, kan valgbestyrelsen se bort fra kravet om, at den ny listebe-

tegnelse skal være underskrevet af alle godkendte stillere og alle godkendte kandidater.

5) Har valgbestyrelsen godkendt listebetegnelsen for en lokalliste, kan valgbestyrelsen tilbagekalde godkendelsen, hvis det viser sig, at det ved endelig dom er fastslået eller der i øvrigt er grund til at antage, at en anden har materiel eneret til listebetegnelsen, og hvis indehaveren af eneretten ikke samtykker i kandidatlistens brug af listebetegnelsen. Tilbagekaldelsen medfører, at kandidatlistens ret til at deltage i valget bortfalder, jf. lovens § 24 a, stk. 5.

Bestemmelsen vedrører de situationer, hvor valgbestyrelsen efter godkendelse af kandidatlisten bliver bekendt med nye oplysninger, f.eks. en dom eller andre oplysninger, der indebærer, at den meddelte godkendelse er sket på et forkert grundlag. Dette gælder, selv om de faktiske kendsgerninger, f.eks. en dom, oplysningen vedrører, har foreligget og eventuelt er blevet offentligt tilgængelige, før godkendelsen er givet. Det er i denne situation valgbestyrelsen, der skal undersøge, om indehaveren af eneretten samtykker i kandidatlistens brug af navnet. Der er ikke nogen frist for, hvor sent i forhold til valgets afholdelse tilbagekaldelse kan ske.

Bestemmelsen giver alene *adgang* til at tilbagekalde og indeholder ikke nogen *pligt* hertil. Hensynet til den kandidatliste, der som følge af den meddelte godkendelse har fået tildelt en bogstavbetegnelse, og hensynet til at sikre den praktiske gennemførelse af valget vil ofte tilsige, at tilbagekaldelse undlades. I øvrigt henvises til pkt. 4).

6.6. Bogstavbetegnelse

Valgbestyrelsen skal tildele de godkendte kandidatlisters en bogstavbetegnelse. Se lovens § 32.

Kandidatlisters, hvis listebetegnelse er navnet på et parti, der den 1. august i valgåret er opstillet til folketingsvalg, eller i hvis listebetegnelse et sådant navn indgår, skal tildeles partiets bogstavbetegnelse til folketingsvalg. Tilsvarende gælder kandidatlisters, hvis listebetegnelse er navnet på det tyske mindretals parti, eller listebetegnelser, hvori dette navn indgår. De nævnte reserverede bogstavbetegnelser kan ikke tildeles andre kandidatlisters. Se lovens § 33, stk. 1 og 2.

Ved bekendtgørelse af 2. august 2013 (bekendtgjort i Statstidende den 2. august 2013) har Økonomi- og

Indenrigsministeriet i medfør af lovens § 33, stk. 3, bekendtgjort, at nedennævnte bogstavbetegnelser ved valgene den 19. november 2013 til kommunalbestyrelserne og til regionsrådene er forbeholdt kandidatlistene for de nedennævnte partier.

Reserverede bogstavbetegnelser:

A. for Socialdemokratiet

B. for Radikale Venstre

C. for Det Konservative Folkeparti

F. for SF - Socialistisk Folkeparti

I. for Liberal Alliance

O. for Dansk Folkeparti

S. for Slesvigsk Parti

V. for Venstre, Danmarks Liberale Parti

Ø. for Enhedslisten - De Rød-Grønne

Bogstavet X kan ikke tildeles nogen kandidatliste, jf. lovens § 34, stk. 1.

Valgbestyrelsen kan tildele alle de nedenstående ureserverede bogstavbetegnelser til andre kandidatlistene, hvis listebetegnelse ikke er navnet på et parti, der den 1. august 2013 er opstillingsberettiget til folketingsvalg, eller navnet på det tyske mindretals parti, (lokallister) eller i hvis listebetegnelse navnet på et sådant parti ikke indgår, jf. lovens § 34, stk. 1.

Ureserverede bogstavbetegnelser:

D Q

E R

G T

H U

J W

K Y

L Z

M Æ

N Å

P

Alle de partier, der er opstillingsberettigede til folketingsvalg pr. 1. august 2013, var også opstillingsberettigede til folketingsvalg pr. 1. august 2009.

Ingen af de partier, der var opstillingsberettigede til folketingsvalg pr. 1. august 2009, har siden mistet deres ret til at opstille til Folketinget. Ved folketingsvalget den 13. september 2011 deltog K. Kristendemokraterne, men partiet opnåede ikke repræsentation i Folketinget, og partiet har pr. 1. august 2013 ikke på ny opnået ret til at stille op til folketingsvalg.

Bemærk om anvendelse af *reserverede bogstavbetegnelser*, at partiernes ungdomsorganisationer kan opstille under vedkommende partis bogstavbetegnelse under forudsætning af, at partibetegnelsen indgår i listebetegnelsen. Partiernes ungdomsorganisationer vil dog fortsat have mulighed for at opstille under en særskilt (ureserveret) bogstavbetegnelse, medmindre partiets navn fuldt ud indgår i listebetegnelsen for ungdomsorganisationens kandidatliste. Se lovens § 33, stk. 1.

Om anvendelse af *ureserverede bogstavbetegnelser* henstilles det til valgbestyrelserne, at bogstavet W - på grund af forvekslingsmuligheden med V - ikke anvendes, medmindre antallet af kandidatlistene gør det nødvendigt at anvende alle ureserverede bogstavbetegnelser. Å skal angives som Å og ikke som Aa.

Med hensyn til principperne for tildeling af bogstavbetegnelser til kandidatlistene, der er omfattet af lovens § 34, (lokallister) henstilles det til valgbestyrelserne, at lokallister, der har deltaget i det sidste kommunalbestyrelsesvalg/regionsvalg, normalt får fortrinsret til den bogstavbetegnelse, som lokallisten tidligere har anvendt.

Det henstilles endvidere, at bogstavbetegnelser for de partier, der var opstillingsberettigede til Folketinget pr. 1. august i det foregående kommunale valgår, men ikke var opstillingsberettigede pr. 1. august i valgåret, normalt kun tildeles kandidatlistene for de pågældende tidligere opstillingsberettigede partier og ikke andre lokallister. Ingen partier er imidlertid omfattet af denne henstilling ved de kommunale og regionale valg den 19. november 2013.

Det *henstilles* endvidere, at bogstavbetegnelser for de partier, der i perioden imellem 1. august 2009 og 1. august 2013 var opstillingsberettigede til Folketinget, uden at være det pr. 1. august 2013, tilsvarende normalt kun tildeles kandidatlistes for de pågældende tidligere opstillingsberettigede partier og ikke andre lokallister. Denne henstilling omfatter Kristendemokraterne for så vidt angår bogstavbetegnelsen K. Er en lokalliste med denne bogstavbetegnelse repræsenteret i kommunalbestyrelsen/regionsrådet, uden at være kandidatliste for Kristendemokraterne, kan det dog konkret vurderes, om bogstavbetegnelsen i stedet skal tildeles den lokalliste, der er repræsenteret i kommunalbestyrelsen/regionsrådet.

Det *henstilles* ligeledes, at der ved tildeling af bogstavbetegnelser blandt andet lægges vægt på - hvis ikke andre hensyn gør sig gældende - om der er tale om en lokalliste for et parti, der var opstillingsberettiget til folketingsvalg tidligere end pr. 1. august 2013. Som eksempel kan nævnes M. Minoritetspartiet, der senest var opstillingsberettiget til folketingsvalget 8. februar 2005, og Z. Fremskridtspartiet, der senest var opstillingsberettiget til folketingsvalget den 20. november 2001. Endvidere kan nævnes U. Demokratisk Fornyelse, der var opstillingsberettiget til folketingsvalget den 11. marts 1998, men som ikke senere har været opstillingsberettiget. (Partiet har efterfølgende ændret navn til Unionsmodstanderne Demokratisk Fornyelse).

Alle de ovennævnte henstillinger gælder kun, så vidt dette er muligt, dvs. at antallet af lokallister ikke gør det nødvendigt, at også disse bogstavbetegnelser bruges til andre lokallister.

Om *tidspunktet* for tildeling af bogstavbetegnelser bemærkes, at det i lovens § 32 er fastsat, at valgbestyrelsen skal tildele de godkendte kandidatlistes en bogstavbetegnelse. En kandidatliste kan tidligst godkendes ved udløbet af fristen for indlevering af kandidatlistes tirsdag den 22. oktober 2013 (4 uger før valgdagen) og skal senest godkendes mandag den 28. oktober 2013 eller snarest derefter (22 dage før valgdagen).

Lokallisterne kan imidlertid have en berettiget interesse i at få kendskab til på et tidligere tidspunkt, hvilken bogstavbetegnelse de kan forvente at få. Økonomi- og Indenrigsministeriet henstiller derfor, at valgbestyrelsen allerede i forbindelse med kandidatlistens indlevering giver tilsagn om en bestemt bogstavbetegnelse under hensyntagen til de ovenfor

nævnte principper for tildeling af bogstavbetegnelser. Valgbestyrelsen skal efter almindelige grundsatninger om saglighed og ligelighed i givet fald give alle kandidatlistes tilbud herom og ikke kun dem, der på eget initiativ anmoder herom. Ved et sådant forhåndstilsagn skal tages forbehold for, at valgbestyrelsen som følge af bestemmelsen i lovens § 36, se nærmere nedenfor, bliver forpligtet til at fravige forhåndstilsagnet.

Forud for en kandidatlistes indlevering vil valgbestyrelsen normalt alene kunne give oplysning om, hvilke bogstavbetegnelser der er eller må forventes at være til rådighed, og om de principper, valgbestyrelsen vil lægge til grund i tilfælde, hvor flere kandidatlistes (med forskellig listebetegnelse) måtte fremsætte ønske om at få tildelt samme bogstavbetegnelse.

Hvis flere kandidatlistes har samme listebetegnelse, skal de tildeles *samme bogstavbetegnelse*, når alle stillere og kandidater på hver af kandidatlisternes underskriver og indleverer en skriftlig anmodning herom. Tilsvarende gælder, hvis flere kandidatlistes har samme listebetegnelse, bortset fra en betegnelse, der angiver et særligt lokalt eller andet tilhørsforhold. Anmodningen skal indleveres til valgbestyrelsens formand samtidig med indleveringen af kandidatlisten, jf. lovens § 34, stk. 2 og 3. Anmodningen kan anføres på den formular til kandidatlistes, som er godkendt af Økonomi- og Indenrigsministeriet, se pkt. 3 på formularens forside.

Skal flere kandidatlistes have samme bogstavbetegnelse, hvad enten der er tale om et reserveret eller et ureserveret bogstav, føjes et tal til bogstavbetegnelsen (A.1, A.2, A.3 osv.) i den rækkefølge, som kandidatlistes er indleveret i. Se lovens § 35.

Hvis det ikke er muligt at give en bogstavbetegnelse til alle de kandidatlistes, der skal have et ureserveret bogstav, går en tidligere indleveret kandidatliste forud for en senere indleveret, når bogstavbetegnelsen skal gives. Kandidatlistes, der ikke er tildelt en bogstavbetegnelse, anføres nederst på stemmesedlen i alfabetisk rækkefølge efter deres listebetegnelse. Se lovens § 36.

6.7. Listeforbund og valgforbund

6.7.1. Indgåelse af listeforbund og valgforbund

Reglerne om indgåelse af listeforbund og valgforbund findes i lovens §§ 37, 38 og 42.

Kandidatlister, der har samme bogstavbetegnelser, (f.eks. L.1, L.2 og L.3) kan indgå *listeforbund*, men ikke valgforbund med hinanden, jf. lovens §§ 37 og 38. Indgår sådanne kandidatlister alligevel valgforbund med hinanden, anses dette ikke for indgået. Listeforbundet behøver kun at omfatte nogle af kandidatlisterne med samme bogstavbetegnelse (f.eks. kan L.1 og L.2 indgå listeforbund, selv om L.3 ikke deltager i listeforbundet).

Der kan kun indgås ét listeforbund mellem kandidatlister med samme bogstavbetegnelse, jf. lovens § 37, stk. 1. Er der indgået flere listeforbund mellem kandidatlister, der har samme bogstavbetegnelse (f.eks. ét listeforbund mellem L.1 og L.2 og et andet listeforbund mellem L.3 og L.4), anses ingen af listeforbundene for indgået. Se lovens § 42, nr. 1.

Kandidatlister, der ikke har samme bogstavbetegnelser, (f.eks. K., L. og M.) kan indgå *valgforbund*, men ikke listeforbund med hinanden. Se lovens §§ 37 og 38. Indgår sådanne kandidatlister alligevel listeforbund med hinanden, anses dette ikke for indgået.

Hver kandidatliste kan kun indgå ét valgforbund. Se lovens § 38, stk. 1.

Kandidatlister, der har samme bogstavbetegnelser, kan indgå ét og kun ét listeforbund med hinanden, og listeforbundet kan indgå ét og kun ét valgforbund med andre kandidatlister, der ikke har samme bogstavbetegnelser. Se lovens § 38, stk. 2. Der kan således godt indgås listeforbund mellem to kandidatlister med bogstavbetegnelser L.1 og L.2, der herefter indgår valgforbund med to kandidatlister med bogstavbetegnelser K. og M.

Har en kandidatliste eller et listeforbund indgået flere valgforbund, anses kandidatlisten henholdsvis listeforbundet ikke som deltager i nogen af forbundene. Se lovens § 42, nr. 2. Indgås f.eks. listeforbund mellem to kandidatlister med bogstavbetegnelser L.1 og L.2, der herefter indgår ét valgforbund med to kandidatlister med bogstavbetegnelser K. og M., og ét andet valgforbund med to kandidatlister med bogstavbetegnelserne R. og S., anses listeforbundet mellem L.1 og L.2 ikke som deltager i nogen af valgforbundene. Det ene valgforbund vil herefter alene omfatte kandidatlisterne K. og M., og det andet valgforbund vil alene omfatte kandidatlisterne R. og S.

Indgår der i et valgforbund flere kandidatlister, der er tildelt samme bogstavbetegnelse (f.eks. et valg-

forbund mellem K., L.1, L.2 og M.), anses ingen af disse kandidatlister som deltager i valgforbundet, medmindre kandidatlisterne tillige indgår i ét listeforbund (dvs. der i det ovennævnte valgforbund skal være indgået et listeforbund mellem L.1 og L.2). Se lovens § 42, nr. 3.

Eksempel:

I en kommune er opstillet tre kandidatlister, der har samme listebetegnelse, og som efter anmodning har fået tildelt bogstavbetegnelsen L., dvs. L.1, L.2 og L.3. L.1 og L.2 har indgået listeforbund, L.3 deltager ikke i listeforbundet. Der kan ikke indgås valgforbund mellem listeforbundet L.1-L.2 og kandidatliste L.3, heller ikke i tilfælde, hvor en kandidatliste med en anden bogstavbetegnelse deltager i valgforbundet. Eksempelvis kan der ikke indgås valgforbund mellem listeforbundet L.1-L.2, kandidatliste L.3, kandidatliste N. samt kandidatliste T. Hvis et sådant forbund anmeldes, anses hverken listeforbundet L.1-L.2 eller kandidatliste L.3 som deltager i valgforbundet, der herefter alene vil omfatte kandidatliste N. og kandidatliste T., jf. lovens § 42, nr. 3.

Derimod er der ikke noget i vejen for, at listeforbundet L.1-L.2 for eksempel indgår valgforbund med kandidatliste N., mens kandidatliste L.3 indgår valgforbund med kandidatliste T.

6.7.2. Anmeldelse m.v. af listeforbund og valgforbund

Skriftlig anmeldelse af indgåede listeforbund og valgforbund og skriftlig meddelelse om tilbagetrækning fra anmeldte listeforbund eller valgforbund skal indleveres til valgbestyrelsens formand senest mandag den 28. oktober 2013 kl. 12 (22 dage før valgdagen). Se lovens § 40, stk. 1, og § 41, stk. 1. Der er ikke hjemmel til at dispensere fra denne frist.

De formularer til anmeldelse af listeforbund og/eller valgforbund til kommunalbestyrelsesvalg og regionsrådsvalg, der blev fremstillet til brug ved kommunalbestyrelsesvalgene og regionsrådsvalgene i 2009, kan også bruges ved valgene den 19. november 2013.

De nævnte formularer kan købes hos Rosendahls-Schultz Distribution, Herstedvang 10-12, 2620 Albertslund, tlf. 43 22 73 00, telefax 43 63 19 69, e-post distribution@rosendahls.dk.

Der findes ingen formularer til tilbagetrækning fra anmeldte listeforbund eller valgforbund.

Anmeldelsen af forbund og meddelelsen om tilbagetrækning fra forbund skal for hver kandidatliste være underskrevet af alle godkendte stillere og godkendte kandidater på kandidatlisten. Se lovens § 40, stk. 1, og § 41, stk. 1.

Stillere og kandidater kan dog skriftligt bemyndige en eller flere stillere og/eller kandidater på kandidatlisten til ikke blot at anmelde listeforbund og/eller valgforbund, men også til at trække en anmeldelse af et forbund tilbage, se pkt. 6 på forsiden af formularen til anmeldelse af kandidatliste. Bemyndigelser til at anmelde eller trække listeforbund tilbage og/eller valgforbund skal være tiltrådt af både alle godkendte stillere og alle godkendte kandidater, se lovens § 40, stk. 2, og § 41, stk. 2, og se formularen til kandidatlist, side 1 og 10 henholdsvis side 12. Der henvises herved til afsnit 6.3.5. ovenfor, hvor der bl.a. er redegjort for valgbestyrelsens forpligtelse til at undersøge, om meddelte bemyndigelser kan godkendes.

Der gælder ifølge lovens § 40, stk. 2, og § 41, stk. 2, den formodningsregel, at en bemyndigelse til at anmelde forbund/tilbagetrækning fra forbund, uanset om bemyndigelsen er givet til to eller flere stillere eller kandidater, anses for givet til de pågældende hver for sig. Denne formodningsregel gælder dog ikke, hvis det på kandidatlisten er angivet, at bemyndigelsen er givet til de pågældende i forening.

Man kan ikke angive, at enkelte af de bemyndigede er bemyndigede hver for sig, og at andre kun er bemyndigede i forening. Man kan heller ikke angive, at det er tilstrækkeligt, at et vist antal af de bemyndigede handler i forening. Enten er alle bemyndiget hver for sig, eller også er alle bemyndiget i forening.

Foretager de kandidater/stillere, der er bemyndiget hver for sig, anmeldelser, der ikke stemmer overens, er anmeldelserne ugyldige i det omfang, de ikke stemmer overens. Det forudsættes dog, at valgbestyrelsen søger at bringe overensstemmelse mellem anmeldelserne, så vidt dette inden for de gældende frister er muligt, ved at rette henvendelse til de pågældende bemyndigede.

Loven indeholder ikke nogen bestemmelser om, at en valgbestyrelse skal give de bemyndigede eller i mangel heraf den kontaktperson, der er anført på kandidatlisten, besked om eventuelle mangler ved indleverede anmeldelser om liste- eller valgforbund

for at give adgang til at afhjælpe mangler, inden fristen for anmeldelse af listeforbund og valgforbund udløber. Det må imidlertid antages, at valgbestyrelsen har pligt hertil efter forvaltningslovens § 7, stk. 1, om en forvaltningsmyndigheds pligt til at yde vejledning og bistand. I hvert fald med hensyn til anmeldelser om forbund, der indleveres i god tid inden fristens udløb, må det antages, at valgbestyrelsen er forpligtet til at give de pågældende lejlighed til at afhjælpe manglerne, inden fristen for anmeldelse af forbund udløber.

Valgbestyrelsen skal derfor snarest muligt efter modtagelsen af en anmeldelse om listeforbund eller valgforbund undersøge, om den er i orden, og hvis ikke give de bemyndigede eller i mangel heraf kontaktpersonen besked, for at manglen, hvis det er muligt, kan afhjælpes, inden fristen for anmeldelse af listeforbund og valgforbund udløber.

6.8. Bekendtgørelse m.v. af de godkendte kandidatlistes og anmeldte forbund

De godkendte kandidatlistes til kommunalbestyrelsesvalget/regionsrådsvalget, herunder samtlige kandidaters navne og eventuel betegnelse for bopæl, jf. ovenfor i afsnit 6.3.7., samt oplysning om anmeldte listeforbund og valgforbund skal bekendtgøres af kommunalbestyrelsen ved opslag de steder i kommunen, hvor kommunen har bestemt, at enhver vælger kan brevstemme (borgerservicecentre m.v.). Se lovens § 43.

Bekendtgørelsen skal ske snarest efter udløbet af fristen for anmeldelse af listeforbund og valgforbund mandag den 28. oktober 2013 kl. 12.

Til brug for bekendtgørelsen skal regionsvalgbestyrelsen underrette kommunalbestyrelsen i de enkelte kommuner, der er beliggende inden for regionen, om de godkendte kandidatlistes, herunder samtlige kandidaters navne og eventuel betegnelse for bopæl, og anmeldte forbund til valget til regionsrådene. Det forudsættes, at underretningen sker i så god tid og i en sådan form, at bekendtgørelsen er til rådighed sammen med den tilsvarende bekendtgørelse for kommunalbestyrelsesvalget ved den brevstemmeafgivning i kommunen, der finder sted inden for de sidste tre uger før valgdagen, dvs. fra og med tirsdag den 29. oktober 2013.

I bekendtgørelse nr. 128 og 130 af 19. februar 2009 er bl.a. fastsat regler om, hvilke oplysninger om de opstillede kandidatlistes og kandidater der skal være

til rådighed for vælgerne i forbindelse med brevstemmeafgivning i visse boliger og boformer efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i plejeboliger m.v. og i ældreboliger samt i vælgerens hjem. Disse regler indebærer, at kommunalbestyrelsen skal sørge for, at stemmemodtagerne ved brevstemmeafgivning i visse boliger og boformer efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i plejeboliger m.v. og i ældreboliger samt i vælgerens hjem får en fortegnelse over de godkendte kandidatlistor, herunder samtlige kandidaters navne og eventuel betegnelse for bopæl, samt oplysning om anmeldte listeforbund og valgforbund såvel til kommunalbestyrelsesvalget som til regionsrådsvalget. Der henvises til afsnit 8.4.3. nedenfor.

I bekendtgørelse nr. 127 af 19. maj 2009 er bl.a. fastsat regler om, hvilke oplysninger om de opstillede kandidatlistor og kandidater der skal være til rådighed for vælgerne i forbindelse med brevstemmeafgivning på sygehuse. Disse regler indebærer, at regionsvalgbestyrelsen skal sørge for, at regionens sygehuse til brug for brevstemmeafgivningen får tilsendt fortegnelser over kandidatlistor og kandidater til alle kommunalbestyrelsesvalg i regionen samt til regionsrådsvalget.

Regionsvalgbestyrelsen må derfor ved henvendelse til de pågældende kommunalbestyrelser tage de nødvendige initiativer til at sikre, at de nævnte fortegnelser til brug ved brevstemmeafgivning på sygehuse bliver tilvejebragt hurtigst muligt og i en hensigtsmæssig form.

6.9. Stemmesedler og opslag m.v.

Kommunevalgbestyrelsen sørger for at få fremstillet stemmesedlerne og opslag til ophængning i stemmelokalerne til brug for kommunalbestyrelsesvalget.

Regionsvalgbestyrelsen sørger for at få fremstillet stemmesedlerne og opslag til ophængning i stemmelokalerne til brug for regionsrådsvalget.

Regionsvalgbestyrelsen skal sørge for, at det nødvendige antal stemmesedler og opslag til regionsrådsvalget er afleveret til kommunalbestyrelsen i de enkelte kommuner senest søndag den 17. november 2013 (2 dage før valgdagen). Se lovens § 50.

Kommunevalgbestyrelsen skal sørge for, at det nødvendige antal stemmesedler og opslag til kommunalbestyrelsesvalget er klar senest mandag den 18. november 2013.

6.9.1. Stemmesedler

Om stemmesedlernes indhold og udformning, se bekendtgørelse nr. 994 af 12. august 2013 om stemmesedler til brug ved kommunale og regionale valg (stemmeseddelbekendtgørelsen). Bekendtgørelsen er gengivet i *bilag 3* til vejledningen. Et bilag til stemmeseddelbekendtgørelsen samt vejledningens *bilag 4* viser et udsnit af en fiktiv stemmeseddel.

Stemmesedlerne skal være af karton eller svært papir med en gramvægt på mindst 120 g/m². Valgbestyrelsen kan vælge at benytte en sværere kvalitet, f.eks. med en gramvægt på 140 g/m². Stemmesedlerne til kommunalbestyrelsesvalget skal være trykt på hvidt materiale, mens stemmesedlerne til regionsrådsvalget skal være trykt på gult materiale. Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 1, stk. 1.

Stemmesedlerne skal ved anbragte knæk kunne foldes sammen således, at de kan lægges ned i stemmekassen af vælgerne, uden at nogen kan se, hvad vælgeren har stemt. Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 1, stk. 2.

Bemærk, at der ved en ændring af stemmeseddelbekendtgørelsen i juni 2013 er indført et krav om, at der skal påføres en afkrydsningsrubrik yderst til højre for alle listebetegnelser og alle kandidaternes navne. Ændringen er gennemført i den hensigt at gøre stemmesedlen mere brugervenlig og give en bedre vejledning til vælgerne om, hvor krydset skal sættes i forhold til listebetegnelser og kandidater for bl.a. at mindske antallet af utilsigtet ugyldige stemmer.

Afkrydsningsrubrikken skal være adskilt fra stemmesedlens højre kant. Afkrydsningsrubrikken skal have en sådan størrelse, at der er rigelig plads til at sætte et kryds. Samtlige afkrydsningsrubrikker på stemmesedlen skal have samme størrelse. Hver enkelt afkrydsningsrubriks venstre og højre kant skal flugte med de andre afkrydsningsrubrikkers venstre henholdsvis højre kanter. Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 4, stk. 2, § 9, § 11, stk. 2, og § 12, stk. 1 og 2.

Bemærk de særlige regler om afkrydsningsrubrikker i den situation, hvor kandidaternes navne på stemmesedlen er opført i to eller flere kolonner, eller de enkelte kandidatlistor inden for et listeforbund er anført i hver sin rubrik (ordet rubrik bruges her som betegnelse for den del af stemmesedlen, der er reser-

veret den enkelte kandidatliste inden for listeforbundet, jf. nedenfor, og må ikke forveksles med betegnelsen afkrydsningsrubrik). Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 10, stk. 3, § 11, stk. 5, og § 12, stk. 3.

Vælgeren skal på selve stemmesedlen vejledes om, hvordan afgivning af stemme skal ske. Øverst på stemmesedlen umiddelbart under kommunens/regionens navn og adskilt fra stemmesedlens øvrige tekst skal der stå: »Sæt x i én af rubrikkerne til højre for en listebetegnelse (et partinavn) eller et kandidatnavn. Sæt kun ét kryds på stemmesedlen.« Umiddelbart til højre for denne tekst indsættes en illustration af en hånd, der holder en blyant, hvis spids peger på en afkrydset rubrik. Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 2, stk. 3. En nærmere illustration heraf er gengivet i *bilag 1* til stemmeseddelbekendtgørelsen samt i *bilag 4* til denne vejledning.

Den fede, vandrette streg, der adskiller vejledningsteksten fra det første kandidatlistefelt på stemmesedlerne, skal gøres dobbelt så fed som de fede, vandrette streger, der i øvrigt afgrænser de forskellige kandidatlisters felter. Endvidere skal ordet »Borgerrepræsentantvalget/Kommunalbestyrelsesvalget/Byrådsvalget/Regionsrådsvalget« med tilføjelse af årstallet for valget anføres med store, fede typer og ikke blot med fede typer umiddelbart over kommunens/regionens navn.

Kandidatlisterne anføres på stemmesedlen i særskilte felter. Bemærk, at kandidatlistes, der har indgået listeforbund, skal anføres i rubrikker ved siden af hinanden under den fælles bogstav- og listebetegnelse. Dette gælder også i tilfælde, hvor kandidaternes navne på kandidatlistes, der ikke har indgået listeforbund, er anført i én kolonne - som vist i udsnit af stemmeseddel i *bilag 4*.

Felterne anbringes i alfabetisk rækkefølge efter bogstavbetegnelsen. Kandidatlistes, der ikke er tildelt nogen bogstavbetegnelse, se afsnit 6.6., sidste afsnit, anføres nederst på stemmesedlen i alfabetisk rækkefølge efter listebetegnelsen. Flere kandidatlistes, der er tildelt samme bogstavbetegnelse, se afsnit 6.6., 3. og 2. sidste afsnit, anføres i indbyrdes rækkefølge efter det tal, der er tilføjet bogstavbetegnelsen. Se lovens § 46.

Kandidaternes navne anføres på stemmesedlen i feltet henholdsvis rubrikken for den pågældende kandidatliste. Kandidaternes navne anføres i den rækkefølge, der er angivet på kandidatlisten. Dette

kan ske enten under hinanden eller, hvis valgbestyrelsen beslutter dette, i kolonner ved siden af hinanden. Se lovens § 47 og stemmeseddelbekendtgørelsens § 10, stk. 1.

I tilfælde, hvor valgbestyrelsen beslutter, at kandidaternes navne inden for hvert felt skal opføres i to eller flere kolonner, skal navnene på samtlige kandidater fordeles ligeligt mellem kolonnerne. Se stemmeseddelbekendtgørelsens § 10, stk. 2.

Hvad der skal forstås ved »ligeligt« i tilfælde, hvor det ikke er muligt at foretage en matematisk ligelig fordeling, beror i nogen grad på valgbestyrelsens skøn. Ved udøvelsen af skønnet må bl.a. lægges vægt på hensynet til stemmesedlens overskuelighed. Det vil efter omstændighederne kunne medføre, at en eller flere kolonner (til højre) på stemmesedlen lades tomme. I denne forbindelse bemærkes, at et kryds, der er placeret i en tom kolonne, skal betragtes som en listestemme for den pågældende kandidatliste, også selvom krydset måtte være anbragt uden for et af de nye afkrydsningsfelter, der er omtalt ovenfor. Se også afsnit 9.3.1. nedenfor om bedømmelse af stemmesedler afgivet på afstemningsstedet.

På stemmesedlerne til valget til kommunalbestyrelserne/regionsrådene skal på en kandidatlistes anmodning anføres betegnelsen for lokaliteten for kandidatlistens kandidaters bopæl. Se afsnit 6.3.7.

6.9.2. Opslag

Ud over stemmesedler skal kommunevalgbestyrelsen/regionsrådet sørge for at få fremstillet opslag til ophængning i stemmelokalerne til brug for valget. Opslaget skal angive samtlige godkendte kandidatlistes til kommunalbestyrelses- og regionsrådsvalget med angivelse af disses bogstavbetegnelse og listebetegnelse og med kandidaternes navne i den rækkefølge, hvori de er anført på stemmesedlen. Opslaget skal endvidere indeholde oplysning om indgåede listeforbund og valgforbund. Se lovens § 51, stk. 3.

I de tilfælde, hvor der for en kandidatlistes kandidater på stemmesedlerne efter eller under kandidatens navn anføres betegnelse for geografiske lokalitet, se afsnit 6.3.7., skal betegnelse for lokaliteten også anføres på opslagene.

Ministeriet *henstiller*, at opslag om kommunalbestyrelsesvalg fremstilles af hvidt materiale, mens opslag om regionsrådsvalg fremstilles af gult materiale.

Opslagets størrelse kan f.eks. være på ca. 40 cm x 60 cm, svarende til størrelsen af en avisside.

6.9.3. Fejl i stemmesedler og opslag

Kommunevalgbestyrelsen/regionsvalgbestyrelsen skal inden afstemningen sikre sig, at der ikke er fejl i de fremstillede stemmesedler og opslag. Er der fejl i de fremstillede stemmesedler og opslag, skal kommunevalgbestyrelsen/regionsvalgbestyrelsen sørge for at få fremstillet nye stemmesedler og opslag, hvor fejlen er rettet. Dette skal ske tids nok til, at de nye stemmesedler og opslag kan bruges, når afstemningen går i gang på valgdagen.

6.9.4. Afdøde kandidater

Den kommunale og regionale valglov indeholder ikke udtrykkelige regler om, hvad valgbestyrelsen skal gøre, hvis en kandidat dør inden valget. Valgbestyrelsen skal, når den har fået kendskab til oplysninger om en kandidats dødsfald, der vil føre til eller ville have ført til ændring af stemmesedlen, og som er relevant for vælgeres stemmeafgivning, sikre, at stemmesedlen ændres eller fremstilles på ny, således at den afdøde kandidat ikke medtages, eller, hvis dette ikke er muligt, at vælgerne får kendskab til dødsfaldet på anden måde.

Selv om det ikke kan udelukkes, at vælgere, der får kendskab til kandidatens dødsfald, vil stemme på en anden kandidatliste, kan en sådan oplysning ikke i sig selv betragtes som valgagitation, se afsnit 7.5., da meddelelsen om en kandidats dødsfald ikke i sig selv indeholder en opfordring til at stemme på et givet parti. En sådan oplysning er heller ikke i sig selv i strid med den almindelige valgretlige grund-sætning om neutralitet, se afsnit 7.8., da selve meddelelsen ikke udsætter vælgeren for nogen holdningspåvirkning.

Den relevante oplysning af vælgerne må ske ved opslag i stemmerum og stemmelokaler. Opslagene skal udformes neutralt, f.eks. som en meddelelse om, at kandidat NN med angivelse af den kandidatliste, kandidaten stiller op for, er afdød ved døden. Det er valgbestyrelsen, der sørger for at få fremstillet opslagene, og kommunalbestyrelsen, der sørger for at få sat opslagene op.

6.10. Kandidatlisternes plakatopsætning ved offentlig gade eller vej m.v.

Partiernes plakatopsætning er reguleret i lov om offentlige veje (lovbekendtgørelse nr. 1048 af 3. november 2011 med senere ændring) og lov om private fællesveje (lov nr. 1537 af 21. december 2010, som ændret ved lov nr. 379 af 2. maj 2011), der indeholder regler for ophængning af valgplakater på vejarealer.

Ved lov nr. 379 af 2. maj 2011 om ændring af lov om offentlige veje og lov om private fællesveje blev reglerne om partiernes opsætning af valgplakater ændret.

Lovændringen indebærer, at reglerne for ophængning af valgplakater nu er ens over hele landet, hvor det hidtil har været vejmyndigheden/kommunalbestyrelsen, der afgjorde bl.a. tidspunktet for, hvornår valgplakater måtte hænges op.

Lovændringen indebærer endvidere, at kandidatli-sterne ikke længere skal søge om forudgående tilladelse fra vejbestyrelsen, og for private fællesvejes vedkommende, tillige ejeren, til at hænge valgplakater op, i det omfang det sker efter visse nærmere angivne retningslinjer.

6.10.1. Plakatopsætning, der ikke længere kræver tilladelse.

Ophængning af valgplakater, der ikke længere kræver tilladelse, er reguleret i §§ 103 a og 103 b, i lov om offentlige veje (vejloven) og §§ 66 a og 66 b, i lov om private fællesveje (privatvejsloven). Bestemmelserne finder kun anvendelse på valgplakater, således som de er defineret i hhv. vejlovens § 103 a, stk. 1, og privatvejslovens § 66 a, stk. 1.

Lovene definerer en valgplakat som ”en valgagitat-risk meddelelse på en vejrbestandig plade, der ikke er større end 0,8 m².” Dette svarer til en traditionel valgplakat.

Det følger af ovennævnte bestemmelser, at der i forbindelse med kommunale og regionale valg må ophænges valgplakater på offentlige veje og private fællesveje i perioden fra den 4. lørdag før valgdagen, dvs. fra den 26. oktober 2013, til 8 dage efter valgdagen, dvs. til den 27. november 2013. Ophængning af valgplakater må ske fra døgnets begyndelse. Nedtagning af valgplakater, samt midler til fastgørelse heraf, skal være tilendebragt ved døgnets afslutning, se vejlovens § 103 a, stk. 2, og privatvejslovens § 66 a, stk. 2.

Valgplakater må hænges op på master til vejbelysningen og til brug for elforsyningen, og på offentlige veje også på vejtræer, hegn, samt på indretninger fæstnet i jorden, der skal bruges til at fremvise valgplakater, se vejlovens § 103 a, stk. 3, og privatvejslovens § 66 a, stk. 3.

Valgplakater skal ophænges forsvarligt på en sådan måde, at de ikke dækker for autoriseret afmærkning, herunder færdselstavler, vejvisningstavler eller lignende udstyr, forhindrer hensigtsmæssige oversigtsforhold eller i øvrigt udgør en fare for trafik sikkerheden, se vejlovens § 103 a, stk. 4, og privatvejslovens § 66 a, stk. 4.

Valgplakater må ikke hænges op:

- 1) på motorveje, motortrafikveje og disse vejes rampeanlæg,
- 2) i midterrabatter på veje, hvor den tilladte hastighed er over 60 km/t.,
- 3) i midterrabatter på strækninger, hvor hastigheden midlertidigt er nedsat til 60 km/t. eller derunder,
- 4) på samme indretning som autoriseret afmærkning, herunder færdselstavler, vejvisningstavler eller lignende vejudstyr,
- 5) på højspændingsmaster, transformerstationer, kabelskabe og lign.,
- 6) nærmere end 0,5 m fra kørebane kant eller 0,3 m fra cykelstikant målt fra nærmeste kant af valgplakaten,
- 7) lavere end 2,3 m direkte over fortov eller cykelsti målt fra nederste kant af valgplakaten, eller
- 8) højere end 1,5 m under laveste strømførende ledning målt fra øverste kant af valgplakaten,
- 9) på en sådan måde, at valgplakaten kan medføre skader på eller ændringer af vejtræer eller master til vejbelysning, hegn og indretninger til forsyningsvirksomhed.

Se vejlovens § 103 a, stk. 5, og privatvejslovens § 66 a, stk. 5.

Ophængte valgplakater skal være forsynet med navn, adresse og telefonnummer på den person eller den kandidatliste, der har iværksat ophængningen, jf. vejlovens § 103 b, stk. 1, og privatvejslovens § 66 b, stk. 1.

Valgplakater som er ophængt i strid med ovennævnte regler skal nedtages inden for 24 timer efter at vejbestyrelsen – eller for private fællesvejes ved-

kommende kommunen – har udstedt påbud om nedtagning, jf. vejlovens § 103 b, stk. 2, og privatvejslovens § 66 b, stk. 2.

Vejbestyrelsen/kommunen kan nedtage valgplakater, som ikke er nedtaget inden for ovennævnte frist eller er ophængt uden for den tilladte periode. Vejbestyrelsen/kommunen kan endvidere nedtage valgplakater, som er ophængt i strid med reglerne og ikke indeholder de krævede kontaktoplysninger, jf. vejlovens § 103 b, stk. 3, og privatvejslovens § 66 b, stk. 3.

Vejbestyrelsen, kommunen eller politiet kan altid straks tage valgplakater ned, der er hængt op, så de udgør en umiddelbar og konkret fare for trafik sikkerheden, se vejlovens § 103 b, stk. 4, og privatvejslovens § 66 b, stk. 4.

Vejbestyrelsen/kommunen skal straks efter nedtagning bede ophænger/kontaktpersonen om at afhente valgplakaterne. Valgplakater, der ikke er afhentet senest 6 måneder efter valget, kan destrueres, jf. vejlovens § 103 b, stk. 5, og privatvejslovens § 66 b, stk. 5.

Vejbestyrelsens/kommunens og politiets udgifter til nedtagning af valgplakater samt udgifter til udbedring af skader på vejtræer og indretninger betales af ophænger. Hvis det ikke er muligt at pålægge ophænger de nævnte udgifter, kan den fysiske eller juridiske person, der er anført på bagsiden af valgplakaten, pålægges at afholde disse udgifter, medmindre den pågældende kan sandsynliggøre, at ophængningen ikke er sket på den pågældendes foranledning. Hvis valgplakaten ikke indeholder de nævnte kontaktoplysninger, kan den fysiske eller juridiske person, der agiteres for på valgplakaten, pålægges at afholde disse udgifter, medmindre den pågældende kan sandsynliggøre, at ophængningen ikke er sket på den pågældendes foranledning, jf. vejlovens § 103 b, stk. 6, og privatvejslovens § 66 b, stk. 6.

6.10.1. Opsætning af valgplakater mv., der fortsat kræver tilladelse.

For at være omfattet af ovennævnte regler i vejloven henholdsvis privatvejløven, som fritager kandidater og kandidatlistor m.fl. for at skulle søge vejmyndigheden/kommunen om tilladelse til at hænge valgplakater op, må valgplakaten som nævnt ikke være større end 0,8 m².

Ønsker man at ophænge større valgplakater, bannere og variable valgplakater, herunder skærme med levende tekst og billeder m.v., skal der stadig søges om tilladelse hertil hos den pågældende vejbestyrelse eller kommune, og for private fællesvejes vedkommende tillige ejer efter bestemmelserne i vejlovens § 102, stk. 1, og privatvejlovens § 49. Endvidere finder Justitsministeriets bekendtgørelse om valgagitation (bekendtgørelse nr. 645 af 12. oktober 1989, som ændret ved bekendtgørelse nr. 828 af 25. november 1998) fortsat anvendelse for så vidt angår ovennævnte valgagitoriske materiale. Bekendtgørelsen fastsætter på samme måde, at opslag af plakater o. lign. til valgagitation på eller ud til offentlig gade, vej eller plads kun må ske, hvis ejeren har givet skriftlig tilladelse til det.

Kommunalbestyrelsens afgørelse af, om og i bekræftende fald på hvilke vilkår den kan give tilladelse til opslag af valgplakater m.v., der falder uden for vejlovens definition heraf, på kommunens veje efter vejlovens § 102, stk. 1, og privatvejslovens § 66, stk. 1, og den nævnte bekendtgørelse om valgagitation, skal træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og lighed i forvaltningen.

Regler eller retningslinjer for ovennævnte plakatsætning m.v. skal endvidere administreres på samme måde over for alle kandidatlistor m.v., der deltager i valgene.

Kommunalbestyrelsen kan i tilladelsen bl.a. fastsætte saglige vilkår om placering af sådanne valgplakater, bannere, skærme m.v., ophængningsmåde og tidsmæssig begrænsning af tilladelsen. Der kan således i tilladelsen fastsættes vilkår om, at ovennævnte valgplakater, bannere, skærme m.v. skal være nedtaget inden for en nærmere angivet frist, f.eks. senest 8 dage efter valgets afholdelse, jf. de tilsvarende bestemmelser vedr. valgplakater, der kan ophænges uden forudgående tilladelse, i vejlovens § 103 a, stk. 2, og privatvejslovens § 66 a, stk. 2.

Hvis nogen hænger valgplakater op på kommunens veje uden kommunalbestyrelsens tilladelse, og den pågældende ikke efterkommer kommunalbestyrelsens påbud om at fjerne disse, kan kommunalbestyrelsen fjerne plakaterne for den pågældendes regning. Hænger plakaterne til ulempe for færdslen, kan kommunalbestyrelsen og i påtrængende tilfælde politiet fjerne plakaterne for den pågældendes regning uden forudgående påbud. Se vejlovens § 102, stk. 2, og privatvejslovens § 66, stk. 2.

Om forbuddet mod valgagitation i stemmelokalerne og andre steder i umiddelbar tilknytning hertil, se afsnit 7.5. nedenfor.

Det er kommunalbestyrelsen, der som ejer eller eventuelt bruger af den matrikel, hvor bygningen med stemmelokalerne er beliggende, kan beslutte, om kommunalbestyrelsen i det hele taget vil tillade valgagitation på afstemningsstedets matrikel, se afsnit 7.5. nedenfor.

7. Afstemning på valgdagen

Afstemningen på valgdagen finder sted efter reglerne i den kommunale og regionale valglovs kapitel 5. Det er kommunalbestyrelsens ansvar at sørge for gennemførelsen af valghandlingen. Denne opgave kan ikke delegeres helt eller delvis til valgbestyrelsen.

I hvert afstemningsområde foregår afstemningen på ét afstemningssted.

Afstemningen begynder overalt i landet kl. 9 og fortsætter til kl. 20, og så længe der endnu derefter møder vælgere op for at stemme. Afstemningen sluttes, når ingen vælger tilkendegiver at ville stemme, selvom de opfordres til det. Se lovens § 52, stk. 1.

Ingen vælger må derfor nægtes adgang til at stemme – heller ikke efter kl. 20 – hvis vælgeren er mødt op for at stemme, inden afstemningen rent faktisk er afsluttet. Det gælder også, hvis vælgeren er mødt op for at stemme efter kl. 20, men inden afstemningen rent faktisk er afsluttet.

7.1. Kommunalbestyrelsens forberedelse af afstemningen

Kommunalbestyrelsen skal sørge for lokaler til afstemningen samt det nødvendige antal stemmerum og stemmekasser, se lovens § 51, stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal i øvrigt sørge for, at der er truffet de nødvendige forberedelser til afstemningen på hvert afstemningssted, se lovens § 51, stk. 4. Det indebærer bl.a., at kommunalbestyrelsen skal sørge for det nødvendige antal valgborde m.v. med den nødvendige bemanning. Der er ikke nærmere regler i loven om, hvor mange valgborde, stemmerum og stemmekasser der skal være på de enkelte afstemningssteder i forhold til antallet af vælgere ved afstemningsstederne. Det må kommunalbestyrelsen afgøre ud fra erfaringerne fra tidligere valg med, hvad der i prak-

sis er nødvendigt på de enkelte afstemningssteder, og hvad der er muligt under hensyn til de pladsmæssige forhold, og hvor mange tilfornede vælgere, der vil kunne udpeges. Det vil dog være hensigtsmæssigt at prøve at undgå, at der er mere end 1.500 vælgere pr. bord (valgliste), da dette normalt kan føre til kødannelse på visse tidspunkter under afstemningen.

Stemmerum og stemmekasser skal være indrettet som fastsat i lovens § 51, stk. 2. Der skal bl.a. være det nødvendige udstyr i hvert stemmerum for, at vælgerne kan afgive deres stemme (skriveplade og blyant eller andet egnet skriveredskab).

7.1.1. Fysisk tilgængelighed til stemmeafgivningen

På hvert afstemningssted (i hvert stemmelokale) skal der være indrettet et stemmerum, hvor der er plads til, at tre personer kan opholde sig samtidig. Det skyldes, at stemmerummet skal have plads til, at der ud over vælgeren kan opholde sig to hjælpere, når en vælger har brug for hjælp til at afgive sin stemme, se nedenfor i afsnit 7.3. Det særlige stemmerum skal så vidt muligt være stort nok til, at der ud over to hjælpere er plads til en vælger i kørestol.

Når kommunalbestyrelsen udpeger de bygninger/lokaler, der skal bruges under afstemningen, skal kommunalbestyrelsen i øvrigt tage hensyn til, at lokalerne så vidt muligt skal være tilgængelige for kørestolsbrugere og andre stærkt bevægelseshæmmede. Kommunalbestyrelsen kan få rådgivning af Statens Byggeforskningsinstitut om, hvordan stemmelokalerne skal indrettes fysisk, og om, hvilke mål et stemmerum skal have, for at det også vil kunne bruges af kørestolsbrugere. Statens Byggeforskningsinstitut kan kontaktes på tlf.nr.: 99 40 25 25 eller e-mail: sbi@sbi.aau.dk. Se også instituttets hjemmeside, der findes på adressen: www.sbi.dk/tilgaengelighed/bygningsindretning.

7.1.2. Opslag

Der skal være opslag i stemmelokalerne, der angiver samtlige godkendte kandidatlistor til kommunalbestyrelses- og regionsrådsvalget med angivelse af disses bogstavbetegnelse og listebetegnelse og med kandidaternes navne i den rækkefølge, hvori de er anført på stemmesedlerne. Opslagene skal endvidere indeholde oplysning om indgåede liste- og valgforbund. Se afsnit 6.9.2.

Det vil være hensigtsmæssigt, at der hænges opslag op i stemmerummene, som vejleder vælgeren om, hvordan vælgeren skal bære sig ad med at stemme, og om, at det er muligt at få byttet stemmesedlen til en ny, hvis man kommer til at sætte krydset forkert, se lovens § 54, stk. 2.

7.1.3. Andre forberedelser

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at der er truffet de nødvendige forberedelser til afstemningen på hvert afstemningssted, herunder at valgstyrelserne og de tilfornede vælgere er oplyst om deres opgaver på valgdagen, se lovens § 51, stk. 4.

Bemærk, at kommunalt ansat personale kan udpeges til at hjælpe valgstyrelserne og de tilfornede vælgere under afstemningen. Også kommunalt ansatte, der ikke bor i kommunen/regionen, kan deltage. Afstemningen skal dog ske under valgstyrelsernes ansvar, kontrol og instruktion. Opgaverne under afstemningen kan herudover ikke overlades til andre.

Kommunalbestyrelsen skal fastsætte nærmere regler om, hvordan opgaverne på afstemningsstedet skal varetages, herunder om opbevaring af nøglerne til stemmekasserne.

Det er ikke tilladt at ryge i indendørs lokaliteter, som offentligheden har adgang til, se rygelovens § 18, stk. 1 (lov nr. 512 af 6. juni 2007 om røgfri miljøer). Det er derfor ikke tilladt at ryge i stemmelokalerne. Kommunalbestyrelsen kan dog beslutte at indrette rygerum og rygekabiner, hvor rygning kan finde sted, se rygelovens § 18, stk. 2. Hvad der forstås ved et rygerum og en rygekabine fremgår af rygelovens § 3, stk. 1 og 2.

Hvis stemmelokalerne befinder sig på en skole eller en anden institution for børn og unge under 16 år, må der heller ikke ryges på skolens eller institutionens udendørs arealer, se rygelovens § 8, stk. 1. Det følger af rygelovens § 8, stk. 2, at det på sådanne skoler og institutioner vil være tilladt at indrette rygerum. Derimod vil det ikke være tilladt at opstille rygekabiner.

7.2. Den almindelige fremgangsmåde ved stemmeafgivningen

Lovens §§ 53 og 54 fastsætter den almindelige fremgangsmåde ved stemmeafgivningen:

»§ 53. Valgret udøves ved personligt fremmøde på afstemningsstedet. Vælgeren skal inden stemmeafgivningen aflevere sit valgkort til valglisteføreren. Har en vælger ikke medbragt valgkort, udskrives et valgkort. Valglisteføreren skal forlange, at vælgeren giver oplysning om sin fødselsdato. Vælgeren skal i øvrigt på forespørgsel give oplysning om sit navn og sin bopæl. Hvis der er tvivl om en vælgers identitet, skal denne fastslås, om fornødent ved fremlæggelse af dokumentation herfor. Derefter, og når valglisteføreren har afmærket vælgerens navn på valglisten, udleveres til vælgeren én stemmeseddel til kommunalbestyrelsesvalget og én stemmeseddel til regionsrådsvalget.

Stk. 2. Såfremt en vælger kun ønsker at benytte den ene af de udleverede stemmesedler, skal den stemmeseddel, der ikke ønskes benyttet, tilbageleveres til den tilfornordnede vælger, der registrerer stemmesedlen som tilbageleveret.

§ 54. Stemmeafgivningen sker i stemmerummet, hvor kun vælgeren må være til stede. På stemmesedlen sætter vælgeren et kryds ved en listebetegnelse eller et kandidatnavn.

Stk. 2. En vælger kan få ombyttet sin stemmeseddel, hvis den er fejlagtigt afkrydset eller ved uagtsomhed gjort ubrugelig. Ombytning kan ikke ske, efter at stemmesedlen er lagt i stemmekassen.

Stk. 3. Når stemmeafgivningen er foretaget, sammenfolder vælgeren stemmesedlen, således at ingen kan se, hvordan der er stemt. Derefter lægger vælgeren stemmesedlen i den stemmekasse, der er beregnet dertil, i overværelse af en tilfornordnet vælger.«

Vælgere, der har afgivet en brevstemme, som er taget i betragtning, kan ikke stemme til det eller de pågældende valg ved afstemningen på valgdagen, jf. lovens § 73.

Det er en betingelse for at have ret til at stemme, at vælgeren er optaget på valglisten, jf. lovens § 2, stk. 1. Møder en vælger, der på 15.-dagen før valgdagen ved en fejl er registreret som forsvunden i CPR og derfor ikke er optaget på valglisten, frem på et afstemningssted på valgdagen, skal vælgeren optages manuelt på valglisten for at kunne stemme. Se herom afsnit 4.3., sidste afsnit.

Det er ikke nogen betingelse for at stemme, at man har medbragt sit valgkort, se lovens § 53, stk. 1, 3. pkt. som gengivet ovenfor. Personer uden fast opholdssted, som kun får tilsendt et valgkort, hvis de anmoder om det, kan ligesom de vælgere, der har glemt at medbringe deres valgkort, stemme

på valgdagen uden valgkort, hvis de medbringer legitimation, f.eks. kørekort, pas eller sundhedsbevis. Stemmeafgivning uden valgkort kan alene ske på det afstemningssted, som den seneste bopælskommune anviser. Oplysning herom fås ved henvendelse til den pågældende kommune.

Efter en ændring af den kommunale og regionale valglov i 2012 (se § 5 i lov nr. 1252 af 18. december 2012) skal valglisteføreren fremover forlange, at vælgeren giver oplysning om sin fødselsdato, se lovens § 53, stk. 1, 4. pkt. Ændringen er gennemført for at højne sikkerheden omkring identifikation af vælgeren på valgdagen. Den nævnte procedure blev i forvejen anvendt i nogle kommuner, men er fremover gjort obligatorisk. Vælgeren skal i øvrigt fortsat på forespørgsel oplyse sit navn og sin bopæl/adresse.

Som det fremgår af lovens § 53, stk. 1, 6. pkt., skal en vælgers identitet fastslås, hvis der er tvivl herom. Dette kan om nødvendigt ske ved, at vælgeren bliver bedt om at fremlægge dokumentation herfor (ID). Det vil ikke være i overensstemmelse med loven, hvis der kræves ID af alle, der stemmer. Dokumentation for en vælgers identitet skal alene kræves i tilfælde, hvor der er tvivl om den pågældende vælgers identitet. Der kan endvidere ikke stilles et generelt krav om billedlegitimation, mens der konkret vil kunne stilles krav herom, hvis der, efter at vælgeren har fremvist legitimation uden billede, stadig er tvivl om vælgerens identitet.

Valglisteføreren skal efter lovens § 53, stk. 1, sidste pkt., afmærke vælgerens navn på valglisten. Afmærkning på valglisten kan ske ved afkrydsning af den rubrik, hvor vælgerens navn står anført på valglisten. Der er endvidere ikke noget i vejen for, at der i valglisten af praktiske årsager sættes nr. ud for vælgerne, efterhånden som de møder op for at stemme på valgdagen, og at samme nr. påføres den pågældende vælgers valgkort.

Ministeriet skal i den forbindelse indskærpe, at de stemmesedler, der udleveres til vælgerne, ikke må påføres et nr. eller nogen anden form for påskrift før udleveringen til vælgeren. Valgstyrerne/de tilfornordnede vælgere skal gives klare instrukser herom.

De valgkort, som valglisteføreren modtager fra de vælgere, der møder frem for at stemme på afstemningsstedet, eller som udskrives for de vælgere, som ikke har medbragt valgkort, skal opbevares på afstemningsstedet. Herved sikres dokumentation for, at afmærkningen på valglisten af, at vælgeren har

stemt, er korrekt. Valglisteføreren må, inden stemmesedlen udleveres, sikre sig, at vælgeren ikke er afmærket på valglisten som en vælger, der tidligere har stemt, og at afmærkningen på valglisten er korrekt. Viser det sig, at vælgeren er afmærket på valglisten som en vælger, der tidligere har stemt, må valglisteføreren derfor undersøge, om vælgerens brevstemme eller valgkort er afleveret til afstemningsstedet. I særlige tilfælde kan det vise sig nødvendigt at undersøge, om en anden vælger ved en fejl har afleveret den pågældende vælgers valgkort.

Om elektroniske valglister se afsnit 4.12.

7.3. Reglerne om hjælp til stemmeafgivningen på valgdagen

Reglerne om hjælp til stemmeafgivningen blev ændret ved en lovændring i 2008.

Vælgere, der på grund af manglende førighed, svagelighed eller lignende ikke kan bevæge sig ind i stemmelokalet eller stemmerummet eller i øvrigt afgive stemme på den foreskrevne måde, kan forlange at få den nødvendige hjælp til stemmeafgivningen. Der kan i den forbindelse ske de nødvendige lempelser i den foreskrevne fremgangsmåde, se lovens § 55, stk. 1.

Retten til at forlange hjælp ved stemmeafgivningen gælder *alle* vælgere, herunder fysisk og psykisk handicappede, der har behov for hjælp til stemmeafgivningen. Også vælgere med behov for at få forklaret stemmesedlens indhold og få vejledning om fremgangsmåden ved stemmeafgivningen har ret til at få hjælp hertil.

Skal en vælger have hjælp til at afgive sin stemme, skal to valgstyrelser eller tilforordnede vælgere, efter at vælgerens identitet er blevet sikret efter reglerne i lovens § 53, give vælgeren den fornødne hjælp, se lovens § 55, stk. 2, 1. pkt.

Enhver vælger, der har ret til at forlange hjælp til stemmeafgivningen, har ret til at forlange, at hjælpen i stedet for den ene af de to valgstyrelser eller tilforordnede vælgere ydes af en person, som vælgeren selv har udpeget, se § 55, stk. 2, 2. pkt.

Ønsker vælgeren hjælp fra en personligt udpeget hjælper, skal der således i *alle* tilfælde tillige medvirke en myndighedsperson i form af en valgstyrelse eller tilforordnet vælger. Den person, vælgeren udpeger til at yde sig hjælp til stemmeafgivningen, kan

kun yde hjælpen *i stedet for* den ene af de to valgstyrelser eller tilforordnede vælgere, som ellers skal yde hjælp til vælgerens stemmeafgivning.

Den tidligere gældende særlige regulering af blindes og svagsynedes mulighed for hjælp ved stemmeafgivningen, hvorefter blinde og svagsynede havde ret til *alene* at lade sig bistå af en personligt valgt hjælper *i stedet for* to valgstyrelser eller tilforordnede vælgere, er ophævet. Ønsker en blind eller svagsynet hjælp til stemmeafgivningen, skal der således også i disse tilfælde tillige medvirke en myndighedsperson i form af en valgstyrelse eller tilforordnet vælger.

Ønsker vælgeren ikke at udpege en personligt valgt hjælper, ydes hjælpen som hidtil af to valgstyrelser eller tilforordnede vælgere på valgdagen.

En kandidat, der er opstillet til valget i kommunen eller regionen, må ikke yde hjælp til stemmeafgivningen som valgstyrelse eller tilforordnet vælger, se lovens § 55, stk. 3. Dette gælder, hvad enten vælgeren har udpeget en personligt valgt hjælper eller ej. En kandidat til valget (eller kandidatens ægtefælle eller samlever m.v.) må således ikke yde hjælp til stemmeafgivningen som myndighedsperson. Der er derimod ikke noget i vejen for, at en kandidat (eller kandidatens ægtefælle eller samlever m.v.) yder hjælp til stemmeafgivningen som personligt udpeget hjælper.

Det er *vælgeren selv* og ingen andre, der over for en valgstyrelse eller tilforordnet vælger skal forlange at få hjælp til sin stemmeafgivning. Ingen vælger er tvunget til at modtage hjælp til stemmeafgivningen. En valgstyrelse eller tilforordnet vælger kan således ikke betinge en vælgers adgang til at afgive sin stemme af, at vedkommende vælger accepterer at lade sig bistå ved stemmeafgivningen, fordi valgstyrelsen eller den tilforordnede vælger skønner, at vedkommende vil have behov for hjælp. Dette gælder også blinde og svagsynede.

Vælgerens ønske om at få hjælp til sin stemmeafgivning af en person, vælgeren selv har udpeget, skal være utvetydig og ikke kunne misforstås. Det er ikke tilstrækkeligt, at vælgeren ledsages af en anden person hen til en valgstyrelse eller tilforordnet vælger. Vælgeren skal også i denne situation sige til valgstyrelsen eller den tilforordnede vælger, at vælgeren ønsker at få hjælp til sin stemmeafgivning af en person, vælgeren selv har udpeget. Vælgerens tilkendegivelse om behov for hjælp behøver ikke at blive fremsat umiddelbart over for valgstyrelsen eller den

tilforordnede vælger, dvs. den kan f.eks. ske på et andet sprog end dansk og kan eventuelt formidles gennem en anden person, f.eks. en tolk.

Der er ikke begrænsninger i, *hvilken person* vælgeren ønsker at udpege til at yde sig bistand ved stemmeafgivningen. Hjælperen behøver ikke at have valget til det valg, hvortil vælgeren ønsker at stemme. Hjælperen behøver heller ikke at være myndig, men skal dog have en sådan alder og modenhed, at vedkommende forstår karakteren af sin virksomhed. En valgstyrelse, en tilforordnet vælger eller en kandidat til valget kan også udpeges af vælgeren til at yde sig bistand.

Den person, vælgeren udpeger til at yde sig bistand ved stemmeafgivningen, er ikke forpligtet til at påtage sig eller at udføre dette hverv, hvorimod hvervet som valgstyrelse eller tilforordnet vælger er et borgerligt ombud, se lovens § 18, stk. 1 og 2. Der ydes derfor heller ikke vederlag fra det offentlige til at yde en vælger bistand ved stemmeafgivningen.

At hjælpen ydes *i forening* mellem myndighedspersonen og den person, der er udpeget af vælgeren selv, indebærer, at den praktiske bistand til selve stemmeafgivningen ydes af både myndighedspersonen og den person, der er udpeget af vælgeren selv. I det omfang, en praktisk opgave kun kan udføres af én person alene, f.eks. afkrydsning på stemmesedlen, må det aftales mellem myndighedspersonen og den person, der er udpeget af vælgeren selv, hvem der udfører opgaven. I tilfælde af uenighed kan det almindelige hensyn til valghandlingens uforstyrrede afvikling i ro og orden føre til, at en valgstyrelse må tilkaldes for at give anvisninger for stemmeafgivningens afvikling, som hjælperen skal rette sig efter, se lovens § 56.

Den person, vælgeren udpeger til at yde sig bistand ved stemmeafgivningen, er forpligtet til at yde bistand i overensstemmelse med *valglovgivningen*. Den person, vælgeren udpeger til at yde sig bistand ved stemmeafgivningen, må ikke give vælgeren råd eller opfordring med hensyn til, hvad vælgeren skal stemme på, sammenlign lovens § 57, ligesom vedkommende heller ikke må udsætte vælgeren for anden form for holdningsmæssig påvirkning. Hjælperen må heller ikke optræde støjende eller truende eller på anden måde forstyrre den offentlige ro og orden, ligesom hjælperen ikke må forhindre, at kun vælgeren, myndighedspersonen og hjælperen overværer vælgerens stemmeafgivning, sammenlign lovens § 54, stk. 1. Det er i første række den myn-

dighedsperson, der er til stede ved stemmeafgivningen, der skal sikre, at disse principper bliver overholdt ved stemmeafgivningen, og hvis dette ikke er tilfældet, at afbryde stemmeafgivningen og tilkalde en (anden) valgstyrelse. Hjælperen skal som andre personer i stemmelokalet rette sig efter valgstyrelsens anvisninger og skal om nødvendigt, hvis valgstyrelsen bestemmer dette, forlade lokalet, se lovens § 56, 1. og 2. pkt. Den nødvendige hjælp til vælgerens stemmeafgivning må, medmindre vælgeren frabeder sig bistand, herefter ydes af to valgstyrelser eller tilforordnede vælgere i overensstemmelse med den almindelige regel herom, eller vælgeren kan udpege en ny personlig hjælper.

En vælger må kun få hjælp til at afkrydse stemmesedlen, hvis vælgeren umiddelbart over for dem, der yder hjælp, utvetydigt kan tilkendegive, hvad vælgeren ønsker at stemme, se lovens § 55, stk. 4.

Ydes hjælpen til vælgerens stemmeafgivning af både en myndighedsperson og den person, der er udpeget af vælgeren selv, skal vælgeren umiddelbart over for *både* den person, der er udpeget af vælgeren selv, og myndighedspersonen afgive en utvetydig tilkendegivelse af, hvad vælgeren ønsker at stemme. Det er ikke nok, at vælgerens tilkendegivelse af, hvad vælgeren ønsker at stemme, alene opfattes som utvetydig af den person, der er udpeget af vælgeren selv. Uenighed herom mellem myndighedspersonen og den person, der er udpeget af vælgeren selv, vil indebære, at vælgerens tilkendegivelse om sin stemmeafgivning ikke kan betragtes som utvetydig, hvis tvivlen ikke umiddelbart kan afklares ved supplerende neutrale spørgsmål til vælgeren.

En håndskrevet eller maskinskrevet seddel, som vælgeren selv har medbragt, hvor der står, hvordan vælgeren ønsker at stemme, er ikke en *umiddelbar* tilkendegivelse om vælgerens stemmeafgivning. En tilkendegivelse formidlet gennem tolk er heller ikke en umiddelbar tilkendegivelse. Vælgeren må i disse tilfælde supplerende tilkendegive umiddelbart over for hjælperne, hvad vælgeren ønsker at stemme. Det er forudsat i valglovgivningen, at den nødvendige kommunikation om vælgerens stemmeafgivning mellem vælgeren og dem, der yder bistand til vælgerens stemmeafgivning, foregår på dansk.

Vælgerens tilkendegivelse om, hvad vælgeren ønsker at stemme, skal desuden være *utvetydig* og må ikke kunne misforstås. Ved bedømmelsen heraf kan man tage udgangspunkt i de krav, der stilles til, at en skriftlig tilkendegivelse på en brevstemmeseddel

med tilstrækkelig sikkerhed angiver, hvad vælgeren ønsker at stemme, se afsnit 9.3.2. Der vil ikke være noget i vejen for umiddelbart at afklare tvivlen ved supplerende neutrale spørgsmål til vælgeren.

Hvis det er nødvendigt, skal en vælger have mulighed for at afgive stemme umiddelbart uden for stemmelokalet, f.eks. i en bil parkeret ved afstemningsstedet. To valgstyrelser eller tilforordnede vælgere skal i så fald bringe stemmesedlen ud til vælgeren efter at have sikret sig vælgerens identitet efter reglerne i lovens § 53. Når vælgeren har stemt og foldet stemmesedlen sammen, lægger valgstyrelserne eller de tilforordnede stemmesedlen ned i en transportabel stemmekasse og bærer stemmekassen tilbage til stemmelokalet.

Det er meget vigtigt, at stemmeafgivningen sker på en betryggende måde, så de pågældende vælgere ikke bliver udsat for nogen påvirkning med hensyn til, hvordan de skal stemme, og så ingen får mulighed for at finde ud af, hvad vælgeren har stemt.

Hvis en vælger, der afgiver stemme umiddelbart uden for stemmelokalet, skal have hjælp til at afkrydse stemmesedlen, er det kun *enten* de to valgstyrelser eller tilforordnede vælgere, der giver vælgeren den nødvendige hjælp, *eller* den hjælper, som vælgeren selv har udpeget samt den medvirkende myndighedsperson, der må medvirke ved stemmeafgivningen og få at vide, hvad vælgeren har stemt. Heraf følger bl.a. at stemmeafgivningen uden for stemmelokalet bør tilrettelægges således, at eventuel hjælp til stemmeafgivningen *sker uden for hørevidde af andre* end de pågældende medvirkende valgstyrelser/tilforordnede vælgere og en eventuel hjælper, vælgeren har udpeget.

Hvis en vælger, der afgiver stemme umiddelbart uden for stemmelokalet, skal have hjælp til at afkrydse stemmesedlen, er det kun *enten* de to valgstyrelser eller tilforordnede vælgere, der giver vælgeren den nødvendige hjælp, *eller* den hjælper, som vælgeren selv har udpeget samt den medvirkende myndighedsperson, der må medvirke ved stemmeafgivningen og få at vide, hvad vælgeren har stemt.

De personer, der står for afstemningen, må ikke under afstemningen give en vælger råd eller opfordring med hensyn til, på hvilket parti (kandidatliste) eller hvilken kandidat vælgeren skal stemme. De må heller ikke oplyse over for uvedkommende, om en vælger har været til stede for at afgive stemme eller i

øvrigt oplyse forhold vedrørende en vælgers stemmeafgivning. Se lovens § 57, stk. 1.

De myndighedspersoner, der medvirker ved afstemningen, har således *tavshedspligt* med hensyn til, hvad de får at vide om en vælgers stemmeafgivning. Det gælder også, hvis myndighedspersonen medvirker som hjælper.

Det tidligere Center for Ligebehandling af Handicappede (nu Det Centrale Handicapråd) har udarbejdet en vejledning til kommunerne om tilgængelighed til valg for personer med funktionsnedsættelse. Vejledningen kan fortsat hentes på adressen: <http://www.dch.dk/sites/default/files/valg2013.pdf>.

7.4. Opretholdelse af ro og orden i stemmelokalerne

Ifølge lovens § 56 kan valgstyrelserne bestemme, at det ud over de personer, der står for afstemningen, kun er de vælgere, der skal afgive stemme, der må opholde sig i stemmelokalet. Valgstyrelserne kan også begrænse antallet af de vælgere, der må være til stede, når hensynet til ro og orden i stemmelokalerne kræver det. De tilstedeværende skal rette sig efter valgstyrelsernes anvisninger.

Reglerne i den tidligere lov, hvorefter de opstillede kandidater – og for hver kandidat en vælger, som kandidaten havde udpeget for valgstyrelserne – havde en særlig ret til at opholde sig i stemmelokalet, er ophævet. Det var dog ikke meningen at ændre eventuelle lokale traditioner for, at kandidater og deres eventuelle repræsentanter kunne være til stede på afstemningsstederne, men det beror alene på valgstyrelsernes beslutning, om og i hvilket omfang de pågældende må være til stede på afstemningsstederne.

Borgmesteren hører til de personer, der står for afstemningen, og har derfor ret til at opholde sig i stemmelokalerne.

Den person, en vælger selv har udpeget til at yde sig bistand til stemmeafgivningen, hører derimod ikke til de personer, der står for afstemningen, og kan derfor bortvises af valgstyrelserne, når hensynet til ro og orden i stemmelokalerne kræver det, se ovenfor i afsnit 7.3.

7.5. Valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning er ikke tilladt i stemmelokalerne m.v.

Valgstyrene skal sørge for, at vælgerne ikke bliver udsat for valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning i stemmelokalerne eller andre steder i umiddelbar tilknytning hertil, jf. lovens § 56.

Påbuddet for valgstyrene om at sørge for, at vælgerne ikke bliver udsat for valgagitation, blev ved en lovændring i 2012 (se § 5 i lov nr. 1252 af 18. december 2012) udstrakt til også at gælde enhver anden form for holdningsmæssig påvirkning. Der er dog alene tale om en kodificering af de almindelige valgretlige grundsætninger om neutralitet med hensyn til de ydre omstændigheder ved valghandlingens afvikling, som valgstyrene hidtil også er blevet påbudt at bidrage til at opretholde i ministeriets vejledninger om afholdelse af valg. Forbuddet mod valgagitation og anden holdningsmæssig påvirkning af vælgeren indebærer således, at der ikke må uddeles propagandamateriale eller hænges valgplakater op eller på anden måde udøves egentlig valgagitation i de nævnte lokaliteter eller de umiddelbare adgangsveje hertil, f. eks. gange, trapper samt efter omstændighederne skolegårde og lignende. Se nedenfor.

Endvidere må materiale, der ganske vist ikke agiterer for et bestemt synspunkt i forbindelse med aktuelle politiske spørgsmål eller giver udtryk for en bestemt politisk holdning eller lignende, men som udsætter vælgeren for holdningsmæssige påvirkninger, ikke være fremlagt eller ophængt i valglokalet eller andre steder i umiddelbar tilknytning hertil. Heller ikke oplysende materiale om emnerne for valget eller om aktuelle politiske spørgsmål, må være fremlagt eller ophængt i valglokalet eller andre steder i umiddelbar tilknytning hertil.

Forbuddet gælder enhver form for holdningsmæssig påvirkning af vælgeren, uanset mediet hvorved eller måden hvorpå eller personen hvorfra den holdningsmæssige påvirkning finder sted. Holdningsmæssig påvirkning via kommunens eller valgstyres eller tilforordnede vælgeres tændte elektroniske medier (TV, computere, mobiltelefoner, smartphones og tablets m.v.) er omfattet af forbuddet.

Der må således ikke være et tændt TV i stemmelokalerne.

Også holdningsmæssig påvirkning fra andre vælgere er omfattet af forbuddet. Det er dog forudsat i loven, at valgstyrene alene skal skride ind, når manifestationerne er af en vis påtrængende karakter. At væl-

gere, der møder op for at stemme, bærer emblemer, mærkater eller lignende med opfordringer til at stemme på et bestemt parti (kandidatliste) eller en bestemt kandidat eller har deres mobiltelefoner, smartphones, tablets m.v. tændte, er normalt ikke i sig selv nok til, at valgstyrene skal skride ind.

Derimod må valgstyrere og tilforordnede vælgere samt kommunalt ansatte, der deltager i afviklingen af afstemningen, dvs. valgstyrere og tilforordnede og kommunalt ansatte, overhovedet ikke bære politiske emblemer, mærkater eller lignende. De må heller ikke bære mærkater, emblemer eller lignende, der agiterer for et bestemt synspunkt i forhold til aktuelle politiske spørgsmål eller i øvrigt giver udtryk for en bestemt politisk holdning eller lignende.

Det er ikke i strid med bestemmelsen at bære dannebrogsemler eller lignende eller at flage med dannebrogssflag.

Det er endvidere ikke i strid med bestemmelsen at bære skilte med angivelse af navn, stilling, funktion ved valget eller lignende. Kommunalbestyrelsen kan i den forbindelse give valgstyrere, tilforordnede vælgere eller kommunalt ansat personale, der deltager i afviklingen af afstemningen, nærmere anvisninger om, hvorledes det mest hensigtsmæssigt synliggøres overfor vælgerne, hvem der kan rettes henvendelse til, hvis der er spørgsmål i forbindelse med valghandlingen. Anvisningerne skal gives i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og lighed i forvaltningen.

Valgstyrene skal i øvrigt sørge for, at vælgerne kan komme uforstyrret til og fra stemmelokalerne.

Placering af valgplakater m.v. på afstemningsstedets matrikel (f.eks. i en skolegård) er ikke i sig selv i strid med lovens § 56. Det afgørende efter loven er, om der er tale om valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning på »steder i umiddelbar tilknytning« til stemmelokalerne. Valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning på afstemningsstedets matrikel skal imidlertid foregå i en så passende afstand fra indgangsdøren til den bygning, hvor stemmelokalerne ligger, at det ikke sker »i umiddelbar tilknytning« til stemmelokalerne. Er der tale om en større bygning med flere indgangsdøre, er den eller de relevante indgangsdøre i denne sammenhæng dem, som vælgerne skal bruge, når de møder frem for at stemme på valgdagen.

Vurderingen af, hvad der må anses for »passende afstand«, vil afhænge af de konkrete adgangsforhold til bygningen med stemmelokalerne.

Kommunalbestyrelsen kan som ejer, eventuelt bruger, af den matrikel, hvor bygningen med stemmelokaler ligger, imidlertid beslutte, om valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning på afstemningsstedets matrikel i det hele taget skal være tilladt, uanset om en sådan valgagitation mv. ikke i øvrigt ville være i strid med forbuddet mod valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning i stemmelokalerne og andre steder i umiddelbar tilknytning hertil. Kommunalbestyrelsen vil således f.eks. kunne vælge den praksis ikke at tillade benyttelse af valgplakater, herunder ”levende plakatsøjler”, på matriklen. Kommunalbestyrelsens afgørelse skal træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og ligelighed i forvaltningen.

Områder på eller ud til offentlig gade eller vej er ikke omfattet af forbuddet mod valgagitation i stemmelokalerne og andre steder i umiddelbar tilknytning hertil, selv om de måtte ligge tæt på indgangsdøren til bygningen med stemmelokaler.

Om kommunalbestyrelsens tilladelse til opsætning af valgplakater på kommunens vejarealer, se afsnit 6.10. ovenfor.

Der er intet i vejen for, at kommunalbestyrelsen frem mod valgdagen ved forskellige tiltag som f.eks. annoncer, kampagner el. lign. forsøger at få vælgerne til at møde frem og stemme på valgdagen. Der er imidlertid ikke i valglovgivningen hjemmel til f.eks. udlodning af præmier eller lignende til (nogle af) vælgerne i forbindelse med, at de møder frem og afgiver deres stemme. Det er endvidere ikke en opgave, som kommunalbestyrelsen kan påtage sig med hjemmel i kommunalfuldmagtsreglerne. Endelig vil en sådan præmieudlodning formentlig være i strid med forbuddet mod begunstiggelse af enkeltpersoner, som også følger af kommunalfuldmagtsreglerne.

7.6. Indsamlinger på afstemningsstederne

Kommunalbestyrelsen afgør, om der må ske indsamlinger til velgørende formål (Røde Kors, Folkekirkens Nødhjælp m.v.) på valgdagen ved de enkelte afstemningssteder. Kommunalbestyrelsen kan i den forbindelse stille betingelser om, hvor store indsamlingsbøsserne må være, og hvor de må stå m.v. Ind-

samlingsbøsserne skal selvsagt placeres uden for stemmelokalerne.

Eventuelle indsamlinger skal i øvrigt foregå således, at de ikke på nogen måde kan forstyrre valgbehandlingen, herunder gøre det besværligt at komme ind og ud af stemmelokalerne.

Kommunalbestyrelsens afgørelse af, om og i bekræftende fald på hvilke betingelser der skal gives tilladelse til sådanne indsamlinger, skal i øvrigt træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og ligelighed i forvaltningen med henblik på at sikre, at afstemningen kan foregå uforstyrret.

7.7. Andre afstemninger samtidig med valg

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at der i forbindelse med valget skal afholdes en særlig lokal afstemning. En forudsætning herfor er, at den lokale afstemning tilrettelægges på en sådan måde, at den lokale afstemning foregår tydeligt og klart adskilt fra kommunal- og regionalvalget, herunder med særlige valgborde, stemmerum og stemmekasser og så vidt muligt i adskilte lokaler med særskilte adgangsveje til de pågældende stemmelokaler. Den lokale afstemning skal herudover tilrettelægges på en måde, så den ikke kan virke forstyrrende på vælgerens adgang til at stemme ved kommunal- og regionalvalget eller på gennemførelsen af valget i øvrigt, og sådan, at kommunal- og regionalvalget har første prioritet i forhold til den lokale afstemning.

7.8. Exit polls

Loven indeholder ikke bestemmelser, om og i bekræftende fald på hvilke betingelser der kan foretages meningsmålinger på afstemningsstederne på valgdagen, efter at vælgerne har afgivet deres stemme (exit polls).

Efter lovens § 56 skal vælgerne kunne stemme uden at blive udsat for nogen form for holdningsmæssig påvirkning umiddelbart inden.

Der må derfor ikke foretages meningsmålinger på valgdagen i stemmelokalerne eller på steder i umiddelbar tilknytning hertil. Der er ikke noget i vejen for at afholde meningsmålingen uden for stemmelokalerne og steder i umiddelbar tilknytning hertil, blot man først henvender sig til vælgerne, efter at de har stemt.

Meningsmålinger, der afholdes inden for afstemningsstedets matrikel, kan kun foretages med kommunalbestyrelsens tilladelse. Kommunalbestyrelsens afgørelse, om og i bekræftende fald på hvilke betingelser der skal gives tilladelse, skal træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og ligelighed i forvaltningen med henblik på at sikre afstemningens uforstyrrede varetagelse. Kommunalbestyrelsen må derfor ikke ud fra et ønske om at forhindre afholdelsen af sådanne meningsmålinger give afslag eller gøre en tilladelse betinget af, at resultatet først offentliggøres efter afstemningens afslutning for at forhindre, at sådanne meningsmålinger afholdes.

Meningsmålinger på områder på eller ud til offentlig gade eller vej kan derimod foretages uden tilladelse fra kommunalbestyrelsen.

Efter Økonomi- og Indenrigsministeriets opfattelse kan der ikke af forbuddet i loven mod foretagelse af stemmeoptælling og offentliggørelse af resultatet inden kl. 20 på valgdagen udledes et forbud mod at offentliggøre sådanne meningsmålinger, inden afstemningen på valgdagen er afsluttet.

7.9. Pressens adgang til stemmelokalerne

Det er valgstyrene på vedkommende afstemningssted, der som ansvarlige for afstemningen på valgdagen afgør, om og på hvilken måde pressen, herunder et tv-reportagehold, skal have adgang til et stemmelokale.

Valgstyrene skal sikre, at pressen ikke får adgang til stemmelokalerne på en måde, der strider mod stemmehemmeligheden. Pressen må derfor under ingen omstændigheder overvære en vælgers stemmeafgivning i stemmerummet, hvor kun vælgeren og de, der efter loven må give vælgeren den nødvendige hjælp til stemmeafgivningen, må være til stede, se lovens § 54, stk. 1, og § 55. I de tilfælde, hvor en vælger får lov til at stemme uden for stemmelokalet, må pressen heller ikke overvære vælgerens stemmeafgivning på en sådan måde, at pressen kan se, hvilket parti (kandidatliste) eller hvilken kandidat vælgeren har stemt på, se lovens § 54 sammenholdt med § 55. Pressen må heller ikke se, hvad en vælger har stemt, inden vælgeren lægger stemmesedlen i stemmekassen, da vælgeren skal folde stemmesedlen sammen på en sådan måde, at ingen kan se, hvilket parti (kandidatliste) eller hvilken kandidat vælgeren har stemt på, se lovens § 54, stk. 3. Dette gælder, uanset

om vælgeren udtrykkeligt ønsker, at andre kan se, hvad vælgeren har stemt. Vælgeren kan altså ikke bestemme, at andre skal se den udfyldte stemmeseddel, før den bliver lagt i stemmeboksen.

Valgstyrene skal også sikre, at pressen ikke får adgang til stemmelokalerne på en måde, der strider mod forbuddet i lovens § 56 mod valgagitation og anden form for holdningsmæssig påvirkning, se afsnit 7.5 og 7.8 ovenfor. Det må derfor sikres, hvis der gives tilladelse hertil, at pressen først henvender sig til vælgerne, efter at disse har stemt, at vælgerne kun afbildes/medvirker i reportagen efter eget ønske, og at reportagen fra stemmelokalerne ikke får karakter af valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning af de vælgere, der er til stede i lokalet.

Valgstyrenes afgørelse af, om og i bekræftende fald på hvilke betingelser det kan tillades, at pressen er til stede under afstemningen, skal træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og ligebehandling i forvaltningen med henblik på at sikre afstemningens uforstyrrede varetagelse.

8. Brevstemmeafgivning

Ved kommunale og regionale valg kan der brevstemmes efter reglerne i lovens kapitel 6 om brevstemmeafgivning.

8.1. De generelle regler om brevstemmeafgivning her i landet

Reglerne om brevstemmeafgivning her i landet findes i lovens §§ 59-62 og §§ 66-68.

Efter disse bestemmelser kan enhver vælger brevstemme i enhver kommune fra den 3. tirsdag i august måned i valgåret, dvs. fra tirsdag den 20. august 2013, dog senest lørdagen før valgdagen, det vil sige lørdag den 16. november 2013, jf. lovens § 62, jf. § 59.

Visse nærmere angivne grupper af vælgere på sygehuse, i visse boliger og boformer efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i kriminalforsorgens anstalter og arresthusene kan brevstemme inden for de sidste tre uger før valgdagen, dvs. fra tirsdag den 29. oktober 2013, til og med senest lørdagen før valgdagen, dvs. senest lørdag den 16. november 2013, jf. lovens § 62.

Endelig kan vælgere, der på grund af sygdom eller manglende førighed ikke kan møde frem på afstemningsstedet, efter ansøgning brevstemme i deres eget hjem, medmindre de har mulighed for at stemme på sygehuse og i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger.

Alle vælgere, herunder fysisk og psykisk handicappede, der har behov for hjælp ved brevstemmeafgivning, har ret til at modtage hjælp af en personligt udpeget hjælper, se nærmere nedenfor under afsnit 8.2.4. og 8.4.4.

Om brevstemmeafgivning på mindre øer, se nedenfor i afsnit 8.5.

Ved brevstemmeafgivningen må kun anvendes det brevstemmemateriale, der er fremstillet af Økonomi- og Indenrigsministeriet, jf. lovens § 66 og afsnit 8.7.3. og 9.3.2. nedenfor.

Det er fortsat det brevstemmemateriale, som Økonomi- og Indenrigsministeriet fik fremstillet i 2008 til kommunale og regionale valg, og som blev benyttet ved valget i 2009, som skal benyttes ved kommunal- og regionalvalget i 2013. Brevstemmematerialet til brug ved brevstemmeafgivning til kommunale og regionale valg består af

- 1) en grå stemmeseddel til kommunalbestyrelsesvalg, der er påtrykt ordene »Stemmeseddel til kommunalbestyrelsesvalg« og forsynet med tre rubrikker til angivelse af henholdsvis bogstavbetegnelse, listebetegnelse (partinavn) og kandidatnavn,
- 2) en blå konvolut, der på forsiden er påtrykt ordene »Stemmeseddel til kommunalbestyrelsesvalg» samt en kortfattet vejledning om, hvordan stemmesedlen skal udfyldes,
- 3) en gul stemmeseddel til regionsrådsvalg, der er påtrykt ordene »Stemmeseddel til regionsrådsvalg« og forsynet med tre rubrikker til angivelse af henholdsvis bogstavbetegnelse, listebetegnelse (partinavn) og kandidatnavn,
- 4) en gul konvolut, der på forsiden er påtrykt ordene »Stemmeseddel til regionsrådsvalg» samt en kortfattet vejledning om, hvordan stemmesedlen skal udfyldes,
- 5) et følgebrev. Følgebrevets ene side er forsynet med rubrikker til angivelse af den kommunalbestyrelse, følgebrevet skal sendes til,

samt vælgerens navn, fødselsdato, bopæl og underskrift i tilknytning til en fortrykt tekst, hvoraf det bl.a. fremgår, at der hermed fremsendes et af vælgeren nærmere udfyldt antal konvolutter med stemmeseddel til henholdsvis kommunalbestyrelsesvalg og regionsrådsvalg fra den vælger, der har underskrevet følgebrevet. Den samme side er endvidere forsynet med rubrikker i tilknytning til en fortrykt tekst til stemmemodtagerens attestation af vælgerens brevstemmeafgivning. Følgebrevets anden side er påtrykt en vejledning om fremgangsmåden ved afgivelsen af brevstemme. I nederste højre hjørne på vejledningssiden (bagsiden) er trykt »Schultz 2008».

- 6) En gråblå yderkuvert, der på forsiden i nederste venstre hjørne er påtrykt ordene »Stemmesedler til kommunale og regionale valg». Forsiden er endvidere forsynet med rubrikker til angivelse af, hvilken kommunes kommunalbestyrelse yderkuverten skal sendes til. Yderkuvertens bagside er forsynet med rubrikker til angivelse af vælgerens navn, fødselsdato og bopæl.

Brevstemmematerialet kan bestilles hos Rosendahls Schultz Distribution, Herstedvang 10, 2620 Albertslund, tlf. 43 22 73 00, fax: 43 63 19 69, e-mail: distribution@rosendahls.dk. Bemærk, at kommunalbestyrelserne i henhold til en ændring af valglovgivningen i december 2012 fremover skal refundere staten udgifterne til det brevstemmemateriale, kommunen rekvirerer til brug for brevstemmeafgivningen i kommunen, se lovens § 107, stk. 3. Kommunen skal altså selv betale for det brevstemmemateriale, kommunen rekvirerer til brug for brevstemmeafgivningen som kommunalbestyrelsen står for de steder, hvor enhver vælger kan brevstemme, samt på visse institutioner, boliger og boformer omfattet af lov om social service og boliglovgivningen, i vælgerens hjem samt på afsides beliggende øer. Kommunerne vil derfor blive faktureret af Rosendahls Schultz Distribution for det materiale, der bestilles. Udgifterne til brevstemmemateriale til brug for brevstemmeafgivning på sygehuse, kriminalforsorgens anstalter og arresthusene, på skibe og havanlæg samt i udlandet afholdes fortsat af Økonomi- og Indenrigsministeriet.

Økonomi- og Indenrigsministeriet kan herudover bestemme, at følgebrev og yderkuveter, som kommunalbestyrelsen har fået fremstillet, kan anvendes i stedet for de følgebrev og yderkuveter,

som Økonomi- og Indenrigsministeriet har fået fremstillet. Se lovens § 66, stk. 3.

I henhold hertil har Økonomi- og Indenrigsministeriet bestemt, at det følgebrev, som kommunalbestyrelsen kan udskrive fra KMD A/S's valgudskrivningssystem, samt den yderkuvert, der passer til dette følgebrev, skal sidestilles med følgebrev og yderkuverter, som Økonomi- og Indenrigsministeriet har fået fremstillet. Disse følgebrev og yderkuverter kan derfor anvendes ved den brevstemmeafgivning, som kommunalbestyrelsen står for, dvs. brevstemmeafgivning i de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, samt i vælgerens hjem.

Eventuelle restoplæg af brevstemmemateriale fra kommunal- og regionalvalget i 2009 kan som nævnt ovenfor fortsat benyttes. Restoplæg fra kommunal- og regionalvalget i 2005 eller tidligere kommunalvalg må derimod ikke bruges, men skal kasseres.

Viser det sig alligevel nødvendigt i enkelte situationer at benytte restoplæg af brevstemmemateriale fra kommunale og regionale valg i 2005, skal ministeriet dog gøre opmærksom på, at det kan give nogle problemer i forhold til postsorteringen, hvis yderkuverten frankeres med en frankeringsmaskine, der påfører afsenderens postnummer. I dette tilfælde kan man risikere, at yderkuverten ved den maskinelle postsortering returneres til indehaveren af frankeringsmaskinen. Dette skyldes, at yderkuverten i det gamle materiale er mindre end i det nye brevstemmemateriale, som ministeriet har fået fremstillet. For at undgå dette skal brevstemmemodtageren overstrege afsenderadressen i frankeringsstemplet, inden brevet videregives til Post Danmark til postbesørgelse.

Brevstemmemateriale beregnet til folketingsvalg, folkeafstemninger eller Europa-Parlamentsvalg kan ikke bruges til kommunale og regionale valg.

8.2. Særligt om brevstemmeafgivning på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. borgerservicecentre og lignende

Det er kommunalbestyrelsens ansvar at tilrettelægge og gennemføre brevstemmeafgivning på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme.

8.2.1. Ændring af bestemmelsen om brevstemmeafgivning i kommunen

Ved en lovændring i december 2012 (lov nr. 1252 af 18. december 2012) fik den almindelige bestemmelse om brevstemmeafgivning i kommunen i lovens § 59 en ny ordlyd. Lovændringen afskaffede det hidtil gældende krav om, at en vælger skulle være forhindret i at møde frem på afstemningsdagen, samt ændrede det hidtidige krav om, at vælgeren kunne brevstemme på ethvert *folkeregister* til, at vælgeren kan brevstemme i enhver *kommune* her i landet.

Hensigten med ændringen har været at tilpasse bestemmelsens ordlyd til den praksis, der efterhånden har udviklet sig i forhold til brevstemmeafgivningen i kommunerne. Heri ligger for det første, at det i realiteten beroede på vælgerens egen afgørelse, om vælgeren var forhindret i at møde op på afstemningsstedet på valgdagen for at kunne brevstemme, da der ikke var noget krav om, at vælgeren skulle kunne dokumentere eller i øvrigt redegøre for, at den pågældende vælger ikke havde mulighed for at stemme på valgdagen. For det andet gav lovens tidligere stedlige betegnelse for, hvor brevstemmeafgivningen skulle foregå (i folkeregistrene), heller ikke et helt retvisende billede af den brede anvendelse, som bestemmelsen har fået i praksis, hvor brevstemmeafgivningen finder sted i borgerservicecentre, samt under visse betingelser på biblioteker og i mobile enheder (bogbusser og lign.) m.v. Dertil kom, at begrebet "folkeregister" fandtes utidssvarende, da det ikke længere anvendes i CPR-lovgivningen.

Bestemmelsen har derfor nu følgende ordlyd:

»§ 59. Enhver vælger kan brevstemme i enhver kommune i landet.«

8.2.2. Betingelserne for brevstemmeafgivning

Enhver vælger kan brevstemme i enhver kommune fra den 3. tirsdag i august måned i valgåret, dvs. fra tirsdag den 20. august 2013, dog senest lørdagen før valgdagen, dvs. senest lørdag den 16. november 2013, jf. lovens § 62.

Enhver vælger, der kan identificere sig, jf. lovens § 67, har således en lovmæssig ret til inden for dette tidsrum at brevstemme i enhver kommune i hele landet på de steder, hvor kommunalbestyrelsen har bestemt, at vælgere kan brevstemme, jf. lovens § 59.

Det kan være hensigtsmæssigt at give adgang til at brevstemme på alle kommunens borgerservicecentre inklusiv filialer. I de kommuner, som er blevet væsentligt større efter kommunalreformen, kan det

være hensigtsmæssigt at give vælgerne adgang til at brevstemme flere steder i kommunen, så vælgerne ikke får for lang afstand til et sted, hvor de kan brevstemme.

Det er forudsat i loven, at kommunalbestyrelsen ved valget af brevstemmeafgivningssteder skal sikre sig, at vælgeren ikke får for lang afstand til et sted, hvor vælgeren kan brevstemme, og at der er rimelige muligheder for offentlig og privat transport til brevstemmeafgivningsstedet.

Brevstemmematerialet skal senest fra den 3. tirsdag i maj måned i valgåret, dvs. senest tirsdag den 21. maj 2013, findes hos kommunerne, jf. lovens § 66, stk. 2, 2. pkt. Det skyldes hensynet til, at danske skibe på langvejsfart i udlandet kan have behov for at rekvirere brevstemmemateriale i kommunen fra et tidligt tidspunkt.

Bestemmelsen om, at der på de steder i kommunerne, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. borgerservicecentre og lignende, kan brevstemmes fra den 3. tirsdag i august måned i valgåret, indebærer, at der fra og med denne dag inden for almindelig ekspeditionstid skal være personale til stede, der kan fungere som brevstemmemodtagere for de vælgere, der måtte henvende sig for at brevstemme. En kommune må således ikke holde et borgerservicecenter åbent i kortere tid for brevstemmeafgivning end borgerservicecentrets almindelige åbningstid.

Uanset normal lørdagslukning skal kommunen mindst ét sted i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. et borgerservicecenter eller lignende, holde åbent for brevstemmeafgivning i mindst nogle timer den lørdag, som er den sidste dag for brevstemmeafgivning, dvs. lørdag den 16. november 2013. Det henstilles, at der denne dag som minimum holdes åbent for brevstemmeafgivning nogle timer og som minimum indtil kl. 12. Det vil i øvrigt være hensigtsmæssigt at holde også de øvrige brevstemmeafgivningssteder i kommunen åbent nogle timer den pågældende dag samt at holde brevstemmeafgivningsstederne åbne nogle timer de to forudgående lørdage før den sidste dag for brevstemmeafgivning, dvs. lørdag den 2. november 2013 og lørdag den 9. november 2013.

Det er forudsat i loven, at kommunen på kommunens hjemmeside og på anden egnet måde, f.eks. ved annoncering i lokale dagblade, skal offentliggøre, hvilken eller hvilke afdelinger i kommunen der varetager brevstemmeafgivningsfunktionen og disses åbningstid.

8.2.2.1. Brevstemmeafgivning på biblioteker, uddannelsesinstitutioner, i mobile brevstemmeafgivningsenheder (valgbusser) m.v.

Inden for valglovgivningens rammer er det op til den enkelte kommunalbestyrelse at beslutte, hvilken eller hvilke afdelinger i den kommunale forvaltning der skal være det sted, hvor enhver vælger kan brevstemme.

Ud over at henlægge brevstemmeafgivningen til f.eks. borgerservicecentre og lignende kan kommunalbestyrelsen også henlægge brevstemmeafgivningen til andre dele af den kommunale forvaltning, f.eks. biblioteker, eller til mobile enheder, f.eks. valgbusser eller biblioteksbusser, eller til midlertidige afstemningssteder, f.eks. på en banegård eller en uddannelsesinstitution. Det forudsætter dog, at der sker den fornødne afskærmning af de lokaliteter, hvor brevstemmeafgivningsfunktionen foregår, samt at stemmehemmeligheden og valghandlingens uforstyrrede afvikling er sikret i tilstrækkelig grad.

Det er endvidere en forudsætning, at princippet, der nu er lovfæstet, om neutralitet med hensyn til de ydre omstændigheder ved valghandlingen overholdes. Kommunen skal således sikre, at vælgerne kan afgive deres brevstemme uden at blive udsat for valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning i umiddelbar tilknytning til brevstemmeafgivningen, jf. lovens § 67, stk. 8. Brevstemmeafgivningen bør derfor som udgangspunkt foregå i et særligt lokale eller i afskærmede omgivelser, hvor der ikke er fremlagt eller ophængt materiale, der kan tolkes som agiterende eller i øvrigt holdningspåvirkende.

Brevstemmeafgivningen skal i alle tilfælde fortsat forstås af kommunalt ansat personale. Kommunalbestyrelsen skal sørge for behørig instruktion af det kommunale personale, som skal forstå brevstemmeafgivningen, herunder om forbuddet mod at give vælgeren råd eller opfordring med hensyn til hvad vælgeren skal stemme, reglerne om hjælp til stemmeafgivning og den korrekte udfyldelse af stemmeseddel, følgebrev og yderkuvert m.v.

Ved henlæggelse af brevstemmeafgivning til biblioteker, hvor der som et led i bibliotekets forpligtelse til at informere om samfundsforhold i henhold til bibliotekslovgivningen er fremlagt holdningspåvirkende materiale, er det et krav, at dette materiale er anbragt således, at det ikke befinder sig i eller i nær-

heden af det område, hvor brevstemmeafgivningen foregår. Det skal blandt andet ved den fornødne skiltning, afskærmning og støjdemning samt den fornødne bemanning ved dertil instrueret kommunalt personale sikres, at valghandlingen kan afvikles forsvarligt, stemmehemmeligheden overholdes og brevstemmematerialet opbevares forsvarligt. Der skal endvidere være den fornødne plads og indretning til, at vælgeren kan afgive sin brevstemme uden overværelse af andre, og den fornødne hjælp ydes de vælgere, der har behov for hjælp til stemmeafgivningen.

Ved henlæggelse af brevstemmeafgivningen til steder med fri adgang for offentligheden, f.eks. en baneård, skal der udvises særlig omhu for at sikre lovgivningens krav til valghandlingens uforstyrrede varetagelse, herunder i form af den fornødne afskærmning af afstemningslokalerne og sikring af vælgeren imod holdningsmæssig påvirkning umiddelbart inden brevstemmeafgivningen. Der er ikke adgang til at oprette faste brevstemmeafgivningssteder på eller ud til offentlig vej. Under forudsætning af, at der sker den nødvendige iagttagelse af de ovenfor nævnte almindelige principper for en betryggende, neutral og sikker brevstemmeafgivning vil der dog kunne foranstalles brevstemmeafgivning fra mobile enheder, f.eks. en bogbus eller lignende.

8.2.3. Den almindelige fremgangsmåde ved brevstemmeafgivningen på de steder i kommunerne, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. borgerservicecentre og lignende

Økonomi- og Indenrigsministeriet har ikke fastsat nærmere regler om, hvordan afgivning af brevstemmer på de steder i kommunerne, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. borgerservicecentre og lignende skal foregå. Brevstemmeafgivningen skal derfor foregå direkte efter lovens regler, se lovens § 67.

Ved brevstemmeafgivningen skal vælgere, der ønsker at brevstemme, vise den nødvendige legitimation til brevstemmemodtageren, inden brevstemmematerialet udleveres, se lovens § 67, stk. 1. Har vælgeren medbragt sit valgkort, kan dette tjene som identifikation af vælgeren, hvis der ikke i øvrigt er anledning til tvivl om vælgerens identitet. Benyttes valgkortet, skal vælgeren dog, for at vælgeren kan anses for identificeret, oplyse sin fødselsdato eller fremlægge anden form for ID, hvoraf fødselsdatoen fremgår, over for stemmemodtageren, inden brevstemmematerialet kan udleveres. Er der tvivl om

vælgerens identitet, skal denne fastslås, om nødvendigt ved, at vælgeren fremlægger dokumentation herfor, se principperne for identifikation af vælgeren ved afstemning på valgdagen i lovens § 53, stk. 1 og afsnit 7.2. Herefter udleveres brevstemmematerialet, se lovens § 67, stk. 1.

På stemmesedlen til kommunalbestyrelsesvalget henholdsvis regionsrådsvalget anfører vælgeren listebetegnelsen eller bogstavbetegnelsen for en kandidatliste, der er opstillet i den kommune henholdsvis region, hvor vælgeren er optaget på valglisten. Ønsker vælgeren at stemme på en bestemt kandidat, der er opstillet i den pågældende kommune henholdsvis region, anfører vælgeren navnet på kandidaten, eventuelt med tilføjelse af listebetegnelsen eller bogstavbetegnelsen for den kandidatliste, kandidaten er opstillet på, se lovens § 67, stk. 2.

Efter lovens § 67, stk. 3, 1. pkt., skal vælgeren udfylde stemmesedlen, uden at andre overværer det, og dermed, uden at andre kan se, hvilken kandidatliste eller hvilken kandidat vælgeren har stemt på. Reglen gælder også ved brevstemmeafgivning på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. på borgerservicecentre. Reglen gælder endvidere i tilfælde, hvor pårørende eller andre, herunder repræsentanter for pressen, er til stede i f.eks. borgerservicecentret, mens brevstemmeafgivningen finder sted. Reglen gælder uanset om det er vælgerens ønske, at andre kan se, hvorledes vælgeren har stemt.

Når vælgeren har udfyldt stemmesedlerne, lægger vælgeren hver stemmeseddel i den tilhørende konvolut. Derefter udfylder vælgeren følgebrevet og underskriver dette i overværelse af stemmemodtageren, der attesterer stemmeafgivningen. Vælgeren lægger herefter konvolutterne med hver sin stemmeseddel samt følgebrevet i yderkuverten og lukker yderkuverten i overværelse af stemmemodtageren. Vælgeren udfylder yderkuverten med sit navn, sin fødselsdato og sin bopæl i overværelse af stemmemodtageren. Se lovens § 67, stk. 3. Den angivne procedure for vælgerens lukning og udfyldning af yderkuverten, der som angivet skal ske i stemmemodtagerens overværelse, er indført ved en lovændring i december 2012 (lov nr. 1252 af 18. december 2012). Hensigten hermed er at højne sikkerheden omkring valget, idet det er ministeriets opfattelse, at det er en central retssikkerhedsgaranti ved brevstemmeafgivningen, at vælgeren deltager i hele proceduren omkring brevstemmeafgivningen.

Yderkuverten sendes til kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor vælgeren er optaget på valglisten, se lovens § 67, stk. 7.

Ønsker vælgeren kun at stemme til enten kommunalbestyrelsesvalget eller regionsrådsvalget, kan vælgeren *enten* lade være med at udfylde stemmesedlen for det valg, som vælgeren ikke ønsker at stemme til, og i øvrigt følge den almindelige fremgangsmåde ved brevstemmeafgivning, *eller* levere den ubenyttede stemmeseddel med tilhørende konvolut tilbage til stemmemodtageren, der straks skal tilintetgøre det ubrugte materiale.

Når den enkelte vælger er færdig med at stemme, vil det være hensigtsmæssigt, at brevstemmen (yderkuvert med indhold) lægges ned i en særlig brevstemmekasse, mens vælgeren kan se det. Det vil i den forbindelse være praktisk at have én stemmekasse beregnet til »indenbys« brevstemmer, dvs. brevstemmer, der ikke skal sendes videre med postvæsenet, og en anden stemmekasse beregnet til »udenbys« brevstemmer, dvs. brevstemmer, der skal sendes videre med postvæsenet.

Det vil være hensigtsmæssigt, at alle brevstemmer, der skal sendes med postvæsenet, sendes som A-post. Brevstemmer, der afgives i ugen op til valgdagen, skal sendes som A-post.

Det vil endvidere være hensigtsmæssigt, at der på de steder i kommunerne, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. på borgerservicecentre og lignende, så vidt muligt indrettes stemmerum, hvor vælgeren kan stemme. Et bord eller en pult, der står for sig selv, så vælgeren har mulighed for at afgive sin stemme, uden at andre kan se, hvad vælgeren har stemt, kan dog også bruges.

Det vil være hensigtsmæssigt, hvis et eller flere af de steder i kommunerne, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. borgerservicecentre og lignende, er indrettet således, at lokalerne, herunder evt. stemmerum eller enkeltstående pulter, er tilgængelige for kørestolsbrugere og andre stærkt bevægelseshæmmede. Kommunalbestyrelsen kan få rådgivning af Statens Byggeforskningsinstitut om, hvordan stemmelokalerne skal indrettes fysisk og om, hvilke mål et stemmerum skal have, for at det også vil kunne bruges af kørestolsbrugere. Statens Byggeforskningsinstitut kan kontaktes på tlf.nr. 99 40 25 25 eller e-mail: sbi@sbi.aau.dk. Se også instituttets hjemmeside, der findes på adressen: www.sbi.dk/tilgaengelighed/bygningsindretning. Se endvidere afsnit 7.1. ovenfor.

Det vil i den forbindelse være hensigtsmæssigt, hvis der på et eller flere af de steder i kommunerne, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. på borgerservicecentre og lignende, indrettes et stemmerum, hvor der er plads til, at tre personer kan opholde sig samtidig. Stemmerummet skal have plads til, at der ud over vælgeren kan opholde sig to stemmemodtagere eller en stemmemodtager samt en personligt valgt hjælper, når en vælger har brug for hjælp til at afgive sin stemme, se nedenfor i afsnit 8.2.3. Det særlige stemmerum skal være stort nok til, at der ud over de to hjælpere er plads til en vælger i kørestol.

Det tidligere Center for Ligebehandling af Handicappede (nu Det Centrale Handicapråd) har udarbejdet en vejledning til kommunerne om tilgængelighed til valg for personer med funktionsnedsættelse. Vejledningen kan fortsat hentes på adressen: <http://www.dch.dk/sites/default/files/valg2013.pdf>.

Stemmemodtageren skal påse, at vælgere, der ønsker at brevstemme, ikke udsættes for valgagitation eller anden form for holdningsmæssig påvirkning i umiddelbar tilknytning til brevstemmeafgivningen, se lovens § 67, stk. 8. Varetager flere stemmemodtagere brevstemmeafgivningen, skal forbuddet mod valgagitation og holdningsmæssig påvirkning påses af dem begge. Kommunalbestyrelsen skal derfor sikre, at der i de lokaler, hvor brevstemmeafgivningen finder sted, ikke ligger materiale med nogen form for holdningsmæssig påvirkning i forbindelse med afstemningen, herunder påvirkning, der ikke kan karakteriseres som valgagitation. Kommunalbestyrelsen skal også sørge for, at de lokaler, hvor brevstemmeafgivningen finder sted, er tilstrækkeligt afskærmet. Se afsnit 8.2.2.1. ovenfor om brevstemmeafgivning på biblioteker, uddannelsesinstitutioner, i mobile brevstemmeafgivningsenheder (valgbusser) m.v. Forbuddet gælder enhver form for holdningsmæssig påvirkning af vælgeren, uanset mediet hvorved eller måden hvorpå eller personen hvorfra den holdningsmæssige påvirkning finder sted. Se afsnit 7.5. om det tilsvarende forbud på valgdagen.

De godkendte kandidatlistor til kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget, herunder samtlige kandidaters navne, samt oplysning om anmeldte listeforbund og valgforbund skal bekendtgøres af kommunalbestyrelsen. Bekendtgørelse sker ved opslag de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme snarest efter udløbet af fristen for anmeldelse af listeforbund og valgforbund mandag

den 28. oktober 2013 kl. 12, se lovens § 43. Vælgerne har snarest efter dette tidspunkt, dvs. fra tirsdag den 29. oktober 2009, i forbindelse med brevstemmeafgivningen på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme lejlighed til at gøre sig bekendt med de nævnte opslag. Se nærmere herom afsnit 6.2.1. og afsnit 6.8.

En vælger, der ønsker at brevstemme inden da, eller at brevstemme på et brevstemmeafgivningssted, der er beliggende uden for den kommune henholdsvis region, hvor vælgeren er bopælsregistret i CPR, forudsættes selv at være bekendt med, hvilke kandidatlistor og eventuelt kandidater der forventes at blive eller er opstillet til valget i den kommune henholdsvis region, hvor vælgeren er bopælsregistreret i CPR.

Økonomi- og Indenrigsministeriet har med henblik på fremlæggelse de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, udsendt en vejledning om brevstemmeafgivning til de kommunale valg og regionale valg den 19. november 2013 ved brevstemmeafgivning på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme. Vejledningen er udsendt til brug for de vælgere, der ikke har lejlighed til at gøre sig bekendt med opslagene over godkendte kandidatlistor, herunder samtlige kandidaters navne. Vejledningen indeholder bl.a. en fortegnelse over de bogstavbetegnelser, ministeriet tildeler kandidatlistor for partier, der pr. 1. august 2013 er opstillingsberettigede til folketingsvalg, og for det tyske mindretals parti. Fortegnelsen er gengivet i afsnit 6.6. ovenfor. Vejledningen indeholder endvidere en angivelse af, at fortegnelsen ikke viser, om de nævnte partier opstiller til valget i den kommune henholdsvis region, hvor vælgeren har fast bopæl, og at fortegnelsen ikke udelukker, at der i kommunen henholdsvis regionen kan være eller blive opstillet andre kandidatlistor. Økonomi- og Indenrigsministeriet udsender i august 2013 vejledningen særskilt til alle kommunalbestyrelser sammen med en skrivelse, der redegør nærmere for forskellige forhold i relation til brevstemmeafgivningen. Vejledningen findes endvidere på ministeriets valghjemmeside: valg.oim.dk, under ”Valgmyndigheder”, ”Kommunal- og regionalvalget 2013”.

I forbindelse med brevstemmeafgivningen må stemmemodtagerne ikke give en vælger råd eller opfordring med hensyn til, hvilken kandidatliste eller hvilken kandidat vælgeren skal stemme på. Stemmemodtagerne må endvidere ikke oplyse over for uvedkommende, om en vælger har brevstemt

eller i øvrigt oplyse noget om en vælgers stemmeafgivning. Se lovens § 68, stk. 1.

De myndighedspersoner, der medvirker ved brevstemmeafstemningen som stemmemodtagere, har således *tavshedspligt* med hensyn til, hvad de får at vide om en vælgers stemmeafgivning.

Det er endvidere kommunalbestyrelsen, der afgør, om og i bekræftende fald på hvilke vilkår pressen skal have adgang til borgerservicecentret, biblioteket el. lign. i forbindelse med brevstemmeafgivningen, se afsnit 7.9. ovenfor.

8.2.4. Reglerne om hjælp til brevstemmeafgivningen

Som nævnt har Økonomi- og Indenrigsministeriet ikke fastsat nærmere regler om, hvordan afgivning af brevstemmer på de steder i kommunerne, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. borgerservicecentre og lignende skal foregå. Hjælp til brevstemmeafgivningen skal derfor ydes direkte efter lovens regler.

Lovens regler om hjælp til brevstemmeafgivningen blev ændret ved en lovændring i 2008.

Hvis vælgeren ikke er i stand til at udfylde stemmesedlen eller udfylde og underskrive følgebrevet, eller hvis vælgeren i øvrigt ønsker hjælp i forbindelse med brevstemmeafgivningen, skal den eller de stemmemodtagere, brevstemmen afgives til, yde den fornødne hjælp, se lovens § 67, stk. 4, 1. pkt.

Der er ikke nogen regel i loven om, at der skal være to stemmemodtagere ved brevstemmeafgivning på de steder i kommunerne, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. borgerservicecentre og lignende.

Det vil dog være hensigtsmæssigt, at der er mindst to stemmemodtagere til stede for det tilfælde, at en vælger skal have hjælp til at udfylde stemmesedlen. I så fald kan to stemmemodtagere hjælpe vælgeren ved brevstemmeafgivningen. De stemmemodtagere, der har ydet hjælp, skriver ordene »Hjælp ydet til udfyldelse af stemmesedlen«, eller lignende på følgebrevet samt deres underskrifter. Det er ikke længere hensigtsmæssigt at skrive stemmemodtagernes initialer på følgebrevet, da vælgeren nu kan forlange, at hjælpen i stedet for den ene af stemmemodtagerne ydes af en person, som vælgeren selv har udpeget, se nærmere nedenfor. Den ene af stemmemodtagerne attesterer følgebrevet.

I tilfælde, hvor vælgeren ikke er i stand til selv at underskrive følgebrevet, kan vælgeren også få hjælp af to stemmemodtagere. Den ene stemmemodtager skriver i dette tilfælde under på det sted på følgebrevet, der er beregnet til vælgerens underskrift, med sit eget navn efterfulgt af ordet »for« og vælgerens navn, mens den anden stemmemodtager underskriver attesten.

Vælgeren kan endvidere få hjælp til at udfylde yderkuverten. Stemmemodtageren hjælper vælgeren med - på grundlag af den foreviste legitimation - at udfylde rubrikken på yderkuvertens bagside med vælgerens fulde navn, fødselsdato og bopæl samt skriver adressen på yderkuverten til kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor vælgeren er optaget på valglisten (dvs. normalt den kommune, hvor vælgeren er bopælsregistreret i CPR 15 dage før valgdagen). Tilsvarende gælder om hjælp til at udfylde følgebrevet.

Retten til at forlange hjælp ved brevstemmeafgivningen gælder *alle* vælgere, herunder fysisk og psykisk handicappede, der har behov for hjælp til brevstemmeafgivningen. Også vælgere med behov for at få forklaret stemmesedlens indhold og få vejledning om fremgangsmåden ved stemmeafgivningen har ret til at få hjælp hertil.

Der er dog i alle tilfælde *vælgeren selv*, der bestemmer, om vedkommende har brug for hjælp, hvilket bør indskræpes over for stemmemodtagerne. Hvis vælgeren trods et fysisk handicap eller lignende mener at være i stand til at gennemføre brevstemmeafgivningen uden hjælp, skal vælgeren have lov til det.

Enhver vælger, der har ret til at forlange hjælp til brevstemmeafgivningen, har ret til at forlange, at hjælpen ydes af en person, som vælgeren selv har udpeget. Hjælpen ydes af den personligt udpegede hjælper *ud over* stemmemodtageren eller, hvis der medvirker flere stemmemodtagere, *i stedet for* den ene af stemmemodtagerne, se lovens § 67, stk. 4, 2. pkt. Ønsker vælgeren hjælp fra en personligt udpeget hjælper, skal der således i alle tilfælde ud over den personlige hjælper tillige medvirke en stemmemodtager.

At hjælpen ydes *i forening* mellem stemmemodtageren og den person, der er udpeget af vælgeren selv, indebærer, at den praktiske bistand til selve stemmeafgivningen ydes af både stemmemodtageren og den person, der er udpeget af vælgeren selv. I det om-

fang, en praktisk opgave kun kan udføres af én person alene, f.eks. udfyldning af stemmesedlen, udfyldning og underskrift af følgebrevet samt attestatation på følgebrevet af vælgerens brevstemmeafgivning, må det aftales mellem stemmemodtageren og den person, der er udpeget af vælgeren selv, hvem der udfører opgaven. Det vil dog være naturligt, at det er stemmemodtageren, der foretager attestatationen på følgebrevet af vælgerens brevstemmeafgivning.

Den, der attesterer på følgebrevet, må ikke samtidig underskrive følgebrevet på vælgerens vegne, dvs. følgebrevet skal i givet fald underskrives af den person, der er udpeget af vælgeren selv. Kan den person, vælgeren har udpeget, ikke underskrive følgebrevet, må en anden stemmemodtager tilkaldes for at løse denne opgave. Det er også stemmemodtageren, der skal identificere vælgeren og yde denne vejledning om fremgangsmåden ved brevstemmeafgivningen, se afsnit 8.2.3 ovenfor. I tilfælde af uenighed kan det almindelige hensyn til valghandlingens uforstyrrede afvikling i ro og orden føre til, at brevstemmeafgivningen må afbrydes. Den fornødne hjælp til vælgerens brevstemmeafgivning må herefter ydes af en eller to stemmemodtagere, medmindre vælgeren frabeder sig bistand.

Om reglerne for valget af den personligt udpegede hjælper og for hjælperens bistand henvises i øvrigt til afsnit 7.3. ovenfor.

En kandidat, der er opstillet i kommunen eller regionen (eller kandidatens ægtefælle eller samlever m.v.), må ikke som stemmemodtager (men godt som personligt udpeget hjælper) yde hjælp til brevstemmeafgivning, jf. lovens § 67, stk. 5. Bestemmelsen er bl.a. begrundet i at undgå konkrete interessekonflikter og beskyldninger om uregelmæssigheder samt undgå situationer, hvor kandidatens medvirken til vælgerens egen stemmeafgivning opfattes som intimiderende af vælgeren selv.

En vælger må kun få hjælp til at udfylde stemmesedlen, hvis vælgeren *umiddelbart* over for den, der yder hjælp, *utvetydigt* kan tilkendegive, hvorledes vælgeren ønsker at stemme, se lovens § 67, stk. 6. Modtager vælgeren hjælp af en personligt udpeget hjælper, skal vælgerens utvetydige tilkendegivelse om sin stemmeafgivning fremsættes både over for den personligt udpegede hjælper og den stemmemodtager, der tillige skal medvirke. Se nærmere afsnit 7.3.

Brevstemmeafgivning på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. på borgerservicecentrene og lignende kan efter behov ske uden for brevstemmeafgivningsstedets lokaler, f.eks. på parkeringspladsen ved borgerservicecenteret, biblioteket eller lign. (»vognbrevstemme«). En vælger har dog ikke krav på at kunne brevstemme uden for brevstemmeafgivningsstedets lokaler.

Det er meget vigtigt, at brevstemmeafgivningen sker på en betryggende måde, så de pågældende vælgere ikke bliver udsat for nogen påvirkning med hensyn til, hvordan de skal stemme, og så ingen får lejlighed til at gøre sig bekendt med, hvad vælgeren har stemt.

8.3. Særligt om brevstemmeafgivning på sygehuse og i kriminalforsorgens anstalter og arresthusene

Brevstemmeafgivning på sygehuse og i kriminalforsorgens anstalter og arresthuse gennemføres af institutionerne selv. Nærmere regler om tilrettelæggelse og gennemførelse af brevstemmeafgivningen er fastsat i bekendtgørelser nr. 127 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning på sygehuse og i bekendtgørelse nr. 129 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i kriminalforsorgens anstalter og arresthusene.

8.4. Særligt om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem

Det er kommunalbestyrelsens ansvar at tilrettelægge og gennemføre brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem.

Nærmere regler herom er fastsat i bekendtgørelse nr. 128 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og bekendtgørelse nr. 130 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, hvortil der henvises. Bemærk særligt den fortegnelse over kommunalbestyrelsens opgaver, som er opregnet i § 3 i de nævnte bekendtgørelser.

8.4.1. Betingelserne for brevstemmeafgivning

8.4.1.1. Brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen

For så vidt angår brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, gælder, at enhver vælger, der bor eller opholder sig i en af de boformer og boliger, der er nævnt i § 1, stk. 2, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, kan brevstemme i boformen eller boligen. Se lovens § 60, stk. 2. Vælgere, der på grund af sygdom eller manglende førlighed ikke vil kunne møde frem på afstemningsstedet, kan brevstemme hjemme, medmindre de har mulighed for at stemme i en af de boformer og boliger, der er nævnt i § 1, stk. 2, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen. Se lovens § 60, stk. 4.

Kredsen af boformer og boliger, hvor der kan brevstemmes uden at følge fremgangsmåden for brevstemmeafgivning i hjemmet, er blevet justeret ved en lovændring i 2008. Der er i *bilag 2* redegjort nærmere for lovændringen. De boformer og boliger, der er nævnt i § 1, stk. 2, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, kan inddeles i følgende 3 grupper:

1) Beboere i plejehjem og beskyttede boliger, i kvindekrisecentre (servicelovens § 109) samt i (almene) plejeboliger, understøttede private plejeboliger og friplejeboliger har under alle omstændigheder ret til at brevstemme i boformen eller boligen.

2) Beboere i boformer for voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer m.v. (servicelovens § 107, § 108, stk. 1, og § 184) samt i øvrige (almene) ældreboliger, lette kollektivboliger m.v. har som udgangspunkt ret til at brevstemme i boformen eller boligen. Kommunalbestyrelsen kan dog beslutte, at brevstemmeafgivning i de nævnte boformer i stedet skal ske efter reglerne om brevstemmeafgivning i hjemmet.

3) Vælgere, der opholder sig på opholdssteder uden for vælgerens bolig, hvor kommunen giver tilbud om personlig hjælp, omsorg og pleje m.v., har som udgangspunkt ret til at brevstemme på opholdsstedet. Kommunalbestyrelsen kan dog beslutte, at der ikke skal foretages brevstemmeafgivning på de nævnte opholdssteder. Det betyder, at vælgeren i stedet kan brevstemme i hjemmet efter reglerne herom.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at vælgere, der bor eller opholder sig i de nævnte boformer eller boliger, i god tid, inden afstemningen skal finde sted, bliver gjort bekendt med muligheden for at brevstemme i boformen eller boligen. Vælgerne skal samtidig gøres bekendt med, at de i stedet for at brevstemme har mulighed for at stemme ved at møde personligt frem på afstemningsstedet på valgdagen. Se § 3 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen kan ske inden for de sidste 3 uger før valgdagen, dvs. fra tirsdag den 29. oktober 2013, dog senest lørdagen før valgdagen, dvs. senest lørdag den 16. november 2013. Se lovens § 62, 1. pkt.

8.4.1.2. Brevstemmeafgivning i vælgerens hjem

Vælgere, der på grund af sygdom eller manglende førlighed ikke vil kunne møde frem på afstemningsstedet, kan brevstemme hjemme, medmindre de har mulighed for at stemme i en af de boliger eller boformer der er nævnt i § 1, stk. 2, i bekendtgørelse om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen. Se lovens § 60, stk. 4.

Brevstemmeafgivning i vælgerens hjem kan ske inden for de sidste 3 uger før valgdagen, dvs. fra tirsdag den 29. oktober 2013, dog senest lørdagen før valgdagen, dvs. senest lørdag den 16. november 2013. Se lovens § 62, 1. pkt.

Sidste frist for at ansøge om at brevstemme i hjemmet er kl. 18 tolv dage før valgdagen, dvs. torsdag den 7. november 2013. Kommunalbestyrelsen kan fastsætte en senere frist for indgivelsen af anmodningen om at brevstemme i hjemmet, dog senest lørdagen før valgdagen, dvs. lørdag den 16. november 2013, som er den sidste dag, hvor der kan brevstemmes her i landet. Se lovens § 60, stk. 4, og § 62, stk. 1.

En eventuelt senere frist skal fastsættes generelt for alle vælgere i kommunen, der ønsker at brevstemme i eget hjem. Fristen for indgivelse af ansøgning skal fastsættes under hensyntagen til, at vælgeren skal kunne nå at brevstemme i hjemmet, inden fristen for brevstemmeafgivning udløber.

En beslutning om fastsættelse af en senere frist kan træffes også efter udløbet af den gældende frist og gælder i givet fald generelt for alle ansøgninger om brevstemmeafgivning i eget hjem, der modtages efter udløbet af den i loven fastsatte frist.

Ansøgningen skal indgives til opholdskommunen på et særligt ansøgningsskema, der udleveres af kommunen (borgerservicecentret). Skemaet kan også hentes på Økonomi- og Indenrigsministeriets valg-hjemmeside: valg.oim.dk. Ansøgningsskemaet findes i to udgaver – én med fortrykt frist for indlevering af ansøgningsskemaet (til kommuner, der ikke ændrer ansøgningsfristen i forhold til loven) og én, hvor kommunen selv skal anføre fristen (til kommuner, der ønsker at forlænge ansøgningsfristen i forhold til loven).

Bemærk, at der nederst på ansøgningsskemaet findes en rubrik: ”til eventuelle bemærkninger”, hvor ansøgeren eller den, der hjælper vedkommende med at udfylde ansøgningsskemaet (f.eks. den der yder personlig og praktisk hjælp eller hjemmesygeplejen), kan gøre relevante bemærkninger, f.eks. om at vælgeren er på dagcenter på bestemte dage hver uge, at vedkommende ikke selv kan åbne døren eller andre ting, der vil være relevante for kommunen og/eller stemmemodtageren at vide.

Af hensyn til udlevering af ansøgningsskemaet til personer, der måtte henvende sig herom, skal borgerservicecentre(t) holdes åbent mindst nogle timer umiddelbart inden kl. 18 tolv dage inden valget, dvs. torsdag den 7. november 2013. I kommuner, hvor brevstemmeafgivningsfunktionerne varetages i flere afdelinger, herunder i en eller flere borgerserviceafdelinger, skal mindst en af disse afdelinger holdes længe åbent.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at vælgerne på forskellig måde bliver gjort bekendt med muligheden for at brevstemme i hjemmet og de nærmere betingelser herfor, se § 3 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem. Kommunalbestyrelsen skal gennem annoncering i de stedlige dagblade eller lokalaviser sørge for, at vælgerne bliver gjort bekendt med muligheden for at brevstemme i hjemmet og om de nærmere betingelser herfor. Kommunalbestyrelsen skal også sørge for, at vælgere, der får personlig og praktisk hjælp m.v. i hjemmet eller hjemmesygepleje, og som må antages at opfylde betingelserne for at stemme i hjemmet, får udleveret et ansøgningsskema af den person, der yder den personlige og praktiske hjælp m.v., eller af hjemmesygeplejersken eller en anden aktivt udøven-

de person fra hjemmesygeplejerskeordningen. Dette gælder, uanset om vedkommende er ansat i kommunen eller hos en privat leverandør, kommunen har antaget. Den, der udleverer ansøgningskemaet, skal også hjælpe vælgeren med at udfylde og indsende skemaet, hvis det er nødvendigt.

Det er kommunen, der skal foretage vurderingen af, om den enkelte vælger, der får personlig og praktisk hjælp m.v. i hjemmet eller hjemmesygepleje, må antages at opfylde betingelserne for at brevstemme i hjemmet, se § 3 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem. Denne vurdering skal således ikke foretages af den person, der yder den personlige og praktiske hjælp m.v., eller af hjemmesygeplejersken eller en anden aktivt udøvende person fra hjemmesygeplejerskeordningen. Dette gælder, uanset om vedkommende er ansat i kommunen eller hos en privat leverandør, kommunen har antaget.

I det omfang der går længere tid imellem, at ovennævnte vælgere, som må antages at opfylde betingelserne for at brevstemme i hjemmet, får besøg af hjemmepleje m.v., bør kommunen ved brev oplyse vælgerne om muligheden for at brevstemme hjemmet og evt. vedlægge et ansøgningskema.

Det er efter ministeriets opfattelse i overensstemmelse med loven, at kommunen på baggrund af en telefonisk ansøgning fra en vælger, som efter kommunens umiddelbare vurdering vil være berettiget til at brevstemme i hjemmet, visiterer vedkommende til brevstemmeafgivning, og at denne visitation tilsvarende sker telefonisk. Der kan dog alene bortses fra formkravet i tilfælde, hvor en ansøgning umiddelbart kan imødekommes. Kommunen må således ikke give afslag på brevstemmeafgivning i hjemmet på grundlag af en telefonisk ansøgning.

8.4.2. Udpegning af stemmemodtagere

Hvervene som stemmemodtagere ved brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem varetages af to tilforordnede vælgere, der er valgt af kommunalbestyrelsen, se lovens § 61, stk. 2, og afsnit 5.3. ovenfor.

Kommunalbestyrelsen kan dog bestemme, at en af stemmemodtagerne udpeges blandt personale ansat i kommunens forvaltning, se lovens § 61, stk. 2. Kommunalbestyrelsen har ikke pligt til at træffe

bestemmelse herom. Kommunalbestyrelsen kan bestemme, at en person udpeget blandt ansatte i kommunens forvaltning som stemmemodtager ved brevstemmeafgivning kun skal være stemmemodtager bestemte steder, f.eks. i vælgerens hjem, og ikke ved brevstemmeafgivning andre steder. Kommunalbestyrelsen kan også bestemme, at en sådan ordning skal gælde generelt for al brevstemmeafgivning de nævnte steder.

Den stemmemodtager, der udpeges blandt personale ansat i kommunens forvaltning, behøver ikke selv bo i kommunen.

Det forudsættes i valglovgivningen, at visse opgaver som brevstemmemodtager skal varetages af tilforordnede vælgere. Det er derfor forudsat i valglovgivningen, at de tilforordnede vælgere, der skal fungere som brevstemmemodtagere, bliver udpeget blandt de tilforordnede vælgere efter samme principper som de tilforordnede vælgere (eventuelt valgstyrrere), der udpeges til på valgdagen at hjælpe de vælgere med stemmeafgivningen, der har brug for det og anmoder herom.

Det vil derfor ikke være i overensstemmelse med forudsætningerne for valglovgivningen, hvis der kun udpeges stemmemodtagere ved brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem blandt tilforordnede vælgere, der er ansat i kommunens forvaltning, herunder borgerservicecentret. Brevstemmeafgivningen de nævnte steder må med andre ord ikke gennemføres alene med kommunalt ansat personale som stemmemodtagere.

I dag er der som nævnt mulighed for, at kommunalbestyrelsen kan bestemme, at den ene af de to stemmemodtagere er en person udpeget blandt personale ansat i kommunens forvaltning. Den anden af de to stemmemodtagere, skal derimod udpeges blandt tilforordnede vælgere, der ikke samtidig er ansat i kommunen.

§ 10 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 4 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen indeholder en række begrænsninger i, hvem der kan udpeges som stemmemodtager ved brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem. Disse begrænsninger er som følger:

1) Personer, der er ansat til at yde personlig og praktisk hjælp m.v. i hjemmet, samt hjemmesygeplejersker og andre aktivt udøvende i hjemmesygeplejerskeordningen kan ikke udpeges til at varetage hvervet som stemmemodtager i vælgerens hjem eller i de boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, hvor de gør tjeneste. Dette gælder, uanset om vedkommende er ansat i kommunen eller hos en privat leverandør, kommunen har antaget.

2) For så vidt angår brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen gælder den særlige begrænsning, at ansatte knyttet til vedkommende boform eller bolig ikke kan udpeges til at varetage hvervet som stemmemodtager.

3) I tilfælde, hvor begge stemmemodtagere er udpeget blandt de tilforordnede vælgere, skal hver af de to stemmemodtagere så vidt muligt være udpeget af forskellige grupper i kommunalbestyrelsen.

4) Kandidater til kommunal- eller regionalvalget kan ikke udpeges til at varetage hvervet som stemmemodtager ved brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen, herunder i pleje- og ældreboliger, samt i vælgerens hjem.

De begrænsninger, der er nævnt ovenfor under pkt. 1, 2 og 4, gælder, uanset om de pågældende i øvrigt måtte være valgt som tilforordnede eller udpeget blandt personale ansat i kommunens forvaltning.

8.4.3. Den almindelige fremgangsmåde ved brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem

Vælgeren skal vise den nødvendige legitimation til stemmemodtagerne, medmindre vælgerens identitet kan fastslås med sikkerhed på anden måde. Vælgerens valgkort vil som udgangspunkt kunne benyttes som legitimation, hvis der ikke i øvrigt er anledning til tvivl om vælgerens identitet. Vælgeren skal i dette tilfælde oplyse sin fødselsdato eller fremlægge anden ID, hvoraf fødselsdatoen fremgår. Se ovenfor under afsnit 8.2.3.

Stemmemodtagerne skal herefter udlevere brevstemmematerialet til vælgeren og sikre sig, at brevstemmeafgivningen sker umiddelbart efter, at brev-

stemmematerialet er udleveret. Se § 13, stk. 1 og 2, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 9 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Se afsnit 8.2.2., afsnit 3 – 6, om, hvordan vælgeren udfylder brevstemmematerialet. Bemærk, at vælgerens lukning og udfyldning af yderkuverten skal ske i stemmemodtagernes overværelse. Den angivne procedure er indført ved en lovændring i december 2012 (Lov nr. 1252 af 18. december 2012). Hensigten hermed er at højne sikkerheden omkring valget, idet det er ministeriets opfattelse, at det er en central retssikkerhedsgaranti ved brevstemmeafgivningen, at vælgeren deltager i hele proceduren omkring brevstemmeafgivningen.

Foregår brevstemmeafgivningen i vælgerens egen bolig, må pårørende, besøgende eller andre, bortset fra stemmemodtagerne, ikke være til stede i det lokale, hvor brevstemmeafgivningen finder sted, medmindre vælgeren udtrykkeligt tilkendegiver sit ønske herom. Har vælgeren udpeget en hjælper til stemmeafgivningen, jf. nedenfor, har vedkommende også ret til at være til stede ud over begge stemmemodtagere. Foregår brevstemmeafgivningen ikke i vælgerens egen bolig, men i et særligt lokale i tilknytning til eller i umiddelbar nærhed af boligen, skal stemmeafgivningen tilrettelægges således, at eventuel hjælp til stemmeafgivningen sker uden for hørevidde af andre end stemmemodtagerne og en eventuel hjælper, vælgeren har udpeget. Stemmemodtagerne skal sørge for, at denne regel overholdes. Se § 13, stk. 3, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og i § 6, stk. 2 og 3, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Stemmemodtagerne skal om fornødent vejlede vælgeren om fremgangsmåden ved brevstemmeafgivning, herunder om mulighederne og betingelserne for, at vælgeren kan få hjælp til stemmeafgivningen, jf. § 20 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 16 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Stemmemodtagerne skal sørge for, at vælgeren i forbindelse med stemmeafgivningen har adgang til at gøre sig bekendt med en fortegnelse over de opstillede kandidatlistor (partier) og samtlige de opstillede kandidater samt oplysning om anmeldte liste-

forbund og valgforbund til både kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget. Se § 21 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 17 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at stemmemodtagerne bliver forsynet med de nævnte fortegnelser. Se nærmere afsnit 6.8.

Stemmemodtagerne må ikke i forbindelse med brevstemmeafgivningen give en vælger råd eller opfordring med hensyn til, hvilken kandidatliste eller hvilken kandidat vælgeren skal stemme på. De må heller ikke fortælle en uvedkommende, om en vælger har brevstemt, eller oplyse andet om en vælgers stemmeafgivning. Se lovens § 68, stk. 1.

Efter lovens § 67, stk. 3, 1. pkt., udfylder vælgeren stemmesedlen, uden at andre ser det, og dermed, uden at andre kan se, hvorledes vælgeren har stemt. Reglen gælder også ved brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem, se dog nedenfor om de tilfælde, hvor vælgeren skal have hjælp til stemmeafgivningen. Reglen gælder endvidere i tilfælde, hvor pårørende eller andre, herunder repræsentanter for pressen, efter vælgerens udtrykkelige ønske herom er til stede i det lokale, hvor brevstemmeafgivningen finder sted. Reglen gælder uanset, om vælgeren måtte ønske, at andre skal se, hvorledes vælgeren har stemt. Vælgeren kan således ikke give afkald på sin stemmehemmelighed. Stemmemodtagerne skal sørge for, at denne regel overholdes.

8.4.4. Reglerne om ydelse af hjælp til stemmeafgivningen

Reglerne om hjælp til stemmeafgivningen i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem findes i lovens § 67, stk. 4 og 6, sammenholdt med § 19 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 15 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Hvis vælgeren ikke er i stand til at udfylde stemmesedlen eller udfylde og underskrive følgebrevet eller udfylde yderkuverten, skal stemmemodtagerne yde den fornødne hjælp. Se afsnit 8.2.4. ovenfor om fremgangsmåden ved ydelse af hjælp. Bemærk, at det, hvis der er ydet hjælp til at udfylde stemmesedlen, ikke længere er muligt for stemmemodtagerne

eller den personligt udpegede hjælper at underskrive påtegningen herom på følgebrevet ved deres initialer, men alene ved deres underskrift. Se § 19, stk. 4, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 15, stk. 4 i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Ved lovændringen i 2008 har *enhver vælger*, der har ret til at forlange hjælp til brevstemmeafgivningen, fået ret til at forlange, at hjælpen ydes af en person, som vælgeren selv har udpeget. Hvis der som ved brevstemmeafgivningen i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen samt i vælgerens hjem medvirker to stemmemodtagere, ydes hjælpen af den personligt udpegede hjælper *i stedet for* den ene af stemmemodtagerne. Ønsker vælgeren hjælp fra en personligt udpeget hjælper, skal der således i *alle* tilfælde ud over den personlige hjælper tillige medvirke en stemmemodtager.

Hjælpen ydes i forening mellem stemmemodtageren og den person, der er udpeget af vælgeren selv. Det er dog stemmemodtageren og ikke hjælperen, der sikrer sig vælgerens identitet, foretager attestationen på følgebrevet af vælgerens brevstemmeafgivning og giver vejledning om fremgangsmåden ved brevstemmeafgivningen og om opstillede partier og kandidater m.v. Hvis vælgeren ikke er i stand til at underskrive følgebrevet, underskriver hjælperen eller, hvis dette ikke er muligt, den anden stemmemodtager følgebrevet på vælgerens vegne. Se § 19, stk. 6, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem og § 15, stk. 6, i bekendtgørelsen om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen.

Om reglerne for valget af den personligt udpegede hjælper og for hjælperens bistand henvises i øvrigt til afsnit 8.2.4. og afsnit 7.3. ovenfor.

En vælger må kun få hjælp til at udfylde stemmesedlen, hvis vælgeren *umiddelbart* over for stemmemodtagerne *utvetydigt* kan tilkendegive, hvorledes vælgeren ønsker at stemme. Se lovens § 67, stk. 6. Modtager vælgeren hjælp af en personligt udpeget hjælper, skal vælgeren fremsætte sin utvetydige tilkendegivelse om sin stemmeafgivning både over for den personligt udpegede hjælper og den stemmemodtager, der også skal medvirke. Se nærmere afsnit 7.3.

8.5. Særligt om brevstemmeafgivning på mindre øer, herunder Christiansø

Vælgere, der bor på afsides beliggende øer, der ikke udgør et selvstændigt afstemningsområde, kan brevstemme på øen over for en eller flere vælgere, som kommunalbestyrelsen har udpeget som stemmemodtagere, se lovens § 60, stk. 5, sammenholdt med § 61, stk. 3.

På Christiansø kan der brevstemmes hos øens administrator inden for de frister, der i øvrigt gælder for brevstemmeafgivning her i landet.

8.6. Brevstemmeafgivning på Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart og på danske havanlæg

8.6.1. Brevstemmeafgivningssteder og stemmemodtagere på Færøerne, i Grønland og i udlandet

Ved kommunale og regionale valg kan enhver vælger ligesom ved andre valg brevstemme på folkeregistrene på Færøerne og i Grønland samt på danske diplomatiske og konsulære repræsentationer i udlandet (ambassader, konsulater m.v.). Der kan også brevstemmes hos en stemmemodtager udpeget af Økonomi- og Indenrigsministeriet. Se lovens § 63.

Forud for afstemningen meddeler Økonomi- og Indenrigsministeriet kommunalbestyrelserne, hvilke personer eller stillingsindehavere der er udpeget som stemmemodtagere i udlandet enten permanent eller alene til den pågældende afstemning. Stemmemodtagerne i udlandet udpeges enten gennem Forsvarsministeriet eller Udenrigsministeriet.

De permanente stemmemodtagere i udlandet, der er udpeget gennem Forsvarsministeriet, er bemyndiget til at udpege en eller flere personer blandt det tjenstgørende personel til at varetage opgaven som brevstemmemodtager på vegne af vedkommende stemmemodtager ved en bestemt afstemning. Navnene på de personer, der ved en bestemt afstemning rent faktisk fungerer som stemmemodtagere i udlandet, indberettes af Forsvarsministeriet til Økonomi- og Indenrigsministeriet inden afstemningen.

De personer (stillingsindehavere), der er nævnt nedenfor, er *permanent udpeget som brevstemmemodtagere* på Færøerne/i Grønland af Økonomi- og Indenrigsministeriet:

På Færøerne

- 1) Rigsombudsmanden eller den fuldmægtig ved rigsombudet, som rigsombudsmanden har bemyndiget hertil
- 2) Landfogden
- 3) Sysselmændene

I Grønland

- 1) Forbindelsesofficeren, Thule Air Base
- 2) Stationslederen, Danmarkshavn
- 3) Regionschefen ved Grønlands Lufthavnsvæsen, Narssarssuaq
- 4) Stationslederen, Prins Christianssund
- 5) Stationslederen på Station Nord
- 6) Flyvepladslederen, Constable Pynt
- 7) Chefen for Slædepatruljen Sirius

8.6.2. Brevstemmeafgivningssteder og stemmemodtagere på danske skibe i udenrigsfart og danske havanlæg

Søfolk og passagerer på danske skibe i udenrigsfart kan brevstemme på skibet, se lovens § 64, stk. 1. Skibsføreren eller den, skibsføreren har udpeget, fungerer som stemmemodtager. Der kan ikke brevstemmes på danske skibe i indenrigsfart.

Personer, der er ansat på danske havanlæg, kan brevstemme på havanlægget, se lovens § 64, stk. 1. Dette gælder danske havanlæg både på dansk område og uden for dansk område. Chefen for havanlægget eller den, chefen har udpeget, fungerer som stemmemodtager.

8.6.3. Tidsrum for brevstemmeafgivning

På Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart samt på danske havanlæg uden for dansk område kan der brevstemmes fra den 3. tirsdag i august måned i valgåret, dvs. fra tirsdag den 20. august 2013, se lovens § 63, stk. 3, og 64, stk. 2.

Loven indeholder ingen regler om sidste frist for brevstemmeafgivning på Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart samt på danske havanlæg uden for dansk område. Brevstemmerne skal imidlertid være afgivet i så god tid forud for valgdagen, at de kan være sendt hjem og modtaget i kommunen, inden afstemningen på valgdagen begynder kl. 9.

Brevstemmematerialet skal senest fra den 3. tirsdag i august måned i valgåret, dvs. senest den 20. august 2013, findes på de danske repræsentationer i udlandet samt om bord i danske skibe i udenrigsfart og på danske havanlæg uden for dansk område, jf. lovens § 66, stk. 2, 2. pkt.

På *danske havanlæg på dansk område* kan der brevstemmes fra tirsdagen 3 uger før valgdagen, det vil sige fra tirsdag den 29. oktober 2013, til og med lørdagen før valgdagen, det vil sige senest lørdag den 16. november 2013, se lovens § 64, stk. 3.

8.6.4. Brevstemmematerialet samt fremgangsmåden ved afgivning af brevstemme

Brevstemmematerialet er det samme, som bruges her i landet, se afsnit 8.1. ovenfor.

8.6.5. Fremgangsmåden ved brevstemmeafgivning

Med hensyn til den praktiske fremgangsmåde ved brevstemmeafgivningen henvises til lovens § 67 og den skrivelse, som Økonomi- og Indenrigsministeriet har udsendt om brevstemmeafgivning til de kommunale valg og regionale valg den 19. november 2013 ved brevstemmeafgivning på borgerservicecentre m.v., samt til afsnit 8.2.3. og 8.2.4. ovenfor om brevstemmeafgivning på de steder i kommunen, hvor enhver vælger kan brevstemme, f.eks. borgerservicecentre og lignende.

En vælger, der ønsker at brevstemme på Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart og på danske havanlæg, forudsættes selv at være bekendt med, hvilke kandidatlistes og eventuelt kandidater der forventes at blive eller er opstillet til valget i den kommune henholdsvis region, hvor vælgeren har fast bopæl.

Økonomi- og Indenrigsministeriet har udsendt en vejledning om brevstemmeafgivning til de kommunale og regionale valg den 19. november 2013 ved brevstemmeafgivning på Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart og på danske havanlæg uden for dansk område. Vejledningen indeholder bl.a. en fortegnelse over de bogstavbetegnelser, der ved de kommunale og regionale valg skal tildeles kandidatlistes for partier, der pr. 1. august 2013 er opstillingsberettigede til folketingsvalg, og for det tyske mindretals parti. Fortegnelsen er gengivet i afsnit 6.6. ovenfor. Vejledningen indeholder endvidere en angivelse af, at fortegnelsen ikke viser, om de nævnte partier opstiller til valget i den

kommune henholdsvis region, hvor vælgeren har fast bopæl, og at fortegnelsen ikke udelukker, at der i kommunen henholdsvis regionen kan være eller bliver opstillet andre kandidatlistes. Vejledningen er udsendt særskilt af Økonomi- og Indenrigsministeriet i august 2013 til rigsombudsmændene i Grønland og på Færøerne, til Udenrigsministeriet samt rederierne sammen med en skrivelse, der redegør nærmere for forskellige forhold i relation til brevstemmeafgivningen ved disse myndigheders og organisationers mellemkomst. Vejledningen findes endvidere på ministeriets valg hjemmeside: valg.oim.dk, under ”Valgmyndigheder”, ”Kommunal- og regionalvalget 2013”.

8.7. Modtagelse og kontrol af brevstemmer

Reglerne om kommunalbestyrelsens modtagelse og registrering af brevstemmer m.v. samt om valgstyrrernes kontrol og gennemgang af disse findes i lovens §§ 70-72.

8.7.1. Kommunalbestyrelsens modtagelse og registrering af brevstemmer m.v.

Det er den siddende kommunalbestyrelses ansvar at modtage og registrere de brevstemmer, som kommunalbestyrelsen modtager, til det pågældende valg.

Før hvert valg skal kommunalbestyrelsen oprette en protokol over de brevstemmer, som kommunalbestyrelsen modtager til det pågældende valg (*brevstemmeprotokol*). Brevstemmeprotokollen skal være udformet i overensstemmelse med de fortrykte brevstemmeprotokoller, Økonomi- og Indenrigsministeriet har fået fremstillet, se § 6 i cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning. Cirkulæret er optaget som *bilag 6* til denne vejledning. Brevstemmeprotokoller kan købes hos Rosendahls Schultz Distribution, Herstedvang 10, 2620 Albertslund, tlf. 43 22 73 00, fax. 43 63 19 69, e-mail: distribution@rosendahls.dk

Bemærk, at der skal oprettes særskilte brevstemmeprotokoller for henholdsvis kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget.

Modtagelsestidspunktet skal skrives på yderkuverten for de brevstemmer, som kommunalbestyrelsen modtager, se lovens § 70, stk. 1. Samme dag, som kommunalbestyrelsen modtager brevstemmer, skal det antal brevstemmer, der modtages den pågældende dag, anføres i brevstemmeprotokollen sammen med den dato, hvor de er modtaget. Endvidere skal

antallet af brevstemmer modtaget på en bestemt dato, der sendes videre til andre kommuner, samt datoen for videresendelsen anføres i brevstemmeprotokollen. Hvis vælgeren ifølge den bopæl, vedkommende har skrevet på bagsiden af yderkuverten, bor i en anden kommune, skal kommunalbestyrelsen straks sende brevstemmen videre til denne kommune, se lovens § 70, stk. 2.

I folketingsvalgloven er der en bestemmelse om, at kommunalbestyrelsen, når der er udskrevet valg, skal sørge for, at de brevstemmer, som kommunen allerede har modtaget fra vælgere, der senere har anmeldt flytning til en anden kommune, straks sendes videre til denne, se folketingsvalglovens § 64, stk. 3. En tilsvarende bestemmelse findes ikke i den kommunale og regionale valglov. Det skyldes, at brevstemmer til kommunale og regionale valg anses for afgivet til valget i den kommune, hvor vælgeren var bopælsregistreret i CPR på tidspunktet for afgivelse af brevstemme. Disse brevstemmer må derfor ikke videresendes til den kommune, som vælgeren efterfølgende er flyttet til.

Kommunalbestyrelsen skal samle og opgøre antallet af brevstemmer, der er modtaget for hvert afstemningsområde i kommunen, hvor afsenderne efter deres bopælsangivelse på yderkuverterne er optaget på valglisten, se lovens § 70, stk. 3, og der skal i brevstemmeprotokollen indføres en række nærmere oplysninger herom. Kommunalbestyrelsen skal efter lovens § 70, stk. 3, sørge for, at brevstemmerne inden afstemningens begyndelse er afleveret til valgstyrene på afstemningsstedet i det pågældende afstemningsområde, se dog nedenfor.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at kommunen afhenter post på posthuset mandag den 18. november 2013 og samme dag efterser sin postkasse for at sikre, at de brevstemmer, der er afsendt fra en anden kommune m.v., rettidigt kan afleveres til vedkommende valgstyrene.

Brevstemmer, der modtages i kommunen på valgdagen inden kl. 9, skal straks bringes ud til valgstyrene på det pågældende afstemningssted. Brevstemmer, der modtages i kommunen på valgdagen efter kl. 9, skal samme dag bringes ud til valgstyrene på det pågældende afstemningssted.

Er der modtaget færre end fem brevstemmer for et afstemningsområde, skal brevstemmerne efter kommunalbestyrelsens beslutning overføres til et afstemningsområde, hvor der er modtaget mindst fem

brevstemmer, og afleveres til valgstyrene for dette afstemningsområde. Dette skyldes hensynet til sikring af stemmehemmeligheden. Det er valgstyrene for sidstnævnte afstemningsområde, der undersøger, om brevstemmerne kan komme i betragtning. Se lovens § 70, stk. 4.

Kan en brevstemme ikke henføres til et bestemt afstemningsområde ud fra oplysningerne om afsenderen på yderkuverten, skal kommunalbestyrelsen endvidere beslutte, hvilket afstemningsområde brevstemmen skal henregnes til i henseende til valgstyrenes kontrol af, om brevstemmen kan komme i betragtning, se lovens § 70, stk. 5.

I brevstemmeprotokollen skal der indføres oplysning om, hvilket afstemningsområde brevstemmer er overført til fra det/de afstemningsområder, hvor der var modtaget færre end fem brevstemmer, samt oplysning om, fra hvilket eller hvilke afstemningsområder brevstemmerne blev overført.

I brevstemmeprotokollen skal der også indføres oplysning om, hvilket afstemningsområde den/de brevstemmer, der ikke kunne henføres til et bestemt afstemningsområde, blev overført til.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at de modtagne brevstemmer opbevares betryggende. Yderkuverterne må først åbnes af valgstyrene eller under overværelse af valgstyrene i forbindelse med valgstyrenes gennemgang af brevstemmerne.

I cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollens indhold og udformning er fastsat nærmere regler om registrering af brevstemmer, hvortil der henvises.

8.7.2. Elektronisk brevstemmeprotokol

Ved en lovændring i 2005 er der givet mulighed for, at kommunalbestyrelsen kan beslutte at anvende en elektronisk brevstemmeprotokol, se lovens § 70, stk. 1, 3. pkt. Den brevstemmeprotokol, som kommunalbestyrelsen skal føre, omfatter i modsætning til valglisten alle kommunens afstemningsområder, og en elektronisk brevstemmeprotokol kan derfor ikke indskrænkes til enkelte af disse.

Anvendelse af en elektronisk brevstemmeprotokol er frivillig. Det er kommunalbestyrelsen selv, der skal betale de nødvendige merudgifter, hvis den beslutter at anvende en elektronisk brevstemmeprotokol.

Den elektroniske brevstemmeprotokol skal indeholde de samme oplysninger, som skal indføres i brevstemmeprotokollen ifølge den fortrykte brevstemmeprotokol (se cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning, der er optaget som *bilag 6*) og vil kunne varetage de opgaver, som brevstemmeprotokollen benyttes til ved valgets afholdelse efter gældende lovgivning. Adgangen til at anvende en elektronisk brevstemmeprotokol betyder endvidere, at det i så fald er en elektronisk brevstemmeprotokol, der skal opbevares af kommunalbestyrelserne efter valgets afholdelse i overensstemmelse med arkivlovens regler om opbevaring af materiale, der alene foreligger i elektronisk form, se nærmere afsnit 10 nedenfor.

Der er ikke noget krav om, at brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om, hvilke vælgere der har brevstemt. Der er omvendt ikke noget til hinder for, at kommunen som et supplement til brevstemmeprotokollen fører lister over de vælgere, der har brevstemt, blot listerne bliver destrueret, når klagefristen er udløbet, og eventuelle klager over valget er endeligt afgjort.

I det omfang kommunen anvender en elektronisk valgliste, hvor der løbende foretages en elektronisk foreløbig afmærkning af de vælgere, som der er modtaget brevstemme fra (se afsnit 4.12. ovenfor), kan det være hensigtsmæssigt løbende at overføre oplysninger om de foreløbigt afmærkede vælgere til brevstemmeprotokollen som hjælp ved opgørelsen af, hvor mange brevstemmer der er modtaget for hvert afstemningsområde.

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at der skal oprettes et særskilt elektronisk system til at udarbejde, anvende og opbevare brevstemmeprotokollen, hvis oplysninger skal kunne samkøres med et elektronisk system til udarbejdelse, anvendelse og opbevaring af valglisten. Kommunalbestyrelsen kan i stedet vælge at beslutte, at de oplysninger, som skal indføres i brevstemmeprotokollen ifølge den fortrykte brevstemmeprotokol, der er udarbejdet af Økonomi- og Indenrigsministeriet, indføres i et elektronisk system til valglistens udarbejdelse, anvendelse og opbevaring eller en liste over de vælgere, der har indsendt brevstemme. Dog skal kommunalbestyrelsen i så fald sørge for, at de oplysninger, som efter valglovgivningen og den fortrykte brevstemmeprotokol skal indføres i brevstemmeprotokollen, til enhver tid kan udskrives i overensstemmelse med udformningen af den fortrykte brevstemmeprotokol.

Kommunalbestyrelsen skal som dataansvarlig og KMD A/S eller en anden dataleverandør skal som databehandler træffe de nødvendige tekniske og organisatoriske sikkerhedsforanstaltninger mod, at oplysninger hændeligt eller ulovligt tilintetgøres, fortabes eller forringes samt mod, at de kommer til kendskab for uvedkommende, misbruges eller i øvrigt behandles i strid med persondataloven, se persondatalovens § 41, stk. 3, og bekendtgørelse nr. 528 af 15. juni 2000 med senere ændringer om sikkerhedsforanstaltninger til beskyttelse af personoplysninger, som behandles for den offentlige forvaltning (sikkerhedsbekendtgørelsen), der er udstedt i medfør af persondatalovens § 41, stk. 5.

Det forudsættes, at kommunalbestyrelsen har truffet de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at de oplysninger, der er indført i den elektroniske brevstemmeprotokol, også findes på papir i tilfælde af systemnedbrud eller lignende. Det gælder uanset, om oplysningerne i den elektroniske brevstemmeprotokol alene svarer til oplysningerne i den manuelle brevstemmeprotokol, eller om den elektroniske brevstemmeprotokol herudover indeholder oplysninger om de vælgere, der har brevstemt.

8.7.3. Valgstyrernes gennemgang og kontrol af de modtagne brevstemmer

Valgstyrerne skal gennemgå de modtagne brevstemmer på valgdagen inden afstemningen begynder kl. 9. Hvis det ikke kan nås på valgdagen inden kl. 9, skal gennemgangen ske dagen før valgdagen. Der skal medvirke mindst to valgstyrere for hvert afstemningsområde ved gennemgangen, undersøgelsen og afgørelsen af, om en brevstemme kan komme i betragtning, se lovens § 71, stk. 1. Gennemgangen af brevstemmerne behøver dog ikke foregå på selve afstemningsstedet, men kan godt f.eks. foretages centralt ét sted i kommunen, blot der til gennemgangen af brevstemmerne fra hvert afstemningsområde alene medvirker valgstyrere fra det samme afstemningsområde, og der som nævnt medvirker mindst to valgstyrere for hvert afstemningsområde. Det er således også muligt f.eks. at åbne yderkuverterne centralt med en elektrisk brevåbner, når blot gennemgangen af brevstemmerne foregår umiddelbart herefter i tilknytning til det sted, hvor yderkuverterne er åbnet.

For det/de afstemningsområde(r), som der er overført eller henregnet brevstemmer til, se afsnit 8.7.1. ovenfor, omfatter gennemgangen både de brevstemmer, der hører til det/de pågældende afstem-

ningsområder, og de brevstemmer, der er overført eller henregnes til dette/disse afstemningsområder.

Benyttes elektronisk valgliste, vil denne kunne bruges, når valgstyrene gennemgår brevstemmerne inden valgdagen og afmærker de vælgere på listen, der har afgivet brevstemme, der kan komme i betragtning. De gældende regler forudsætter, at denne afmærkning først sker, når valgstyrene har gennemgået de modtagne brevstemmer og konstateret, hvilke der kan komme i betragtning, da kun disse skal afmærkes på valglisten, jf. nedenfor. Der er dog ikke noget i vejen for, at der inden valgstyrenes gennemgang kan ske en *foreløbig* afmærkning på valglisten af de vælgere, som der er modtaget brevstemme fra, efterhånden som disse modtages, og i det omfang det er muligt at identificere de pågældende vælgere uden at åbne yderkuverten, som først må åbnes ved valgstyrenes gennemgang af brevstemmerne, se lovens § 71, stk. 1, 2. pkt. Den foreløbige afmærkning skal blot slettes, hvis det viser sig, at den pågældende brevstemme, som er foreløbigt afmærket på den elektroniske valgliste, ikke kan komme i betragtning.

En foreløbig afmærkning kan lette arbejdet i forbindelse med valgstyrenes gennemgang af brevstemmerne, da man på forhånd har konstateret, om de pågældende vælgere er optaget på valglisten, ligesom arbejdet med valgstyrenes afmærkning af valglisten kan begrænses til at fjerne afmærkninger for de vælgere, hvis brevstemme ikke er taget i betragtning.

En sådan foreløbig afmærkning af valglisten vil kunne ske, uanset om man bruger en valgliste på papir eller en elektronisk valgliste. Afmærkning på en valgliste af papir vil først kunne begynde, når kommunen har modtaget papirvalglisten (hovedlisten senest 8 dage før afstemningen og tilflytterlisten senest 5 dage før), hvorimod afmærkningen på en elektronisk valgliste vil kunne ske fra et tidligere tidspunkt, da kommunen vil kunne råde over denne kort tid efter skæringsdatoen for udskrivelse af valglisten (15.-dagen eller 7.-dagen før valgdagen).

Ved gennemgangen af brevstemmerne åbnes yderkuverterne, og det undersøges, om brevstemmerne kan komme i betragtning, se lovens § 71, stk. 1.

En brevstemme kan *ikke* komme i betragtning, se lovens § 71, stk. 2, hvis

- 1) afsenderen ikke er opført på valglisten eller ikke længere har fast bopæl i kommunen henholdsvis regionen,
- 2) afsenderen er død inden valgdagen,
- 3) yderkuverten indeholder flere end ét følgebrev og én konvolut til hvert af de pågældende valg,
- 4) der ikke er anvendt det brevstemmematerialet, som økonomi- og indenrigsministeren har fået fremstillet,
- 5) den foreskrevne fremgangsmåde (udfyldning, attestation, underskrift m.v.) ved brevstemmeafgivningen ikke har været fulgt, eller
- 6) brevstemmen ikke er afgivet inden for de frister, der er nævnt i loven.

Har vælgeren til hvert valg afgivet mere end én brevstemme, der kan komme i betragtning, er det den sidst afgivne brevstemme, der kommer i betragtning, se lovens § 71, stk. 3.

Med hensyn til brevstemmematerialet, se nr. 4) ovenfor, bemærkes, at en brevstemme kan tages i betragtning, selv om den er afgivet på brevstemmemateriale fremstillet til brug ved de kommunale og regionale valg i 2009. Se afsnit 8.1. ovenfor. Om følgebrev og yderkuverter tilvejebragt fra KMD A/S's valgudskrivningssystem henvises til afsnit 8.1. ovenfor. Er der anvendt brevstemmemateriale til folketingsvalg, folkeafstemninger eller Europa-Parlamentsvalg, kan brevstemmen derimod ikke komme i betragtning.

Med hensyn til de brevstemmer, hvor den foreskrevne fremgangsmåde ikke har været fulgt, se nr. 5) ovenfor, bemærkes, at en brevstemme kan tages i betragtning, selv om følgebrevet mangler stempel på attesten, hvis der ikke er tvivl om, at brevstemmen er afgivet på et af de steder, hvor der kan brevstemmes, eller at brevstemmen er afgivet til en stemmemodtager, der er udpeget af Økonomi- og Indenrigsministeriet.

Med hensyn til de tilfælde, hvor vælgeren har indsendt mere end én brevstemme til hvert valg, der kan komme i betragtning, se ovenfor, bemærkes, at hvis der fra en vælger er modtaget to gråblå yderkuverter, hvoraf den ene ud over et følgebrev alene indeholder en blå konvolut med stemmeseddel til kommunalbestyrelsesvalget, mens den anden ud over et følgebrev alene indeholder en gul konvolut med stemmeseddel til regionsrådsvalget, skal begge brevstemmer kom-

me i betragtning til de respektive valg, såfremt de i øvrigt opfylder betingelserne herfor.

Når en brevstemme ikke kan komme i betragtning, anføres grunden hertil på yderkuverten, og den/de uåbnede konvolut(ter) og følgebrevet lægges ned i yderkuverten igen, se lovens § 72, stk. 2. Der skal ikke foretages nogen afmærkning på valglisten. Er der foretaget en foreløbig afmærkning, slettes denne, se ovenfor.

Det anføres i afstemningsbogen, hvor mange af brevstemmerne der ikke er taget i betragtning fordelt efter årsagen hertil.

Når en brevstemme kan komme i betragtning, sættes et mærke ved vælgerens navn på valglisten, der angiver, at vælgeren har brevstemt. Hvis yderkuverten foruden følgebrev kun indeholder en konvolut til et af valgene, afmærkes tillige på valglisten, hvilket af valgene vælgeren har brevstemt til. Se lovens § 72, stk. 1.

Når en brevstemme, der er overført til afstemningsområdet fra et afstemningsområde, hvor der er modtaget færre end fem brevstemmer, kan komme i betragtning, skal valgstyrene optage den pågældende vælger på valglisten og skrive en bemærkning på valglisten om grunden til, at vælgeren er optaget på valglisten. Valgstyrene skal desuden, inden afstemningen begynder, meddele valgstyrene fra det oprindelige afstemningsområde, at den pågældende vælger skal slettes af valglisten for dette afstemningsområde. Valgstyrene for det oprindelige afstemningsområde skal endvidere anføre årsagen på valglisten til, at vælgeren er slettet af valglisten, og i hvilket afstemningsområde vælgeren i stedet er blevet optaget på valglisten, se lovens § 70, stk. 4.

I tilfælde, hvor en brevstemme, der er henregnet til et bestemt afstemningsområde i medfør af lovens § 70, stk. 5, kan komme i betragtning, og hvor den pågældende vælger er optaget på valglisten i et andet afstemningsområde end det, som brevstemmen er henregnet til, kan valgstyrene følge den samme fremgangsmåde som står i det foregående afsnit om brevstemmer, der er overført fra et afstemningsområde, hvor der er modtaget færre end fem brevstemmer. Det vil sige, at valgstyrene skal optage den pågældende vælger på valglisten for det pågældende afstemningsområde og skrive en bemærkning på valglisten om grunden til, at vælgeren er optaget på valglisten, samt, inden afstemningen begynder, meddele valgstyrene fra det oprindelige afstem-

ningsområde, at den pågældende vælger skal slettes af valglisten for dette afstemningsområde m.v.

Der skal ikke udskrives valgkort for de vælgere, der har afgivet en brevstemme, der er taget i betragtning. I stedet kan følgebrevene anvendes til at kontrollere antallet af vælgere, der ifølge valglisten har stemt, se nedenfor i afsnit 9.2.

Når en brevstemme kan komme i betragtning, lægges den uåbnede konvolut og følgebrevet ind i yderkuverten igen. Brevstemmer, der kan komme i betragtning, opbevares, indtil afstemningen er afsluttet. Derefter tages konvolutterne ud af yderkuverterne og lægges i en stemmekasse, se dog nedenfor. Konvolutterne skal først åbnes, når stemmeoptællingen går i gang. Se lovens § 72, stk. 1.

Brevstemmer, der kan komme i betragtning, skal i perioden, efter at disse er gennemgået, og indtil afstemningen er afsluttet, opbevares på en sådan måde, at det alene er valgstyrene eller eventuelt også en person, der er særligt bemyndiget af valgstyrene, der har adgang til brevstemmerne. Endvidere må der i denne periode kun ske håndtering af brevstemmer, hvis det er nødvendigt som følge af andre regler i loven. For eksempel kan det være nødvendigt at tage brevstemmen frem, når det skal afgøres, om en vælger, der møder frem for at stemme på valgdagen, skal afvises, fordi vedkommende har afgivet en brevstemme, der kan komme i betragtning. Se lovens § 73. Brevstemmen skal i denne situation tages frem for at kontrollere, om afmærkningen i valglisten af, at vælgeren har brevstemt, er korrekt.

Ved håndtering af en brevstemme, inden afstemningen er afsluttet, må konvolutten med stemmesedlen *under ingen omstændigheder* åbnes.

Hvis valgstyrene efter afstemningens begyndelse modtager bekræftet underretning om, at en vælger, der har afgivet en brevstemme, der er taget i betragtning ved gennemgangen af brevstemmerne inden afstemningens begyndelse, er afgået ved døden inden valgdagen, kan den pågældendes brevstemme ikke komme i betragtning. Brevstemmen skal derfor tages frem, påtegnes grunden til, at den ikke kan komme i betragtning, og lægges hen til de øvrige brevstemmer, der ikke kan komme i betragtning, samt registreres sammen med disse i afstemningsbogen.

Det samme gælder, hvis valgstyrene, efter at afstemningen er begyndt, modtager bekræftet under-

retning om, at en vælger, der er optaget på valglisten, har mistet sin valget inden valgdagen af andre grunde (iværksættelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, fortabelse af dansk indfødsret eller af statsborgerskab i et af de øvrige EU-lande eller i Island eller Norge, medmindre vælgeren uanset tab af henholdsvis dansk indfødsret eller et af de nævnte statsborgerskaber har valget i kraft af reglerne om udlændinges valget ved kommunale og regionale valg).

Når konvolutterne tages ud af yderkuverterne efter afstemningens afslutning og lægges ned i en stemmekasse, skal det ske under den fornødne gensidige kontrol og i øvrigt på en sådan måde, at stemmehemmeligheden heller ikke i denne forbindelse kan blive krænket.

Brevstemmer, der modtages af valgstyrene efter afstemningens begyndelse, skal have påtegnet modtagelsestidspunktet (dato og klokkeslæt) og kommer ikke i betragtning. Yderkuverterne åbnes ikke. Se lovens § 72, stk. 3.

Brevstemmer, der modtages i kommunen fra og med dagen efter valgdagen og til og med den dag, hvor eventuelle klager over valget er endeligt afgjort, registreres i brevstemmeprotokollen i overensstemmelse med bestemmelserne i § 2, stk. 4 og 5, i cirkulæret om brevstemmeprotokollens indhold og udformning, se *bilag 6*. Retningslinjerne for kassation af brevstemmemateriale, herunder af brevstemmer, der er modtaget efter valgdagen, er nærmere beskrevet i afsnit 13 nedenfor.

9. Opgørelse af afstemningen

Reglerne om opgørelse af afstemningen findes i lovens §§ 74 – 78 a.

På valgaftenen tælles stemmerne for både kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget op på de enkelte afstemningssteder, se afsnit 9.2. Senest dagen efter fintæller kommunevalgbestyrelsen stemmerne for både kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget, se afsnit 9.5.

Regionsvalgbestyrelsen kan beslutte at foretage fornyet fintælling af de stemmesedler, der er afgivet til regionsrådsvalget. Dette sker efter reglerne i lovens § 80, se afsnit 9.7.

9.1. Kandidaters deltagelse i stemmeoptællingen

En kandidat kan ikke deltage i optællingen af, hvor mange stemmer den kandidatliste, som vedkommende er opstillet for, har fået, se lovens § 78 a, 1. pkt. Forbuddet gælder alene deltagelse i optællingen af stemmer, der er afgivet for den kandidatliste, som den pågældende kandidat er opstillet for. Bestemmelsen er begrundet i at undgå, at de pågældende kandidater bliver udsat for beskyldninger om uregelmæssigheder i forbindelse med optælling m.v. af stemmer for eget parti eller kandidatliste. Det samme forhold vil efter ministeriets opfattelse gøre sig gældende, hvor en kandidats ægtefælle, samlever mv. deltager i stemmeoptællingen. En kandidats ægtefælle, samlever m.v. kan derfor ligeledes ikke deltage i optællingen af, hvor mange stemmer den kandidatliste, som vedkommendes ægtefælle, samlever mv. er opstillet for, har fået.

En kandidat, der er opstillet for én kandidatliste, kan med andre ord godt deltage i optællingen af stemmer afgivet for andre kandidatlistes. Tilsvarende gælder en kandidats ægtefælle, samlever m.v.

Forbuddet gælder endvidere kun optællingen af det samlede antal stemmer (personlige stemmer og listestemmer), der er afgivet for den kandidatliste, kandidaten er opstillet for. Kandidaten (og dennes ægtefælle, samlever m.v.) kan derfor godt være med til at sortere de stemmesedler, der er taget ud af stemmekasserne, i bunker, inden bunkerne senere skal tælles op for hver kandidatliste. Kandidaten (og dennes ægtefælle, samlever m.v.) må dog ikke være med til sorteringen, hvis der i en kommune tælles stemmer op samtidig med sorteringen. Kandidaten (og dennes ægtefælle, samlever m.v.) må f.eks. ikke deltage i et optællingshold, der både skal tælle stemmer op og sortere stemmerne i bunker efter kandidatlistes.

Forbuddet gælder alene deltagelse i optællingen og ikke kontrollen med andres optælling. Er kandidaten valgstyret, må kandidaten derfor stå for og kontrollere andres optælling og dermed løfte det ansvar for, at stemmeoptællingen er korrekt, som er valgstyrets opgave. En kandidat, som også er valgstyret, må også gerne skrive i afstemningsbogen, hvor mange stemmersedler der er ugyldige, se lovens § 75, stk. 3, eller skrive resultatet af stemmeoptællingen i afstemningsbogen og underskrive den, se lovens § 76, stk. 1. Tilsvarende gælder kandidatens ægtefælle, samlever m.v.

En kandidat (og dennes ægtefælle, samlever m.v.) kan desuden ikke deltage i opgørelsen af, hvordan de afgivne stemmer for den pågældende kandidatliste

fordeler sig på personlige stemmer for hver kandidat og listestemmer, se lovens § 78 a, 2. pkt. Opgørelse af, om der er tale om en personlig stemme eller listestemme, foretages under ét og ikke særskilt for de enkelte kandidater. Kandidaten (og dennes ægtefælle, samlever m.v.) må derfor hverken være med til at tælle sine egne personlige stemmer eller være med til at tælle personlige stemmer for andre kandidater for den kandidatliste, kandidaten stiller op for. Forbuddet gælder både den fintælling, som valgbestyrelsen står for senest dagen efter valget, og en eventuel foreløbig fintælling på afstemningsstederne på valgaftenen.

Reglerne i § 78 a for kandidaters deltagelse i stemmeoptællingen gælder, uanset om kandidaten er valgstyret, tilforordnet vælger eller en medarbejder ansat i kommunen, som er kaldt ind for at være med til at tælle stemmerne op.

9.2. Stemmeoptælling på afstemningsstedet

Umiddelbart efter, at afstemningen er afsluttet kl. 20, tæller valgstyrene og de tilforordnede vælgere stemmerne op på afstemningsstedet, se lovens § 74, stk. 1, 1. pkt. Stemmeoptællingen sker som anført i lovens §§ 74-76.

Bemærk, at kommunalt ansat personale kan udpeges til at hjælpe valgstyrene og de tilforordnede vælgere med stemmeoptællingen. Også kommunalt ansatte, der ikke bor i kommunen, kan deltage. Stemmeoptællingen skal dog ske under valgstyrernes ansvar, kontrol og instruktion. Stemmeoptællingen kan herudover ikke overlades til andre.

Kommunalbestyrelsen fastsætter de nødvendige regler om, hvordan stemmeoptællingen rent praktisk tilrettelægges inden for de rammer, der følger af reglerne om kandidaters deltagelse i stemmeoptællingen, se afsnit 9.1. ovenfor.

Stemmeoptællingen er offentlig, jf. lovens § 74, stk. 1, 2. pkt. Af sikkerhedsmæssige grunde skal den del af lokalet/lokalerne, hvor stemmeoptællingen foregår, afskærmes på en sådan måde, at uvedkommende ikke kan komme til stemmesedlerne, men offentligheden stadig kan overvære stemmeoptællingen.

Der tælles op særskilt for kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget, hvor mange stemmer der er afgivet for hver kandidatliste. Endvidere optælles for hvert listeforbund hvor mange stemmer, der an-

ses for afgivet for listeforbundet, se lovens § 74, stk. 1, 3. – 5. pkt.

Reglerne om, hvilke stemmer der anses for afgivet for de enkelte kandidatlisteforbund, findes i lovens § 74, stk. 2 og 3.

Lovens § 74, stk. 2 og 3 fastsætter følgende:

”Stk. 2. En stemme er afgivet for den kandidatliste, inden for hvis felt henholdsvis rubrik på stemmesedlen vælgeren har sat kryds. Har vælgeren sat kryds såvel ud for den fælles listebetegnelse for kandidatlisteforbund, der har indgået et listeforbund, som i rubrikken for en af de kandidatlisteforbund, der deltager i listeforbundet, anses stemmesedlen ligeledes som afgivet for den pågældende kandidatliste. Har vælgeren alene sat kryds ved den fælles listebetegnelse for de kandidatlisteforbund, der har indgået et listeforbund, anses stemmen som afgivet for listeforbundet og henføres ikke til nogen af de kandidatlisteforbund, der deltager i listeforbundet. Tilsvarende gælder, hvis vælgeren har sat kryds i rubrikken for to eller flere af de kandidatlisteforbund, der deltager i listeforbundet.

Stk. 3. En brevstemme er afgivet for den kandidatliste, hvis listebetegnelse eller bogstavbetegnelse vælgeren har anført på brevstemmesedlen. Har vælgeren på brevstemmesedlen anført navnet på en kandidat, anses stemmen som afgivet for den pågældende kandidatliste. Har vælgeren på brevstemmesedlen anført såvel den fælles listebetegnelse for kandidatlisteforbund, der har indgået et listeforbund, som navnet på en kandidat, der er opstillet på en af de kandidatlisteforbund, der deltager i listeforbundet, anses brevstemmesedlen ligeledes som afgivet for den pågældende kandidatliste. Har vælgeren på brevstemmesedlen alene anført den fælles listebetegnelse eller bogstavbetegnelse for kandidatlisteforbund, anses stemmen som afgivet for listeforbundet og henføres ikke til nogen af de kandidatlisteforbund, der deltager i listeforbundet. Tilsvarende gælder, hvis vælgeren på brevstemmesedlen har anført listebetegnelsen eller bogstavbetegnelsen for en kandidatliste, der har indgået et listeforbund, tilligemed navnet på en kandidat, der er opstillet på en af de øvrige kandidatlisteforbund, der deltager i listeforbundet.”

Om begrebet felt/rubrik, se afsnit 9.3.1.

Tvivlsomme stemmesedler, herunder blanke stemmesedler og andre stemmesedler, der utvivlsomt er ugyldige, sorteres fra og gives til formanden for valgstyrene. Valgstyrene bedømmer derefter, om

stemmesedlerne er gyldige eller ej, se nedenfor i afsnit 9.3. Antallet af ugyldige stemmer tælles særskilt op fordelt efter de forskellige ugyldighedsgrunde.

Når stemmeoptællingen for kommunalbestyrelsesvalget/regionsrådsvalget er afsluttet, indføres resultatet af stemmeoptællingen i afstemningsbogen for det pågældende valg, jf. lovens § 76, stk. 1. I afstemningsbogen indføres også opgørelsen af de ugyldige stemmer fordelt efter de forskellige ugyldighedsgrunde, jf. lovens § 75, stk. 3.

Valgstyrerne skal kontrollere optællingen af de afgivne stemmer og herunder sørge for, at der er foretaget de nødvendige kontroller af optællingen i henhold til valg bogens rubrikker. Valgstyrerne skal bl.a. sammenholde antallet af afgivne stemmesedler med det antal vælgere, der ifølge afmærkningerne på valglisten har stemt. Valgstyrerne skal endvidere sammenholde på den ene side antallet af vælgere, der ifølge afmærkningerne på valglisten har stemt, med på den anden side antallet af modtagne eller udskrevne valgkort for vælgere, der har stemt ved at møde personligt op på valgdagen, og antallet af følgebrev (eventuelt særskilt udskrevne valgkort) for vælgere, der har afgivet en brevstemme, der er taget i betragtning.

Resultatet af stemmeoptællingen til både kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget meddeles de tilstedeværende og indberettes af formanden for valgstyrerne til formanden for valgbestyrelsen i kommunen, se lovens § 76, stk. 1.

Formanden for valgbestyrelsen i kommunen meddeler herefter straks resultatet af regionsrådsvalget til formanden for regionsvalgbestyrelsen, jf. § 76, stk. 1, 2. pkt.

Der vil ikke være noget i vejen for at offentliggøre resultatet, før valgstyrerne har underskrevet afstemningsbogen, forudsat at resultatet er sikkert og kontrolleret og godkendt af valgstyrerne som angivet ovenfor. Det vil dog på den anden side ikke være usagligt at vente på, at valgstyrerne har underskrevet afstemningsbogen, før resultatet offentliggøres. Offentliggørelse kan ikke begrænses til enkelte medier.

Valgstyrerne skal endvidere afstemme *stemmeseddelregnskabet*, som beskrevet i afstemningsbøgerne. Valgstyrerne skal sammenholde på den ene side antallet af stemmesedler, valgstyrerne har modtaget fra valgbestyrelsen, og brevstemmer, der var lagt

ned i stemmekasserne, med på den anden side antallet af afgivne, ombyttede og ikke-udleverede stemmesedler. Stemmematerialet bindes derefter sammen i særskilte pakker (sammenpakkes) som angivet i afstemningsbøgerne.

Afstemningsbogen underskrives af valgstyrerne, jf. lovens § 76, stk. 1, og afleveres til kommunalbestyrelsen, sammen med det sammenpakkede stemmemateriale, jf. lovens § 76, stk. 2. Ved at skrive under på afstemningsbogen står valgstyrerne inde for, at stemmeoptællingen og kontrollen af denne er foretaget som foreskrevet i lovgivningen.

Valgstyrernes opgave med bedømmelsen af tvivlsomme stemmesedler og underskrift af afstemningsbogen samt valgstyrernes ansvar for, at stemmeoptællingen og kontrollen af denne er foretaget som foreskrevet i lovgivningen, kan ikke overlades til andre. Valglovgivningen forudsætter derfor, at *et nødvendigt antal valgstyrere er til stede under stemmeoptællingen* i den udstrækning, det er nødvendigt for at varetage disse opgaver. En ordning, hvorefter der ikke er valgstyrere til stede under (en del af) stemmeoptællingen på et afstemningssted, vil ikke være i overensstemmelse med valglovgivningen.

I afstemningsbogen indføres også alle væsentlige oplysninger om afstemningen på valgdagen, inden stemmeoptællingen gik i gang, jf. lovens § 16, stk. 5. Det vil derfor ikke være i overensstemmelse med valglovgivningen, hvis de valgstyrere, der underskriver afstemningsbogen, kun har været til stede under stemmeoptællingen og ikke været til stede i afstemningsperioden.

9.3. Bedømmelse af stemmesedler

De grundlæggende regler om årsagerne til, at stemmesedler afgivet til kommunale og regionale valg er ugyldige, står i lovens § 75, stk. 1 og 2. De nærmere regler herom findes i den bekendtgørelse om bedømmelse af stemmesedler afgivet til kommunale og regionale valg, som økonomi- og indenrigsministeren har udstedt (bekendtgørelse nr. 998 af 12. august 2013 – i det følgende kaldet bekendtgørelsen). Bekendtgørelsen er optrykt som *bilag 7* til vejledningen.

I de følgende afsnit er enkelte af bestemmelserne i bekendtgørelsen uddybet.

9.3.1. Bedømmelse af stemmesedler afgivet på afstemningsstedet

Ifølge lovens § 54, stk. 1, stemmer vælgeren ved at afmærke stemmesedlen med et kryds. Der stilles ikke krav om, at vælgeren skal benytte et bestemt skriveredskab eller et skriveredskab af en bestemt farve.

Loven indeholder ingen definition af et kryds. I *bekendtgørelsens § 1, stk. 1*, er fastsat, at der ved kryds forstås et tegn svarende til bogstavet X eller til tegnet for plus (+). V-formede mærker (også kaldet »hak«, »tjekmærker« eller »flueben«) sidestilles med almindelige kryds, se *bekendtgørelsens § 1, stk. 2*, om tegn der må anses for at være afledt af et kryds. Tilsvarende sidestilles med almindeligt kryds de såkaldte »dobbeltkryds«, dvs. tegn, der må anses for at være resultatet af, at vælgeren ved gentagen afmærkning har villet tydeliggøre et kryds. Derfor er en stemmeseddel afmærket på denne måde gyldig, med mindre den er ugyldig af andre grunde. Derimod anerkendes en asterisk (*) ikke som et gyldigt afsat kryds efter de gældende regler. Det skyldes at en asterisk er et specielt mærke, som gør stemmesedlen meget let genkendelig.

En stemmeseddel afgivet på afstemningsstedet er ugyldig, hvis vælgerens stemme på stemmesedlen ikke er afmærket med kryds, jf. lovens § 75, stk. 1, nr. 2, og den tilsvarende bestemmelse i *bekendtgørelsens § 4, stk. 1, 1. pkt.* En stemmeseddel er derfor ugyldig, hvis den *i stedet for kryds* er afmærket med et bogstav, en cirkel eller et andet mærke, der ikke har karakter af et kryds, se *bekendtgørelsens § 4, stk. 1, 2. pkt.* Stemmesedler, der *ud over med kryds* er afmærket med et bogstav, en cirkel eller et andet mærke, der ikke har karakter af et kryds, er også ugyldige, se *bekendtgørelsens § 14, stk. 1*.

Det bemærkes, at afmærkning af stemmesedlen uden for afkrydsningsrubrikkerne *ikke* medfører ugyldighed, hvis afmærkningen i øvrigt er gyldig efter reglerne i bekendtgørelsen, se *bekendtgørelsens § 4, stk. 3*. Dette er en ny regel, som er indsat som følge af de nye regler om afkrydsningsrubrikker på stemmesedlen, se afsnit 6.9.1.

I afstemningsbogen og valgbogen skal det registreres særskilt, hvor mange stemmesedler, der er ugyldige, fordi de i stedet for kryds er afmærket med et mærke, der ikke har karakter af et kryds. I afstemningsbogen og valgbogen skal det også registreres særskilt, hvor mange stemmesedler der er ugyldige,

fordi de ud over med kryds også er afmærket med et mærke, der ikke har karakter af et kryds.

Stemmesedler, der er afmærket med overstreget, udvisket eller halvt kryds (dvs. en lodret, vandret eller skrå streg) *i stedet for* med kryds, skal ifølge *bekendtgørelsens § 4, stk. 2*, bedømmes efter den særlige bestemmelse herom i *bekendtgørelsens § 9, stk. 1*, dvs. sådanne stemmesedler er ugyldige.

Er stemmesedlen inden for samme felt *både* afmærket med kryds og med et overstreget, udvisket eller halvt kryds, anses stemmesedlen som en gyldig stemme for den pågældende kandidatliste henholdsvis listeforbund, medmindre stemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen, se *bekendtgørelsens § 9, stk. 2*. Hvis stemmesedlen er afmærket med kryds inden for samme rubrik som det overstregede, udviskede eller halve kryds, anses stemmesedlen som en gyldig stemme for den pågældende kandidatliste, jf. *bekendtgørelsens § 9, stk. 3*. Det følger heraf, at hvis stemmesedlen derimod er afmærket med kryds i ét felt og med et overstreget, udvisket eller halvt kryds i et andet felt, er stemmesedlen ugyldig.

Selv om det er forudsat i lovens § 54, stk. 1, at vælgeren kun sætter ét kryds på stemmesedlen, enten ved en listebetegnelse eller et kandidatnavn, er en stemmeseddel også gyldig, selv om der er anbragt to eller tre krydser (men derimod ikke flere end 3 krydser) på stemmesedlen, når blot disse krydser er placeret inden for samme felt, se lovens § 74, stk. 2, og § 78, stk. 4, sammenholdt med *bekendtgørelsens § 6 og § 15* modsætningsvis. Stemmesedler, der er afmærket med et stort kryds, der dækker et helt partifelt, kan også være gyldige.

Reglerne i lovens § 74, stk. 2, og § 78, stk. 5, samt reglerne i *bekendtgørelsens §§ 5-11* er baseret på begreberne ”felt” og ”rubrik”. Stemmesedlen indeholder et særskilt felt for hver liste, der har indleveret en gyldig kandidatliste til valget, se § 3 i bekendtgørelse nr. 994 af 12. august 2013 om stemmesedler til brug ved kommunale og regionale valg. Bekendtgørelsen er optrykt i *bilag 3* i denne vejledning.

Kandidatlisterne anføres på stemmesedlen i særskilte felter. Kandidatlistes, der har indgået listeforbund, skal dog anføres i samme felt, og de enkelte kandidatlistes, der har indgået listeforbund, anføres inden for listeforbundets felt i rubrikker ved siden af hinanden under den fælles listebetegnelse og bogstav-

betegnelse, jf. lovens § 46. Bemærk, at der ved indførelsen af afkrydsningsrubrikker på stemmesedlen nu må skelnes mellem ”rubrik” og ”afkrydsningsrubrik.”

En stemmeseddel, som der er tegnet på, eller som der er skrevet eller påklæbet (klistret) noget på af nogen art, er ugyldig, se *bekendtgørelsens § 16*. Afsmitning eller lignende fra skriftfarven i den blyant, tusch eller kuglepen m.v., som er brugt til at sætte krydset, er ikke påskrift, se *bekendtgørelsens § 16, 2. pkt.* Stemmesedler, der er ugyldige, fordi der er klistret noget på dem, skal ikke registreres særskilt, men registreres sammen med stemmesedler, der er ugyldige, fordi der er tegnet eller skrevet på dem.

En stemmeseddel er også ugyldig, hvis den på anden måde end nævnt i *bekendtgørelsens §§ 14-16* er givet et særpræg, f.eks. hvis den er afmærket med forskellige skriftfarver, er revet itu, eller der er revet et eller flere stykker af den, se *bekendtgørelsens § 17*. Er en stemmeseddel revet itu eller har fået revet et eller flere stykker af i forbindelse med, at stemmesedlen blev taget ud af stemmekassen eller senere, er der ikke tale om særpræg, og stemmesedlen er derfor ikke ugyldig. På samme måde er afmærkning af stemmesedlen med et andet skriveredskab end det, der er lagt frem eller hængt op i stemmerummet, normalt heller ikke et særpræg, medmindre skriftfarven eller skrifttykkelsen er helt usædvanlig sammenlignet med almindelige skriveredskaber. Se *bekendtgørelsens § 17, 2. og 3. pkt.* Stemmesedler, der er ugyldige, fordi de er afmærket med forskellige skriftfarver, eller fordi de er revet itu m.v., skal ikke registreres særskilt, men sammen med de stemmesedler, der er ugyldige på grund af andet særpræg.

9.3.2. Bedømmelse af brevstemmesedler

Ifølge lovens § 67, stk. 2, brevstemmer vælgeren ved at skrive listebetegnelsen eller bogstavbetegnelsen på brevstemmesedlen for en kandidatliste, der har opstillet kandidater til valget i den kommune/region, hvor vælgeren er optaget på valglisten. Ønsker vælgeren at stemme på en bestemt kandidat, der er opstillet i kommunen/regionen, skrives navnet på kandidaten, eventuelt med tilføjelse af listebetegnelsen eller bogstavbetegnelsen for den kandidatliste, kandidaten er opstillet på.

Det er nok, at vælgeren på brevstemmesedlen enten har skrevet listebetegnelsen eller bogstavbetegnelsen for en kandidatliste, der er opstillet i kommu-

nen/regionen, eller navnet på en kandidat, der er opstillet i kommunen/regionen. En brevstemmeseddel, hvor alle tre felter for listebetegnelse, bogstavbetegnelse og kandidatens navn er udfyldt, vil også være gyldig, når blot de afgivne oplysninger ikke strider mod hinanden indbydes, og brevstemmesedlen ikke er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen, se nærmere nedenfor.

Kandidatens navn skal angives, ikke blot kandidatens stilling. Har vælgeren alene skrevet navnet på en person, der ikke opstiller som kandidat i den kommune/region, hvor vælgeren er optaget på valglisten, må stemmesedlen anses for ugyldig, jf. nedenfor.

Udtrykket »bogstavbetegnelse« eller »officiel bogstavbetegnelse« betyder efter *bekendtgørelsens § 2, 1. pkt.*, en bogstavbetegnelse, som kommunalbestyrelsen/regionsrådet har givet en godkendt kandidatliste forud for det pågældende valg. Tildeling af bogstavbetegnelse vil til dette valg senest ske mandag den 28. oktober 2013 (22 dage før valgdagen) eller snarest derefter, se afsnit 6.6. En »uofficiel bogstavbetegnelse« er enhver anden betegnelse bestående af et eller flere bogstaver, herunder de betegnelser, som Folketinget anvender til at angive de enkelte folketingsmedlemmers tilhørsforhold til en bestemt folketingsgruppe, se *bekendtgørelsens § 2, 2. pkt.*

En brevstemmeseddel, der alene er påført den officielle bogstavbetegnelse for et parti, der har opstillet kandidater i kommunen/regionen, er derfor en gyldig stemme for det pågældende partis kandidatliste, medmindre brevstemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen. Er brevstemmesedlen alene påført en uofficiel bogstavbetegnelse for et parti, der har opstillet kandidater i kommunen/regionen, vil brevstemmesedlen som hovedregel være ugyldig, jf. dog nedenfor om uofficielle bogstavbetegnelser på flere bogstaver.

Bemærk, at en brevstemmeseddel, der kun er udfyldt med den fælles bogstavbetegnelse og/eller listebetegnelse for kandidatlistene, der har indgået listeforbund, ikke er ugyldig, men anses som en stemme afgivet for listeforbundet, jf. lovens § 74, stk. 3, 4. pkt. Det er imidlertid en forudsætning, at der ikke er opstillet kandidatlistene med den samme bogstavbetegnelse eller listebetegnelse uden for listeforbundet. Er dette tilfældet, vil brevstemmesedlen være ugyldig.

9.3.2.1. Påføring af uofficielle bogstavbetegnelser

Reglerne i *bekendtgørelsens* §§ 19-22 vedrører bedømmelsen af brevstemmesedler, hvor der hverken er påført en listebetegnelse eller officiel bogstavbetegnelse for en kandidatliste, der er opstillet i kommunen/regionen, eller navnet på en kandidat, der er opstillet i kommunen/regionen. Disse brevstemmesedler er som hovedregel ugyldige. Det gælder dog ikke de brevstemmesedler, der er påført en af de uofficielle bogstavbetegnelser på flere bogstaver, der er omfattet af bekendtgørelsens § 21, stk. 2, og eventuelt også er påført navnet på en eller flere personer, der ikke er opstillet til valget i den pågældende kommune/region, se bekendtgørelsens § 19, stk. 3. Hvis der ikke er en begrundet tvivl om, hvilken kandidatliste en uofficiel bogstavbetegnelse, der består af flere bogstaver, skal angive, er brevstemmesedlen en gyldig stemme for den pågældende kandidatliste, medmindre stemmesedlen er ugyldig efter en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

En brevstemmeseddel, hvor der alene står en sådan sikker uofficiel bogstavbetegnelse, og eventuelt også navnet på en eller flere personer, der ikke er opstillet til valget i den pågældende kommune/region, må herefter anses som en gyldig stemme for den pågældende kandidatliste, medmindre den er ugyldig efter bekendtgørelsens øvrige bestemmelser. Er det almindelig kendt, at den person, hvis navn er anført på brevstemmesedlen, tilhører en anden kandidatliste end den kandidatliste, hvis sikre uofficielle bogstavbetegnelse er angivet på brevstemmesedlen, f.eks. en kendt politiker fra en anden kandidatliste, vil brevstemmesedlen dog kunne være ugyldig som følge af modstridende angivelser, se nedenfor.

Den nævnte undtagelse vedrører kun de brevstemmesedler, der er påført en uofficiel bogstavbetegnelse på flere bogstaver. Brevstemmesedler, der alene er påført en uofficiel bogstavbetegnelse på ét bogstav, er altid ugyldige. Se *bekendtgørelsens* § 20. Det gælder uanset, om en bogstavbetegnelse på ét bogstav kan henføres til en kandidatliste, der er opstillet i kommunen/regionen. F.eks. er brevstemmesedler, der alene er påført bogstavbetegnelsen »S«, ugyldige.

Som eksempler på sikre uofficielle bogstavbetegnelser (der som nævnt altid består af flere bogstaver) kan nævnes følgende:

- 1) Ligesom ved kommunal- og regionalvalget i 2009 anses KF som en sikker uofficiel bog-

stavbetegnelse for Det Konservative Folkeparti, se bekendtgørelsens § 21, stk. 2.

- 2) Ligesom ved kommunal- og regionalvalget i 2009 anses KD som en sikker uofficiel bogstavbetegnelse for Kristendemokraterne, se bekendtgørelsens § 21, stk. 2. KRF hører derimod som følge af Kristendemokraternes navneskrift ikke mere til gruppen af sikre uofficielle bogstavbetegnelser. En brevstemmeseddel, der alene er påført KRF, eller eventuelt også navnet på en eller flere personer, der ikke er opstillet til valget i den pågældende kommune/region, er derfor ugyldig.
- 3) De øvrige eksempler på sikre uofficielle bogstavbetegnelser, der er nævnt i *bekendtgørelsens* § 21, stk. 2 (RV for Radikale Venstre, SF for SF - Socialistisk Folkeparti, EL for Enhedslisten – De Rød-Grønne og DF for Dansk Folkeparti) er fortsat sikre uofficielle bogstavbetegnelser.
- 4) Som supplement til opregningen i *bekendtgørelsens* § 21, stk. 2, af eksempler på »sikre« uofficielle bogstavbetegnelser kan endvidere nævnes, at LA efter Ny Alliances navneændring til Liberal Alliance vil kunne anses for sikker uofficiel bogstavbetegnelse for partiet Liberal Alliance. Som følge af Ny Alliances navneændring til Liberal Alliance vil NA eller NY derimod ikke længere kunne anses for sikker uofficiel bogstavbetegnelse for Liberal Alliance. En brevstemmeseddel, der alene er påført NA eller NY, eller eventuelt også navnet på en eller flere personer, der ikke er opstillet til valget i den pågældende kommune/region, er derfor ugyldig.

9.3.2.2. Påføring af modstridende angivelser

Reglerne i *bekendtgørelsens* § 23 handler om bedømmelsen af brevstemmesedler, der er påført modstridende angivelser vedrørende bogstavbetegnelse, listebetegnelse eller kandidatnavn (personnavn). Disse brevstemmesedler er ugyldige. Som *eksempel* kan nævnes, at en brevstemmeseddel er ugyldig, hvis den er påført bogstavet C og partinavnet Venstre. Brevstemmesedlen er også ugyldig, selv om den herudover er påført navnet på en kandidat, der er opstillet for partiet Venstre.

Som et andet *eksempel* kan nævnes, at i en kommune henholdsvis en region, hvor Slesvigsk Parti har opstillet en kandidatliste, vil en brevstemmeseddel

være ugyldig, såfremt den foruden bogstavet S er påført listebetegnelsen Socialdemokratiet og/eller navnet på en kandidat opstillet for Socialdemokratiet

En brevstemmeseddel, der ud over bogstavet C og/eller partinavnet Det Konservative Folkeparti er påført navnet på en person, der ikke er opstillet til valget i vedkommende kommune henholdsvis region, vil derimod kun være ugyldig efter bekendtgørelsens § 23, hvis det er almindelig kendt, at personen ikke tilhører Det Konservative Folkeparti, men f.eks. er en kendt politiker for en anden kandidatliste.

Bemærk, at angivelser, der vedrører to eller flere kandidatlistes, der deltager i samme listeforbund, ikke anses for modstridende. En brevstemmeseddel, der indeholder sådanne angivelser, er ikke af den grund ugyldig, men anses som en stemme afgivet for listeforbundet, jf. lovens § 74, stk. 3, sidste punkt.

Reglerne i *bekendtgørelsens § 24* handler om bestemmelse af en brevstemmeseddel, der ud over officiel bogstavbetegnelse og/eller listebetegnelse og/eller kandidatnavn (personnavn) er påført en uofficiel bogstavbetegnelse.

Som *eksempler* på anvendelse af reglerne i bekendtgørelsens § 24 kan anføres følgende:

- En brevstemmeseddel, der er påført den uofficielle bogstavbetegnelse KF samt navnet på en kandidat, der er opstillet for Det Konservative Folkeparti, er en *gyldig* stemme for Det Konservative Folkepartis kandidatliste, medmindre den er ugyldig efter en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen. En brevstemmeseddel, der er påført den uofficielle bogstavbetegnelse KF samt navnet på en kandidat, der er opstillet for Venstre, er derimod *ugyldig*.
- En brevstemmeseddel, der er påført den uofficielle bogstavbetegnelse KF samt navnet på en kandidat, der er opstillet for Kristendemokraterne, er endvidere *ugyldig*. Det skyldes, at KF som følge af Kristendemokraternes navneskrift forud for folketingsvalget i 2005 nu anses som en sikker uofficiel bogstavbetegnelse for Det Konservative Folkeparti, se *bekendtgørelsens § 21, stk. 2*.
- En brevstemmeseddel, der er påført den uofficielle bogstavbetegnelse NA eller NY samt navnet på en kandidat, der er opstillet for Liberal Alliance, er en gyldig stemme for Liberal Alliances kandi-

datliste, medmindre den er ugyldig efter en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

- En brevstemmeseddel, der er påført den uofficielle bogstavbetegnelse KRF samt navnet på en kandidat, der opstiller for Kristendemokraterne, er en gyldig stemme for Kristendemokraterne, medmindre den er ugyldig efter en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen. En brevstemmeseddel, der er påført den uofficielle bogstavbetegnelse KRF samt navnet på en kandidat, der opstiller for et andet parti end Kristendemokraterne, anses derimod for en gyldig stemme for dette andet parti. Det skyldes, at KRF som følge af Kristendemokraternes navneskrift forud for folketingsvalget den 8. februar 2005 ikke er en sikker uofficiel bogstavbetegnelse for dette parti. Man ser med andre ord bort fra, at vælgeren ud over kandidatnavnet har påført brevstemmesedlen ”KRF”.
- En brevstemmeseddel, der til valget i en kommune/region, hvor bogstavet Q ikke er tildelt nogen kandidatliste, er påført denne bogstavbetegnelse og tillige navnet på en kandidat for Kristendemokraterne, er en gyldig stemme for Kristendemokraterne, medmindre den er ugyldig efter en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen. En brevstemmeseddel, der til valget i en kommune/region, hvor bogstavet Q ikke er tildelt nogen kandidatliste, er påført denne bogstavbetegnelse og tillige navnet på en kandidat for et andet parti end Kristendemokraterne, anses derimod for en gyldig stemme for dette andet parti. Det skyldes, at Q som følge af Kristendemokraternes navneskrift ikke er en uofficiel bogstavbetegnelse for dette parti. Man ser med andre ord bort fra, at vælgeren ud over kandidatnavnet har påført brevstemmesedlen ”Q”.
- I kommuner/regioner, hvor Slesvigsk Parti ikke har opstillet en kandidatliste, vil brevstemmesedler, der er påført S foruden »Socialdemokratiet« og/eller navnet på en socialdemokratisk kandidat, være gyldige, medmindre de er ugyldige i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

9.3.2.3 Andre usikkerhedsmomenter

Bekendtgørelsens § 25 handler om brevstemmesedler, hvor det af andre grunde ikke kan afgøres med sikkerhed, hvilken af kandidatlisterne eller hvilken af kandidaterne vælgeren har villet give sin stemme. Den omstændighed, at der på brevstemmesedlen er

anført »Ny Alliance« i stedet for »Liberal Alliance«, er ikke i sig selv til hinder for, at man kan være tilstrækkelig sikker på, at der er tale om en stemme for Liberal Alliance. En brevstemmeseddel, hvorpå der er anført »Ny Alliance«, er således en gyldig stemme for Liberal Alliance, medmindre den er ugyldig efter en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

I kommuner/regioner, hvor Kristendemokraterne har opstillet en kandidatliste, er en brevstemmeseddel, hvorpå der er anført »Kristeligt Folkeparti«, på samme måde en gyldig stemme for Kristendemokraterne, medmindre den er ugyldig efter en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

Anvendelse af forkortelser eller forkert stavemåde af et partinavn eller et kandidatnavn eller udfyldning af en brevstemmeseddel på forsiden uden for de rubrikker, der er bestemt til udfyldning, er ikke i sig selv til hinder for, at der kan foreligge den fornødne sikkerhed, se *bekendtgørelsens § 25, 2. pkt.*

Har vælgeren på brevstemmesedlen alene skrevet et fornavn eller et efternavn, der svarer til fornavnet eller efternavnet på kun én af kandidaterne til valget i den pågældende kommune/region, må det bero på en konkret bedømmelse, om brevstemmesedlen med tilstrækkelig sikkerhed angiver, hvilket parti eller hvilken kandidat vælgeren ønsker at stemme på.

9.3.2.4. Øvrige ugyldighedsgrunde

Ifølge *bekendtgørelsens § 27* er en brevstemmeseddel ugyldig, hvis der er grund til at tro, at den ikke er tilvejebragt af økonomi- og indenrigsministeren.

De brevstemmesedler, Økonomi- og Indenrigsministeriet har fået fremstillet til brug ved brevstemmeafgivning til kommunalbestyrelsesvalg er grå, påtrykt ordene »Stemmeseddel til kommunalbestyrelsesvalg« og forsynet med tre rubrikker til angivelse af bogstavbetegnelse, listebetegnelse (partinavn) og kandidatnavn. Til regionsrådsvalg er brevstemmesedlerne gule, påtrykt ordene »Stemmeseddel til regionsrådsvalg« og forsynet med tre tilsvarende rubrikker, se afsnit 8.1.

Brevstemmer, der er afgivet på brevstemmesedler beregnet til folketingsvalg, Europa-Parlamentsvalg eller folkeafstemninger, vil være ugyldige i medfør af *bekendtgørelsens § 27*.

I øvrigt kan der om ugyldige brevstemmesedler bemærkes følgende:

- 1) En brevstemmeseddel er ugyldig, hvis den på anden måde end nævnt i *bekendtgørelsens §§ 28 og 29* er givet et særpræg, f.eks. hvis stemmesedlen er udfyldt på bagsiden i stedet for eller ud over på forsiden, eller hvis stemmesedlen er revet itu eller har fået revet et eller flere stykker af, inden stemmesedlen blev taget ud af stemmekassen. Se nærmere *bekendtgørelsens § 30*.
- 2) Udfyldning af en brevstemmeseddel på forsiden uden for de rubrikker, der er bestemt til udfyldning, gør ikke i sig selv, at brevstemmesedlen bliver ugyldig, se *bekendtgørelsens § 25, 2. pkt., og § 30, 2. pkt.*
- 3) Er en stemmeseddel revet itu eller har fået revet et eller flere stykker af i forbindelse med, at stemmesedlen blev taget ud af stemmekassen eller af konvolutten eller senere, er der ikke tale om særpræg, og stemmesedlen er derfor ikke ugyldig, se *bekendtgørelsens § 30, 3. pkt.*
- 4) På samme måde er anvendelse af skrift, som er særlig karakteristisk, eller som er gået ud af almindelig brug, og som indebærer en særlig udformning af bogstaverne, ikke særpræg, se *bekendtgørelsens § 30, 4. pkt.*

Brevstemmesedler, der er ugyldige, fordi de er udfyldt på bagsiden, eller fordi de er revet itu m.v., skal ikke registreres særskilt, men registreres sammen med de brevstemmesedler, der er ugyldige på grund af andet særpræg.

9.3.3. Registrering af ugyldige stemmesedler, herunder brevstemmesedler

Antallet af ugyldige stemmesedler, samt oplysning om, hvordan disse fordeler sig på de enkelte ugyldighedsgrunde, anføres i de skemaer, der er beregnet til det i afstemningsbogen og valgbogen. Paragrafhenvielsen i disse skemaer vedrører de paragraffer i bekendtgørelsen, hvor de pågældende ugyldighedsgrunde er beskrevet.

En stemmeseddel, der er anset for ugyldig i medfør af to eller flere bestemmelser i bekendtgørelsen, registreres under den ugyldighedsgrund, der står

først i bekendtgørelsen. Stemmesedler, der er ugyldige i medfør af §§ 13, 26, 27 eller 28, skal dog altid registreres under den pågældende ugyldighedsgrund. Se bekendtgørelsens § 31.

9.4. Valgstyrernes afstemningsbøger

For hvert afstemningsområde fører valgstyrene en afstemningsbog, hvor de skal skrive alle væsentlige oplysninger om afstemningen i afstemningsområdet samt afstemningens resultat. Der føres særskilte afstemningsbøger for kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget, se lovens § 16, stk. 5. Afstemningsbogen underskrives af valgstyrene, se lovens § 76, stk. 1.

De kommunalbestyrelser, der bruger KMD A/S's valgopgørelsessystem, kan benytte de afstemningsbøger, der kan udskrives fra dette system. De kommuner, der ikke bruger KMD A/S's valgopgørelsessystem, kan købe afstemningsbøger hos KMD A/S, som kan udfyldes manuelt.

9.5. Kommunevalgbestyrelsens fintælling

Senest dagen efter, at afstemningen har fundet sted, dvs. senest onsdag den 20. november 2013, foretager kommunevalgbestyrelsen den endelige opgørelse af resultatet af stemmeafgivningen i kommunen (fintælling) til både kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget, jf. lovens § 77, stk. 1, 1. pkt. Fintællingen af regionsrådsvalget sker for hver af kommunerne for sig.

Valgbestyrelsen kan beslutte, at tilfornordede vælger og kommunalt ansat personale også skal være med til at fintælle. Også kommunalt ansatte, der ikke bor i kommunen, kan deltage. Fintællingen skal dog ske under valgbestyrelsens ansvar, kontrol og instruktion. Fintællingen kan herudover ikke overlades til andre.

Fintællingen er offentlig, se lovens § 77, stk. 1, 2. pkt. Af sikkerhedsmæssige grunde skal den del af lokalet/lokalerne, hvor stemmeoptællingen foregår, afskærmes på en sådan måde, at uvedkommende ikke kan komme til stemmesedlerne, men offentligheden stadig kan overvære optællingen.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at afstemningsbøgerne, stemmesedlerne, brevstemmematerialet samt de benyttede valglisten og valgkort er til stede ved fintællingen, se lovens § 77, stk. 2.

Efter Økonomi- og Indenrigsministeriets opfattelse er det forudsat i valgloven, at fintællingen, der efter udtrykkelig bestemmelse herom i valgloven skal foretages af valgbestyrelsen, skal foretages på ét sted for hver kommune og ikke på de enkelte afstemningssteder. Formålet hermed er at sikre en ensartet bedømmelse af stemmesedlerne, herunder af spørgsmålet, om en stemmeseddel er en personlig stemme eller en stemme på en kandidatliste/et listeforbund.

Ministeriet skal derfor indskærpe, at det *ikke* er i overensstemmelse med loven at foretage den endelige fintælling på afstemningsstederne i fortsættelse af den foreløbige optælling på afstemningsaftenen. Efter valgloven er der dog ikke noget i vejen for, at der på afstemningsstederne på afstemningsaftenen, ud over den foreskrevne optælling af stemmerne fordelt på kandidatlistes og listeforbund, også foretages en foreløbig fintælling af de personlige stemmer for hver kandidat og antallet af stemmer for hver kandidatliste og hvert listeforbund. En sådan *foreløbig* fintælling kan imidlertid ikke erstatte den fintælling, som valgbestyrelsen skal foretage senest dagen efter, at afstemningen har fundet sted. En foreløbig fintælling skal under alle omstændigheder ske efter samme regler, som gælder for den fintælling, valgbestyrelsen skal foretage.

Fintællingen skal ske *senest* dagen efter, at afstemningen har fundet sted. Der er ikke noget i vejen for, at den egentlige fintælling påbegyndes og evt. afsluttes på selve afstemningsaftenen, når blot fintællingen foretages af valgbestyrelsen på ét sted for hver kommune.

Det er i loven forudsat, at fintællingen sker på et sted, som ligger i kommunen.

Fintællingen foretages særskilt for kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget efter reglerne i lovens § 78, stk. 2-6.

Valgbestyrelsen foretager en ny optælling og bedømmelse af de afgivne stemmesedler for hvert afstemningsområde for sig efter reglerne i lovens §§ 74, 75 og 78 a, jf. lovens § 78, stk. 2, 1. pkt. Dvs. at valgbestyrelsen foretager en ny optælling af, hvor mange stemmer der er afgivet for hver kandidatliste. For hvert listeforbund optælles endvidere på ny de stemmer, der anses afgivet for listeforbundet, men som ikke kan henføres til nogen af de kandidatlistes, der deltager i listeforbundet. Desuden foretager valgbestyrelsen en ny optælling af antallet af blanke

og ugyldige stemmesedler. I forbindelse hermed foretager valgbestyrelsen den endelige bedømmelse af stemmesedlernes gyldighed. Se afsnit 9.2. om stemmeoptælling på afstemningsstedet og afsnit 9.3. om bedømmelse af stemmesedler.

Derefter opgør valgbestyrelsen det samlede resultat for hele kommunen af den fornyede optælling og bedømmelse af de afgivne stemmesedler, der er sket for hvert af afstemningsområderne, jf. lovens § 78, stk. 2, 3.-5. pkt.

Samtidig med optællingen af stemmer for hvert afstemningsområde for sig foretages en opgørelse for hele kommunen af de personlige stemmer for hver kandidat samt antallet af listestemmer for hver kandidatliste, jf. lovens § 78, stk. 3. Opgørelsen af de personlige stemmer og listestemmerne kan dog også foretages ved en 3. optælling for kommunen under ét.

Reglerne for, hvordan det afgøres, om en stemme er en personlig stemme eller en listestemme, findes i lovens § 78, stk. 4 og 5:

”*Stk. 4.* Har vælgeren sat kryds ud for navnet på en kandidat eller såvel ud for navnet på en kandidat som ud for betegnelsen for den kandidatliste, kandidaten er opstillet på, anses stemmesedlen som afgivet for kandidaten (personlig stemme). Har vælgeren sat kryds ud for såvel den fælles listebetegnelse for kandidatlisten, der har indgået et listeforbund, som ud for navnet på en kandidat, der er opstillet på en af de kandidatlisten, der deltager i listeforbundet, anses stemmesedlen ligeledes som en personlig stemme for den pågældende kandidat. Tilsvarende gælder, hvis vælgeren på brevstemmesedlen har anført navnet på en kandidat eller såvel navnet på en kandidat som listebetegnelse eller bogstavbetegnelse for den kandidatliste, kandidaten er opstillet på. Har vælgeren på brevstemmesedlen anført såvel den fælles listebetegnelse eller bogstavbetegnelse for kandidatlisten, der har indgået et listeforbund, som navnet på en kandidat, der er opstillet på en af de kandidatlisten, der deltager i listeforbundet, anses brevstemmesedlen ligeledes som en personlig stemme for den pågældende kandidat.

Stk. 5. Har vælgeren sat kryds ud for betegnelsen for en kandidatliste eller inden for kandidatlistens felt henholdsvis rubrik på en sådan måde, at det ikke med sikkerhed fremgår, hvilken af kandidatlistens kandidater vælgeren har villet give sin stemme, anses stemmesedlen som afgivet for kandidatlisten (listestemme). Tilsvarende gælder, hvis vælgeren på

brevstemmesedlen har anført listebetegnelsen eller bogstavbetegnelse for en kandidatliste eller navnene på flere kandidater opstillet på samme kandidatliste. Har vælgeren på brevstemmesedlen anført såvel den fælles listebetegnelse eller bogstavbetegnelse for kandidatlisten, der har indgået et listeforbund, som navnene på flere kandidater, der er opstillet på en af de kandidatlisten, der deltager i listeforbundet, anses brevstemmesedlen ligeledes som en listestemme for den pågældende kandidatliste.”

Om begrebet felt, se afsnit 9.3.1.

For hvert afstemningsområde skal valgbestyrelsen endvidere særskilt foretage en ny gennemgang af de brevstemmer (yderkuverter med følgebrev og uåbnede konvolutter), for kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget, som efter valgstyrernes undersøgelse ikke kunne komme i betragtning, for endeligt at afgøre, hvilke brevstemmer der ikke kan komme i betragtning. Resultatet af denne gennemgang indføres i valgbogen for det pågældende valg sammen med en opgørelse for kommunen under ét af antallet af brevstemmer, der ikke kan komme i betragtning, fordelt på årsagerne hertil, se ovenfor i afsnit 8.7.3.

Når fintællingen er afsluttet, indføres resultatet af valgbestyrelsens fintælling for kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget i valgbogen for det pågældende valg og meddeles de tilstedeværende, jf. lovens § 78, stk. 2 og stk. 6, 1. pkt.

Offentliggørelse af fintællingsresultatet af kommunalbestyrelsesvalget kan ikke afvente valgbestyrelsens underskrift af valgbogen, der først sker efter kommunalbestyrelsesvalgets opgørelse, jf. lovens § 88, stk. 1. Det skyldes, at denne valgbog ud over resultatet af fintællingen også skal indeholde resultatet af opgørelsen af kommunalbestyrelsesvalget, jf. afsnit 10 nedenfor.

Der vil ikke være noget i vejen for at offentliggøre fintællingsresultatet af regionsrådsvalget, før valgbestyrelsen har underskrevet valgbogen, forudsat at resultatet er sikkert og kontrolleret og godkendt af valgbestyrelsen som angivet ovenfor. Det vil dog på den anden side ikke være usagligt at vente på, at valgbestyrelsen har underskrevet valgbogen, før resultatet offentliggøres. Offentliggørelse kan ikke begrænses til enkelte medier.

Valgbogen for regionsrådsvalget skal snarest muligt sendes til formanden for regionsvalgbestyrelsen, se lovens § 78, stk. 6, 2. pkt.

Stemmesedlerne og det øvrige stemmemateriale opbevares af kommunevalgbestyrelsen, til opgørelsen af valget er afsluttet, se afsnit 13.

Stemmesedlerne og det øvrige stemmemateriale til regionsrådsvalget skal dog sendes til regionsvalgbestyrelsen, hvis regionsvalgbestyrelsen har besluttet at foretage fornyet fintælling, se nærmere nedenfor i afsnit 9.7.

9.6. Valgbestyrelsens valgbog

De valgbestyrelser, der bruger KMD A/S's valgopgørelsessystem, kan selv udskrive valgbøgerne fra dette system. De valgbestyrelser, der ikke bruger KMD A/S's valgopgørelsessystem, kan købe en valgbog hos KMD A/S til manuel udfyldelse.

9.6.1. Kommunevalgbestyrelsens valgbog

Kommunevalgbestyrelsen fører en valgbog, hvor valgbestyrelsen indfører alle væsentlige oplysninger om afstemningen i kommunen og resultatet heraf, dvs. resultatet af fintællingen, se lovens § 15, stk. 3, 1. pkt. Opgørelsen for hvert afstemningsområde af antallet af personlige stemmer for hver kandidat samt antallet af listestemmer for hvert parti, se afsnit 9.5, skal vedlægges valgbogen som et bilag. Valgbogen indeholder endvidere resultatet af opgørelsen af kommunalbestyrelsesvalget, jf. lovens § 87, se afsnit 10. Kommunevalgbestyrelsen fører særskilte valgbøger for kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget, jf. lovens § 15, stk. 3, 2. pkt.

Valgbogen for kommunalbestyrelsesvalget underskrives af hele kommunevalgbestyrelsen straks efter valgets opgørelse, jf. lovens § 88, stk. 1. Valgbogen for regionsrådsvalget underskrives af hele kommunevalgbestyrelsen, når fintællingen af regionsrådsvalget er afsluttet, inden valgbogen sendes til formanden for regionsvalgbestyrelsen.

9.6.2. Regionsvalgbestyrelsens valgbog

Regionsvalgbestyrelsen fører en valgbog, hvor valgbestyrelsen indfører resultatet af den fintælling af regionsrådsvalget, som kommunevalgbestyrelserne har foretaget, samt en opgørelse af resultatet af fintællingen af regionsrådsvalget for hele regionen. Hvis regionsvalgbestyrelsen har foretaget en fornyet

fintælling, jf. afsnit 9.7. nedenfor, er det dog resultatet af regionsvalgbestyrelsens fintælling, der skal indføres i valgbogen. Valgbogen indeholder endvidere resultatet af opgørelsen af regionsrådsvalget, jf. lovens § 87, se afsnit 10.

Valgbogen for regionsrådsvalget underskrives af hele regionsvalgbestyrelsen straks efter valgets opgørelse, jf. lovens § 89, stk. 1.

9.7. Regionsvalgbestyrelsens eventuelle fintælling

Regionsvalgbestyrelsen kan beslutte at foretage en ny fintælling af de stemmesedler, der er afgivet til regionsrådsvalget. Den nye fintælling kan vedrøre alle stemmesedler eller bestemte grupper af stemmesedler. Ved den fornyede fintælling finder lovens §§ 78 og 78 a tilsvarende anvendelse. Se lovens § 80, stk. 1.

Valgbestyrelserne i de pågældende kommuner skal, hvis regionsvalgbestyrelsen har besluttet at foretage en ny fintælling, sørge for, at stemmesedlerne til regionsrådsvalget sendes til regionsvalgbestyrelsen. Har regionsvalgbestyrelsen truffet beslutningen før valgdagen, skal stemmesedlerne sendes senest dagen efter kommunevalgbestyrelsens fintælling. Træffer regionsvalgbestyrelsen beslutning herom efter valgdagen, skal stemmesedlerne sendes til regionsvalgbestyrelsen senest dagen efter, at kommunalbestyrelsen har modtaget underretning om beslutningen, se lovens § 80, stk. 2.

Inden fremsendelsen til regionsvalgbestyrelsen skal stemmesedlerne være bundet sammen og pakket som angivet i lovens § 88, stk. 1, nr. 2-6, se lovens § 80, stk. 3.

Den fornyede fintælling og regionsvalgbestyrelsens endelige opgørelse af valget skal foretages senest dagen efter, at regionsvalgbestyrelsen har modtaget stemmesedlerne fra kommunerne, se lovens § 80, stk. 4.

Regionsvalgbestyrelsen skal i sin valgbog indføre resultatet af den fornyede fintælling.

10. Opgørelsen af valget

10.1. Tilrettelæggelsen af og grundlaget for opgørelsen

Kommunalbestyrelsesvalget opgøres af kommunalvalgbestyrelsen på grundlag af de resultater af fintællingen, der er indført i kommunevalgbestyrelsens valgbook for kommunalbestyrelsesvalget, jf. afsnit 9.5. og 9.6.1.

Regionsrådsvalget opgøres af regionsvalgbestyrelsen på grundlag af de resultater af fintællingen, der er indført i de valgbøger for regionsrådsvalget, som regionsvalgbestyrelsen har modtaget fra kommunalvalgbestyrelserne i de kommuner, der indgår i regionen, jf. lovens § 79, stk. 1, 2. pkt., samt afsnit 9.5. og 9.6.2.

Regionsvalgbestyrelsen kan dog beslutte at foretage en fornyet fintælling af enten alle stemmer, der er afgivet til regionsrådsvalget, eller bestemte grupper af disse, jf. afsnit 9.7. Hvis regionsvalgbestyrelsen har foretaget fornyet fintælling, lægges resultatet af denne til grund for opgørelsen af regionsrådsvalget, jf. lovens § 79, stk. 2.

Opgørelsen af kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget skal efter lovens § 79, stk. 1, ske senest dagen efter, at fintællingen har fundet sted, dvs. senest torsdag den 21. november 2013. Har regionsvalgbestyrelsen besluttet at foretage fornyet fintælling, skal opgørelsen af regionsrådsvalget ske senest dagen efter, at regionsvalgbestyrelsen har modtaget stemmesedlerne fra kommunerne, jf. lovens § 80, stk. 4.

Opgørelsen kan eventuelt tilrettelægges på en sådan måde, at resultaterne bekendtgøres for kandidater og andre interesserede, efterhånden som de foreligger.

10.2. Mandaternes fordeling på kandidatlistes

Reglerne om mandatfordelingen findes i lovens §§ 81 – 83.

Fordelingen af mandater mellem de forskellige kandidatlistes sker efter d'Hondts metode. Hver kandidatlistes stemmetal divideres med 1, 2, 3 osv., indtil der er foretaget et så stort antal divisioner som det antal mandater, der højst kan ventes at tilfalde listen. Den kandidatliste, der har den største af de fremkomne kvotienter, får det første mandat, den næststørste kvotient giver ret til det andet mandat og så videre, indtil alle mandaterne er fordelt. Er kvotienterne lige store, trækkes der lod.

Har der været anmeldt listeforbund eller valgforbund ved valget, lægges stemmetallene sammen for de

kandidatlistes, som listeforbundet består af, og stemmetallene for de kandidatlistes og/eller listeforbund, som valgforbundet består af, inden det nu sammenlagte stemmetal divideres med 1, 2, 3 osv. De forbundne listes regnes således foreløbig for en enhed.

Mandatfordelingen foretages da i første omgang mellem

- 1) kandidatlistes, som ikke har indgået nogen art af forbund,
- 2) listeforbund, som ikke deltager i valgforbund, og
- 3) valgforbund.

Derefter fordeles efter samme metode de mandater, som er tilfaldet et valgforbund, mellem de listeforbund og kandidatlistes uden for listeforbundene, som valgforbundet består af. Endelig fordeles de mandater, der er tilfaldet et listeforbund, mellem de kandidatlistes, som dette forbund består af.

I bilag 8 er der givet et konkret eksempel på, hvordan man beregner mandatfordelingen.

10.3. Kandidatudvælgelsen

For kandidatlistes, der har fået et eller flere mandater, sker kandidatudvælgelsen og fastlæggelse af stedfortræderrækkefølgen efter reglerne i lovens §§ 85 og 86 og § 91, stk. 2, 2. pkt.

Hvis kandidaterne er *sideordnet opstillet*, får kandidaterne kandidatlistens mandater i rækkefølge efter størrelsen af deres personlige stemmetal. Listestemmerne har derfor ingen betydning ved kandidatudvælgelsen.

Hvis to eller flere kandidater har fået lige mange personlige stemmer, trækker valgbestyrelsen lod imellem de pågældende kandidater.

Stedfortræderne udtages på samme måde i rækkefølge efter størrelsen af de personlige stemmetal, og der trækkes også her lod, hvis to eller flere kandidater har fået lige mange personlige stemmer.

Hvis kandidaterne er opstillet i en bestemt rækkefølge (*partiliste*), udvælges kandidaterne på følgende måde:

Først udregnes kandidatlistens *fordelingstal* ved at dividere kandidatlistens samlede stemmetal med et tal, der er én større end det antal mandater, der er

tilfaldet kandidatlisten. Det tal, der fremkommer herved, forhøjes til det næste hele tal, også selvom tallet i forvejen er et helt tal. Dette tal er kandidatlistens fordelingstal, dvs.

fordelingstallet = stemmetal divideret med (mandater + 1) forhøjet til det næste hele tal.

Hvis der har været anmeldt valgforbund og/eller listeforbund, beregnes fordelingstallet særskilt for hver af de forbundne lister.

- 1) De kandidater, der har opnået et personligt stemmetal, der er lig med eller større end fordelingstallet, er valgt.
- 2) Kandidater, der har opnået færre personlige stemmer end fordelingstallet, tildeles i rækkefølge efter deres nummer på partilisten, og så langt listestemmerne rækker, et så stort antal stemmer, at summen af personlige stemmer og listestemmer er lig med fordelingstallet. Kandidater, der på denne måde opnår et stemmetal, der er lig med fordelingstallet, er valgt.
- 3) Har man herefter stadig ikke besat alle de mandater, der er tilfaldet kandidatlisten, er de øvrige kandidater valgt i rækkefølge efter størrelsen af de opnåede stemmetal (summen af personlige stemmer og listestemmer). Har to eller flere kandidater opnået samme stemmetal, er den eller de kandidater, der står først på partilisten, valgt.

Kandidater, der opnår valg efter reglerne i nr. 1) og 2), er valgt i partilistens rækkefølge. Stedfortræderne udtages i rækkefølge efter størrelsen af de opnåede stemmetal (summen af personlige stemmer og listestemmer), og sådan, at partilistens rækkefølge er afgørende, hvis to eller flere kandidater har fået lige mange stemmer.

I *bilag 9* er der givet et konkret eksempel på, hvordan man udvælger kandidater og fastlægger stedfortræderrækkefølge, når der er anmeldt partiliste.

10.4. Indførelse af resultatet af valgopgørelsen i valgbogen m.v. og sammenpakning af stemmemateriale m.v.

Resultatet af opgørelsen af valget indføres i valgbogen for kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget i overensstemmelse med de retningslinjer herfor, der fremgår af de valgbøger, der udskrives

fra KMD's valgopgørelsessystem/kan købes hos KMD.

Kommunevalgbestyrelsen og regionsvalgbestyrelsen underskriver deres valgbog for henholdsvis kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget straks efter valgets opgørelse.

Valgbogen for kommunalbestyrelsesvalget afleveres til kommunalbestyrelsen, jf. lovens § 88, stk. 1, der opbevarer valgbogen efter reglerne i lovens § 106, stk. 1. Valgbogen for regionsrådsvalget afleveres til regionsrådet, jf. lovens § 89, stk. 1, der opbevarer valgbogen efter reglerne i lovens § 106, stk. 2.

Reglerne om sammenpakning af stemmematerialet står i lovens § 88, stk. 1 og 2, og § 89, stk. 2, mens reglerne om opbevaring af stemmematerialet står i lovens § 106. Disse regler indebærer følgende:

- 1) Kommunevalgbestyrelsen skal pakke stemmematerialet sammen som angivet i lovens § 88, stk. 1 og 2, når fintællingen af de afgivne stemmesedler til kommunalbestyrelsesvalget og regionsrådsvalget er afsluttet. Materialet afleveres til kommunalbestyrelsen, som opbevarer materialet i overensstemmelse med reglerne i lovens § 106, stk. 1. Dette gælder dog ikke, hvis regionsvalgbestyrelsen har foretaget en fornyet fintælling, jf. pkt. 2. Kommunalbestyrelsen opbevarer endvidere det øvrige valgmateriale, medmindre dette er afgivet til regionsvalgbestyrelsen, jf. pkt. 2.
- 2) Hvis regionsvalgbestyrelsen har foretaget fornyet fintælling af de afgivne stemmesedler til regionsrådsvalget, skal regionsvalgbestyrelsen pakke stemmesedlerne sammen som angivet i lovens § 88, stk. 1 og 2, jf. § 89, stk. 2. Stemmesedlerne afleveres i så fald til regionsrådet, der opbevarer stemmesedlerne som angivet i lovens § 106, stk. 2. Regionsrådet opbevarer endvidere det øvrige valgmateriale, som regionsvalgbestyrelsen har modtaget i forbindelse med valget.

10.5. Underretning af de valgte kandidater og stedfortræderne

Kommunevalgbestyrelsen/regionsvalgbestyrelsen underretter de valgte kandidater om, at de er valgt, og underretter de kandidater, der ikke er valgt, om,

at de er stedfortrædere med angivelse af rækkefølgen på stedfortræderlisten, jf. lovens § 90 og § 91, stk. 4.

10.6. Eventuel fornyet fintælling efter aflevering af valgbogen og underretning af kandidaterne

Efter Økonomi- og Indenrigsministeriets opfattelse er kommunevalgbestyrelsen ved kommunalbestyrelsesvalg og regionsvalgbestyrelsen ved regionsrådsvalg afskåret fra uden særlig anledning at foretage en fornyet gennemgang af stemmesedlerne, efter at valgopgørelsen er tilendebragt, valgbestyrelsens valgbog er underskrevet, og resultatet er meddelt kandidaterne. Såfremt der foreligger en begrundet mistanke om ikke ubetydelige fejl i forbindelse med stemmeoptællingen, og såfremt der er grund til at antage, at opgørelsen af resultatet af stemmeoptællingen og dermed eventuelt også opgørelsen af valgets resultat kan være urigtig, har valgbestyrelsen imidlertid som det organ, der er ansvarligt for en korrekt opgørelse af valget, efter ministeriets opfattelse *ret* – og efter omstændighederne *pligt* – til at iværksætte en fornyet fintælling, selvom valgopgørelsen er tilendebragt, valgbestyrelsens valgbog er underskrevet, og resultatet er meddelt kandidaterne. Den fornyede fintælling kan afhængig af fejls karakter enten omfatte alle stemmesedler eller bestemte grupper af stemmesedler.

Efter ministeriets opfattelse må der ved en stillingtagen til, hvorvidt kommunevalgbestyrelsen ved kommunalbestyrelsesvalg og regionsvalgbestyrelsen ved regionsrådsvalg har været berettiget til af egen drift at foretage en fornyet fintælling, lægges vægt på grovheden af fejlen og sandsynligheden for, at fejlen kan have haft betydning for udfaldet af valget. Hensynet til fasthed og bestemthed om kommunevalgbestyrelsens/regionsvalgbestyrelsens opgørelse må endvidere tillægges betydning ved denne vurdering således, at der må være tale om mistanke om grovere fejl, såfremt der er forløbet nogen tid, siden opgørelsen er tilendebragt, og kommunevalgbestyrelsens/regionalvalgbestyrelsens valgbog er underskrevet, og resultatet er meddelt kandidaterne.

Kommunevalgbestyrelsen har ved regionsrådsvalg en tilsvarende adgang som regionsvalgbestyrelsen til at foretage en fornyet fintælling. Selv om kommunevalgbestyrelsen ikke har ansvaret for opgørelsen af regionsrådsvalget, har kommunevalgbestyrelsen et selvstændigt ansvar for opgørelsen af resultatet af stemmeafgivningen i kommunen.

Efter ministeriets opfattelse har valgbestyrelsens formand som udgangspunkt ikke adgang til at træffe beslutning om afholdelse af fornyet fintælling. Valgbestyrelsens formand kan imidlertid som led i sin forberedelse af valgbestyrelsens møder iværksætte de fornødne undersøgelser, herunder fornyede optællinger af stemmesedlerne i det omfang, hvor dette er nødvendigt for at afklare, om der er grundlag for, at valgbestyrelsen eventuelt træffer beslutning om at iværksætte fornyet fintælling. Det er dog en forudsætning, at optællingen ikke har karakter af fornyet fintælling og at optællingen som nævnt sker som led i en undersøgelse af, om en mistanke om eventuelle fejl ved stemmeoptællingen kan begrunde en fornyet fintælling.

Det er som udgangspunkt ikke en betingelse, at den fornyede fintælling sker på ét sted under ledelse af henholdsvis kommunevalgbestyrelsen ved kommunalbestyrelsesvalg og regionsvalgbestyrelsen ved regionsrådsvalg. Valgbestyrelsen skal dog foretage den fornyede fintælling centralt, hvis der foreligger en begrundet mistanke om, at der ikke har været en ensartet bedømmelse af stemmesedlerne i de enkelte kommuner, herunder en ensartet bedømmelse af, hvorvidt en stemmeseddel er en personlig stemme eller en listestemme. Regionsvalgbestyrelsen kan således normalt godt bede kommunevalgbestyrelsen om at foretage den fornyede fintælling på regionsvalgbestyrelsens vegne, men regionsvalgbestyrelsen kan ikke pålægge kommunevalgbestyrelsen at foretage en sådan fornyet fintælling.

En fornyet fintælling skal i øvrigt efter ministeriets opfattelse foretages efter de samme regler som kommunevalgbestyrelsernes første fintælling, idet der dog kan ske de fornødne afvigelser, hvis den fornyede fintælling i modsætning til den første fintælling begrænses til kun at omfatte bestemte grupper af stemmesedler.

Den fornyede fintælling er derfor, også selv om den kun omfatter bestemte grupper af stemmesedler, offentlig og skal ligesom den første fintælling foregå i et lokale, der er offentligt tilgængeligt.

Med hensyn til spørgsmålet om offentliggørelse af tid og sted for den fornyede fintælling bemærkes, at den kommunale valglov ikke indeholder regler om, at kommunevalgbestyrelsen forud for den første fintælling skal bekendtgøre tid og sted for denne. For så vidt angår fornyet fintælling er det derimod ministeriets opfattelse, at kommunevalgbestyrelsen har en vis forpligtelse til, så vidt muligt, at offentlig-

gøre tid og sted for denne, f.eks. via kommunens hjemmeside. En sådan forpligtelse kan efter ministeriets opfattelse udledes af det forhold, at en fornyet fintælling ikke – i modsætning til kommunevalgbestyrelsens første fintælling – skal finde sted i alle tilfælde på en på forhånd fastsat dag, men alene efter nærmere beslutning herom. Offentligheden er derfor ikke på forhånd bekendt med, hverken at fintælling skal finde sted eller på hvilken dag, og har derfor heller ikke – som det er tilfældet for kommunevalgbestyrelsens første fintælling – anledning til selv at skaffe sig nærmere oplysninger om, hvor og hvornår fintællingen skal foretages.

10.7. Indsendelse af kopi af valgbogen til Økonomi- og Indenrigsministeriet

Kommunevalgbestyrelsen og regionsvalgbestyrelsen skal sende en kopi af deres valgbog for kommunalbestyrelsesvalget/regionsrådsvalget til Økonomi- og Indenrigsministeriet senest dagen efter valgets opgørelse, dvs. fredag den 22. november 2013. Se lovens § 88, stk. 3, og § 89, stk. 3. Har regionsvalgbestyrelsen foretaget fornyet fintælling, skal valgbogen for regionsrådsvalget dog sendes ind senest to dage efter, at regionsvalgbestyrelsen har modtaget stemmesedlerne fra kommunerne, jf. afsnit 10.1.

Ved »kopi« forstår en bekræftet fotokopi.

Valgbøgerne kan indsendes elektronisk til Økonomi- og Indenrigsministeriet i pdf-format eller lignende på mailadressen valg@oim.dk, eller pr. post til Økonomi- og Indenrigsministeriet, Jura - Valgheden, Slotsholmsgade 10-12, 1216 København K.

Samtidig bedes indsendt en annulleret stemmeseddel samt en fortegnelse over kandidater til valget.

Der skal *ikke* indsendes kopi af afstemningsbøgerne.

11. Fritagelse for valg og manglende valgbarhed som følge af straf

11.1. Fritagelse for valg

Enhver, der er valgbar, har pligt til at modtage valg. En valgt kandidat skal dog efter anmodning fritages for at modtage valg, hvis den valgte på grund af sin helbredstilstand, varetagelse af andet offentligt hverv, forretninger eller lignende har rimelig grund til at ønske sig fritaget for at modtage valg, se lovens § 92, stk. 2. At den pågældende er fyldt 60 år og/eller tidligere har været medlem af kommunalbe-

styrelsen/amtsrådet/regionsrådet i 2 hele sammenhængende perioder, er *ikke* en gyldig grund til at blive fritaget for at *modtage* valg, men alene fritagelsesgrund for at *opstille* til valg, jf. lovens § 5.

Anmodning om fritagelse for valg skal indgives skriftligt til den siddende kommunalbestyrelse/det siddende regionsråd senest 10 dage efter valgdagen, dvs. senest fredag den 29. november 2013, jf. lovens § 92, stk. 3. Kommunalbestyrelsen/regionsrådet tager stilling til anmodningen på et møde, der afholdes snarest efter fristens udløb. De nævnte myndigheders afslag på en anmodning om fritagelse for valg kan af den valgte indbringes for økonomi- og indenrigsministeren senest 14 dage efter, at afslaget er givet, jf. lovens § 92, stk. 4.

Såfremt en valgt kandidat fritages for at modtage valg, indtræder stedfortræderen efter reglerne i lovens § 91. Se lovens § 92, stk. 5.

11.2. Manglende valgbarhed som følge af straf

Den, der ved endelig dom eller vedtagelse af bøde er straffet for en handling, der i almindeligt omdømme gør vedkommende uværdig til at være medlem af kommunale og regionale råd, er ikke valgbar, se lovens § 4, stk. 1.

Enhver kan dog altid stille op som kandidat til valget uanset indsigelser om manglende valgbarhed på grund af straf, se lovens § 4, stk. 3.

Gør et medlem af den nyvalgte kommunalbestyrelse henholdsvis det nyvalgte regionsråd imidlertid gældende, at en kandidat på grund af straf ikke er valgbar, skal kommunalbestyrelsen/regionsrådet forelægge spørgsmålet for Valgbarhedsnævnet, som er nedsat af Økonomi- og Indenrigsministeriet og træffer afgørelse i spørgsmål om fortabelse på grund af straf for så vidt angår medlemskab af kommunale og regionale råd. Valgbarhedsnævnet afgør herefter, om medlemmet som følge af straf har mistet sin valgbarhed, se lovens § 101, stk. 1 og § 105, stk. 1.

Indsigelse mod en valgt kandidats valgbarhed på grund af straf skal fremsættes senest 3 måneder efter valgdagen. Indsigelse mod en stedfortræders valgbarhed skal fremsættes senest 2 måneder efter det første møde i kommunalbestyrelsen/regionsrådet, som stedfortræderen er indkaldt til, se lovens § 101, stk. 2 og 3.

Der er ingen formkrav til selve indberetningen til Valgbarhedsnævnet. Dog skal kopi af den endelige dom (herunder byretsdommen, hvis der er tale om en landsretsdom) eller det vedtagne bødeforelæg indsendes til Valgbarhedsnævnet sammen med indberetningen.

Kommunen/regionen kan til brug for indberetningen til Valgbarhedsnævnet anmode politiet om en straffeattest til offentlig brug (som indeholder de nævnte afgørelser), se § 22, stk. 1, nr. 13, i bekendtgørelse om behandling af personoplysninger i Det Centrale Kriminalregister (Kriminalregisteret)(BEK nr. 218 af 27. marts 2001). Bekendtgørelsen kan findes på retsinformation:

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=991#K6>.

Indberetningen til Valgbarhedsnævnet sendes elektronisk til Økonomi- og Indenrigsministeriet på mailadressen valg@oim.dk, eller pr. post til Økonomi- og Indenrigsministeriet, Jura - Valgbarhedsnævnet, Slotsholmsgade 10-12, 1216 København K. Sendes indberetningen elektronisk, skal den sendes med sikker e-mail, da den indeholder personfølsomme oplysninger.

Såfremt en valgt kandidat udtræder på grund af manglende valgbarhed, indtræder stedfortræderen efter reglerne i lovens § 91. Se lovens § 104.

12. Valgklager

Enhver vælger i kommunen/regionen kan klage over valget. Valgklager skal indgives skriftligt til den siddende kommunalbestyrelse/det siddende regionsråd senest ugedagen efter valgdagen, dvs. senest tirsdag den 26. november 2013. Se lovens § 93, stk. 1. Klager afgøres på et møde, der afholdes snarest efter klagefristens udløb. Enhver vælger i kommunen/regionen kan indbringe de nævnte myndigheders afgørelse af valgklager for økonomi- og indenrigsministeren senest 14 dage efter, at afgørelsen er meddelt klageren, jf. lovens § 94.

Hvis den endelige afgørelse af en klage over valget går ud på, at afstemningen erklæres ugyldig, skal der snarest muligt afholdes omvalg. Ved omvalg kan kun de personer, der havde valget og var optaget på valglisten på den almindelige valgdag, afgive stemme. Omvalg afholdes i øvrigt efter samme regler som valget på den almindelige valgdag. Se lovens § 95.

Hvis den endelige afgørelse af en valgklage går ud på, at et eller flere medlemmers valg erklæres ugyldigt, indtræder stedfortræderen efter reglerne i lovens § 91. Se lovens § 96.

13. Opbevaring og kassation af valgmateriale

Kommunevalgbestyrelsen opbevarer valgbogen til kommunalbestyrelsesvalget, afstemningsbøgerne, valglisterne, valgkortene, stemmesedlerne samt øvrigt valgmateriale, som kommunalbestyrelsen eller kommunevalgbestyrelsen har modtaget i forbindelse med kommunalbestyrelsesvalget, jf. lovens § 106, stk. 1. Tilsvarende opbevarer regionsvalgbestyrelsen valgbogen til regionsrådsvalget samt øvrigt valgmateriale, som regionsrådet eller regionsvalgbestyrelsen har modtaget i forbindelse med regionsrådsvalget. Har regionsvalgbestyrelsen foretaget en fornyet fintælling, opbevares stemmesedlerne til valget til regionsrådsvalget af regionsrådet, jf. § 106, stk. 2.

Når klagefristen er udløbet, og eventuelle klager over valget er endeligt afgjort, skal valglisterne, valgkortene, stemmesedlerne samt brevstemmematerialet tilintetgøres. Benyttes elektroniske valglistor og/eller elektroniske brevstemmeprotokoller, skal disse også tilintetgøres efter reglerne i lovens § 106, stk. 3.

Øvrigt valgmateriale, herunder valgbøgerne og afstemningsbøgerne, opbevares efter reglerne i arkivloven, jf. bekendtgørelser nr. 995 af 3. august 2010 om bevaring og kassation af arkivalier i kommunerne.

Tilintetgørelse af brevstemmer og opbevaring af brevstemmer, der modtages efter valgdagen, skal fortsat ske efter de principper, der var angivet i §§ 5 og 6 i tidligere cirkulære nr. 64 af 3. maj 1989 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning. Cirkulæret er nu erstattet af cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning.

Brevstemmer, der modtages efter valgdagen, men inden klagefristen er udløbet, og eventuelle klager over valget er endeligt afgjort, skal således som udgangspunkt tilintetgøres sammen med valglisterne, valgkortene og stemmesedlerne.

14. Afholdelse af udgifterne ved valget

Reglerne om afholdelse af udgifterne ved de kommunale og regionale valg står i lovens § 107.

Efter denne bestemmelse afholdes udgifterne ved de kommunale og regionale valg af kommunerne, se lovens § 107, stk. 1. Regionerne afholder dog udgifterne til de foranstaltninger, som efter loven påhviler regionsrådet eller regionens valgbestyrelse. Ved omvalg til regionsrådet afholdes samtlige udgifter til valget af regionen, se lovens § 107, stk. 2.

Bemærk, at kommunerne i henhold til en ændring af valglovgivningen i december 2012 (se lov nr. 1252 af 18. december 2012) fremover skal refundere staten udgifterne til det brevstemmemateriale, kommunen rekvirerer til brug for brevstemmeafgivningen i kommunen, se lovens § 107, stk. 3. Kommunerne vil derfor blive faktureret af Rosendahls Schultz Distribution for det materiale, der bestilles. Udgifterne til brevstemmemateriale til brug for brevstemmeafgivning på sygehuse, kriminalforsorgens anstalter og arresthusene, på skibe og havanlæg samt i udlandet

afholdes fortsat af Økonomi- og Indenrigsministeriet.

15. Formularer m.v. til brug ved valget

Formularer til kandidatlisters og anmeldelse af liste-forbund og/eller valgforbund, brevstemmemateriale og brevstemmeprotokoller kan købes hos Rosendahls Schultz Distribution, Herstedvang 10, 2620 Albertslund, tlf. 43 22 73 00, fax. 43 63 19 69, e-mail: distribution@rosendahls.dk.

Der kan hentes et skema til at ansøge om at brevstemme i hjemmet på Økonomi- og Indenrigsministeriets valghjemmeside: valg.oim.dk. Ansøgnings-skemaet findes i to udgaver – én med fortrykt frist for indlevering af ansøgningskemaet (til kommuner, der ikke ændrer ansøgningsfristen i forhold til loven) og én, hvor kommunen selv skal anføre fristen (til kommuner, der ønsker at forlænge ansøgningsfristen i forhold til loven).

Økonomi- og Indenrigsministeriet, den 29. august 2013

P.M.V.
E.B.

Hans B. Thomsen

/ Nicoline Nyholm Miller

**Oversigt over bekendtgørelser og cirkulærer, der finder anvendelse ved
de kommunale og regionale valg den 19. november 2013**

Oversigten vedrører bekendtgørelser og cirkulærer udstedt i medfør af lov kommunale og regionale valg, jf. lovbekendtgørelse nr. 127 af 11. februar 2013.

Bekendtgørelser

- Bekendtgørelse nr. 645 af 12. oktober 1989 om valgagitation, som ændret ved bekendtgørelse nr. 828 af 25. november 1998 (supplerer reglerne om plakatopsætning i lov om offentlige veje §§ 103 a og 103 b, jf. lovbekendtgørelse nr. 1048 af 3. november 2011, og lov om private fællesveje §§ 50 a og 50 b, jf. lov nr. 1537 af 21. december 2010 som ændret ved lov nr. 379 af 2. maj 2011)
- Bekendtgørelse nr. 127 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning på sygehuse
- Bekendtgørelse nr. 128 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i vælgernes hjem
- Bekendtgørelse nr. 129 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i kriminalforsorgens anstalter og arresthusene
- Bekendtgørelse nr. 130 af 19. februar 2009 om brevstemmeafgivning i visse boformer og boliger efter lov om social service og boliglovgivningen
- Bekendtgørelse nr. 671 af 4. juni 2013 om optagelse på valglisten til kommunale og regionale valg af statsborgere i en af de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union registreret i Udenrigsministeriets protokol (EU-diplomater)
- Bekendtgørelse nr. 994 af 12. august 2013 om stemmesedler til brug ved kommunale og regionale valg
- Bekendtgørelse nr. 998 af 12. august 2013 om bedømmelse af stemmesedler afgivet til kommunale og regionale valg

Cirkulærer

- Cirkulære nr. 54 af 8. maj 2001 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning

Oversigt over ændringer af reglerne om kommunale og regionale valg

Siden de kommunale og regionale valg den 17. november 2009 er lov om kommunale og regionale valg, jf. dagældende lovbekendtgørelse nr. 144 af 24. februar 2009, ændret ved § 6 i lov nr. 571 af 31. maj 2010, § 2 i lov nr. 1545 af 21. december 2010, § 2 i lov nr. 571 af 18. juni 2012, og § 5 i lov nr. 1252 af 18. december 2012.

Endvidere er den hidtidige bekendtgørelse om stemmesedler til brug ved kommunale og regionale valg og bekendtgørelsen om bedømmelse af stemmesedler afgivet til kommunale og regionale valg erstattet af nye bekendtgørelser, ligesom der er udstedt en bekendtgørelse om optagelse på valglisten til kommunale og regionale valg af statsborgere i en af de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union registreret i Udenrigsministeriets protokol (EU-diplomater), se nærmere nedenfor.

Ændringer i den kommunale og regionale valglov siden sidste kommunale og regionale valg den 17. november 2009

Ved § 6 i lov nr. 571 af 31. maj 2010 om ændring af integrationsloven og forskellige andre love (Udvidelse af personkredsen, styrket indsats over for ægtefælleforsørgede m.v.) ændredes betingelsen om 3 års forudgående uafbrudt fast bopæl i riget for at opnå valgret og valgbarhed til kommunale og regionale valg, der gælder for herboende udlændinge bortset fra nordiske statsborgere og statsborgere i de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union, til 4 års forudgående uafbrudt fast bopæl i riget. Betingelsen om et vist antal års forudgående uafbrudt fast bopæl i riget for herboende udlændinge bortset fra nordiske statsborgere og statsborgere i de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union blev imidlertid siden ændret tilbage igen fra 4 til de oprindelige 3 år ved § 2 i lov nr. 571 af 18. juni 2012 om ændring af udlændingeloven og lov om kommunale og regionale valg (Oprettelse af Udlændingenævnet samt valgret og valgbarhed til kommunale og regionale valg m.v.).

Ved § 2 i lov nr. 1545 af 21. december 2010 om ændring af lov om valg af danske medlemmer til Europa-Parlamentet og lov om kommunale og regionale valg (Valgret til og valgbarhed for EU-diplomater m.v.) blev den personkreds, der har valgret og valgbarhed ved kommunale og regionale valg, udvidet til også at omfatte statsborgere fra andre medlemsstater i Den Europæiske Union, der er registreret i Udenrigsministeriets protokol, dvs. udsendte diplomater og andet udsendt personale ved herværende udenlandske repræsentationer og udsendte embedsmænd ved internationale organisationer i Danmark samt deres medfølgende familiemedlemmer, der tilhører husstanden, jf. lovens § 1, stk. 2. Endvidere sikredes det, at også statsborgere fra de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union, der er registreret i Udenrigsministeriets protokol, kan optages på valglisten til kommunale og regionale valg, selvom de ikke er bopælsregistreret i CPR. De pågældende optages på valglisten i den kommune, hvor de har deres private bolig (adresse), og optagelsen sker første gang efter anmodning. De pågældende forbliver - i lighed med, hvad der gælder for andre herboende statsborgere fra de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union - optaget på valglisten uden fornyet anmodning, hvis de var optaget på valglisten i Danmark til det sidst afholdte Europa-Parlamentsvalg henholdsvis valg til kommunalbestyrelser og regionsråd, hvis de siden da uafbrudt har været registreret i Udenrigsministeriets protokol (og dermed i denne periode har måttet betragtes som herboende), og hvis de ikke har anmodet om at blive slettet af valglisten, jf. lovens § 7, stk. 1, 2. pkt., og stk. 2. De nærmere regler om optagelse på valglisten af EU-diplomater m.v. samt om disse personers anmeldelse af tilflytning til en anden kommune og fraflytning til udlandet findes i bekendtgørelse nr. 671 af 4. juni 2013 om optagelse på valglisten til kommunale og regionale valg af statsborgere i en af de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union registreret i Udenrigsministeriets protokol (EU-diplomater)(se nærmere nedenfor).

Ved § 2 i lov nr. 1252 af 18. december 2012 om ændring af lov om kommunernes styrelse, regionsloven, lov om valg til Folketinget, lov om valg af danske medlemmer til Europa-Parlamentet og lov om kommunale og

regionale valg (Særligt vederlag til næstformand i udvalg, diæter ved valg og folkeafstemninger samt frihed til senere frist for ansøgning om afstemning i hjemmet m.v.) indførtes en række ændringer af bl.a. den kommunale og regionale valglov. Kommunalbestyrelsen fik med lovændringen mulighed for at fastsætte en højere eller lavere diætsats end efter de tidligere gældende regler – eller ingen diæter – for virksomhed ved valg og folkeafstemninger til medlemmer af valgbestyrelsen, valgstyrelse og tilforordnede vælgere. Diætsatsen skal dog ligge inden for den samme overgrænse, som gælder for erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, jf. lovens § 18, stk. 3, 3. og 4. pkt. Endvidere fik kommunalbestyrelsen mulighed for at beslutte, at en ansøgning om at brevstemme i hjemmet inden for de gældende frister for brevstemmeafgivning skal kunne indgives inden for en senere frist end den, der som udgangspunkt følger af loven, jf. lovens § 60, stk. 4, 3. pkt. I overensstemmelse med praksis blev det desuden kodificeret, at enhver vælger, uden at der stilles krav om, at vælgeren er forhindret i at møde på afstemningsdagen, kan brevstemme i enhver kommune her i landet, jf. lovens § 59. Med lovændringen blev valghandlingens kvalitet og sikkerhed endvidere øget, bl.a. i form af styrkelse af vælgeridentifikationen på valgdagen ved at der stilles krav om, at vælgeren i alle tilfælde skal udsørges om sin fødselsdato, jf. lovens § 53, stk. 1, 4. pkt., samt i form af et krav om, at vælgeren ved brevstemmeafgivning lukker yderkuverten i overværelse af stemmemodtageren, jf. lovens § 67, stk. 3, 3. pkt. Herudover blev forbuddet mod valgagitation udstrakt til også at gælde brevstemmeafgivning, og blev i overensstemmelse med hidtil gældende praksis udstrakt til også at gælde anden form for holdningsmæssig påvirkning, jf. lovens § 67, stk. 8, og § 56, 3. pkt. Kommunerne blev desuden pålagt fremover at refundere statens udgifter til brevstemmemateriale til brug for brevstemmeafgivning i kommunen for at sikre en mere hensigtsmæssig ressourceanvendelse i kommunernes håndtering af brevstemmemateriale, jf. lovens § 107, stk. 3, 2. pkt. Herudover blev en modernisering af sprogbrugen i valglovgivningen gennemført således, at betegnelserne »folkeregister« og »folkeregistreret«, så vidt dette var muligt, er udgået af valglovgivningen og erstattet af passende betegnelser for enten den myndighed, der udøver en given beføjelse efter loven, eller for den form for bopælsregistrering i CPR, som er dækkende i forhold til en bestemt personkreds.

Nye eller ændrede bekendtgørelser af betydning for kommunale og regionale valg

I forlængelse af ovennævnte ændring af den kommunale og regionale valglov ved lov nr. 1545 af 21. december 2010, hvorved den personkreds, der har valgret og valgbarhed ved kommunale og regionale valg, blev udvidet til også at omfatte statsborgere fra andre medlemsstater i Den Europæiske Union, der er registreret i Udenrigsministeriets protokol m.v., blev *bekendtgørelse nr. 671 af 4. juni 2013 om optagelse på valglisten til kommunale og regionale valg af statsborgere i en af de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union registreret i Udenrigsministeriets protokol (EU-diplomater)* udstedt. Bekendtgørelsen fastsætter regler, herunder fremgangsmåde og frister, for indgivelse af ansøgning samt for kommunernes behandling af ansøgningerne og meddelelse af afgørelsen til de pågældende vælgere m.v.

Bekendtgørelse nr. 994 af 12. august 2013 om stemmesedler til brug ved kommunale og regionale valg træder i stedet for bekendtgørelse nr. 264 af 31. marts 2009 om stemmesedler til brug ved kommunale og regionale valg. Bekendtgørelsen fastsætter, at der til højre for hver kandidatlistebetegnelse og hvert kandidatnavn skal anføres en afkrydsningsrubrik (☐) af passende størrelse, der over for vælgeren angiver, hvor krydset skal sættes.

Bekendtgørelse nr. 998 af 12. august om bedømmelse af stemmesedler afgivet til kommunale og regionale valg træder i stedet for bekendtgørelse nr. 649 af 19. juni 2007 om bedømmelse af stemmesedler afgivet til kommunale og regionale valg. Bekendtgørelsen indeholder ændringer som følge af, at der på stemmesedlerne til højre for hver kandidatlistebetegnelse og hvert kandidatnavn skal anføres en afkrydsningsrubrik (☐). Bekendtgørelsen fastsætter at afmærkning af stemmesedlen uden for afkrydsningsrubrikkerne ikke medfører ugyldighed, hvis afmærkningen i øvrigt er gyldig efter bestemmelserne i bekendtgørelsen.

Bekendtgørelse om stemmesedler til brug ved kommunale og regionale valg

(uden bilag)

I medfør af § 49 i lov om kommunale og regionale valg, jf. lovbekendtgørelse nr. 127 af 11. februar 2013, fastsættes:

§ 1. Stemmesedlerne skal være af karton eller svært papir med en gramvægt på mindst 120 g/m². Stemmesedlerne til kommunalbestyrelsesvalg skal være trykt på hvidt materiale. Stemmesedlerne til regionsrådsvalg skal være trykt på gult materiale.

Stk. 2. Stemmesedlerne skal ved anbragte knæk være til at sammenfolde således, at de kan nedlægges af vælgerne i stemmekassen, uden at nogen kan se, hvorledes der er stemt.

§ 2. Øverst på stemmesedlerne anføres med store, fede typer:

- 1) I Københavns Kommune ordet »Borgerrepræsentantvalget« med tilføjelse af årstallet for valget.
- 2) I de øvrige kommuner ordet »Kommunalbestyrelsesvalget« eller ordet »Byrådsvalget« alt efter, hvilken benævnelse der er fastsat for kommunalbestyrelsen i kommunens styrelsesvedtægt, med tilføjelse af årstallet for valget.
- 3) I regionerne ordet »Regionsrådsvalget« med tilføjelse af årstallet for valget.

Stk. 2. Umiddelbart under det i stk. 1 anførte ord samt årstal anføres kommunens henholdsvis regionens navn.

Stk. 3. Umiddelbart under kommunens henholdsvis regionens navn og umiddelbart over den fede, vandrette streg, der er nævnt i § 3, stk. 3, 3. pkt., anføres med almindelige typer: »Sæt x i én af afkrydningsrubrikkerne til højre for en listebetegnelse (et partinavn) eller et kandidatnavn. Sæt kun ét x på stemmesedlen«. Umiddelbart til højre for denne tekst indsættes en illustration af en hånd, der holder en blyant med blyantspidsen pegende på en afkrydset rubrik.

§ 3. Stemmesedlerne skal indeholde et særskilt felt for hver af de godkendte kandidatlisters. Kandidatlisters, der har indgået listeforbund, anføres

dog i samme felt, jf. § 10. Felterne anbringes under hinanden i alfabetisk rækkefølge efter kandidatlisternes bogstavbetegnelse. Kandidatlisters, der ikke er tildelt nogen bogstavbetegnelse, jf. lovens § 36, anføres nederst på stemmesedlerne i alfabetisk rækkefølge efter deres listebetegnelse.

Stk. 2. Hvis flere kandidatlisters er tildelt samme bogstavbetegnelse, anføres de pågældende kandidatlisters i indbyrdes rækkefølge efter det tal, der er tilføjet bogstavbetegnelsen, jf. dog § 10, stk. 4.

Stk. 3. Felterne skal adskilles fra hinanden ved en fed, vandret streg. Også det øverste og nederste felt skal henholdsvis begyndes og afsluttes med en fed, vandret streg. Den fede, vandrette streg, hvormed det øverste felt begyndes, skal være dobbelt så fed som de øvrige fede, vandrette streger.

§ 4. Øverst i hvert felt anføres med fede typer kandidatlistens bogstavbetegnelse efterfulgt af et punktum. Bogstavbetegnelsen skal anbringes umiddelbart inden for stemmesedlens venstre kant. Hvis flere kandidatlisters er tildelt samme bogstavbetegnelse, anføres desuden det tal, som valgbestyrelsen har føjet til bogstavbetegnelsen. Til højre for bogstavbetegnelsen anføres listebetegnelsen ligeledes med fede typer.

Stk. 2. Yderst til højre for listebetegnelsen anbringes med halvfede streger en afkrydningsrubrik. Afkrydningsrubrikken skal være adskilt fra stemmesedlens højre kant. Afkrydningsrubrikken skal have en sådan størrelse, at der er rigelig plads til at sætte et kryds.

§ 5. Under bogstavbetegnelsen og listebetegnelsen, jf. § 4, anføres, adskilt ved en halvfed, vandret streg, navnene på de kandidater, der er opført på kandidatlisten. Navnene anføres med almindelige typer og adskilles fra hinanden med tynde, vandrette streger.

Stk. 2. Kandidaternes navne anføres i den rækkefølge, hvori de er anført på kandidatlisten enten

under hinanden eller i kolonner ved siden af hinanden, jf. § 9.

Stk. 3. Hvis kandidaterne er opstillet i en bestemt rækkefølge (partiliste), sættes foran kandidaternes navne et nummer, der angiver denne rækkefølge. Nummeret anføres med arabertal efterfulgt af et punktum. Er kandidaterne sideordnet opstillet, sættes ingen numre.

§ 6. Kandidaternes navne anføres med fornavne eller forbogstaver først.

Stk. 2. Kandidaterne skal anføres på stemmesedlerne med deres fulde navn, medmindre de på kandidatlisten har angivet, hvordan navnet ønskes anført. Kandidatens efternavn eller mellemnavn samt mindst ét fornavn eller forbogstav skal altid anføres. Kun mellem- og efternavne, som kandidaten er berettiget til at føre efter navneloven, eller mellemnavne, som er registreret i Det Centrale Personregister (CPR), kan anføres på stemmesedlen. I stedet for fornavnet kan anføres et kaldenavn, der er afledt af fornavnet.

Stk. 3. Navnene anføres begyndende umiddelbart inden for stemmesedlens venstre kant.

§ 7. I tilfælde, hvor valgbestyrelsen skønner, at der kan ske forveksling af kandidaternes navne, skal der i forlængelse af navnene anføres en kortfattet betegnelse på enten stilling eller bopæl for de pågældende kandidater. I andre tilfælde må kandidaternes stilling eller bopæl ikke anføres, jf. dog § 8.

§ 8. På stemmesedlerne til valget til en kommunalbestyrelse skal, såfremt en kandidatliste anmoder herom, i forlængelse af eller under navnene på kandidatlistens kandidater anføres betegnelsen for den geografiske lokalitet, hvor vedkommende kandidat har sin bopæl.

Stk. 2. På stemmesedlerne til valget til et regionsråd skal, såfremt en kandidatliste anmoder herom, i forlængelse af eller under navnene på kandidatlistens kandidater anføres betegnelsen for den kommune eller den geografiske lokalitet, hvor vedkommende kandidat har sin bopæl.

Stk. 3. Skriftlig anmodning om anførelse af den i stk. 1 henholdsvis stk. 2 nævnte betegnelse på stemmesedlerne skal indleveres til valgbestyrelsens formand samtidig med indleveringen af kandidatlisten. Anmodningen skal for hver enkelt kandidat indeholde oplysning om den i stk. 1 henholdsvis stk. 2 nævnte betegnelse, der ønskes anført på stemmesedlerne. Anmodningen skal for

hver kandidatliste være underskrevet af alle stillede og kandidater på kandidatlisten. Anmodningen kan ikke tilbagekaldes.

Stk. 4. Indeholder den i stk. 3 nævnte skriftlige anmodning for en eller flere kandidater ikke de i stk. 3, 2. pkt., anførte oplysninger, skal den eller de pågældende kandidater på stemmesedlerne anføres med postdistriktet for den adresse, hvor den eller de pågældende kandidater er bopælsregistreret i Det Centrale Personregister (CPR), jf. dog stk. 5, eller for så vidt angår regionsrådsvalg med navnet på den kommune, hvor den eller de pågældende kandidater er bopælsregistreret i Det Centrale Personregister (CPR), jf. dog stk. 5. Valgbestyrelsen træffer afgørelse herom.

Stk. 5. For så vidt angår kandidater, der er statsborgere i en af de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union og registreret i Udenrigsministeriets protokol (EU-diplomater), skal den eller de pågældende kandidater anføres på stemmesedlerne med postdistriktet for den adresse, hvor den eller de pågældende kandidater har deres private bolig, eller for så vidt angår regionsrådsvalg med navnet på den kommune, hvor den eller de pågældende kandidater har deres private bolig (adresse).

§ 9. Yderst til højre for hver enkelt kandidats navn samt en eventuel betegnelse for stilling eller bopæl, jf. § 7, eller den geografiske lokalitet eller kommune, hvor vedkommende kandidat har sin bopæl, jf. § 8, stk. 1 og 2, anbringes med halvfede streger en afkrydsningsrubrik. Afkrydsningsrubrikken skal være adskilt fra stemmesedlens højre kant. Afkrydsningsrubrikken skal have en sådan størrelse, at der er rigelig plads til at sætte et kryds.

§ 10. Valgbestyrelsen kan beslutte, at kandidaternes navne inden for hvert felt skal opføres i to eller flere lodrette kolonner.

Stk. 2. Hvis det besluttes at opføre kandidaternes navne i to eller flere kolonner, skal navnene på samtlige kandidater fordeles ligeligt mellem kolonnerne, der skal adskilles fra hinanden med meget fede, lodrette streger. De rubrikker til kandidaternes navne, der således dannes, skal alle være lige brede. En beslutning om at opføre kandidaternes navne i to eller flere kolonner skal omfatte kandidaterne for samtlige kandidatlistes på stemmesedlen. I de enkelte kolonner skal kandidaternes navne anføres som angivet i §§ 5-8.

Stk. 3. Yderst til højre for hver enkelt kandidats navn samt en eventuel betegnelse for stilling eller

bopæl, jf. § 7, eller den geografiske lokalitet eller kommune, hvor vedkommende kandidat har sin bopæl, jf. § 8, stk. 1 og 2, anbringes inden for hver kolonne med halvfede streger en afkrydsningsrubrik. Afkrydsningsrubrikken skal være adskilt fra kolonnens højre kant. Afkrydsningsrubrikken skal have en sådan størrelse, at der er rigelig plads til at sætte et kryds. Rubrikkerne til kandidaternes navne skal have en sådan bredde, at der til højre for hver enkelt kandidats navn samt en eventuel betegnelse for stilling eller bopæl, jf. § 7, eller den geografiske lokalitet eller kommune, hvor vedkommende kandidat har sin bopæl, jf. § 8, stk. 1 og 2, er rigelig plads til at indsætte en afkrydsningsrubrik.

§ 11. Kandidatlister, der har indgået listeforbund, anføres i samme felt på stemmesedlen. I feltet anføres øverst med fede typer kandidatlisternes fælles bogstavbetegnelse efterfulgt af et punktum og kandidatlisternes fælles listebetegnelse.

Stk. 2. Mellem den fælles listebetegnelse og stemmesedlens højre kant anbringes med halvfede streger en afkrydsningsrubrik. Afkrydsningsrubrikken skal være adskilt fra stemmesedlens højre kant. Afkrydsningsrubrikken skal have en sådan størrelse, at der er rigelig plads til at sætte et kryds.

Stk. 3. De enkelte kandidatlister inden for listeforbundet anføres indbyrdes adskilt ved halvfede, lodrette streger i hver sin rubrik ved siden af hinanden umiddelbart under den fælles bogstav- og listebetegnelse og adskilt herfra ved en halvfed, vandret streg. For hver kandidatliste anføres med halvfede typer det tal, som valgbestyrelsen har føjet til den fælles bogstavbetegnelse, efterfulgt af et punktum og en eventuelt anmeldt betegnelse på et særligt lokalt eller andet tilhørsforhold, der ligeledes skal anføres med halvfede typer. Umiddelbart herunder og adskilt ved en halvfed, vandret streg anføres navnene på kandidatlistens kandidater, der indbyrdes skal være adskilt med tynde, vandrette streger.

Stk. 4. Rubrikkerne til de enkelte kandidatlister inden for listeforbundet anbringes i vandret rækkefølge fra venstre til højre. Hvis stemmesedlen herved vil få en uhensigtsmæssig bredde, kan valgbestyrelsen beslutte, at rubrikkerne skal anbringes i to eller om fornødent flere rækker under hinanden adskilt af halvfede, vandrette streger.

Stk. 5. Yderst til højre for hver enkelt kandidats navn samt en eventuel betegnelse for stilling eller

bopæl, jf. § 7, eller den geografiske lokalitet eller kommune, hvor vedkommende kandidat har sin bopæl, jf. § 8, stk. 1 og 2, anbringes inden for hver af de i stk. 3 og 4 nævnte rubrikker med halvfede streger en afkrydsningsrubrik. Afkrydsningsrubrikken skal være adskilt fra rubrikkens højre kant. Afkrydsningsrubrikken skal have en sådan størrelse, at der er rigelig plads til at sætte et kryds. Rubrikkerne til de enkelte kandidatlister skal have en sådan bredde, at der til højre for hver enkelt kandidats navn samt en eventuel betegnelse for stilling eller bopæl, jf. § 7, eller den geografiske lokalitet eller kommune, hvor vedkommende kandidat har sin bopæl, jf. § 8, stk. 1 og 2, er rigelig plads til at indsætte en afkrydsningsrubrik.

Stk. 6. Hvis ikke alle kandidatlister med samme bogstav- og listebetegnelse deltager i listeforbundet, skal de kandidatlister, der har indgået listeforbund, anføres på den ovenfor i stk. 2 angivne måde i samme felt forud for de kandidatlister med samme bogstav- og listebetegnelse, der ikke deltager i listeforbundet. De sidstnævnte kandidatlister skal anføres på den i § 4 angivne måde i felter for sig og adskilt fra de forudgående ved en fed, vandret streg.

§ 12. Samtlige afkrydsningsrubrikker på stemmesedlen skal have samme størrelse.

Stk. 2. Hver enkelt afkrydsningsrubriks venstre og højre kant skal flugte med de andre afkrydsningsrubrikkers venstre henholdsvis højre kanter.

Stk. 3. Hvis kandidaternes navne på stemmesedlen er opført i to eller flere kolonner, jf. § 10, stk. 1, eller de enkelte kandidatlister inden for et listeforbund er anført i hver sin rubrik, jf. § 11, stk. 3 og 4, skal afkrydsningsrubrikkerne i kolonnen eller rubrikken yderst til højre på den i stk. 2 angivne måde flugte med afkrydsningsrubrikkerne i de felter, hvor der kun er én kolonne. Afkrydsningsrubrikkerne i den eller de øvrige kolonner eller rubrikker skal flugte med afkrydsningsrubrikkerne i samme kolonne henholdsvis rubrik på den i stk. 2 angivne måde.

§ 13. Alle de vandrette streger, der er nævnt i bekendtgørelsen, skal gå tværs over stemmesedlen fra kant til kant.

§ 14. Ud over det, der er nævnt i de foregående paragraffer, må intet ord eller bogstav og intet navn, tal eller tegn være påført nogen stemmeseddel ved tryk eller ved skrift eller på anden måde.

§ 15. Bekendtgørelsen træder i kraft den 15. august 2013.

Stk. 2. Samtidig ophæves bekendtgørelse nr. 264 af 31. marts 2009 om stemmesedler til brug ved kommunale og regionale valg.

Økonomi- og Indenrigsministeriet, den 12. august 2013

P.M.V.
E.B.
Hans B. Thomsen

/ Nicoline Nyholm Miller

Udsnit af en stemmeseddel og bemærkninger hertil

<h2>Kommunalbestyrelsesvalget 201X</h2> <h3>Kattegat Kommune</h3>	
<p>Sæt x i én af afkrydsningsrubrikkerne til højre for en listebetegnelse (partinavn) eller et kandidatnavn Sæt kun ét x på stemmesedlen</p>	
<p>A. Socialdemokratiet ☐</p>	
	
<p>L. De Tværpolitiske ☐</p>	
<p>1. Øvre Torp ☐</p>	<p>2. Nedre Torp ☐</p>
1. Helge Jensen, gårdejer ☐	1. Niels Sørensen ☐
2. Ria Andersen ☐	2. Ole Hansen, Torpevang ☐
3. Hans Hansen ☐	3. Jens Jensen ☐
4. Hanne Christensen ☐	4. Jenny Hansen ☐
3. Ungdomslisten ☐	4. Krogeløkke ☐
Hans K. Nielsen ☐	1. Agnes Pedersen ☐
Else Steen Christensen ☐	2. O. Jensen ☐
Ole Hansen, Hørhaven ☐	
Lars Larsen ☐	
Lene Larsen ☐	
<p>M. De Tværpolitiske ☐</p>	
Marie Petersen ☐	
Helge Jensen, lærer ☐	
Otto Sørensen ☐	
Niels Pedersen ☐	
Chr. H. Andersen ☐	
Helge Christensen ☐	
Otto Ole Hansen ☐	
S. Sørensen ☐	
Gerda Bang ☐	
Arne Andersen ☐	
Anna Larsen ☐	

Bemærkninger til det viste udsnit af en stemmeseddel

Som eksempel til illustration af, hvordan en stemmeseddel kan se ud, er vist et udsnit af en fiktiv stemmeseddel i en kommune, hvis kommunalbestyrelse består af ni medlemmer. Der er kun medtaget det antal kandidatlistes, som er nødvendigt for at illustrere de forskellige opstillingsformer i forhold til liste- og valgforbund m.v.

Som nævnt i afsnit 6.9.1. i vejledningen er der gennemført en ændring af reglerne om stemmesedler til kommunal- og regionalvalg (se stemmeseddelbekendtgørelsen i *bilag 3*), der indebærer, at der fremover skal indsættes en afkrydsningsrubrik ud for hvert kandidatlistenavn og ud for hver kandidat. Det indebærer bl.a. en ændring af den vejledning om stemmeafgivningen, som er angivet øverst på stemmesedlen efter angivelsen af det pågældende valg og årstal, se nedenfor.

For oven på stemmesedlen efter overskriften ”Kommunalbestyrelsesvalget 201x Kattegat Kommune”, men før listefelterne er anført teksten ”Sæt kryds i én af afkrydsningsrubrikkerne til højre for en listebetegnelse (et partinavn) eller et kandidatnavn. Sæt kun ét x på stemmesedlen”, jf. § 2, stk. 3, i bekendtgørelse nr. 994 af 12. august 2013 om stemmesedler til brug ved kommunale og regionale valg. Umiddelbart til højre for denne tekst er indsat en illustration af en hånd, der holder en blyant med blyantspidsen pegende på en afkrydset rubrik.

Bemærk endvidere, at den fede vandrette streg, der adskiller vejledningsteksten fra det øverste listefelt på stemmesedlerne – dvs. den fede vandrette streg, hvormed det øverste felt (feltet for A. Socialdemokratiet) begyndes – er *dobbelt så fed* som de fede, vandrette streger, der i øvrigt afgrænser de forskellige kandidatlisters felter (bekendtgørelsens § 3, stk. 3). Det første kandidatlistenavnefelt (A. Socialdemokratiet) forekommer umiddelbart efter den dobbelte fede streg, der adskiller vejledningsteksten fra kandidatlistenavnefeltet.

Der er ikke i bekendtgørelsen fastsat regler for afstanden mellem de forskellige streger, der adskiller kandidaterne indbyrdes samt størrelsen af kandidatlistenavnefelterne m.v. Afstanden mellem de streger, der adskiller de enkelte kandidaters navne, bør dog ikke være mindre end 5 mm. Endvidere bør afstanden mellem stregerne, der er anbragt over og under kandidatlisternes bogstavbetegnelse og navn, ikke være mindre end 1 cm.

Udsnittet af stemmesedlen omfatter fem kandidatlistes, der alle har samme listebetegnelse. De fire første kandidatlistes har til listebetegnelsen en tilføjelse, der angiver et særligt lokalt eller andet tilhørsforhold. De har efter anmodning fået tildelt samme bogstavbetegnelse og har derefter anmeldt listeforbund. Den femte kandidatliste har ikke anmodet om at få tildelt samme bogstavbetegnelse som de øvrige fire og er derfor blevet tildelt en særskilt bogstavbetegnelse.

Det forudsættes i eksemplet, at ingen af de nævnte fem kandidatlistes har eneret til listebetegnelsen. Såfremt det ved endelig dom er fastslået eller der i øvrigt er grund til at antage, at en af kandidatlistes har eneret til listebetegnelsen, kan listebetegnelsen kun anvendes af de andre kandidatlistes, hvis indehaveren af eneretten har samtykket heri, jf. afsnit 6.5. ovenfor.

De fire listes, der har indgået listeforbund, er opført på stemmesedlen som foreskrevet i lovens § 46, stk. 3, jf. § 11 i bekendtgørelsen om stemmesedler til kommunale og regionale valg.

For at undgå, at stemmesedlen får en u hensigtsmæssig bredde, er de fire kandidatlistes rubrikker anbragt i to rækker under hinanden, jf. bekendtgørelsens § 11, stk. 3. I første række er i vandret rækkefølge anbragt listeserne med numrene 1 og 2 og i anden række er i vandret rækkefølge anbragt listeserne med numrene 3 og 4.

På de fire kandidatlistes, der har indgået listeforbund, er i alt opstillet 15 kandidater. Det maksimalt tilladte antal kandidater på kandidatlistes, der indgår listeforbund, er 8 mere, end der skal vælges, dvs. i dette tænkte eksempel 17, jf. den kommunale og regionale valglovs § 21, stk. 2.

På den 5. kandidatliste er opstillet 11 kandidater. Det maksimalt tilladte antal kandidater er 4 mere, end der skal vælges, dvs. i dette tilfælde 13, jf. den kommunale og regionale valglovs § 21, stk. 1.

For de kandidatlistes, hvor kandidaterne er opstillet i en bestemt rækkefølge (partiliste), er ud for kandidaternes navne sat et nummer, der angiver denne rækkefølge. For de kandidatlistes, der har sideordnet opstilling, er der ikke sat numre ud for kandidaternes navne.

Som det vil ses, har kandidaterne i to tilfælde samme navn, henholdsvis Helge Jensen og Ole Hansen. I disse tilfælde - og i andre tilfælde, hvor valgbestyrelsen skønner, at der kan ske forveksling af kandidaternes navne - skal der i forlængelse af navnene anføres en kortfattet betegnelse på enten stilling eller bopæl på de pågældende kandidater, jf. § 7, stk. 1, i bekendtgørelsen om stemmesedler til brug ved kommunale valg. Efter de to personer, der hedder Helge Jensen, er tilføjet deres stilling som henholdsvis gårdejer og lærer, hvorimod der efter de to personer, der hedder Ole Hansen, er tilføjet deres bopæl i henholdsvis Torpevang og Hørhaven.

Det forudsættes i eksemplet, at ingen af de viste kandidatlistes har anmodet om, at en betegnelse for lokaliteten for kandidatlistens kandidaters bopæl anføres på stemmesedlerne, jf. § 8 i bekendtgørelsen om stemmesedler til kommunale og regionale valg.

Bekendtgørelse om optagelse på valglisten til kommunale og regionale valg af statsborgere i en af de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union registreret i Udenrigsministeriets protokol (EU-diplomater)

I medfør af § 8, stk. 5, i lov om kommunale og regionale valg, jf. lovbekendtgørelse nr. 127 af 11. februar 2013, fastsættes:

Kapitel 1

Betingelser for optagelse på valglisten

§ 1. Statsborgere i en af de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union, som ikke er tilmeldt Det Centrale Personregister, som er registreret i Udenrigsministeriets protokol, som har valget til kommunalbestyrelsen og regionsrådet i henhold til lovens § 1, stk. 2, og som ikke optages automatisk på valglisten i medfør af lovens § 7, stk. 2, optages efter ansøgning på valglisten, hvis

- 1) de senest 1. oktober i valgåret opfylder valgretsbetingelserne efter lovens § 1, stk. 2 og 3, bortset fra aldersbetingelsen,
- 2) de indgiver ansøgning om optagelse på valglisten efter reglerne i § 2, stk. 1-4, og §§ 3-5, og
- 3) afgørelse om optagelse på valglisten er truffet senest mandag 15 dage før valgdagen.

Stk. 2. Statsborgere i en af de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union, som ikke er tilmeldt Det Centrale Personregister, som har valget til kommunalbestyrelsen og regionsrådet i henhold til lovens § 1, stk. 2, og som i perioden fra og med den 24. september i valgåret til og med mandag 15 dage før valgdagen bliver registreret i Udenrigsministeriets protokol eller i øvrigt opfylder valgretsbetingelserne i lovens § 1, stk. 2 og 3, bortset fra aldersbetingelsen, optages efter ansøgning på valglisten, hvis de

- 1) senest mandag 15 dage før valgdagen opfylder valgretsbetingelserne efter lovens § 1, stk. 2 og 3, bortset fra aldersbetingelsen,
- 2) indgiver ansøgning om optagelse på valglisten efter reglerne i § 2, stk. 1-3 og stk. 5, §§ 3-5, og
- 3) afgørelse om optagelse på valglisten er truffet senest mandag 15 dage før valgdagen.

Kapitel 2

Indgivelse af ansøgning og ansøgningsfrist

§ 2. Ansøgning om optagelse på valglisten indgives til kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor ansøgeren på ansøgningstidspunktet har sin private bolig (adresse).

Stk. 2. Ansøgning kan indgives ved personlig henvendelse eller pr. post, telefax eller e-post. Ansøgning kan dog kun indgives pr. e-post, hvis den kan indgives under de fornødne tekniske og organisatoriske sikkerhedsforanstaltninger, jf. § 41, stk. 3, i lov om behandling af personoplysninger og de i medfør af denne lov udstedte retsfor skrifter herom (sikker e-post).

Stk. 3. Ansøgning kan tidligst indgives 1. august i valgåret.

Stk. 4. Ansøgning fra ansøgere omfattet af § 1, stk. 1, skal indgives senest 1. oktober i valgåret. Hvis den 1. oktober i valgåret er en lørdag eller søndag eller anden helligdag, fremrykkes fristen til den umiddelbart forudgående søgnedag, som ikke er en lørdag.

Stk. 5. Ansøgning fra ansøgere omfattet af § 1, stk. 2, skal indgives senest kl. 12 mandag 15 dage før valgdagen.

§ 3. Hvis en ansøgning indgives efter udløbet af de i § 2, stk. 4 og 5, nævnte frister, kan ansøgeren ikke optages på valglisten.

Kapitel 3

Ansøgningens indhold

§ 4. Ansøgningen skal indgives på et ansøgningsskema, der er godkendt af Økonomi- og Indenrigsministeriet.

Stk. 2. Ansøgningen skal være dateret og underskrevet af ansøgeren og skal indeholde

- 1) ansøgerens fulde navn,
- 2) ansøgerens fødselsdato,
- 3) ansøgerens statsborgerskab,
- 4) ansøgerens private bolig (adresse) i Danmark, og

5) en dateret attestations fra Udenrigsministeriet, der bekræfter, at den pågældende er optaget i Udenrigsministeriets protokol, samt

6) en erklæring på tro og love fra ansøgeren om, at vedkommende ikke er under værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6.

§ 5. Hvis ansøgning ikke er indgivet i overensstemmelse med reglerne i § 4, kan ansøgeren ikke optages på valglisten, medmindre eventuelle mangler eller uoverensstemmelser er afhjulpnet senest mandag 15 dage før valgdagen.

Kapitel 4

Behandling af ansøgningen

§ 6. Kommunalbestyrelsen skal snarest muligt efter modtagelsen af en ansøgning undersøge, om den er indgivet rettidigt, jf. § 2, stk. 4 og 5, og i bekræftende fald tillige, om

1) ansøgeren senest den 1. oktober i valgåret, jf. § 1, stk. 1, henholdsvis mandag 15 dage før valgdagen, jf. § 1, stk. 2, er statsborger i en af de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union,

2) ansøgeren er fyldt 18 år senest på valgdagen, samt om

3) ansøgningskemaet er korrekt udfyldt og underskrevet af ansøgeren, jf. § 4, herunder om der er givet oplysning om ansøgerens fulde navn, fødselsdato, statsborgerskab, private bolig (adresse) i Danmark, om der foreligger en dateret attestations fra Udenrigsministeriet, der bekræfter, at vedkommende er optaget i Udenrigsministeriets protokol, samt om ansøgeren har underskrevet erklæringen om, at vedkommende ikke er under værgemål med fratagelse af den retlige handleevne.

Stk. 2. Hvis ansøgningskemaet er mangelfuldt udfyldt, og/eller dateret attestations fra Udenrigsministeriet ikke foreligger, og disse mangler ikke umiddelbart kan afhjælpes, skal kommunalbestyrelsen snarest muligt give ansøgeren skriftlig meddelelse herom med henblik på, at eventuelle mangler eller uoverensstemmelser kan blive afhjulpnet henholdsvis berigtiget.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med skriftlig meddelelse efter stk. 2 gøre ansøgeren opmærksom på, at eventuelle mangler eller uoverensstemmelser skal være afhjulpnet senest mandag 15 dage før valgdagen, jf. § 5, stk. 1.

§ 7. Hvis ansøgningen er indgivet til kommunalbestyrelsen i en anden kommune end den, hvor ansøgeren har sin private bolig (adresse) på ansøgningstidspunktet, skal kommunalbestyrelsen snarest muligt videresende ansøgningen til denne kommune, der, forudsat ansøgningen er indgivet rettidigt til førstnævnte kommunalbestyrelse, skal behandle ansøgningen efter reglerne om rettidigt indgivne ansøgninger.

Kapitel 5

Afgørelse vedrørende ansøgning om optagelse på valglisten

§ 8. Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om, hvorvidt en ansøger opfylder betingelserne for optagelse på valglisten, jf. §§ 1-5. Opfylder en ansøger betingelserne for optagelse på valglisten, skal ansøgningen imødekommes. Afgørelsen skal træffes senest mandag 15 dage før valgdagen.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsens afgørelse kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

§ 9. Hvis der er indgivet ansøgning fra en person, der optages på valglisten i medfør af lovens § 7, stk. 2, giver kommunalbestyrelsen den pågældende meddelelse om, at optagelse på valglisten vil ske automatisk.

Kapitel 6

Underretning af ansøgeren

§ 10. I tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om imødekommelse af en ansøgning om optagelse på valglisten, jf. § 8, underretter kommunalbestyrelsen skriftligt ansøgeren herom, jf. stk. 2.

Stk. 2. Underretningen til ansøgeren skal, ud over oplysning om ansøgerens optagelse på valglisten, indeholde oplysning om

1) at afgørelsen gælder for førstkommande og fremtidige kommunale og regionale valg, så længe ansøgeren opfylder valgrets-betingelserne efter lovens § 1, stk. 2 og 3, og indtil ansøgeren anmoder om at blive slettet af valglisten eller fraflytter landet, jf. lovens § 7, stk. 2,

2) at en eventuel anmodning om at blive slettet fra valglisten skal indgives senest mandag 15 dage før valgdagen for at få virkning for det førstkommande kommunale og regionale valg,

3) at ansøgeren ved flytning til en anden kommune med henblik på at blive optaget på valg-

listen til kommunale og regionale valg i tilflytningskommunen og blive slettet fra valglisten i fraflytningskommunen skal meddele tilflytningskommunen, at den pågældende har optaget privat bolig (adresse) i tilflytningskommunen,

4) at ansøgeren ved fraflytning til udlandet skal give den kommune, hvor vedkommende er optaget på valglisten, besked herom fra 4 uger før udrejse og senest på udrejsedatoen med henblik på slettelse fra valglisten.

Kapitel 7

Gyldigheden af optagelse på valglisten og slettelse fra valglisten

§ 11. Afgørelser om optagelse på valglisten gælder, så længe den pågældende opfylder valgretsbetingelserne i lovens § 1, stk. 2 eller 3. Opfylder den pågældende ikke længere valgretsbetingelserne i lovens § 1, stk. 2 eller 3, sletter kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor vedkommende er optaget på valglisten, den pågældende af valglisten.

Stk. 2. Afgørelser om optagelse på valglisten ophører med at have gyldighed, hvis den pågældende indgiver skriftlig anmodning til kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor den pågældende har sin private bolig (adresse), om at blive slettet fra valglisten, jf. lovens § 7, stk. 2, nr. 3. En eventuel anmodning om at blive slettet fra valglisten skal indgives senest mandag 15 dage før valgdagen for at få virkning for det førstkommende kommunale og regionale valg. Kommunalbestyrelsen i den pågældende kommune sletter den pågældende af valglisten og skal give skriftlig underretning til den pågældende om, at pågældende efter anmodning er blevet slettet af valglisten.

Stk. 3. Afgørelser om optagelse på valglisten ophører endvidere med at have gyldighed, hvis den pågældende fraflytter landet. Fraflytning af landet skal meddeles den kommune, hvor den pågældende statsborger efter anmodning er optaget på valglisten og har sin private bolig (adresse). Kommunalbestyrelsen i den pågældende kommune sletter den pågældende af valglisten. Meddelelse herom kan ske fra fire uger før fraflytning til udlandet og skal senest ske på udrejsedatoen.

Stk. 4. Reglerne i stk. 1-3 ovenfor gælder tilsvarende for vælgere, der automatisk optages på valglisten i henhold til lovens § 7, stk. 2.

Stk. 5. Modtager en kommune oplysning fra anden side om, at en statsborger fra en af de øvri-

ge medlemsstater i Den Europæiske Union, som er registreret i Udenrigsministeriets protokol og er optaget på valglisten i kommunen i henhold til §§ 1-5, er fraflyttet den adresse, hvor pågældende hidtil har haft sin private bolig (adresse), kan kommunalbestyrelsen i kommunen endvidere slette den pågældende fra valglisten, hvis det må lægges til grund, at den pågældende ikke længere har sin private bolig på adressen, og pågældende ikke har givet kommunalbestyrelsen meddelelse om en ny adresse i kommunen.

Kapitel 8

Flytning til ny kommune

§ 12. Ved flytning til en ny kommune skal meddelelse herom gives til tilflytningskommunen af den pågældende statsborger fra en af de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union, som er registreret i Udenrigsministeriets protokol og efter anmodning er blevet optaget på valglisten i fraflytningskommunen. Meddelelse herom skal gives tilflytningskommunen senest mandagen 15 dage før valgdagen med henblik på optagelse af den pågældende på valglisten i tilflytningskommunen. Sammen med meddelelsen om tilflytning til kommunen skal den pågældende fremvise dokumentation i form af den i § 10 nævnte skriftlige underretning for, at pågældende er optaget på valglisten i fraflytningskommunen i henhold til reglerne i §§ 1-5.

Stk. 2. Senest mandag 15 dage før valgdagen giver tilflytningskommunen meddelelse til fraflytningskommunen om, at den pågældende er flyttet til tilflytningskommunen og er optaget på valglisten til kommunale og regionale valg i tilflytningskommunen. Kommunalbestyrelsen i fraflytningskommunen sletter den pågældende af valglisten i fraflytningskommunen.

Kapitel 9

Udarbejdelse af en valgliste

§ 13. Mandag 15 dage før valgdagen i de år, hvor nyvalg finder sted, skal kommunalbestyrelsen udarbejde en valgliste over vælgere i kommunen med valgret i henhold til lovens § 1, stk. 2.

Stk. 2. På valglisten optages de vælgere, som kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om skal optages på valglisten, jf. § 8, samt vælgere, som efter lovens § 7, stk. 2, optages automatisk på valglisten.

Stk. 3. Fra valglisten slettes de vælgere, der i overensstemmelse med reglerne i §§ 11 og 12 skal ophøre med at være optaget på valglisten.

Kapitel 10 *Udsendelse af valgkort*

§ 14. Kommunalbestyrelsen udsender valgkort til de vælgere, der er optaget på den i § 13 nævnte valgliste, jf. lovens § 10, stk. 1. Valgkortet skal indeholde oplysning om vælgerens navn og adresse, nummer på valglisten samt om afstemningsstedets beliggenhed og dag og tid for afstemningen, jf. lovens § 10, stk. 2.

Kapitel 11
Underretning af herboende EU-borgere registreret i Udenrigsministeriets protokol om valgret og valgbarhed til kommunale og regionale valg m.v.

§ 15. Økonomi- og Indenrigsministeriet underretter skriftligt ved Udenrigsministeriets mellem-

komst statsborgere fra de øvrige medlemsstater i Den Europæiske Union, der optages i Udenrigsministeriets protokol, om de betingelser og bestemmelser, der gælder for udøvelse af retten til at stemme og opstille til kommunale og regionale valg i Danmark. Samtidig med underretning udleveres til de pågældende et eksemplar af det ansøgningsskema, der skal anvendes ved ansøgning om optagelse på valglisten, jf. § 4. Skriftlig underretning og ansøgningsskema udleveres til de pågældende i forbindelse med deres anmeldelse til Udenrigsministeriets protokol.

Stk. 2. Ansøgningsskemaet samt den skriftlige underretning fra Økonomi- og Indenrigsministeriet kan i øvrigt fås hos kommunen eller hentes på Økonomi- og Indenrigsministeriets valghjemmeside valg.oim.dk.

§ 16. Bekendtgørelsen træder i kraft den 15. juni 2013.

Økonomi- og Indenrigsministeriet, den 4. juni 2013

P.M.V.
E.B.
Hans B. Thomsen

/ Nicoline Nyholm Miller

Cirkulære om brevstemmeprotokollers indhold og udformning

(Til alle kommunalbestyrelser)

I medfør af § 64, stk. 1, og § 100 i lov om valg til Folketinget, jf. lovbekendtgørelse nr. 261 af 18. april 2001, § 26, stk. 5, i lov om valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet, jf. lovbekendtgørelse nr. 264 af 18. april 2001, og § 70, stk. 1, i lov om kommunale valg, jf. lovbekendtgørelse nr. 263 af 18. april 2001, fastsættes:

§ 1. Forud for hvert valg skal kommunalbestyrelsen oprette en protokol over de brevstemmer, som kommunalbestyrelsen modtager til det pågældende valg (brevstemmeprotokol).

§ 2. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om antallet af brevstemmer modtaget på en bestemt dato til og med dagen før valgdagen. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om, hvorledes de modtagne brevstemmer på en bestemt dato til og med dagen før valgdagen fordeles sig på brevstemmer modtaget fra kommunens folkeregister, fra stemmemodtagere på plejehjem m.v. og i ældreboliger og i vælgerens hjem, samt fra postvæsenet (dvs. brevstemmer, der er afgivet på andre kommuners folkeregistre, på sygehuse, i kriminalforsorgens anstalter og arresthuse, på danske repræsentationer i udlandet m.v.).

Stk. 2. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om antallet af brevstemmer modtaget på en bestemt dato til og med dagen før valgdagen, der er videresendt til andre kommuner, samt datoen for videresendelsen.

Stk. 3. Brevstemmeprotokollen skal indeholde tilsvarende oplysninger som nævnt i stk. 1 og 2 både for så vidt angår brevstemmer, der modtages på valgdagen og afleveres til afstemningsstederne inden kl. 9, og for så vidt angår brevstemmer, der modtages på valgdagen og afleveres til afstemningsstederne efter kl. 9.

Stk. 4. Brevstemmeprotokollen skal indeholde tilsvarende oplysninger som nævnt i stk. 1 for så vidt angår brevstemmer, der modtages fra og med dagen efter valgdagen og til og med den dag, hvor eventuelle klager over valget er endeligt afgjort.

Stk. 5. De i stk. 1-4 nævnte oplysninger skal indføres i brevstemmeprotokollen af kommunalbestyrelsen på de dage, hvor kommunalbestyrelsen modtager de pågældende brevstemmer.

§ 3. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om, hvorledes det samlede antal brevstemmer, der er modtaget til og med dagen før valgdagen, og som ikke er videresendt til andre kommuner, efter afsenderens bopælsangivelse på yderkuverterne fordeles sig på de enkelte afstemningsområder i kommunen. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om antallet af brevstemmer, der er modtaget til og med dagen før valgdagen, som ikke er videresendt til andre kommuner, og som på grundlag af oplysningerne om afsenderen på yderkuverten ikke kan henføres til et bestemt afstemningsområde.

Stk. 2. Brevstemmeprotokollen skal indeholde tilsvarende oplysninger som nævnt i stk. 1 både for så vidt angår brevstemmer, der modtages på valgdagen og afleveres til afstemningsstederne inden kl. 9, og for så vidt angår brevstemmer, der modtages på valgdagen og afleveres til afstemningsstederne efter kl. 9.

Stk. 3. De i stk. 1 henholdsvis stk. 2 nævnte oplysninger skal indføres i brevstemmeprotokollen af kommunalbestyrelsen dagen før valgdagen henholdsvis på valgdagen.

§ 4. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om, til hvilket afstemningsområde brevstemmer fra afstemningsområder, hvor der er modtaget færre end 5 brevstemmer, er overført, og fra hvilke afstemningsområder de pågældende brevstemmer er overført, jf. folketingsvalglovens § 64, stk. 5, og den kommunale valglovs § 70, stk. 4.

Stk. 2. De i stk. 1 nævnte oplysninger skal indføres i brevstemmeprotokollen af kommunalbestyrelsen senest på valgdagen.

§ 5. Brevstemmeprotokollen skal indeholde oplysning om, til hvilket afstemningsområde brev-

stemmer, som ikke er videresendt til andre kommuner, og som på grundlag af oplysningerne om afsenderen på yderkuverten ikke kan henføres til et bestemt afstemningsområde, er henregnet i henseende til valgstyernes kontrol af, om brevstemmerne kan komme i betragtning, jf. folketingsvalglovens § 64, stk. 6, og den kommunale valglovs § 70, stk. 5.

§ 6. Brevstemmeprotokollen skal være udformet i overensstemmelse med de fortrykte brev-

stemmeprotokoller, Indenrigsministeriet har ladet fremstille.

§ 7. §§ 1-6 finder tilsvarende anvendelse ved folkeafstemninger.

§ 8 Cirkulæret træder i kraft den 15. maj 2001.

Stk. 2. Samtidig ophæves cirkulære nr. 64 af 3. maj 1989 om brevstemmeprotokollers indhold og udformning.

Indenrigsministeriet, den 8. maj 2001

Karen Jespersen

/Anne Birte Pade

Bekendtgørelse om bedømmelse af stemmesedler afgivet til kommunale og regionale valg

I medfør af § 75, stk. 4, i lov om kommunale og regionale valg, jf. lovbekendtgørelse nr. 127 af 11. februar 2013, fastsættes:

Kapitel 1 Definitioner

§ 1. Ved kryds forstås i bekendtgørelsen et tegn svarende til bogstavet X eller til tegnet for plus (+).

Stk. 2. Tegn, der må anses for at være afledt af et kryds, eller som må anses for at være resultatet af, at vælgeren ved gentagen afmærkning har villet tydeliggøre et kryds, bedømmes efter samme regler som kryds.

§ 2. Ved »bogstavbetegnelse« eller »officiel bogstavbetegnelse« forstås i bekendtgørelsen en af de bogstavbetegnelser, der i medfør af lovens §§ 33-35 er tildelt en kandidatliste, der er godkendt til deltagelse i valget i den pågældende kommune henholdsvis region. Ved »uofficiel bogstavbetegnelse« forstås i bekendtgørelsen enhver anden betegnelse bestående af et eller flere bogstaver, herunder en af de betegnelser, som Folketinget anvender til at angive de enkelte folketingsmedlemmers tilhørsforhold til en bestemt folketingsgruppe.

Kapitel 2 Bedømmelse af stemmesedler afgivet på afstemningsstedet

Blanke stemmesedler

§ 3. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er blank, jf. lovens § 75, stk. 1, nr. 1.

Stemmesedler, hvor vælgerens stemme på stemmesedlen ikke er afmærket med kryds, m.v.

§ 4. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt vælgerens stemme på stemmesedlen ikke er afmærket med kryds, jf. lovens § 75, stk. 1, nr. 2. En stem-

meseddel betragtes ved anvendelse af reglen i 1. pkt. som ugyldig, såfremt stemmesedlen i stedet for med kryds er afmærket med bogstav, cirkel eller andet mærke, der ikke har karakter af et kryds, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Hvis stemmesedlen i stedet for med kryds er afmærket med overstreget, udvisket eller halvt kryds (dvs. en lodret, vandret eller skrå streg), bedømmes stemmesedlen efter reglen i § 9, stk. 1.

Stk. 3. Afmærkning af stemmesedlen uden for afkrydsningsrubrikkerne medfører ikke ugyldighed, hvis afmærkningen i øvrigt er gyldig efter bestemmelserne i denne bekendtgørelse.

Stemmesedler, der giver anledning til tvivl om vælgerens stemmeafgivning

§ 5. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er helt eller delvis overstreget.

§ 6. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er afmærket med kryds i flere felter.

§ 7. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er afmærket med kryds, der rækker ind i flere felter, jf. dog § 8.

§ 8. Hvis den væsentligste del af et kryds, herunder krydsets skæringspunkt, er placeret i ét felt, anses stemmesedlen som en gyldig stemme for den pågældende kandidatliste henholdsvis det pågældende listeforbund, jf. dog stk. 2, medmindre stemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

Stk. 2. Hvis den væsentligste del af et kryds, herunder krydsets skæringspunkt, er placeret i én rubrik, anses stemmesedlen som en gyldig stemme for den pågældende kandidatliste.

§ 9. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er afmærket med overstreget, udvisket eller halvt kryds (dvs. en lodret, vandret eller skrå streg), jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Hvis stemmesedlen er afmærket med kryds inden for samme felt som det overstregede, udviskede eller halve kryds, anses stemmesedlen som en gyldig stemme for den pågældende kandidatliste henholdsvis det pågældende listeforbund, jf. dog stk. 3, medmindre stemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

Stk. 3. Hvis stemmesedlen er afmærket med kryds inden for samme rubrik som det overstregede, udviskede eller halve kryds, anses stemmesedlen som en gyldig stemme for den pågældende kandidatliste.

§ 10. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den er afmærket med kryds uden for felterne.

§ 11. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt det af andre grunde end dem, der er nævnt i §§ 5-10, ikke med sikkerhed kan afgøres, hvilken kandidatliste eller hvilket listeforbund vælgeren har villet give sin stemme.

§ 12. Det afgøres efter reglerne i lovens § 78, stk. 4 og 5, hvorvidt en gyldig stemmeseddel, der er omfattet af reglerne i § 8 eller § 9, stk. 2 og 3, er en personlig stemme eller en listestemme.

Stemmesedler, der ikke er udleveret på afstemningsstedet

§ 13. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt det må antages, at den ikke er udleveret på afstemningsstedet, jf. lovens § 75, stk. 1, nr. 4.

Stemmesedler med særpræg

§ 14. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den foruden med kryds er afmærket med bogstav, cirkel eller andet mærke, der ikke har karakter af et kryds, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Stemmesedler, der er omfattet af § 9, stk. 2 og 3, er ikke på grund af de i disse bestemmelser nævnte angivelser ugyldige i medfør af stk. 1.

§ 15. En stemmeseddel, der er afmærket med flere end 3 kryds, er ugyldig. Et overstreget, udvisket eller halvt kryds (lodret, vandret eller skrå streg), jf. § 9, betragtes som ét kryds ved anvendelse af reglen i 1. pkt.

§ 16. En stemmeseddel, hvorpå der er tegnet, eller som er påført påskrift af nogen art, herunder et kandidatnavn eller andet navn, eller som er påført påklæbning af nogen art, er ugyldig. Afsmitning eller lignende fra skriftfarven i det benyttede skriveredskab betragtes ikke som påskrift.

§ 17. En stemmeseddel er ugyldig, såfremt den på anden måde end nævnt i §§ 14-16 er givet et særpræg, herunder ved afmærkning med forskellige skriftfarver, ved iturivning eller ved afrivning af et eller flere stykker. Iturivning eller afrivning betragtes ikke som særpræg, hvis dette er sket ved stemmesedlens udtagning af stemmekassen eller senere. Afmærkning af stemmesedlen med et andet skriveredskab end det, der er fremlagt eller ophængt i stemmerummet, betragtes ikke som særpræg, medmindre skriftfarven eller skrifttykkelsen er helt usædvanlig sammenlignet med almindelige skriveredskaber.

Kapitel 3

Bedømmelse af brevstemmesedler

Blanke brevstemmesedler

§ 18. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den er blank, jf. lovens § 75, stk. 2, nr. 1.

Brevstemmesedler, der giver anledning til tvivl om vælgerens stemmeafgivning

§ 19. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt der på stemmesedlen alene er anført navnet på en eller flere personer, som ikke er opstillet på nogen kandidatliste til valget i den pågældende kommune henholdsvis region.

Stk. 2. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den ud over navnet på en eller flere personer, der ikke er opstillet på nogen kandidatliste til valget i den pågældende kommune henholdsvis region, alene er påført en uofficiel bogstavbetegnelse, jf. dog stk. 3.

Stk. 3. En brevstemmeseddel, der ud over navnet på en eller flere personer, der ikke er opstillet på nogen kandidatliste til valget i den pågældende kommune henholdsvis region, alene er påført en af de uofficielle bogstavbetegnelser, der er omfattet af § 21, stk. 2, anses som en gyldig stemme for det pågældende partis kandidatliste, medmindre brevstemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

§ 20. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den alene er påført en uofficiel bogstavbetegnelse på ét bogstav.

§ 21. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den alene er påført en uofficiel bogstavbetegnelse bestående af flere bogstaver, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Hvis der ikke hersker begrundet tvivl om, hvilket parti en uofficiel bogstavbetegnelse bestående af flere bogstaver skal angive, anses stemmesedlen som en gyldig stemme for det pågældende partis kandidatliste, som f.eks. RV for Det Radikale Venstre, KF for Det Konservative Folkeparti, SF for SF–Socialistisk Folkeparti, KD for Kristendemokraterne, DF for Dansk Folkeparti, og EL for Enhedslisten - De Rød-Grønne, medmindre brevstemmesedlen er ugyldig i medfør af en af de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsen.

§ 22. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den alene er påført kryds.

§ 23. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den er påført modstridende angivelser vedrørende bogstavbetegnelse, listebetegnelse eller kandidatnavn (personnavn), jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Angivelser, der vedrører to eller flere kandidatlistes, der deltager i samme listeforbund, anses ikke for modstridende, jf. lovens § 74, stk. 3, sidste pkt.

§ 24. I tilfælde, hvor en brevstemmeseddel foruden bogstavbetegnelse, listebetegnelse eller kandidatnavn (personnavn) er påført en uofficiel bogstavbetegnelse, beror det på en konkret vurdering, hvorvidt brevstemmesedlen er påført modstridende angivelser og som følge heraf er ugyldig, jf. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. Brevstemmesedler, der er påført den uofficielle bogstavbetegnelse »S«, bedømmes efter samme regler som brevstemmesedler, der er påført Socialdemokratiets officielle bogstavbetegnelse (A).

Stk. 3. Brevstemmesedler, der er påført en af de uofficielle bogstavbetegnelser, der er nævnt i § 21, stk. 2, (f.eks. RV, KF, SF, KD, DF og EL), bedømmes efter samme regler som brevstemmesedler, der er påført de pågældende partiers officielle bogstavbetegnelse (f.eks. henholdsvis B, C, F, K, O og Ø).

§ 25. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt det af andre grunde end dem, der er nævnt i §§ 19-24, ikke med sikkerhed kan afgøres, hvilken kandidatliste eller hvilket listeforbund vælgeren har villet give sin stemme. Anvendelse af forkortelser eller forkert stavemåde af en listebetegnelse eller et kandidatnavn eller udfyldning af en brevstemmeseddel på forsiden uden for de rubrikker, der er bestemt til udfyldning, er ikke i sig selv til hinder for, at der kan foreligge den fornødne sikkerhed.

Konvoluttens indhold

§ 26. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den konvolut, hvori den er indlagt, indeholder andet eller mere end én stemmeseddel, jf. lovens § 75, stk. 2, nr. 4.

Brevstemmesedler, der ikke er tilvejebragt af økonomi- og indenrigsministeren

§ 27. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt det må antages, at den ikke er tilvejebragt af økonomi- og indenrigsministeren, jf. lovens § 75, stk. 2, nr. 5.

Brevstemmesedler med særpræg

§ 28. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den konvolut, hvori den er indlagt, er forsynet med påskrift eller påklæbning. Påklæbning med klar tape for at lukke konvolutten medfører dog ikke ugyldighed.

§ 29. En brevstemmeseddel, hvorpå der er tegnet, eller som ud over officiel eller uofficiel bogstavbetegnelse, listebetegnelse eller kandidatnavn (personnavn) er påført påskrift eller påklæbning af nogen art, er ugyldig. Rettelse eller overstregning af en påført officiel eller uofficiel bogstavbetegnelse, listebetegnelse eller kandidatnavn (personnavn) betragtes ikke som påskrift.

§ 30. En brevstemmeseddel er ugyldig, såfremt den på anden måde end nævnt i §§ 28 og 29 er givet et særpræg, herunder ved udfyldning på bagsiden i stedet for eller foruden på forsiden, ved iturivning eller ved afrivning af et eller flere stykker. Udfyldning af en brevstemmeseddel på forsiden uden for de rubrikker, der er bestemt til udfyldning, betragtes ikke som særpræg. Iturivning eller afrivning betragtes ikke som særpræg, hvis dette er sket i forbindelse med udtagning af stem-

mekassen eller af konvolutten eller senere. Anvendelse af skrift, som er særlig karakteristisk eller som er gået ud af almindelig brug, og som indebærer en særlig udformning af bogstaverne, betragtes ikke som særpræg.

Kapitel 4

Registrering af ugyldige stemmesedler, herunder brevstemmesedler

§ 31. I afstemningsbogen henholdsvis valgbogen anføres, hvor mange stemmesedler valgstyrrerne henholdsvis valgbestyrelsen har anset for ugyldige, og grundene hertil.

Stk. 2. En stemmeseddel, herunder en brevstemmeseddel, der er anset for ugyldig i medfør af

to eller flere af bestemmelserne i bekendtgørelsen, registreres under den ugyldighedsgrund, der er anført først i bekendtgørelsen. Stemmesedler, der er ugyldige i medfør af bestemmelserne i §§ 13, 26, 27 eller 28, registreres dog altid under den pågældende ugyldighedsgrund.

Kapitel 5

Ikrafttræden

§ 32. Bekendtgørelsen træder i kraft den 15. august 2013.

Stk. 2. Samtidig ophæves bekendtgørelse nr. 649 af 19. juni 2007 om bedømmelse af stemmesedler afgivet til kommunale og regionale valg.

Økonomi- og Indenrigsministeriet, den 12. august 2013

P.M.V.

E.B.

Hans B. Thomsen

/ Nicoline Nyholm Miller

Mandaternes fordeling på kandidatlister

I det følgende eksempel er der foretaget en trinvis gennemregning af mandatfordelingen på grundlag af et tænkt valgresultat. Ved valget er der anmeldt 9 kandidatlister, og der skal vælges 11 kandidater. Kandidatliste J. har ikke indgået forbund. Mellem listerne N.1 og N.2 er indgået listeforbund (N), og mellem listerne O.1, O.2 og O.3 er ligeledes indgået listeforbund (O). Mellem listeforbund N og O er indgået valgforbund. Endvidere er der indgået listeforbund mellem listerne T.1 og T.2 (T) og valgforbund mellem listeforbund T og liste Ø.

I eksemplet er forudsat, at der ikke er tilfaldet et listeforbund stemmer, der ikke kan henføres til de enkelte kandidatlister inden for forbundet.

1. trin:

Kandidatliste	J.	N.1	N.2	O.1	O.2	O.3	T.1	T.2	Ø.
Antal stemmer	444	57	73	28	38	27	54	129	70
		130		93			183		
		223					253		
Div. 1	444 ¹)	223 ³)					253 ²)		
Div. 2	222 ⁴)	111 1/2 ⁷)					126 1/2 ⁶)		
Div. 3	148 ⁵)	74 1/3 ¹¹)					84 1/3 ¹⁰)		
Div. 4	111 ⁸)	55 3/4					63 1/4		
Div. 5	88 4/5 ⁹)								
Div. 6	74								
Antal mandater	5	3					3		

Bemærkninger til 1. trin:

De 11 største kvotienter giver mandat til listerne i den rækkefølge, som er angivet med små tal 1 - 11.

Valgforbundet N og O har opnået 3 mandater, nemlig nr. 3, 7 og 11, og skal dele disse mellem sig efter stemmetal med benyttelse af samme metode, jf. 2. trin.

2. trin:

Listeforbund	N.	O.
Antal stemmer	130	93
Div. 1	130 ¹⁾⁼³)	93 ²⁾⁼⁷)
Div. 2	65 ³⁾⁼¹¹)	46 1/2
Div. 3	43 1/3	
Antal mandater	2	1

Bemærkninger til 2. trin:

Listeforbundet N.1 og N.2 har opnået 2 mandater og skal dele disse mellem sig efter stemmetal med benyttelse af samme metode, jf. 3. trin.

Listeforbundet O.1, O.2 og O.3 har opnået 1 mandat, der tilfalder den liste, som har det største stemmetal, dvs. liste O.2.

3. trin:

Kandidatliste	N.1	N.2
Antal stemmer	57	73
Div. 1	57 ²⁾⁼¹¹⁾	73 ¹⁾⁼³⁾
Div. 2	28 1/2	36 1/2
Antal mandater	1	1

4. trin:

Listeforbund	T.	
Kandidatliste		Ø.
Antal stemmer	183	70
Div. 1	183 ¹⁾⁼²⁾	70 ³⁾⁼¹⁰⁾
Div. 2	91 1/2 ²⁾⁼⁶⁾	35
Div. 3	61	
Antal mandater	2	1

Bemærkninger til 4. trin :

Valgforbundet T og Ø har opnået 3 mandater, nemlig nr. 2, 6 og 10, og skal dele disse mellem sig efter stemmetal med benyttelse af samme metode.

Listeforbundet T.1 og T.2 har fået 2 mandater, nemlig nr. 2 og 6, og skal dele disse mellem sig efter stemmetal med benyttelse ligeledes af samme metode, jf. 5. trin.

Liste Ø har opnået 1 mandat.

5. trin :

Kandidatliste	T.1	T.2
Antal stemmer	54	129
Div. 1	54	129 ¹⁾⁼²⁾
Div. 2		64 1/2 ²⁾⁼⁶⁾
Div. 3		43
Antal mandater	0	2

Herefter bliver resultatet af gennemregningen af mandatfordelingen:

Kandidatliste J: 5 mandater (nr. 1, 4, 5, 8 og 9)

Kandidatliste N.1: 1 mandat (nr. 11)

Kandidatliste N.2: 1 mandat (nr. 3)

Kandidatliste O.2: 1 mandat (nr. 7)

Kandidatliste T.2: 2 mandater (nr. 2 og 6)

Kandidatliste Ø: 1 mandat (nr. 10)

kaKandidatudvælgelsen ved partilisteopstilling

Kandidatudvælgelsen og bestemmelsen af stedfortræderrækkefølgen i tilfælde, hvor kandidaterne er opstillet i en bestemt rækkefølge (partiliste), er illustreret i følgende eksempel:

På en kandidatliste med 11 kandidater er i alt afgivet 444 stemmer, der fordeler sig med 272 personlige stemmer og 172 listestemmer. Listen har fået 5 mandater, og listens fordelingstal er 444: $(5 + 1) = 74$ forhøjet til 75. De på de enkelte kandidater afgivne personlige stemmer samt fordelingen af listestemmerne er som anført nedenfor.

Kandidat	Personlige stemmer	Listestemmer	I alt	Valgte	Stedfortrædere
Nr. 1	30	45	75	nr. 1	
Nr. 2	10	65	75	nr. 2	
Nr. 3	18	57	75	nr. 3	
Nr. 4	14	5	19		nr. 3
Nr. 5	17		17		nr. 4
Nr. 6	7		7		nr. 6
Nr. 7	43		43	nr. 5	
Nr. 8	20		20		nr. 2
Nr. 9	79		79	nr. 4	
Nr. 10	23		23		nr. 1
Nr. 11	11		11		nr. 5
Tilsammen	272	172	444	5	6

Bemærkninger til eksemplet:

De kandidater, der har opnået fordelingstallet eller derover, er valgte, altså nr. 1, 2, 3 og 9. Disse er valgt i partilistens rækkefølge. Kandidat nr. 7 er ligeledes valgt, idet pågældende er den af de kandidater, der ikke har opnået fordelingstallet, der har det højeste stemmetal.

Stedfortræderrækkefølgen for de 6 ikke-valgte kandidater bliver herefter: Nr. 10, 8, 4, 5, 11 og 6.